

ZASTAROU PRAHU

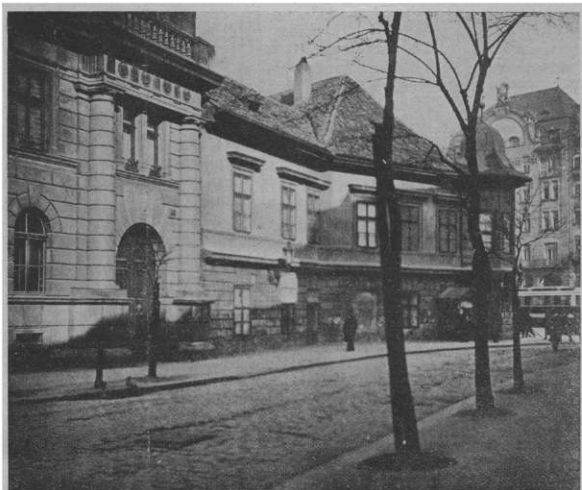
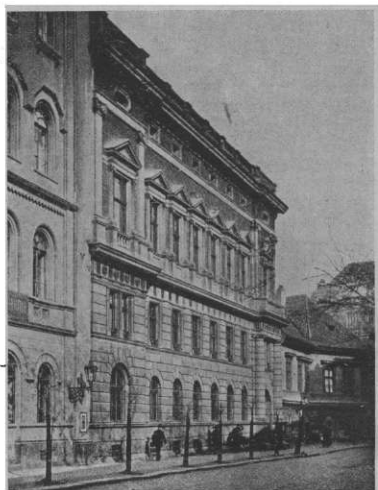
VĚSTNÍK KLUBU ZA STAROU PRAHU

ROČNÍK IV.

V PRAZE, DNE 21. BŘEZNA 1913.

ČÍSLO 1.

MIZÍCÍ STARÁ PRAHA.*

Obr. 1.—2. Dům čp. 626-II., vystavěný podle návrhu Achilla Wolfa vedle paláce Aehrenthalova. Čelo hlavní budovy paláce s arkýřem a spojovací křídlo k novému domu.

11. PALÁC HRAB. LEXŮ Z AEHRENTHALU na Václavském náměstí (čp. 795-II.) spolu s přilehlými dvěma domy (čp. 626-II. a 628-II.) do ulice Štěpánské byl prodán letos Pozemkové bance, která celý tento komplex parceluje. Na tomto prostoru vzniknou domy s velikou obchodní passáží do ul. Vodičkovy, Štěpánské a Václavského nám. Aehrenthalský palác nemá slavné minulosti. Byl na počátku XVII. stol., kdy mohlo vzniknouti jádro dnešní stavby, majetkem Reginy z Aventina a Jana st. Ledčanského z Popic a na Třebotově, odsouzených ztrátou polovice jmění pro odboj stavů. Přestavba na dnešní stav stala se asi až na konci XVIII. stol., kdy měl v držení dům (od r. 1773) Jan Lexa, tehdy ještě prostý občan. Jak ukazuje půdorys paláce a okolí z r. 1848 (obr. 5), vyneseny stavitelům Předákem, je zachována renaissanční stavba dosud ze dvou třetin; patří k ní pravidelné, souměrné rozložené místnosti v jižní části průčelního traktu s nárožní věží arkýřovou. Při přestavbě barokní, která respektovala dispošici dvora a zahrady uvnitř, vyřešených architektonicky podle podélné osy domů do ulice Štěpánské, byla v severní části průčelního křídla porušena symetrie půdorysná vložení šikmého průjezdu s přistavěným vestibulem, jenž umožňoval perspektivní pohled podél zdi nádvořího křídla na pravý pavillon zahradního vchodu. Fačáda paláce při tom zbavena svých štitů a snad i sgrafitů, o čemž bude se možno přesvědčiti při boření. Střecha paláce, okna a stěny byly

podrobeny ještě kolem polovice XIX. stol. nové úpravě, když bylo upuštěno od zamýšlené úplné přestavby paláce v roce 1848;** také bylo tehdy ve dvoře přistavěno k paláci dřevěné vřetenové schodiště.

Do ulice Štěpánské byl majetek Aehrenthalův přestavován ve dvou obdobích. Čp. 628-II. přestavěl též Předák podle návrhu B. Gruebera r. 1847 (plán zkoumán komisí 25. května r. 1847). Fačáda a vestibul na sloupech jsou pseudogotické, velmi blízké jiným pracím Grueberovým, kdežto schodiště jeví ještě pozdní formy měšťanského empiru. Později byla ještě v ose průjezdu postavena v zahradním plotě kašna se sochou sedícího psa. Vedlejší dům (čp. 626-II.) přestavěn až r. 1875—1876 podle návrhu a vedením architekta Achilla Wolfa (plán na dům předložen 1874, na konírny 1875). Návrh je velmi odvislý od Semperova domu Oppenheimova v Drážďanech. Tehdy ovšem zničena úplně barokní dispošice ve dvoře a zahradě, již zabraly zvolna dvory společného bloku; dobu eklekticismu charakterizuje, že nedovedla za to dáti náhradu. Novostavba Wolfova není sladěna ani v osách ani ve výškách se starým palácem a z nádvoří, jehož rozbihavé stěny dovedl barokní

* Číslo 1.—10. viz v ročníku III.

** V archivu stavebního referátu je projekt na přestavbu, podaný stavitelům Předákem 14. března 1848. Nárys fačády ukazuje dvopatrový palác pseudogotický zcela ve slohu Mnichovské školy; ve středním risálité byl navržen arkýř v celé jeho šíři (5 oken).

Obr. 3.—4.
Fačáda starého paláce
do Václavského
náměstí a jeho
nádvoří.

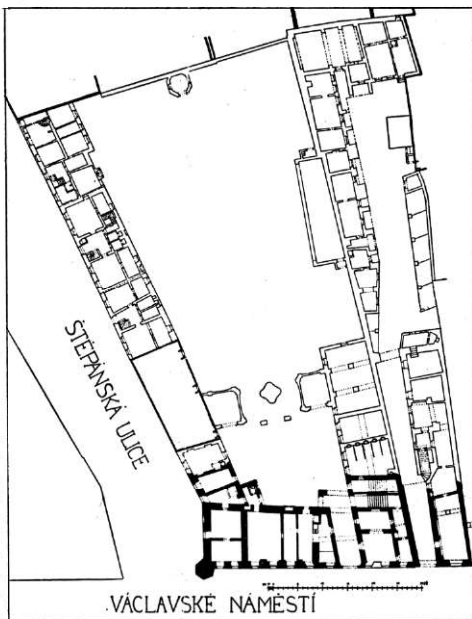
architekt tak výborně maskovati, učinila velmi nevlídná a neurovnaný prostor; snaha o malebné řešení, jeví se v položení terasy v patře vedle koníren, je jen chudým náhražkem za bývalou disposici.

12. POUTNÍ KAPLE VE VYSOČANECH, stojící ve Freyově ulici, patří ke „svaté cestě“ z Prahy do Staré Boleslavi, zbudované r. 1674 a dnes již částečně demolované a stavebně chatrné. Slavné pouti ranního baroka, na nichž brali podíl i sami císařové, vynutily si tuto alej 44 výklenků s oltáříky a freskovými obrazy, na nichž byla znázorněna Mariánská legenda s lokálním zabarvením. Protože sledovaly kapličky tehdejší tradiční, nerovnou cestu z Prahy do St. Boleslavi, octly se — stejně jako jejich protějšek, svatá cesta z Prahy přes Bílou Horu do Lorety v Hájkou — při vyměření moderní komunikace sil-

niční na poč. XIX. století mimo ni a stojí nyní v polích a zahradách domků; kde rozvoj Velké Prahy zabral již i bývalé vesnice a samoty za branami v pravidelnou uliční síť velkoměsta, stávají se podobné stavby značnou překážkou. V několika již případech (na Smíchově, v Holešovicích) byly drobnější objekty posunuty stranou nebo přeneseny na vhodnější místo; v tomto případě však, kde jde o chatrnou omítnutou stavbu z lomového kamene, bylo rozhodnuto o jejím zničení. Letos bude zbořena, jakmile továrník cis. rada Schmied zahájí povolenou již přístavbu své továrny. Jediná památka po kapli zůstane v přesné situaci, zhotovené pro m. úřad ve Vysočanech; obraz z ní vyňatý a malovaný olejem na plechu v druhé pol. 19. stol. (výjev vyorání reliéfu Madonny staroboleslavského rolníkem), je uložen v Museu král. hlav. města Prahy. Zd. Wirth.

PŘÍSPĚVKY K DĚJINÁM A MÍSTOPISU KRÁL. HLAV. MĚSTA PRAHY.*

X. SOCHAŘ JOSEF MALÍNSKÝ. Díla sochaře Josefa Malinského, jichž je dosud zjištěn dosti veliký počet, svědčí o jeho dovednosti a oblíbenosti. V Praze na domě „U sedláků“ v Havířské ulici (čp. 396-I.) jest od něho domovní znamení tři sedláků v lichém okně I. patra; nad portálem domu čp. 36-II., jenž patřil hraběti Leopoldu Linhartu Thunovi z Hohensteina, modeloval znak tohoto majetníka a ještě stojí tam ve dvoře a na pravo v okně schodů jeho sochy; na hřbitově olšanském je od něho náhrobek rodiny Kloučků; na Smíchově dům čp. 203 má v přízemním nárožním výklenku sousoší Jana Nepomuckého se žebřákem a anděličkem, Malinským signované, a také v Thunově Cibulce je řada jeho prací. Rovněž na venkově uvádějí se jeho práce. V Nymburce je od něho na hřbitově náhrobek právníka Jana Nep. Červenky (truchličí anděl), v Mladé Boleslavi na starém hřbitově stojí pseudogotický pomník Václava Karla Nováka, na

Obr. 5. Pádorys paláce Aehrenthalova (vyznačen černě) se zahradou a dvorem. (1848).

hřbitově v Nesvačilech (vokr. benešovském) náhrobek z r. 1815 (klečící truchličí postava, o urnu opřená). Mimo to Malinský vypracoval model náhrobku sv. Norberta na Strahově a provedl pro něj sochy andělů, vytvořil r. 1793 do Staré Boleslavi pomník biskupa Erasma Desideria Kriegera, a slovníky uvádějí, že prováděl také práce řezbářské ve dřevě a slonové kosti, jež byly velmi hledány.)

Co bylo známo z životopisných dat sochaře Malinského, nemělo dosti určitosti a vzbuzovalo i pochybnost, a zprávy archivní dokazují, že právem. Josef Malinský jmenoval se původně Malický nebo Malický (píše se Maliczky), jako otec jeho. Narodil se r. 1756 z rodičů Josefa a Kateřiny, rodem Svobodové, podda-

* Čís. 1.—9. v roč. II.—III.

1) Viz Dlabáč, Künstler-Lexikon II. 250; Riegrův Slovník Nauč. díl V.; Ottův Slovník Nauč. díl XVI.; Herain, Stará Praha, 196; Soupis památek XV., 114 a XXXV., 185; Kuchynka, Příspěvky pro slovník českých umělců v ČSPSČ. XX., 73; Chytil v Dile VI., 59.

ných někdy Doksanských, v Brňanech a byl pokřtěn 10. července vkostele doksanském. V Praze ucházel se o městské právo r. 1785 a obdržel je 20. ledna 1786 k provozování živnosti šenkýřské, když předložil křestní list, a potom 27. ledna učinil povinnost za přítomnosti svědků Josefa Weebra a Karla Studničky.³⁾ Při tom ještě má jméno Malický nebo i Malecký, ale když zapsán jest mezi sochaři v Schematismech pro království české, má jméno Malinský a byt jeho uváděn je v klášteře Kajetánském na Malé Straně (čp. 192-III.), kde bydlil po všechen čas života potom. Tehdy se někdy oženil pojav za manželku Barboru rodem Nádhernou, která se narodila r. 1767 v Praze.

V Schematismu na rok 1814 není Malinský uveden mezi sochaři pražskými, a když se po několika letech znovu mezi nimi objevuje, má jméno Jan, jež v těch seznamech podržuje až do r. 1827,

³⁾ Kniha práv městských, rkp. archiv města Prahy č. 544 fol. 57 p. v. Zapis sám zní: Da der Joseph Maletzky sub N. Exh. 300 bei einem löbl. Magistrat der K. Hauptstadt Prag nach vorgelegten requisitis das Bürgerrecht angesucht. — Als ist ihm solches ertheilt den 20. Jenner 786 der Zahl der übrigen Bürger zugeschrieben und den 27. Jenner 786 in Gegenwart der Herren Beisände Studnitzka und Weeber in die Pflicht angenommen worden. Actum in consilio regiae urbis Pragae, die 27. Januarii 786.

Obr. 6. Poutní kaple ve Vysočanech.

pressionem comunivi. Dabam Brniana, 27. aprilis anno 1785. Octavianus Prutky m. p., ord. praemonstr., curatus Bauschovicensis. V. Vojtěšek.

⁴⁾ Na náhrobku jeho na hřbitově košířském (u severní zdi ohradní na staré části), jež právě zakoupilo Museum města Prahy, je správně Jos. Malinský a rok úmrtí 1827. (Viz reprod. v Čes. Světe VI., č. 20.)

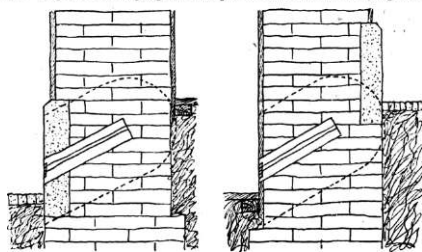
⁵⁾ Podle zápisu popisního úřadu města Prahy při r. 1786 č. exh. 300. V příloženém dekretě se vyslovuje uvádí, že Josefu Malitzkému uděleno bylo městské právo „zum Betrieb der Schanknahrung“.

Z PRAXE OCHRANY PAMÁTEK.*

II. VYSUŠOVÁNÍ VLHKÝCH ZDÍ. — SYSTEM KNAPENŮV.

Po řadě nejrůznějších pokusů na vysušování vlhkých zdí, při nichž se fyzicky nejnemožnější kombinace vyskytovaly, dospělo se dnes k prostředku, který jak svou jednoduchostí, tak i svou správností fyzické metody zaručuje úspěch. Autorem tohoto vynálezu jest belgický inženýr profesor A. Knapen. V zásadě jest jeho vynález jakýsi druh drenáže. Jak z výkresu (obr. 7.) patrně, vkládají se porovité na vnější straně trojhanné rourky do vlhkých zdí a to vždy tak, že jsou pod určitým spádem uloženy; vzdálenost rour řídí se vysušovacím poloměrem, který kolísá mezi 30—50 cm. Otvor rourky v lici zdi kryje se sítkou. Zvlášť porovitý materiál rour ssaje vlhkost, jež přejde až na vnitřní stranu roury, kde vlivem teploty se vypaří. Při vypařování nastane ochlazení a proto vychladlý vzduch klesá dolů a nový teplejší vniká do rourky, aby opět působil na vypařování prosáklé vlhkosti. Tímto je stále odpařování prosáklé vody, jakož i stálá cirkulace vzduchu v rourách zabezpečena. Toto obnovení vzduchu přispívá i značnou měrou nejen k permeabilitě zdi, ale podporuje i příznivě „dýchání“ zdi. Na tuto nezbytnou podmínku při konservaci zdí se obvykle zapomínalo a proto i metody zdánlivě velmi praktické, jako bylo izolování spodního vlhkého zdiva nepropracovanou vrstvou, nedocílily takového úspěchu, jak se z prvu předpokládalo. Další etapou

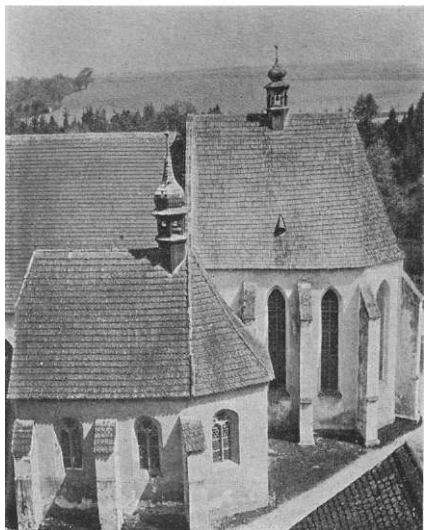
bylo izolování základů od okolní půdy vzduchovými kanály, což ovšem ve většině případů působilo dosti nepříznivě na vnější dojem stavby; při zakrytí těchto izolačních příkopů

Obr. 7. Vysušení zdi podle systému Knapenova.

nedocílilo se dostatečné cirkulace vzduchu a stávalo se takové opatření bezúčelným. Systém Knapenův odstraňuje způsobem velmi levným a jednoduchým vlhkost, aniž porušuje znatelně stavbu. Otvory rour jsou velmi malé, že ani z větší vzdálenosti patrné nebudou; z blízka pak umístění rourek ve stejných intervalech a zakrytí otvorů sítkami dá se vždy upravit tak, aby jakékoli nepřírozené

* Viz Věstník III., 87—88.

Obr. 8.—9. Kostel ve Stráži n.N., jehož loď bude letos zbořena. Pohled na kněžiště a zámeckou kapli, jež budou zachovány.

zasáhnutí v dojem stavby bylo vyloučeno. Tento návrh sluší vítati i z toho důvodu, že konečně budou znemožněna i ona isolační opatření, kdy stěny proti vlhkosti se natíraly asfaltem, což sice nějakou dobu příznivě působilo, avšak po letech vlhkost vystoupala až nad hoření hranu asfaltového nátěru. Tak se stalo, že docela bezdůvodně vlhkost zachvátila i patky kleneb. Je jen jediná obava,

aby v rourkách odpařovacích, na jejich vnitřní ploše, se neusadily kultury mikroorganismů, jež by prosáklou vodu přijímaly jako existenční materiál; tím by se vlhkost neodstranila, nýbrž by podporovala vegetaci těchto zedních parazitů, kteří skoro vždy jsou jakýmsi střadatelem vlhkosti i za největšího sucha. Doufáme, že i proti těm bude dost účinných prostředků po ruce, kdyby se vyskytly.

Stan. Sochor.

Z VENKOVA.

Kostel sv. Petra a Pavla se zámeckou kaplí sv. Michala ve Stráži nad Nežárkou* dozná letos značné změny zbořením lodi a stavbou nové. Technické důvody, které již před několika lety vedly k podepření dřevěného stropu (obnoveného naposled roku 1824) v lodi, vyžadují nezbytně** toto opatření, které ubírá památce značně na její celistvosti a dokumentární hodnotě. A přece i v tomto krajním opatření jeví se určitý pokrok proti dřívější praxi. Dříve za chatrnou část stavby trpěl celek a historické architektury byly bořeny k vůli špatnému krovu nebo rozstupující se klenbě; dnešní názor zachraňuje originální hmotu, pokud se dá, úsilovně a v nezbytném případě odhodlává se jen k amputaci tam, kde — jako ve Stráži — bude ve prospěch části zacho-

* Srov. Soupis památek XIV. (1901), 365 zl.

** M. Z. K. 3. F. VII., 205; IX., 543; XI., 27.

Obr. 10. Kostel ve Stráži n. N. Předstín jižního vchodu do lodi.

vané. Také ve formě nových přídavek ke starým celkům ovládl již také zdravý názor — a doufáme, že i ve Stráži bude uplatněn — že je sice třeba plně respektovati starý útvar, jeho rozměry, silhouettu atd., ale že formy přídavek mají jasně vyjadřovati dobu, v níž povstaly. Ve Stráži je tento problém valně ulehčen charakterem nynějšího stavu, který nemá již — alespoň v partii bořené — jasně vyjádřeného a čistého slohového detailu a připouští tedy při zachování základních rozměrů půdorysných a výškových a při užití některých detailů (obou portálových ostění, kromenek, náhrobků v dlažbě), volné zpracování prostoru i zevnějšku v dnešních formách.

Ke cti domácích činitelů slouží, že dali poříditi před bořením řadu snímků fot. a že se pečlivě připravují zachovati sebe menší starožitný detail buď v místním muzeu nebo na novostavbě.

Zd. Wirth.

Obr. 11.-12.
Kostel ve
Stráži n. N.
Západní
průčelí a se-
verní strana
lodi se scho-
dištěm na
kruchtu (bu-
de zbořeno).

ŘÁDNÁ VALNÁ SCHŮZE KLUBU DNE 4. BŘEZNA 1913

konala se v modrém sále „U Vejvodů“. Schůzi zahájil o 9. hod. večerní předseda JUDr. L. Jeřábek: „Upozorním tentokrát na některé úkoly, které očekávají Klub v roce příštím mimo úkoly, o něž Klub ještě bojuje. Především půjde o konečnou úpravu Vyšehradu, jeho hradeb a jeho pláně, sadů a vůbec celého jeho příštího útvaru. Je to úkol tím obtížnější, čím méně může nás uspokojovat, co zde již povstalo. Stejně nutno věnovati pozornost i upravení zbytků hradeb pražských, pokud se uchovají. Kdežto jde ze starých opevnění upravují nádherné promenády a malebné parky, jež stávají se ozdobou města, vznikají u nás na téžích místech čtvrti domněle villové, které jsou jen názorným důkazem, že město naše nedovede si opatřit ani vzornou čtvrt koňskou, nýbrž jen útvar, který spíše hovoří opět spekulací pozemkové. Ještě méně piety projevil město k jinému útvaru nezastavěných ploch, k starým hřbitovům, jež všude jinde staly se předmětem prozíravé péče obecní. Především osud hřbitova košířského není dosud rozhodnut. Snad pohne obci pražskou nedávno dotaz pořadatelstva stavební výstavby lipské, která žádala na obci projekty a plány na ochranu starých hřbitovů. Obec pražská může zaslati snad několik pěkných fotografií hřbitovů pražských, zejména košířského, ale nemůže se vykázati ničím, čím by byla ke kráse jich přispěla. Starý židovský hřbitov zbytečně okleštěn, hřbitov košířský stojí pustý, náhrobky jsou odtud převáženy, hroby opuštěny, mnoho krásných stromů vysekáno. Co nejvíce však uráží, že byl krásný hřbitov, jehož vynikající cena umělecká je nesporná — proňaj obchodnímu zahradníku. Rozhodnutí o zachování musí se stát záhy, neboť příštím rokem dobíhá lhůta, do kdy placené hroby musí být respektovány. A tu je povinnost naší obce, aby byl hřbitov nešetřeně zachován a proměněn v park. Stejně i přilehlý úzký pruh mezi hřbitovem a Černým vrchem. Tim obec prospěje daleko víc obyvatelstvu než stálou podporou spekulace pozemkové. Stejně je i s malým hřbitovem vojenským na hradbách hradečských, jenž opuštěn hůře než nejbědnější koutek, vydan na pospas bez ochrany a bez dohledu. Není důvodu, aby i tento byl ničen, ani přilehlá část jeho hradeb. Nejen periferie pustne, ale i vzácná památka vnitřního města vůči z zachrán. Je to starý Ungelt. Památka ta, zdobená krásnými chiaroscurovými malbami, hyne v úpadku! A nejde jen o zachování. Nutno pomyslet na lepší a důstojnější upravení celku, na nějž kdys pamatováno, ale zapomenuto. Také zde přiložiti třeba ruku k dílu a k energické účinné akci v době nejbližší.“

Na konec vřeloval předseda vzpomínku zemřelým členům Klubu: prof. c. k. přím. školy J. Bartoňovi, pí. Alžbětě Bečkové, choti stavitele, J. E. ministru obrby Dru. Alb. Bráňovi, J. Cífkovi, hotelieri, pí. M. Fleischmannové, vdově po prof. vrch. inž. J. Hofmanovi, prof. c. k. přím. školy J. Kasterovi, adj. m. stav. úřadu V. Libánskému, spisovateli Vil. Mrštíkovi, pí. Janě Samánkové, choti lékaře v Liberci, poslanci JUDr. V. Škardovi, c. radovi V. Špačkově, šl. ze Starburgu, fed. c. k. reálky Fr. Schüllerovi, prof. c. k. akademie umění H. Schwaigrovi, prof. čes. techniky v. v. Fr. Tilšerovi a inženýru Fr. Zvěřinovi. Památka jich uctěna povstá-

ním. Čtení protokolu předešlé valné hromady odpadlo, protože byl otištěn ve Věstníku.

I. Sekretář podává zprávu o agendě Klubu: Odeslán 751 dopisů, přijato 555 dopisů. V kanceláři byly zaměstnány 4 síly úřednické (sekretář, dva kreslíři a korrespondentka) a sluha.

II. Zprávu jednatelem podal arch. A. Kubiček:

„Důležitě otázky staropražské intensivně zaměstnaly Klub po celý takřka správní rok: regulace Malé Strany, nábreží malostranské, otázka situování navigačních staveb Vltavy a konečná úprava Podskalí se vztahem k oběma jeho dominantám, Emauzům a Vyšehradu. Tyto části města v osudu svém dostaly se v tomto roce do stadia rozhodujícího, jež zůstane v podstatě již směřodajícím.“

Otázka nábreží malostranského postoupila letos značně do popředí. Podle dobrozdání, jež podaly spolky: Umělecká Beseda, Manes a náš Klub, byl projekt stavebního úřadu značně přepracován a předložen v květnu ústní ankety. Boj Klubu o zachování nynějšího tvaru břehů skončil, jak doufáme, úspěšně. Zásluhou stav. úřadu učiněn první krok: opuštěna byla nábrežní čára, roku 1897 místodržitelstvím schválená, se svolením zástupců pořízení správy i kanalisační komise, kteří uznali nutnost dalekosáhlých koncesí za účelem zachování malostranského obrazu. Tento čin odpovídá dávne snaze a opěťovaným návrhům Klubu. V návrhu stav. úřadu upuštěno od podběří skoro docela a výběžek u Hergetů zachován v dnešním stavu: přes to takto značně zlepšený projekt byl navrhovaným nábrežím u mostu Karlova velice nebezpečný a Klub podnikl akci za účelem odvrácení nebezpečí, jež vrcholí veřejným listem starostovi a městské radě, podepsaným společně delegáty Spolku architektů a inženýrů, Manesa a Besedy. Díky této úsilové akci podařilo se přivoditi změnu názoru, takže stav. úřad pracuje již na variantě zachovávací nýbrž pobřeží podle návrhu Klubu; nyní, kdy je známo stanovisko zemského výboru proti komunikaci, vedené na pobřeží — jest nádej, že dospěje se k příznivému řešení. Na řešení partii nábreží u zbrojnice, kde návrh stav. úřadu nýbrž stav zachováva, což vzhledem k objektům pobřežním nestane se asi skutekem, navrhoval Klub v žádosti k radě městské a zemskému výboru veřejnou soutěž. V podání zemskému výboru a radě městské postavil se Klub proti zamýšlenému parcelování zahrady zbrojnice a zastavění villami jako způsobu zastavění nedostižatelnému misto toho a upozornil na možnost zastavění třeba i poněkud většími objekty, volně v zahradách stojícími, nikoliv však bloky nebo velkými monumentálními budovami, a to jen pro předběžných studií a výtčtění na místě. Tentýž způsob postupu byl požadován také pro nábreží od Hergetů k láve. Laskavosti městské rady docílil Klub svolení nahlédnouti do regulačních plánů Malé Strany, zemskému výboru k předběžnému posouzení podaných, ale spolu proti nové této praxi protestoval podáními i v časopisech a upozorňoval na nebezpečí, jež ohrožuje právo námitky při vyloučení plánu polohy podle § 4, když třeba i nezavazný posudek zemského výboru může být i městské radě

zámlinkou odmítnouti veškeré námitky a návrhy, jež se s tímto předběžným posudkem neshodují. Zemský výbor za účelem urychlení záležitosti přistoupil však na předběžné porady s podmínkou absolutní nezávaznosti. Obšírným podáním (kriticky probírajícím hlavní partii pobřežního zastavení) podal šlo se Klubu docílit, že zemský výbor přikloní se v mnohých bodech k názorům Klubem zastávaným, zejména co se týče komunikace po Kampě, ulici Lužickou a upuštění od komunikace po nábrží, zachování ulice Cihelné u Hergetů, zastavení pobřeží od Hergetů k Řetězové lávce samostatnými objekty umístěnými v parkovité úpravě, tedy nikoliv uzavřenými bloky, nebo snad velkými monumentálními objekty, a projektování pokud možno největšího prostranství na malostranské straně mostu Rudolfského. Také v otázce nyníjšího popředí malostranského panoramatu na Kampě domy podél Čertovky zaujal nem. výbor stanovisko, odpovídající přibližně názoru, projevěnému v klubovním podání; žádá vyšetření omezení výškových pro každý objekt. V celku nutno uznati zásluhy městské regulační kanceláře ve vývinu otázky malostranské, hlavně pokud se týče odstranění nakupených předsudků, jako byla nábrží č. 2 z r. 1897, nábrží s podběžím, zamýšlené odstranění výběžku u Hergetů a zastavení pobřeží monumentálními budovami. Nemá proto Klub čeho litovati přes to, že v mnohých věcech má mínění odlišné, že se kdysi o zřízení kanálové regulaci přičinilo, naopak dnes možno tvrditi, že město s takovou obsáhlou agendou regulací bez takové kanceláře by se neobešlo.

Nejen celkový obraz Malé Strany byl předmětem úvah Klubu, ale i jednotlivosti, které vstoupily do studia řešení. Pod tlakem poměrů hospodářských a přešvácení o neekonomičnost bylo upuštěno od přístavby třetího patra u *Spalovna*, když protesty Klubu z důvodů estetických byly zamítány a přistoupilo se na návrh Klubu, totiž na vnitřní adaptaci domu. V otázce *prádelna „U Klíže“* dožadoval se Klub součte, aby tak důležitá partie byla vyřešena s náležitým pochopením. Stále a stále dožadoval se Klub toho, aby zastavení parcel „U Klíže“ dle způsobem racionálním a definitivním, avšak provisorium, totiž krámký, které tam bohužel na dlouhý čas potrvají, nebyly prováděny, nýbrž postaven řádný dům o 2 patrech s novými obydlími, jichž je nedostatek. V tom byl bohužel naše návrhy přehlíženy, až řešení definitivní bylo snadné a pro obec výhodné. Při projektované stavbě *vojenského kasina* na Újezdě se zdárem žádal Klub ústřední komisi, aby se přičinila o vhodné situování kasina, aby nebyla porušena jednak Hladová zed, jednak široký výhled na straně petřkovské. Taktéž přičinili se Klub o zachránu *Bruské brány*, jako pozoruhodného detailu z opěvnění Prahy. V okolí brány zůstane již trvale zachována konfigurace bašt a přikopů, sice z velké části zasypaných, ale nezraněná tak, jak bohužel zanikly jiné partii. V poslední době pak při vyloučení plánu na úpravu kol *kasárna Černínových* žádal Klub, aby okolní zastavení vhodné se přičlenovalo k této vyvíjející stavbě a zároveň tvořilo výfukový přechod k sousedním částem krajinným a k Novému Světu.

Nejaktualnějším nebezpečím pro hradecké panorama bylo nevhodné situování *plavebních těles u ostrova Střeleckého*. Nynější projekt kanalizace Vitavy uvnitř Prahy má mnohé závedy, které její se stanoviska neporušeného pohledu na Vitavu a na panorama Malé Strany činí nepřijatelným. Klub upozorňoval na jeho vadu a vytkl ve svých podáních tuto nepřiznivou stránku. Tělesa plavidlové na severním hrotu Střeleckého ostrova prodlužuje ostrov až k jezu staroměstskému, současně tvoří dělicí *hráz* mezi horní a spodní vodou 3 m nad normální vodu vyvýšenou, čímž vzniká uprostřed Vitavy na místě nejvíce patrném více než 90 m dlouhá, 3 m vysoká a následkem zrcadlení ve vodě dvojnásobně mohutná kamenná massa. V pohledu s Františkova nábrží zakryje toto těleso druhé rameno Vitavy a zůží ji asi o 100 m; od Národního divadla bude se jevit toto kamenné těleso pozorovateli přímo pod Hradčany, rušící takto neobyčejně svoji masivností a velikostí tento pohled. K odvrazení tohoto nebezpečí podal Klub po poradách s odborníky návrh, ve kterém vynechává osobní plavidlo u Střeleckého ostrova a tím i zároveň veliký násp ostrov prodlužující, vynechává dále nový jez mezi Židovským a Střeleckým ostrovem a navrhuje plavební průplav pro plavbu lodí mezi Židovským ostrovem a Odkolkovým mlynem při břehu malostranském. Místo překládá osobní plavidlo k břehu staroměstskému buď za vodárnu nebo před ní. Tím docílí se jednak souvislé a neporušené hladiny Vitavy i se staroměstským jezem a makuje se plavidlo na místech nejmeně napádných. S návrhem svým obrátil se Klub na ministerstvo obchodu a veřejných prací, ministři, komisi kanalizací, městskou radu, odborné spolky, poslance a poslanecké kluby a dosel namozte pro tento návrh v rozhodující činitelů sympatického přijetí; i zde pronikla láska ke krásě staré Prahy tak, že jsou uznávány za nutné ústupky. Právě z těchto estetických důvodů byl již dříve opuštěn závadný projekt náhonu staroměstského, při němž odstranění měl být i staroměstský jez. Návrh Klubem podaný jest tak samozřejmý, že sotva nalzeze vážných odporů, již by postavil vážné důvody proti; proto jest naděje, že bude docíleno zachování široké hladiny a jezu staroměstského i při řádné kanalizaci a že bude upuštěno od mohutného plavidlového tělesa uprostřed Vitavy.

Na *Starém Městě* zastával se Klub zachování konstelace a výběžků *Židovského hřbitova* a zachránu *Pinkasovy synagogy*, ohrožení okolní

parcelací. Přilehlá parcela byla získána průmyslovým museem, což intencím Klubu nejvíce vyhovuje. V partii u *Milosrdných* žádal Klub, aby byly dodrženy podmínky, schválené regulačním plánem, aby zejména zahrady byly zachovány a čára regulací aby nebyla přeměněna ve stavební. Nepříznivým momentem pro tuto čtvrt jest fakt, že *náměstí Mariánské* nebude ve své severní frontě zastavěno — jak zamýšleno — budovou veřejnou. Na místě tak významném a vhodném pro veřejnou budovu mají být postaveny činžovní domy. Klub žádá, aby byly tyto domy aspoň výškově i řádově řešeny jednotně podle daných určitých podmínek, čemuž má být podle usnesení rády vyhověno. Úspěch jakýsi možno konstatovati při řešení uličního nivoje u Klementina i v. Platnéřské a na Mariánské náměstí. Klementinum v celém obvodu mělo být až k soklové římsě zasypano. Nyní je projektována obvodní šachta, která umožní ještě uplatnění soklových partií této význačné stavby. Při přístavbě kláštera *Křtovníků* Klub neváhal vzdáti dle projektantu přístavby stav. radovi J. Sakařovi, který způsobem pietním a se stanoviska výstavby měst příznivým přičlenil novostavbu k staré části. Smutným faktem jest soustavné ničení zeleně v samém jádru města. Také rozparcelování Kopmanky zničí celou tuto prostranství zeleně a obětováno bude činžovním domům. Vinu tu nesou regulační plány, v nichž důležitost zeleně není zdůrazněna; při Kupmance byly to ovšem jiné okolnosti, hlavně započaty již blok.

Na *Novém Městě* bylo pokračováno v akci ke vhodnému řešení Podskali. Jen ve dvou partích byla akce ještě možná, totiž před Emauz a v okolí Výtone. U obou šlo o otázku panoramatické ceny. Kdežto u Emauz šlo o zachránu jich jako pozadí s vhodné přilepenou popředím, byla otázka u Výtone její cena jako popředí pro Vyšehrad. V otázce Emauz přisluhuje se Klub, aby došlo k nálezitému uplatnění skupiny budov a kostela tím, že partie kol pomníku Palackého bude výškově i pohledově s respektem k pozadí vyřešena. Žádá, aby prostranství u nábrží zůstalo otevřeno a ve svém projektu zastavuje částí přímo pod Emauz, nikoliv popředí. Celkové řešení úřední je záležitostí současně projednávano. Posledním zbytkem Podskali dosud zachovaným jest *Výtón* a dím přilehlý; nemá snad tak architektonický význam, jako spíše dokumentární a její velká cena jest ve významu výškovém. Vytvořuje tu vhodný přechod k izolovaným domům za vadičkem a umožňuje přehled na Vyšehrad. Klub žádá, aby byla Výtón zachována pro veřejné účely anebo vhodně okolím obstarána. Dosaď marným vzdal boj o zachránu *renasansní vily* na rohu Václavského náměstí a Čadčkovy ulice. V otázce *Vyšehrad* konečně letos definitivně byla učiněna nutnost zachování vyšehradských bašt nejen s hlediska estetického, ale i z důvodů hospodářských.

Ve všech skoro čtenářských akcích doprovodil Klub své podání *schematickým* návrhem, pracovaným vlastní technikou kanceláře za dozoru technické komise. Vypracovaný takto skizy na úpravu *Bruské brány*, na situování navigačních těles Vitavy, na řešení u Emauz a na zastavení kol žernických kasáren, Město to jednotliví členové s největší ochotou pracovali na projektech snižujících k zachráně architektonický cenných nebo v obraze města se uplatňujících objektů. Z významných byl to projekt na zachránu brány v Rokycanech a projekty na adaptaci domů „U slunce“ na Poříčí a Demarského domu na Hradčanech. V technické kanceláři klubovní práci se mimo to neustále na pořízení *modelu Malé Strany*. Partie pobřeží již jsou hotovy a pracuje se na partii kolem kostela v. Mikuláše a kláštera Maltézů. Klub hodlá vystaviti model na stavební výstavě v Lipsku, kde bude zajisté buditi svou rozlohou a velkým měřítkem oprávněnou pozornost.

Klub účastní se oficiálními zástupci sjedzů příbuzných spolků. Súčastní se delegátem sjedzů „Svazu okrašlovacích spolků“ v Turnově a sjedzů „Bund für Heimatschutz“ ve Stuttgartě.

I k popularisování krás Prahy neváhá Klub přispívat tím, že zaslal své publikace interesentům v cizině. Navázal takto významné styky s polskými konservátory, s profesorem Rakowiczem, projektantem plánů velkové Krakova, s uměleckým odborem Národní rady v Chicagu, půjčil sbírku pražských diapativů do Sofie a profesorovi Pytlíkové k přednáškovému turné o Praze po cizině; na podzim projektuje Klub výstavu stavební kultury v Obecním domě, která má přispěti k objasnění programu sledovaného Klubem.

K učení památky spisovatelů a vášnivého obhájce krásy Prahy Aloise Mrštíka vydal Klub jako členskou premii dílo mistra B. Kafky, které zajisté bude členstvem vše přijato.

Zpráva jednatelská nevyčerpává všech složek činnosti klubovní, ale dává pouze náhlednou do široké agendy klubovní, která co rok se rozvíjí a nabývá stále — což budíž s povděkem konstatováno — větší pochopení nejen městem členy, ale i v kruzích rozhodujících. V tom budíž spatřován obrat k lepšímu!

III. Zpráva o venkovské agendě jednatelské podal Dr. Jos. Dobias: „Svoji činnosti zasáhl letos Klub zvláště do těchto míst: *Brna* (snaha o zachování dřevěné kolonády v parku na Františkově z l. pol. XIX. st.), *Hradce Král.* (pokus o zastavení dalšího ničení vojenského parku), *Litoměř* (zabraněno zničení podlouhi v č. 138a na náměstí), *Pardubice* (zakročeno proti oproti děkanšského kostela), *Podebrad* (zakročeno pro změnu projektu regulace labse i pro zachování lázeňské zahrady), *Rokycan* (s úspěchem zakročeno proti zboření Plzeňské brány).

VII. *Zpráva o čtenářské a knihovně* podal Dr. Fr. Páta: „Protože inventář a listkový katalog knihovny byl pořízen loni, omezila se činnost knihovnickova na pořádání přírůstků. Letos přibýlo koupí i darem kromě časopisů, docházejících výměnou za klubovní Věstník. 36 děl o 63 svazcích, takže čítá knihovna 402 díla o 710 svazcích. Slav čtenář se nezmenší, vyládka se 67 revuí a 20 poltit. časopisů (pražských i venkovských), celkem 87. Z darů knih sluší jmenovat: Městský archiv král. hl. m. Prahy, Krouček přítel star. v Plzni a p. dvor. radu Dra J. Golla, Dra K. Gutha, Dra L. Jeřábka, adj. R. Kuchynka, Dra Z. Wirtha a Dra V. Vojtíška.“

VIII. *Zpráva o archivu* podal arch. Fr. Thoř: „Letos získáno pro archiv jednak přímou koupí, jednak zařazením fot. snímků, pořízených pro Technickou komisi, pro Věstník a Průvodce Prahou (firmou J. Stencovou a J. Šorejšovou) celkem 110 velkých a 50 malých fotografií, důležitých pro historii stav. vývoje Prahy; mimo to zakoupeny 4 panoramatické pohledy za 15 hl. Darem nabyli archiv 100 skleněných negativů od p. C. Sládka a 15 filmů od Dra V. V. Stecha, dále serií 90 fot. pohledů od firmy Koisnerovy a 22 starých fotografií za Prahy a venkova od p. Pavly Moudré-Mrhové. Archiv štoků zinkografických čítá nyní 415 čísel.“

IX. *Zpráva pořadatelskou* podal Dr. O. Dlabáček: „Zpráva omezuje se letošního roku opět jen na statistiku výstah, neboť podzim byl více vyplněn přípravami k výstavě, která měla být v únoru až březnu pořádaná v Obecním domě, k pořádání výstavy však, ač materiál byl již získán a namnoze i sepsán, nedošlo; svůj termín postoupil Klub Umělecké Besedy, která oslavuje tohoto roku své padesátiletí, a pořádání výstavy posunul na měsíc listopad t. r. Přípravu k výstavě, vyžadující soustředění sil klubovních, zaujaly i pořadatelé tak, že k uskutečnění členských večerů a všech podniků dojde až teprve v tomto roce.“

Výstahy pořádaný v uplynulém roce 42 (včetně dvoudenní výlet do Jindřichova Hradce, Trčebné a Tábora a celodenní výlet do Roudnice) za účasti 2723 účastníků. Největší účastí těšil se polodenní výlet do zámků zbraslavských (220 osob), nejmenší velice zajímavý polodenní výlet do Liběže (13 osob). Průměrná návštěva 65 osob. Menší účast na výstahách lze vysvětliti jednak opakovaním výstah, jednak i pořádaním výstah jinými, často neznámými a nezodpovědnými živly, na něž poukázaly v poslední době i denní listy.

Na konec koná pořadatel milou povinnost vzdávaje srdečné díky všem, kdož jakýmkoli způsobem k pořádání každoročních výstah přispěli, zejména pp. přednášejícím: Dra Z. Wirthovi, Dra V. V.

Stechovi, Dra J. Harlasovi, Dra J. Polákov, Dra Pálvi, adj. R. Kuchynkovi, ass. J. Jirovi, Dra Th. Petříkovi a malíři B. Kubíškovi. Zvláštní díky zavazám i své pak svému zakládajícímu členu p. Dra K. Guthovi, jenž slavil na výstahě dne 19. listopadu jubileum své přednášky na klubovních výstahách. Také slavné žurnalistice, že uveřejňováním zpráv o podnikcích klubovních ke zduhu výstah přispěla, děkuje pořadatel srdečně.

K statistice výstah posledních 5 let, od které doby výstahy soustavně pořádané, jest třeba poznamenati: Před rokem 1908 pořádané výstahy nesoustavně, 5 až 6 ročně. Od počátku roku 1908 pořádané soustavně po celý rok; od té doby pořádané byly do konce roku 1912 celkem 204 výstahy a výlety, jichž se zúčastnilo 16.516 osob. (Čistý výnos výstah pro klubovní účely za toto pětiletí činil K 2165/19.)“

X. *Zpráva redaktorskou* přednal Dr. Z. Wirth: „Věstník během posledních dvou let nabyt pevného programu i zevní formy, což podporuje značné vytvoření nezbytné tradice listu. Proto setrvává i v III. ročníku při dosavadním rámci a přidány jen rubriky na zpestření obsahu, zejména stálá rubrika malostranská, rubrika technická a serie pohledů z bývalé a mizící Prahy. Průvodce nebylo bohužel možno vydati pro nepředvídané překážky; k vydání dojde určitě letos.“

Všechny zprávy funkcionářů byly jednoladně schváleny. Dotaz red. J. Strakatského po obnosch subvencí Klubu poskytnutých zodpověděl pokladník. Na to přičtena zpráva *revisorů účtů*, jež doporučovali udělení absolutoria pokladníkovi za správné a přesné vedení pokladny spolkové.

Na konec vykonána volba *praesidia Klubu a členů domácí rady*; zvoleni podle výsledku, oznámeného skrutatorem pp. A. Malcem, účetním a revidentem R. Lustigem: Předseda Dr. L. Jeřábek, místopředsedy kons. J. Emle a arch. Boh. Hübschmann; do domácí rady: Dr. O. Dlabáček, prof. arch. Ant. Engel, dvor. rada, prof. Dr. Jar. Goll, dr. K. Guth, vrch. inž. arch. Rud. Hrabě, JUC. Jesek Hofmann, arch. Vlast. Hofmann, arch. Jos. Chochol, arch. Pavel Janák, arch. Al. Kubíček, vrch. stav. kom. inž. Eustach Mölzer, arch. Fr. Neterda, prof. Dr. Fr. Páta, sekretář arch. St. Sochor, arch. J. P. Šebek, prof. Dr. Jos. Šusta, adj. Dr. V. Vojtíšek, Dr. Z. Wirth. Revisory účtů: vrch. účetní J. F. Kocan, úř. zem. banky Vilém Kirchner z Neuklášenu a velkokoch. J. Kreidl. Během skrutinice podán návrh na *změnu stanov*, rozšiřující počet členů domácí rady dvěma zástupci venkovských odborů Klubu a přijat jednoladně.

Po oznámení výsledku voleb zakončil předseda došlovem o 11. hod. noční schůzi.

ZPRÁVY Z KLUBU.

AGENDA SPOLKOVÁ od 25. února do 12. března 1913. V záležitosti návrhu Klubu na nové umístění *plavidi* uprostřed Vltavy v městě oznámuje c. k. vysoká škola technická, že se nemůže stavěti za návrh Klubu. — Přisídlení zemského výboru zaslána prosba, aby zprohli pro přijetí návrhu Klubu na zastavení *popelci Enaus* a zemský výbor požádan, aby zatím neschvaloval jiný návrh na tuto úpravu. — Praesidium městské rady upozorněno na chatrný stav *Ungeltu* a podána mu prosba, aby nebyla odstraňována *pumpa* na malostranském tržišti. — Filantropická družina vyzvána, aby učinila kroky k dalšímu ponechání v městském domě na *Výtoni*.

Odbor Klubu v *Pelhrimově* urguje referát o regulaci říčky Bělá.

DOMÁCI RADA KLUBU PRO ROK 1913. Funkce v domácí radě rozděleny takto: Předseda Dr. L. Jeřábek, místopředsedové J. Emle a Boh. Hübschmann, pokladník J. P. Šebek, jednatelé Josef Chochol a Dr. J. Dobias, knihovník Dr. Fr. Páta, archivář Dr. V. Vojtíšek, pořadatel Dr. O. Dlabáček, redaktor Věstníku a Průvodce Dr. Z. Wirth, správce kanceláře A. Kubíček. — Komise jsou takto složeny: 1. Technická: (z domácí rady) A. Engel, R. Hrabě, Vlast. Hofmann, B. Hübschmann, Jos. Chochol, P. Janák, Al. Kubíček, E. Mölzer, Fr. Neterda, St. Sochor, J. P. Šebek; (mimo domácí radu) J. Almer, L. Blázej, Al. Dryák, V. Pacl, Dr. Th. Petřík, F. Rosipal, Fr. Thoř. 2. Redakční: Dr. J. Borovického, Dr. K. Guth, V. Hofmann, B. Hübschmann, P. Janák, Dr. H. Opochený, Fr. Thoř, Dr. Z. Wirth. 3. Hospodářská: J. Emle, R. Hrabě, J. P. Šebek. 4. Výstavní bude zvolena později. 5. Zábavní: O. Boleska, K. Hájek, V. Hofmann, Jos. Chochol (jako jednatel spolku), C. Sládek, J. P. Šebek (jako pokladník).

NOVÍ ČLENOVÉ KLUBU. V březnu přistouplí činní členové: Prof. Dr. K. Bělohávek v Karlíně, Ph. M. Roman Dlabáček, P. A. L. Edelmann, kooperátor, Ph. C. Karel Heyain, MUDr. Rud. Hornov na Smíchově, statkář Antonín Kožíšek v Slapanicích a adv. Frant. Neterda v Praze. K předešlému seznamu nových členů (Věstník III, 92) opravujeme ti-

skovou chybu (v řádce 8. shora): místo Moritz Schweisberger má být Moric Weisberger.

ZPRÁVA POŘADATELOVA. Z pravidelných týdenních výstah vykonány: 2. března do chrámu sv. Mikuláša na M. Straně (výklad Dra Z. Wirtha, 35 účastníků); 9. února do paláce Buquoyůch na M. Straně (výklad Dra K. Gutha, 123 osoby). Dne 8. března pořádan v sále hřbitvu „Palace“ členský večer Klubu za čestné účasti. Program byl zahájen přednesem Dvořákova Reje skřítků a Ballady sléské, jež sehrál na klavír virtuos pan Václav Stěpán. Následovala recitace z básní Vrchlického, J. V. Sládka a Jana z Wojkowic, býv. členu Národního divadla paní Iry Grégrové-Hamerníkové. Pozornost vzbudily taneční a mimické výkony mladistvé tanečnice E. Kupferové, jež doprovázena svoji sestrou slečnou R. Kupferovou na pianě, zatančila Weberovu Vyzvání k tanci a v druhém oddílu programu Dvořákovo Humoresku. Program byl uzavřen staropražskou scénou „Anno dazumal“. Ve scéně účinkovali za režie K. Hálerovy sl. Jančáková a sl. Janderová, člen Národního divadla p. Boleska, pan Knittl, akad. malíř p. Skála, dr. V. V. Stech a prof. St. Wirth.

DĚL. Z ODBORU KLUBU V PELHRIMOVĚ. Za nové členy odborů byli přijati: J. Aron, ředitel továrny, A. Böhm, c. k. okr. hejtmán, JUDr. J. Cech, advokát, Vojtík Černý, c. k. professor, P. J. Jandrek, katecheta, K. Kulík, velkostatkář, Jos. Lir, c. k. professor, K. Proche, c. k. fin. rada, K. Řiho, c. k. soudní rada, K. Škvorček, c. k. berní správce, P. Ant. Tichý, kaplan, Jos. Tobáček, c. k. professor, Jos. Trosňák, c. k. gymn. ředitel. — Výbor odborů ustavil se na rok 1913 takto: předseda Dr. K. Polesný, jednatel prof. J. Fried, pokladník Jos. Hrubý.

Z REDAKCE. Fotografie k obr. čís. 8-12, zhotovené p. učitelem Fr. Zátokou z Jindř. Hradce, zapůjčil odb. učitel ze Straže p. Rud. Šecka, k čís. 6, zapůjčil fot. Museum města Prahy; ostatní jsou z archivu Klubu. Obr. čís. 7. rysoval arch. St. Sochor.

Odpovědný redaktor Z. Wirth, 242-II.; redakční rada: J. Borovického, K. Guth, V. Hofmann, B. Hübschmann, P. Janák, H. Opochený, Fr. Thoř. Za Starou Prahu“ vychází jednou za měsíc. Otištěním článků i vyobrazení jest dovoleno, udán-li pramen. Štůcky se půjčují k otištění (6 hal. za čtvereční centimetr). — Vydává Klub Za Starou Prahu, Praha I., „U Vejvodů“. — Reklamační lhůta 4 neděle. Reklamace se nevracují. —

Tiskem „Grafie“, dělnické knihtiskárny v Praze II., Myslíkova ulice. — Štůcky z graf. závodu J. Stencova v Praze I., Salvátorská.

ZASTAROU PRAHU

VĚSTNÍK KLUBU ZA STAROU PRAHU

ROČNÍK IV.

V PRAZE, DNE 6. KVĚTNA 1913.

ČÍSLO 2-3.

STARÁ VENKOVSKÁ MĚSTA: II. Č. BUDĚJOVICE.

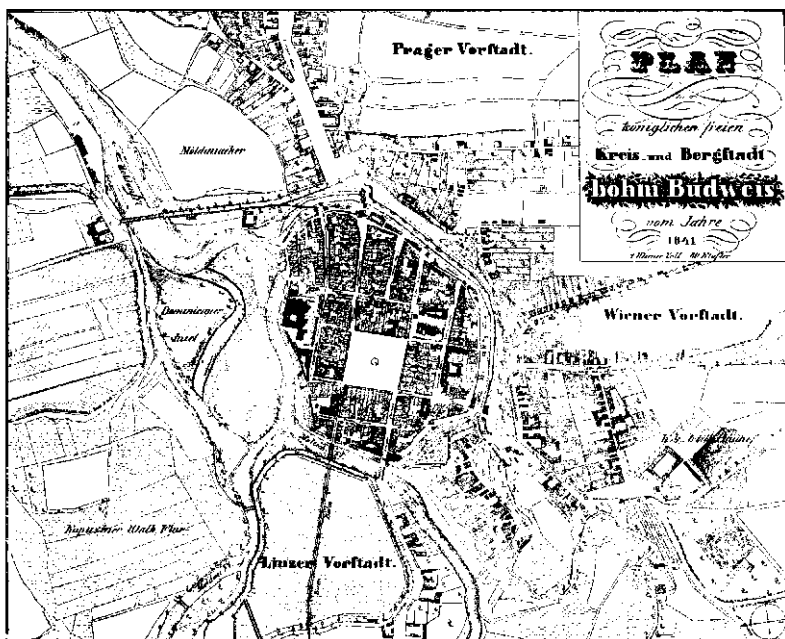
Obr. 13. Jiří Döbler, Pohled na Čes. Budějovice na konci XVIII. století. (Mědiryt.)

Je velmi poučné občas souborně obrazem ukázat nenahraditelné ztráty, jež utrpělo některé starožitné město v 2. pol. 19. stol., jednak vlivem skutečné expansivnosti moderního života, jednak vinou neporozumění a bezcitnosti. Teprve hromadné publikování všech zničených partií i jednotlivých objektů dovede vystihnouti dosah ztrát, které se jeví současníkům izolovány a tedy značně menší. Chceme v tomto směru působiti zejména na českém venkově a činíme začátek s *Čes. Budějovicemi*. Zevnějším popudem k tomu jest zřízení našeho odboru „Za staré Budějovice“. Nadšení obránci města podávají v této obrazové revue pádný doklad, že jejich organizace bylo třeba a spolu konstatují dnešní stav, od něhož ve své obranné akci vycházejí. V tom smyslu je naše revue doplněním článku *A. Trágrova* v *Krásě našeho domova* (roč. IX., 17—21) a staršího projevu odboru Klubu, učiněného v Jihočeských Listech (roč. XVIII.) 8. a 10. června 1912.

*
Přiložený půdorys *Čes. Budějovic* z r. 1841 ukazuje zachované středověké město, otočené hradbami, příkopy a řekou, jenom v podrobnostech zevního roucha architektonického dotčené vývojem pozdějších století. Plocha původně zabraná, náměstím, ulicemi a drobnými náměstíčky rozdělená, byla jen během doby lépe a racionálněji využita, stavební parcely, dvorky, zahrady a hospodářské dvory splýnuly těsněji, mezery volného zastavění pomalu se vyrovnaly a také uliční čáry zbavila barokní

regulace četných ústupků a koutů. Co přibýlo nového, jsou nepatrná založení barokní a empírová za městem, villové domky a zelinářské zahrady, městanská střelnice a první pokusy osázení stinných alejí kolem silnic, do města ústících a kolem řeky. Tehdy ještě Staré Město, ke kterému dnes již doráží shluk domů náhle rozkvetlého města, nepatřilo ke krajskému městu a vyvíjelo se — jak dosud bohudíky se dá zjistiti — zcela samostatně po způsobu vesnic. Dojem ze zachovaného středověkého půdorysu podporují i Döblerův mědiryt; je sice spíše typický výkres svým uniformováním silhouet, než individuální doklad, ale přes to zachycuje správně aspoň poměry výškové a hmotové; z těch poměrů vyrazí zřejmě středověký ráz dispozice i původní kostra velikých objektů v obraze města a ani bizarní barokní bání věžové, ani renaissanční úprava bran a domů nedovedou to zakrýti. Pro podrobné zjištění tehdejších poměrů uvnitř města, pro starý stav všech ulic a domů scházejí bohužel skoro úplně obrazové pomůcky; několik nedokonalých rytin a lithografií nedovede ovšem vyvolati přesné představy, ani jsou-li podepřeny archiváliemi; ale aspoň půdorys a dnešní některé dosud neporušené ulice napovídají, že i tu vládla podivuhodná konservativnost a že Budějovice, jako většina měst jihočeských, byly dokonale konservovány až do 1850. let.

Skoro všude začal se naplňovati smutný osud starobylého rázu venkovských měst, jakmile heslo o těsnosti hradeb a nevhodnosti pásu příkopů a valů prorazilo si cestu

Obr. 14. Plán města Budějovic z roku 1841. (Podle Vojt. Procházky lith. Gschyhay.)

i na venkov. Již před tím hygienické opatření vládní zničilo současně dva malebné kouty v městě, hřbitovy kolem biskupské katedrály a u kláštera (1784) a brzo na to začaly se ze stejných důvodů hygienických i pro uznanou neúčinnost středověkých opevnění proměňovati raveliny v květinové zahrádky a hradby v ovocné aleje (1790 až 1800), načež docela důsledně došlo i k emfyeutickému prodeji hradeb a bašt (1825). Bývalé opevnění přeshlo v soukromé ruce, stalo se pouhým plotem městských zahrad na parkánech a vydatným zdrojem stavebního kamene a bývalé brány, do nedávna ještě znamenající samostatnosti města, byly již jen dekorativní objekty, jichž krásu tehdy sice ještě nikdo z domácích nechápal, ale o jichž neúčinnosti byl za to každý přesvědčen.

Bylo jen přirozené, že zboření Linecké brány (1844), vzhledem nejstarší, nevyvolalo odporu a že později stejný osud potkal i Vídeňskou i překrásnou renaissanční Pražskou bránu (1867) a branku u mlýna (1872); úplně odstranění zevního opevnění a založení prvního parku kolem vnitřního města (1875-1879) na příkopěch a parkánech stalo se sice již v době, kdy veřejné svědomí bylo v tom směru úsilovně burcováno, ale přystýlo — jak se zdá — tehdy ještě z přesvědčení domácích o naprosté bezcennosti bořených objektů. Smutnější je ovšem, že tato bořící činnost ještě za naší paměti zasáhla některé z posledních zbytků městských opevnění, ač toho nebylo nezbytně třeba. Tak padl t. ř. Zwinger mezi bývalou Lineckou branou a Vídeňskou ulicí a branka oně brány, ustoupivše novostavbě německého domu. K největším prohřeškům patří však zboření (1902) dlouhé hradby podél řeky za klášterem s překrásnou klínovitou věží a bývalé solnice. Tím byl zničen jediný zachovaný celkový pohled od západu, pro město v rovině, chráněné řekou, nejcha-

rakterističtější a významný i historicky, neboť byl tu ještě dokonale zachován branný ochoz se střelnými, ústíci v klínovité baště. Náhrada za roztomilý tento pohled v pseudo-moderní budově gymnasia je jistě méně než rovnocenná, nehledě ani k velikým výlohám s bořením středověké památky. Stejně zbytečně podlehla poslední zachovaná hradební věž, zvaná lidově Manda (1904), stojící proti Městskému muzeu, neboť stačilo otevřítí jejím zdívkou podchody do okolních domů, aby výmluva na komunikační překážku byla odstraněna; ostatně ani regulační plán nenavrholval její zboření. A ještě r. 1911 odstraněna bašta při boření starého pivovaru.

Poněkud dále vzdorovaly bořící snaze celkové partie, ulice a náměstí. Po odstranění hradeb rozvinul se značný stavební ruch na obvodu města a v jeho nových předměstích, takže vnitřní město zůstalo dlouho ušetřeno násilných změn regulačních a demolací. Teprve, když poměry mezi předměstími a starým jádrem města se vyrovnaly a stavební činnost za heslem nového komfortu bytového vpadla za bývalé hradby, začíná se město (od let 1890.) překotně a neprozíravě modernisovati. Děje se to na škodu starobylosti i na škodu dobrého stavitelského díla, jakým byly do té doby Budějovice. Zásady o stavbě měst nedolehly v ten čas ještě na venkov a tak se přerod dále chvatně, bez určitého plánu a uměleckého smyslu. Z těch dob mají Budějovice z části i ve vnitřním městě několik banálních ulic, šablonovitě dimenzovaných a vedených, z těch dob mají neuzavřené, pusté zející průhledy do okružního parku, z těch dob jsou částečné regulace zajímavých, dobou vytvořených koutů, které je změnilý ve fádni, obyčejně nedohotovéné, dřevě křížovatky.

Ke hříchům toho druhu patří např. rozrušení krásného plácku Klášterního (s brankou do České ulice) zbořením

Obr. 15.
Náměstí
v Budějovicích v le-
tech 1890.

s neporuše-
nými faća-
dami zá-
ložny a
domu „U
3 kohoutů“.

domu Schwarzkopfova (1903). Drobný tento prostor se zbrojnici a klášterním chrámem působil ještě středověce pro nepravidelný svůj půdorys, a branka, vyzdobená o-
brázkem Samaritánky, měla ještě skutečně pozdní gotic-
ké ostění. Z nejposlednějších celkových „úprav“ je zni-
čení kapliček křížové cesty (1912) na bývalém hřbitově,
přilepených ke kathedrále a protějším děkanství a od-
stranění kašny na malém náměstí před děkanstvím u věže.
Tato úprava vzala úplně ráz úzkému prostranství u ko-
stela, vyřešenému v XVII. století architektonicky; náhrada
v osázení náměstíčka stromy je více než pochybná.

Vedle těchto celkových změn v obraze města mění se
ovšem každoročně jeho detail; každá sezona stavební
končí zbytečným modernisováním několika barokních štítů,
obložení krásné fačády skle-
něnými výkladci nebo násil-
ným rozšířením otvorů oken-
ních i dveřních, nepočítáme-li
ani řadu oprav starých fačád,
podnikaných sice v dobré
vůli, ale s malou znalostí.
Všechny tyto úpravy bylo by
lze často dodatečně napravi-
ti, kdyby vedle nich nehy-
nuly právě nejkrásnější městské
domy, ustupující novostav-
bám. Od let devadesátých
padly právě stavby na nejvý-
značnějších křížovatkách mě-
sta. Tak přestavěn r. 1895
dům nárožní (nyní spojitelná
„Včela“) s nádhernou fačá-
dou renaissanční s vysokým
štítem; tak snesena r. 1902-03
po požáru domu „U tří ko-
houtů“ na náměstí barokní fa-
čáda s vásami a sochami čtve-
ra ročních počasí na attice,
tak adaptován pseudomoder-
ním slohem dům Schladni-
chův, čímž úplně zničen zaj-
ímavý kout do Krajinské třídy,
tvořený renaissančním domem
Mallnerovým a Schladni-
chovým.

vým. Hned vedle něho zničen adaptací (1898—99) ba-
rokni dům historika Lukáše Bernarda Schneidra. Výkladci
poškozen (1911) z nejhezčích domů budějovických, t. ř.
Žižkův dům (Wortnerův) v Sterneckově ulici, příznačný
pro jihočeskou architekturu renaissanční s fortifikačními
motivy. Při boření ukázalo se často, že i vnitřky starých
domů budějovických jsou cenné. R. 1908 nalezeny při pře-
stavbě domu ve Sterneckově ulici zbytky synagogy, ale
přes protesty spisovatele F. M. Capka zbořeny; r. 1912
zbořeny nárožní domy v Kneislavě ulici proti masným
krámům a objeven při tom pěkný trámový strop s letop.
1568, téhož roku při opravě fačády klášterní zjištěny pod
omítkou barokní fresky a pod nimi druhá vrstva gotických
maleb, ale nezachovány.

Obr. 16. Hradební věž v tak řečeném velkém pivovaru,
zbořená r. 1911.

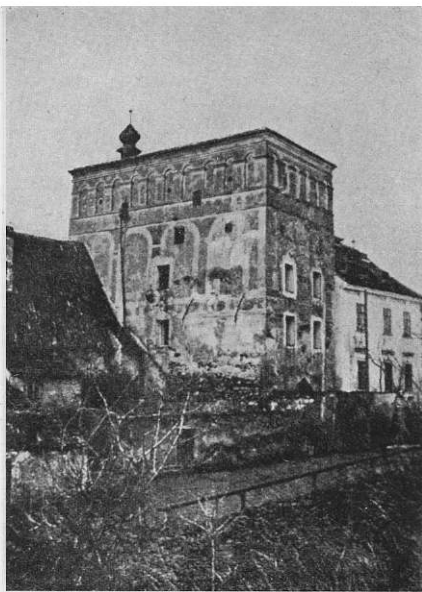
Tuto smutnou kroniku* by-
lo by možno ještě rozšířiti,
ale není třeba unavovat vý-
četem; uvedené případy stačí
jistě k odůvodnění existence
obrné družiny, která má
svými radami a propagací
myšlenky zachování alespoň
zmírniti škody, na obraze mě-
sta prováděné. I po zničení
tolika krásných objektů zů-
stalo v Budějovicích pro ni
mnoho, co musí zárlivé chrá-
nit; vedle bohatých sbírek
Městského a Dioecesiálního mu-
sea jsou ještě stále ulice, ko-
stely a domy naplněny staro-
žitnostmi, schopnými života.
Zde je pracovní pole odboru
„Za staré Budějovice“: v první
řadě propagovati vůbec ne-
dotknutelnost starých „pamá-
tek, v druhé řadě raditi k jich
zachování bez setření dneš-
ního jich zřazu.

* Za přesná data děkuji pp. měst-
skému archiváři prof. Huyerovi a
prof. Ad. Trágrvi.

Zd. Wirth.

Obr. 17.-18.
Pražská
brána, zbo-
řená r. 1867
Pohled
z Krajinské
třidy
a z valů.

PRÍSPĚVKY K DĚJINÁM A MÍSTOPISU KRÁL. HLAV. MĚSTA PRAHY.*

XL. ZE STARÝCH INVENTÁŘŮ PRAŽSKÝCH KO- STELŮ. (I.)

Mluvit o významu inventářů vůbec pro studium místních dějin umění, bylo by, doufám, zbytečno. Z pražských inventářů můžeme vyčítati kromě suchých fakt i dosti zajímavé přímé a meziřádkové zprávy o vlivech a okolnostech vnějších, které jednak do osudů uměleckých památek zasahaly, jednak podmiňovaly jejich vznik nebo zkázu a jsou v úzké souvislosti i s dějinnými osudy hlavního města českého království.

I. *Inventář kostela sv. Václava* na Malé Straně uvádí nás do doby protireformační. R. 1625, dne 11. července, odevzdán farní kostel malostranský sv. Mikuláše řádu jezuitskému a ustanoveno, aby byla fara od něho přeložena k dosavadní románské kapli sv. Václava, stojící opodál, rozměrů malých a svůj úkol první církve podhradí hradu pražského dávno už splnivši. Jesuité přistoupili při tom na podmínky, kladené jim obcí malostranskou, postarali se o přestavbu kaple sv. Václava ve farní kostel, která byla ukončena r. 1630, a pomáhali tu ustanovenému faráři i při vykonávání úkonů bohoslužebných. Ovšem při tom nezapomínali také na vlastní svoje sídlo a chystali se ke smělému stavebnímu podniku velikých rozměrů, z něhož pak od počátku do polovice XVIII. století vyrostlo skupení budov klášterních a školních s nádherným chrámem sv. Mikuláše, který pro všechny věky zůstane nám dokladem samostatné tvůrčí síly a uměleckého nadání obou Dienzenhoferů. Farní kostel sv. Václava nevyvinul se už z těchto důvodů významem nikdy v budovu přední. Zůstal provisoriem, kterému vedle pyšného sídla vítězného a bohatého řádu, vládnoucího všemi prostředky ke zvyšování své slávy, usouzeno jen tiché úřední živoreni a to se jeví i v inventáři, který pořízen roku 1645 a je dodatečně

glossován ještě přípisky a opravami z r. 1651. A je v něm při tom nápadný dvojitý zjev. Předně jest původní inventář na několika místech zaskrtán, takže jeho vnější vzhled není právě příznivý a zatemňuje jeho vznik, a dále poznámky z r. 1651 nám ukazují stopy řádění vojska švédského na Malé Straně, které v noci na 26. červenec 1648, vrazivši na Hradčany a části níže položené, loupežilo nejen v chrámě sv. Mikuláše, nýbrž i u sv. Václava, kde ovšem kromě kalichů mnoho cenného nenalezlo. Je-li mezi škrtáním a marginálními poznámkami časový vztah, pak nám škrtky ukazují předměty zmizelé a poznámky buď toho potvrzení anebo dokoupení. Z těchto důvodů následuje proto přetisk *původního* znění inventáře z r. 1645, kdežto poznámky z roku 1651 jsou uvedeny v závorkách v souvislosti s textem tam, kde se vyskytují, a s poznamenáním škrtů.

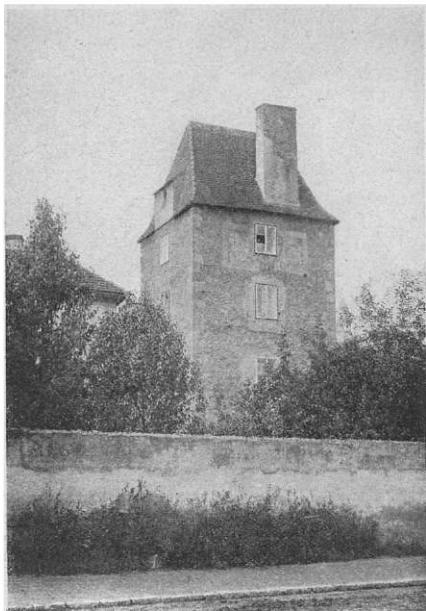
INVENTÁŘ**

aneb poznamenání všelijakých svrškův jak od kalichů Páně, ornátův a jiných aparátův kostelních při kostele svatého Václava zůstávajících, kteříž popsáni jsou 1. dne měsíce máje léta Páně 1645 u přítomnosti dvojicibodného kněze Jana Ludvíka Kodraby, sacristiana kostela hlavního svatého Víta na hradě pražském a faráře téhož kostela svatého Václava, též kněze Jana Šeffta, vicariusu jeho, tolikéž urozeného pana Daniele Štěpána Orisa, primatora, pana Jana Vavřince Onajdera spoluradního, pana Jana Čelýnkera a pana Martina Malého, vše měšťanův Menšího Města Pražského jakožto nařízených ouředníkův nadepsaného kostela a jiných filiálních kostelův, totiž Svatého Vavřince na Újezdě a Jana pod Petřínem.

Předně kalichův stříbrných a pozlacených 5 (v vpád lidu švédského jest vzat), koflík stříbrný a pozlacený (jest vzat), ciborium stříbrné a pozlacené, krucifix stříbrný a pozlacený, svícny stříbrné 2, kříž mosazný, pozlacený, monstranci mosazná pozlacená, monstranci mosazná, ornát zlatohlavový pomorančové barvy, ornát aksamitový červený s krucifikem a se 4 evangelisty, ornát karmazínový červený, krumplovaný zlatem, ornát aksamitový s zeleným tlačením, ornát zlatohlavový modrý, ornát karmazínový modrý se zlatým křížem, ornát cajkový černý s bílým křížem, ornát tuplkytý červený s zlatými šňůrkami

** Archiv král. hl. města Prahy. Kniha záduší kostela sv. Václava na Malé Straně z r. 1644—1660. Fol. 61a—64b. Rkp. č. 17.

* Viz. čís. I.—IX. v roč. II.—III., čís. X. v roč. IV.

Obr. 19.-20.
Hradební
věž u měst.
musea, zv.
„Manda“,
zbořená r.
1904.
Pohled ze
Spolkové
ulice a z Vi-
deňské ulice.

(od pí. Grofové), ornát damaskový fialový s černým křížem, ornát damaskový, bílý s červeným křížem, ornát fialový květovaný, ornát šamlatový breskově barvy s bílým křížem květovaným (A. 1651. Ornát tupltykytový s květovanou columnou okolo s zlatým kalounem od pana Daniele Štěpána Oricha, antipendium takové), pluvíř karmazínový červený, pluvíř starý s svatým Mikolášem, antipendium karmazínové červené a krumplované, antipendium z legatury s stříbrnými šňůrkami, antipendium k oltáři Panny Marie bílé a pomorančové barvy, antipendium kožené a tlačené dvoji, antipendia zelená na velký a malý oltář 3, antipendium modré s červeným křížem, antipendium bílé s mržkami(2), antipendium breskově a bílé barvy (1), antipendium zelené (Item antipendium červené na velký oltář od pí. Grofové), antipendia s rozličnými barvami 2, antipendii sešlých 8, dalmatiky staré 2, alb nových 6, alby staré 3 (antipendia zlaté barvy 2, antipendium tupltykytové zelené s zlatými cajky od pí. Tenoglový(?), humerálův 10, komží nových 5, komžíček starých pro pacholata 6, sukničky pro administranty červené 2, firhaňky zelené tykytové 2, plena tykytová zelená, na kteréž jest vymalován zmrtvých vzkříšení, plena karmazínová žlutá, velum na monstranci zlaté barvy s stříbrnými krajkami (tupltykytové, modré s kraječkami od pí. Tenoglový 2), velum strakaté, (velum modré tupltykytové na oltář P. Marie od pí. Zapky, velum pavoučinové 2); plen sub corporalia s zlatem i některými barvami vyšívaných na velký oltář 14 (později opraveno na plen rozličných 12), plen sub corporalia na malý oltář 9 (škrtnuto celé), plena na kalichu modrá Páně všelijakých barev (škrtnuto celé), šátkův stříbrohlavových s zlatými krajkami 5 (škrtnuto celé), šátkův tykytových rozličných barev 21 (škrtnuto celé), šátkův plátěných na kalichy vyšívaných s rozličnými barvami 12 (škrtnuto celé), (plena na kalich Páně modrá stříbrohlavá, plena bílá s zlatem, vyšívaná, plen tupltykytových rozličných barev s stříbrnými kraječkami 16, plátěných rozličnými barvami vyšívaných 12), ubrusův na velký oltář 13 (přepsáno na ubrusův velkých 16), ubrusův starých malých a velkých 6 (15), ručníkův 11 (8), ručníky na mřížky pro comucanty (škrtnuto celé), ručníkův k oltáři 6, corporálův 14, bursův 14, pall z tykty 16, purifikatorií 7, šátkův k utírání na kalichy 5, šátkův k křtídelnici 14 (škrtnuto celé), pytlíkův pro kalichy 11 (škrtnuto celé), příkrovův soukenné 3, příkrovův aksamitové s bílými kříži 3 (příkrov aksamitový velký s křížem stříbrohlavový nový v létě 1650 udělaný), polštářův na oltáře 14 (15), nebosa nová damasková s červenými francelmi se čtyřma holemi, nebosa se dvěma holemi, když se nemocným posluhuje, sukniček na ciborium 8 (7), pásky točené s rozličných barev 5 (10), pásky prosté 4 (škrtnuto celé), misály římské 3, misály pražské 2, agenda římská (škrtnuto celé), agenda pražská 1 (škrtnuto celé; agendy 4), antifonář, misál pergamenový starý a vytrhaný (škrtnuto celé), pontifical pergamenový (škrtnuto celé), kva-

draty 3, koflíky na svícenou vodu 4, kotlík malý, svícny cinové velké před oltářem 2, svícny cinových na oltáři 10 (15), svícny mosazných 19, ambulek cinových s miskami 6 párů, ambulka cinová pro hostie, džbánek cinový v žejdlík, čtvrtka cinová, kalíšek cinový (2), fliška cinová (škrtnuto celé), džbánek cinových na kvítí 6, džbánek hliněné toušen-ské 2, zvoneček malých 9 (12), cymbál (cymbál v rathouze), svícen velký mosazný visutý, lampa mosazná, kaditeldnice mosazné 2, obrazův všech velkých i malých 21 (27), portatilia 3 (4), tabule, v které jest kanon 3, štůla pro funeribus, umývadlo cinové velké v kapli (koro-uhve zelená 2, modrá 2, erby městské 4, stříbrná škatulka, v níž něco perel a 4 kamínky prosté (škrtnuto celé), groš zlatý s krucifixem se 4 kameny a okolo něho se 12 paprsky, groš stříbrný, s krucifixem a okolo něho paprsky, groš stříbrný s perlou, paprsky, v němž stojí Jesus, stříbrná malá berlička pozlacená (škrtnuto celé; stříbra litého 54 lotů).

Těchto pět kusův vynášo se v vornatích starých již spotřebovaných, kteréž zašité byly a zůstávají nyní v truhlici kostelní složené a schované.

Ornatův všelijaké barvy v vpád lidu švédského, kterých u pana Abrahama Gincle od téhož lidu byly zanechány 6, item od branného z Bruské brány podobným způsobem, zanechaný 1, item zástěry na tabernaculum červené 2.

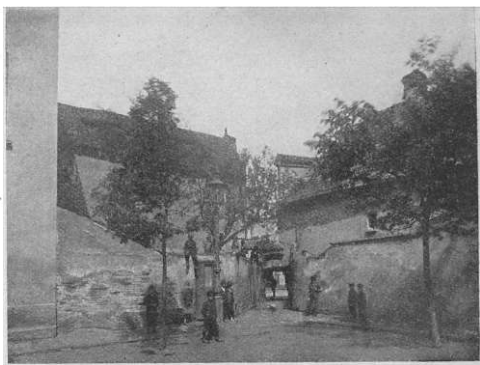
Item poznamenání všelijakých svrškův na faře za panem farářem zůstávajících. Předně umývadlo cinové (2), misy velké 4, misy malé 2, talířů 6, flišce, sesle velké, stoly 3 (2), židlyček 6, stolice dlouhé 2, postele 3 (1), peřin kusův 7, kotlík na ryb vaření.

K. V. Herain.

XII. POPIS KORUNY ČESKÉ.

Ze starých popisův koruny české ušel pozornosti latinský popis, psaný rukou asi koncem 16. století, v konvoluté archivu města Prahy, jenž má název „Chaos rerum memorabilium I.“ (rkp. č. 323 A, fol. 68). Otiskují jej za doplněk popisů, uveřejněných v publikaci „Korunovační klenoty království českého“ („Soupis památek hist. a uměleckých v král. českém.“ (Praha) i také proto, že má některé zvláštnosti:

Descriptio coronae regni Bohemiae. Corona regni Bohemiae, quae fuerat S. Wenceslai, quam Carolus denuo reformavit, habet 4 lilia. Primum lilium continet rubinos 4, margaritam 1, saphirum 1, rubinos palasios 2; in secundo lilio saphiri magni 7, rubinus 1, margarita magna in sum-

Obr. 21.-22. Branka z České ulice do náměstí Klášterního, zbořená zbytečně r. 1903. Pohled z České ulice a z Klášterního náměstí.

mitate; in tertio lilio rubini palasii 13, in summitate margarita magna et in medio sapphirus magnus; in quarto lilio sapphiri magni 7, minores 4 in medio, in summitate margarita magna. In vinturis(?) 4 lilia palasii. Crux in summitate habens in medio sculptum sapphirum, ad latera 2 palasii, in summitate crucis 1 sapphirus fractus rotundus, in pede crucis unus sapphirus magnus. Infra mitram sub cruce praedicta in transversali linea a principio primi lillii usque ad

crucem sunt tres palasii, smaragdi 8, margaritae 4; a secundo lilio in linea usque ad crucem palasii 5, smaragdi sex, margaritae 4; a tertio lilio usque ad crucem in linea sunt palasii 5, smaragdi 6, margaritae 4; in quarto lilio usque ad crucem palasii 6, smaragdi 5, gemmae 4. Pomum regale et sceptrum regni Bohemiae. Pomum aureum cum cruce, deauratum argenteum; annulus cum palasio, quem debent habere reges in coronatione, perditus est.

V. Vojtěšek.

Z PRAXE OCHRANY PAMÁTEK.

III. CIBULE, NEVHODNÝ PROSTŘEDEK K ČIŠTĚNÍ OBRAZŮ.

Ze zlořádů, kterých se stále ještě dnes dopouštějí nevědomí „přátelé“ památek, jest nejhorší očisťování a osvěžování olejových obrazů cibulí. Obvykle ani obraz neočistí z prachu a již hned běhou na pomoc přeříznutou cibuli — starý kostelnícky prostředek, — aby provedli regeneraci, kterou ovšem považují za velmi záslužnou. Aby se napříště předcházelo takovým jednáním, upozorňujeme na zlé následky z toho pro obraz.

Cibule obsahuje jako hlavní součást sirnatý allyl, těkavý olej, který jako všechny sirníky velmi neblaze působí na barevnou vrstvu, protože většinou k míchání barev bývá užíváno běloby olověné, která ovšem působením sirníků černá. Okamžitý částečný úspěch, který je poměrně nepatrný zvláště při obrazech, jež mají pryskyřičný pokost, je docile vlivem těkavého oleje, ale hned v zápětí kráčí temnění osvěženého místa. Tento zjev je tím smutnější, že dříve býválo užíváno tohoto prostředku ke čtení signatur umělcových; tím si dnes vysvětlíme, že proslulé obrazy na místech snadno přístupných, které tolikrát byly kontrolovány poloodborníky, jsou v místech signatury velmi nebo úplně tmavé, nejsou-li dokonce úplně vydreny,

nebo chemicky zcela rozloženy. Odborníky se už dávno tohoto prostředku neužívá, ale za to dilettanti, kteří vždy se domýšlejí, že — třeba s nedostatečným vzděláním, bez rozmyslu a svědomí, vlastně pro svou bezohlednou záavu — konají dílo kulturní, užívají tohoto skvělého prostředku jak pro věci svoje, tak i pro věci cizí.

Další nebezpečí při cibuli jest, že se při své poměrně měkkosti zadře do craquelur obrazu, a poněvadž uživatel cibule nenapadne osvěžené místo očistiti po provedeném osvěžení, začne cibule hnít a ohrožuje dále chemickým rozkladem barvy, jakož i plátno obrazu.

Nechť to všichni, již buď sami mají obrazy nebo jsou jejich správci, dobře uváží a nikdy nepodnikají restaurace rukou dilettantskou. V řemesle již jsme dávno zvykli, že řemeslník jest dražší než řemeslník; v záležitostech památkových jest tato okolnost daleko závažnější, neboť se může nezkušenou rukou často zničit umělecké dílo úplně. Při restauraci obrazů není tak spolehlivých prostředků po ruce, aby takové práce mohly se zdarem prováděti neodborníky; ani důkladné poučení theoretické tu nedostává, neboť procedura restaurační potřebuje v první řadě veliké praxe. Na restauraci musí se hleděti stejně váž-

Obr. 25. Pohled na klášter s přilehlými hradbami z krumlovských alejí před rokem 1902.

Obr. 23-24. Pohled na hradby u kláštera s klinovitou věží a s krytým branným ochozem. Stav r. 1902 (boření hradeb pro stavbu německého gymnasia) a detail v puv. stavu.

ně, jako na lékařské ošetřování, neboť umělecké dílo právě tak jako člověk má hodnotu, která je prostě nena-
hraditelná. Z tohoto předpokladu vychází dnes vědecký názor ve všech oborech ochrany památek a tato zá-

sada musí se vžít i každému dilettantu, nemá-li býti považován místo za ochránce za škůdce. Z této zásady plynou i meze, po které může jít i neodborník ve své činnosti.
St. Sochor.

ZA KRÁSU MALÉ STRANY. VIII.

Krokům, které podnikl Klub v záležitosti změny nynějšího projektu na splavnění Vltavy ve zdrži staroměstské a šitkovské, věnována byla se strany rozhodujících činitelů plná pozornost a bylo slíbeno, že návrh Klubu bude vzat v úvahu, protože nynější stav splavňovacích prací v těchto dvou zdržích jeho dodatečné provedení po stránce technické nikterak nevylučuje. K tomu cíli bude také plavidlo u ostrova Štřeleckého vytyčeno kanalisační komisí, která tím projevuje vzácné porozumění pro snahy Klubu. Také městský úřad stavební, jako zástupce největšího zájemníka — obce pražské — vyslovil se příznivě pro změny Klubem navržené. Nevadila tedy těmto rozhodujícím činitelům nikterak anonymita našeho návrhu při jeho posuzování, což jest více než samozřejmé, uvážili-li se, že při veřejných soutěžích zaručuje právě anonymita zadaných projektů jich nestrané posouzení. Toliko kruhy, u nichž bylo možno očeká-

označen byl návrh Klubu jako pouhý nápad neodborníků, jest Klub nucen dovoditi, že úřední projekt má proti projektu klubovnímu a má i se stanoviska vodní techniky a dopravnictví mnohé závady, které budou mít v zápětí, že udržování vodní dráhy bude vyžadovati velkých nákladů. V první řadě jsou závady, které Klub uvedl ve své technické zprávě a které týkají se vlivu snížení hladiny na pilíře mostu cis. Františka Josefa v rameni malostranském a na ostrově Štřeleckém; dále jest ohrožení ostrova Štřeleckého vodou, která bude za vyšších stavů vodních přes tento ostrov přepadat. Rameno malostranské bude nutno probagrovati na plavební hloubku 2'10 m a udržování této plavební hloubky bude vyžadovati samozřejmě každoročních nákladných prací bagrovacích. Těchto závad projekt Klubu nemá, naopak poskytuje zejména i po stránce vodopravní mnohé nepodcenitelné výhody.

Po stránce dopravnictví vykazuje projekt Klubu mnohé přednosti. Vylučuje plně křížení plavební dráhy lodí a vorů. Od komorového plavidla v jezu Šitkovském vede podle úředního projektu plavební dráha parníků buď k zastávce u Národního divadla a odtud ke komorovému plavidlu u Štřeleckého ostrova anebo přímo k tomuto plavidlu. V obou případech kříží vorovou dráhu. Uvážili-li se, že na všech dvanácti zdymadlech pod Prahou bylo asi

Obr. 26. Pohled na klášter s přilehlými hradbami z krumlovských alejí po vystavění budovy německého gymnasia.

vati největší porozumění, zaujaly proti návrhu Klubu stanovisko odmítavé, podepřené námitkami, jichž bezpodstatnost byla by dostatečným důvodem, aby byly Klubem prostě ignorovány, neboť na jednotlivé výtky nebylo odpověděno. Klubu šlo jediné o průkaz, že úřední projekt jest snad jediné po stránce stavebního nákladu zdánlivě nejvýhodnější, že však ruší zcela pohled na Vltavu a na panorama Malé Strany a Hradčan. — Po-
něvadž zmíněnými kruhy

Obr. 27. Worthernův dům před adaptací r. 1911 (moderním výtvarcům ustoupily krákorce).

Obr. 28. Solnice městská, zbořená roku 1902 s hradbami. Pohled do České ulice.

všemožné hleděno k tomu, aby křižování plavebních drah vorů a lodí kvůli bezpečnosti bylo vyloučeno, a že jistě často i jen s velkým nákladem podařilo se umístiti plavební kanál k jednomu břehu a vorovou propust k druhému, jest vyloučeno, aby vzhledem k velké dopravě osobní, která se právem očekává, mohlo býti toto křižení připuštěno. Umístěním plavidla k mlynným staroměstským se toto křižení zcela vylučuje. Avšak i vjezd ze spodní hladiny do komorového plavidla u ostrova Střeleckého spojen jest s dvojnásobným nebezpečím. Předně vorů, sjíždějící vorovou propustí, položenou v bezprostřední blízkosti plavidla, snadno mohou narazit na loď, která by do plavidla vjížděla, při čemž by proud vody z vorové propusti tento vjezd značně ztěžoval. Žádá tato data by se odstraniti posunutím vorové propusti směrem k Staroměstským mlynnům, čímž však by se zmenšila vzdálenost mezi propustí a mostem Karlovým, která i při dnešní její poloze je pro bezpečný sjezd vorů nedostatečná. Jest tedy toto posunutí a tím také odstranění této závlady vyloučeno. Za druhé, voda přepadající přes jez při vyšším stavu vodním, při kterém se ještě plavba provozuje, ohrožovala by bezpečný vjezd lodí ze spodní hladiny do komory. Musila by se tedy zřídit dodatečně od spodního ohlavi ochranná hráz, položená nejméně 1·50 m nad spodní hladinu. Proti dodatečnému zřízení této hráze, jako důsledku provedeného projektu, nedalo by se pak již ničeho namítati, ačkoliv by tím pohled na Vltavu utrpěl další pohromy. Prodlužovala by totiž tato hráz velký masiv zdíva plavidlového, umístěného v popředí panoramatu, a to nejméně o 30–40 m.

Podobné dělicí hráze bylo by třeba i u spodního ohlavi vlakového plavidla při Židovském ostrově. I tam bude třeba chrániti loď před vodou, přepadající přes jez, jenž zahrazuje v bezprostřední blízkosti rameno malostranské. Hráz tato provedla by se při nejmenším až k levostrannému návodnímu pilíři mostu Františkova. Pokračování její směrem po vodě vyvolalo bude zcela určitě nákladnými pracemi bagrovacími každoročně k udržení plavební hloubky opakovány. Bude tedy zřízení obou dělicích hrází v dohledné době nutné, jak ukazuje zdymadlo u ostrova Štvanice, kde byla podobná hráz zřízena v délce as 500 m jistě jen z podstatných důvodů plavebních a udržovacích. Kdyby se náklad, spojený s jich zřízením, připočetl k stavebnímu nákladu, jež bude vyžadovati provedení projektu v nynější jeho formě, dospěje se jistě k sumě, která bude daleko převyšovati obnos, spojený s provedením projektu Klubu.

Komorové plavidlo posunuje se v klubovním návrhu ze samého středu hladiny vltavské, která v dnešní své formě tvoří základ panoramatu malostranského, do kouta u mlynnů staroměstských. Plavidlo u mlyna nemusí mít té výšky, jako plavidlo u ostrova Střeleckého, které svou větší výškou musí brániti přepadu vody napříč jeho podélného směru. A právě touto svojí malou výškou neohroží pohled na skupinu mlynnů staroměstských s břehu malostranského, tak jakoby to učinilo plavidlo při ostrově Střeleckém. Vždyť nejkrásnější pohled na tuto skupinu ze stromořadí na ostrově Kampě nad mlyny Odkolkovými, které se při projektu Klubu nejen plně zachovává, ale které možno i zvětšiti naspávku, zůstává nedotčen. Splývalot by plavidlo u mlynnů plně s mohutnou zdí při staroměstské vodárně, kdežto plavidlo při ostrově Střeleckém by tento krásný pohled úplně zničilo. Ostatně mohlo by komorové plavidlo v jezu staroměstském vůbec odpadnouti, aniž tím průběžná jízda parníků nějak utrpí. Stačilo by zřídit u mlynnů staroměstských přestupní stanici, neboť přestupování netrvalo by déle než proplavování plavidlem. Rozhodně doporučovalo by se sečkatí se stavbou tohoto plavidla, až prokázalo-li by se, že zřízení jeho bude průběžná doprava vyžadovati.

Uvedenými důvody bylo dostatečně prokázáno, že projekt Klubu jest nejen *estheticky*, ale i po stránce *vodní techniky* a *dopravnictví* účelnějším.

Kdyby Klub byl seznal, že není možno řešiti splavnění Vltavy v těchto místech, než za cenu krásných pohledů na Malou Stranu a Hradčany, nemohl by býval, ač s pocitem bolestným, ničeho namítati. Avšak dosavadní úřední projekt není ani jediným možným a také nejúčelnějším řešením, při kterém by všechny zájmy byly šetřeny. Nepřináší ani nových hodnot, ani složek nové krásy, naopak ruší krásu, jejíž ztráty těžko bychom želeli. A právě z té příčiny chová Klub pevnou naději, že komise kanalisační, jež o návrhu Klubu bude rozhodovati a která již jedenkrát projevila pravé porozumění pro zachování krásného panoramatu hradčanského tím, že upustila od provedení projektovaného náhonu na mlyny staroměstské, ačkoliv zřízení náhonu tohoto proti všem námitkám u všech instancí vyhrála, vyjde snahám Klubu vstříc a projekt svůj jim přizpůsobí. Vždyť neháji tu Klub než alternativní řešení, o kterém jistě kanalisační komise při pracování původního projektu uvažovala a od kterého pravděpodobně upustila jen z důvodu zdánlivě většího nákladu stavebního. Z. S.

Obr. 29. Nárožní dům proti masným krámům v ulici Krájské, zbořený r. 1912.

Obr. 30. Nárožní dům v Lannově třídě, zbořený r. 1912.

KRÁSA PRAHY.

Architektonický Obzor zavedl únorovým číslem XII. ročníku novou rubriku s tímto heslem a slibuje, že „pod tímto širokým názvem bude přinášeti směs poznámek, zpráv, referátů, které při největší rozmanitosti půjdou za stejným cílem, za touhou zachování, obhájení a rozpoznaní krásy Prahy“. Dosud pečoval v tomto směru o Prahu skoro jen náš Věstník a proto jsme s radostí uvítali pomocné ruce, jež by nám v propagaci myšlenky přispěly. (Jen jedno přání jsme měli: aby články v Arch. Obzoru byly psány odborněji, než dříve, kdy na př. S. M. popisoval přímo primitivním způsobem dřevěný strop, nalezlý „U Ráismáně“ a neodvážil se ho ani přibližně datovati.) Ale hned se ukázalo, že rubrika „Krása Prahy“ má zcela jiný a předem určený směr, že mají v něm býti na prvním místě soustředěny útoky na náš Klub. Již na str. 32.—34. napadá prof. Jos. Fanta (šifra J. S.) Klub pro jeho návrh na úpravu kanalizace Vltavy uvnitř Prahy a polemisuje s článkem Věstníku, jenž odsoudil novou niku sochy sv. Jana Nep. ve Spálené ulici, a směle tvrdí dvě naprosto nepravdy, že konservátor nenamítal ničeho proti nové nice a domácí rada Klubu že návrh tento schválila. Profesor Fanta je velmi nedůtklivý, jde-li o nejmenší (jenom třeba stylistickou) úchylku od skutečného stavu věci, v níž byl účasten; my budeme tedy také nedůtkliví a nedáme se poručníkovi, zejména když vykonáváme skutečné úkoly, o něž se jinde starají oficiální kruhy, v první řadě školy technické. Na odrazení výpadů proti Klubu pro jeho návrh na úpravu Vltavy, nepodepřených jediným důvodem věcným, stačí otištění projevu Klubu o té věci (str. 15.—16.); ostatní vracíme zpět jako neslušné podezírání, ničím neodůvodněné, protože se o niku v domácí radě Klubu ani v technické jeho komisi nejednalo. Klub podal své dobrozdání o návrhu Ohmannově i Blechově (tento byl předložen ve zcela jiné formě, než pak obdržel definitivně) a o niku byl pevně přesvědčen, že — jak bylo samozřejmé — bude přenesena do nové čáry uliční. Byl-li Klub oklamán v této své důvěře, na tom viny nemá; stejně byl oklamán i úřad konservátorský, jenž nás žádá o otištění dvou dokumentů, které to zřejmě dokazují:

Slavné praesidium rady král. hl. města Prahy! Podepsaný c. k. zemský konservátorský úřad pro král. České země žádá za znovuzřízení dřívějšího stavu niky se sochou sv. Jana Nep. mezi kostelem Nejsv. Trojice a domem čp. 82-IL „U Diamantů“ ve Spálené ulici a jako důvod uvádí toto: Podle protokolu komise ze dne 28. února 1912 v příčině udělení stavební čáry bylo výslovně konstatováno v prohlášení c. k. konservátora, že otázka upravení niky se sochou sv. Jana Nep. zůstává in suspensio. Ke komisi, jež by byla měla jednati o této úpravě, nebyl však zván ani c. k. konservátor ani c. k. zemský konservátorský úřad, tehdy nově zřízený; zatím odstraněna stará nika z r. 1865 a socha sv. Jana Nep. postavena mezi kostel a dům, mezi dvě zaměřovaná okna, pod oblouk, zdobený svrchu hranolovými tvary, při čemž nika za sochou vyplněna zdivem jen asi do poloviny výše a horní část nechána volnou, kam vložena býti má paprsková mříž. Tim ovšem vznikl stav, který učiní sochu jako dekorativní plastiku uliční nejen nezvyšuje, nýbrž naopak přímo poškozuje. Proto žádám: sl. praesidium rady kr. hl. města Prahy rádzi vzhledem k těmto faktům naříditi, aby nyníjší úprava sochy sv. Jana Nepom. byla odstraněna a dřívější nika byla znovu postavena. Praha, 12. února 1913. Dr. Luboš Jeřábek v. r., c. k. zemský konservátor.

Prohlášení c. k. zemského konservátora. Vitám především, že v důsledku stížnosti úřední ze dne 12. února 1913 čp. 235¹⁵, v níž jsem uvedl, že: „otázka upravení niky sochy sv. Jana Nepom. — jak v pro-

hlášení mém při komisi dne 22. února 1912 obdáván vidno — zůstala in suspensio, a mělo býti o ní později rozhodnuto“, došlo ke komisionálnímu dnešnímu jednání. Ve skutečnosti niky této — která jest ostatně majetkem obce — bez souhlasu a bez vědomí příslušného konservátora užito k výzdobě dvora soukromého domu a socha sv. Jana Nep. — opět bez vědomí a bez souhlasu příslušného konservátora — v odporu k výnosům c. k. min. kultu a vyučování ve příčině ochrany památek postavena mezi kostel a dům. Tim — jak jsem v podání svém již uvedl — vznikl stav, který učiní sochu jako dekorativní plastiku nejen nezvyšuje, nýbrž naopak ne právě šťastnou disposicí poškozuje, hlavně proto, že tato dispoice učiněna jediň se zřetelem k vedlejšímu domu, avšak nikoli se zřetelem k sousednímu kostelu, s nímž nika právě odstraněná byla v těsném spojení jsouce dekorativní součástí jeho bezprostředního okolí. Disponováno tu prostě na škodu stavu původního, esteticky daleko příznivějšího, neboť nelze popříti, že socha sv. Jana Nep., umístěná v původní nico, lépe harmonisovala s vedlejším kostelem, nehlédě k tomu, že podle moderního stanoviska na ochranu památek nutno hájiti především dochovaný stav, který se vžil, ovšem vyhovuje-li požadavkům uměleckým, o čemž v tomto případě není pochybnosti.

Ostatně celé řízení jest vůbec zmatečné, neboť dalo se nejen bez vyznamení souseda — pražského záduší — a bez jeho souhlasu, ale i bez vědomí konservátora, ač šlo o upravení okolí kostela umělecky cenného. Ke všemu také ani o způsobu, jak naložiti s nikou starou, nebyl slyšen opět ani příslušný konservátor, ani soused — pražské záduší, — k jehož budově kostela nika stará přistavěna. Jde tedy o stavební změny bez řádného řízení.

Staré niky prostě užito za dekoraci dvora soukromého domu — a to ke značné estetické škodě tim, že památka tato stala se veřejnosti nepřístupnou, čímž poškozen i zájem veřejný. Ke všemu stará tato nika umístěna na kostel způsobem nejvýš nešťastným a nešetným mezi okny kostela bez zřetele naň a do osy dveří, jimiž vcháze se z domu na dvorek. Je vidno, že dispoice tato učiněna jediň se zřetelem na prospechy soukromé a bez ohledu na sousední kostel. Způsobem netýlným osekána — opět bez vědomí a souhlasu konservátora i vlastníka, záduší — lisená i celý její sokl na boční facádě kostela a otlučena omítká; vůbec nakládáno tu cizím majetkem, cennou památkou, způsobem přímo brutálním. Ale na tom ne dosti. Do staré kamenné niky umístěna z cihel zděná kašna a za účelem upravení zahrádky ve dvorku nasekána — opět bez vědomí vlastníka, takže jde vlastně o rušení držbu, i bez svolení konservátora — a až do výše soklu lisený omítnuta nehrubší drsnou, jinobarevnou omítkou, celá dolní část kostela, za tím účelem, aby mohl na jeho zdech pěstován býti brčelán. Tim poškozeny i cenné detaily facády kostela.

V důsledku všeho, co tu uvedeno, navrhuji vzhledem k tomu, že jde o zmatečnost celého řízení, zejména pro nevyrozumění souseda o provedených velmi podstatných stavebních změnách, a to na památku církevní značné ceny umělecké — zde i bez svolení a souhlasu příslušného konservátora — aby byl především kostel nákladem stavebníka navrácen v původní stav, nika od kostela odstraněna, postavena do lince přelichl kostela směrem do ulice (na místo, kam socha sv. Jana Nepom. z důvodu rozšíření ulice byla přeložena) a socha sv. Jana Nepom. opět do ní umístěna a obnoven tak svomec porušený útvar. V Praze, 15. března 1913. Dr. Luboš Jeřábek v. r., c. k. zem. konservátor.

Obr. 31-32.
Dům histo-
rika Luk. B.
Schneidra,
přestavěný
roku 1898.

Nárožní
dům na ná-
městi (nyní
dům „Vče-
ly“), zboře-
ný r. 1895.

Z LITERATURY.

Zwölfter Tag für Denkmalpflege. Stenographischer Bericht. (1912. Berlin. Ernst & Sohn.) Poslední německý sjezd na ochranu památek (v Halberstadt) je vlastně třináctý, počítá-li se společný sjezd, pořádaný v Solnohradě r. 1911 permanentní komisí „Tag für Denkmalpflege“ a svazem „Heimatschutz“. Z protokolu je patrné, že sjezd zaměstnával se výlučně otázkami ochranné praxe, především technickými.

O nejdůležitější otázce — chemické konservaci kamene — referoval ředitel laboratorů král. muzeí v Berlíně *prof. dr. Rathgen*.¹⁾ Zkušenosti svých srovnávacích pokusů s dosavadními prostředky ke konservaci kamene za první dvě léta (1908—1910) sdělil již na sjezdu v Gdansk r. 1910; zde doplňuje výsledky pokusů za léta 1910—1912. K pokusům užilo se kostek (resp. hranolků) z různého stavebního kamene v rozměru 7×3×1 cm; zvoleno 7 druhů pískovců, trojí vápence a kararský mramor. Tyto materiály byly vystaveny pod širým nebem se všech stran vlivům povětrnosti a to jednak v přírodním stavu, jednak napojené různými uchovávacími prostředky; dr. Rathgen volil 1. magnesiový fluát, 2. dvojfaluát, 3. testalin, 4. zapon, 5. praeparát Szerelmeyův. Měřikem zvětrání byl úbytek na váze (čítaje ovšem váhu materiálu i spotřebovaného konservativního praeparátu). Výsledky, jež samozřejmě se zřetelem ku krátké zkušební době 4 let třeba přijímati s rezervou, jsou přibližně asi tyto: Fluatování mramoru ukázalo se přímo škodlivým. Při vápencích nejlepe se osvědčil praeparát Szerelmeyův. Z pískovců osvědčily se ochranné prostředky jen u dvou: u jednoho (pískovec z Pomohani) zapon a u druhého (pískovec od Cotty) magnesiový fluát. Kromě těchto moderních praeparátů dotkl se Rathgen i účinku vosku; jeho vliv na mramor berlinských pomníků byl příznivý; ovšem, způsobuje, že sochy nabudou „křidovitého“ vzhledu; jest tím asi rozuměti, že mramor pozbývá krásného povrchového efektu, způsobovaného leskem a polopříhledností vrchních vrstev, která se patrně zaměňuje mlčným tónem.²⁾

Rathgenův referát potvrdil, že úspěch našich konservativních prostředků — pokud se jich užívá na předměty pod střechou — jest odvislý od materiálu, místa, času i jiných přechýlných okolností do té míry, že jejich vlastný dosud vůbec neovládáme. Na druhé straně ovšem je nutno uznati pokusy Rathgenovy při jejich jednotném podkladě (!) a příněs methodě pro přístě za jedno z pevných východisk tohoto studia.³⁾

Kromě o umělé ochráně kamene bylo uvažováno na sjezdu také

¹⁾ Kromě toho o vyluhování solí z mobilních kamenných předmětů, o kontrole tohoto postupu a o chemickém čištění objektů z kamene a hlíny přednášel dr. Rathgen na Denkmalpflegetagu r. 1901.

²⁾ Je ostatně známa vada i jiných konservativních prostředků; na př. i po fluáttech nabíhají některé materiály mastným leskem, mění se na povrchu zno kamene nebo barva nabývá mrtvé sinavých, slepých tónů.

³⁾ Pokud by šlo o celkové shrnutí nejnovějších srovnávacích zkoušek, bylo by již dnes ovšem materiálu více. Podobné pokusy konali v posledním desetiletí na př.: prof. Cornelius Gurliť s prof. Böhmerem v Drážďanech; saská státní komise pro tuto otázku za předsednictví prof. Kaisera; prof. Tetmajer v Curychu, bavorský generální konservátor v Mnichově, a j. v. (Starší praxe a zkoušky omezovaly se většinou

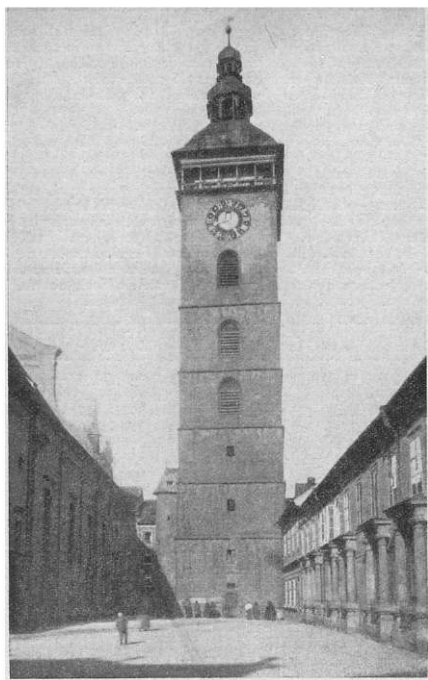
o přirozené trvalosti jeho. Toto thema, pro moderního ochránce památek je ovšem méně důležité než chemická konservace. Kdežto získati spolehlivý prostředek konservativní znamená možnost zachrániti každou stavbu v jejím starém materiálu, umožňuje znalost trvalosti stavebních materiálů pouze určití přibližně spolehlivý moment, od kdy jest se nadíti rychlého větrání památky, řiti určití, kdy jeví se nutným přikročí k praeventivní ochraně odliším jejích forem. Dále jest to důležité i pro volbu materiálu při stavebním udržování památky; konservátorovi je výměna i nezbytných částí nejnáslednější leč tehdy, může-li se zaručiti památce další klid na dobu co nejdelší, jeť každá oprava nevitáným vsahováním do organismu památky a kromě toho nový materiál porušuje její vzhled. Tak otázka trvalosti materiálu jest s to připadně dověsti i k tomu, že památka jest stavebně zabezpečována vědomě jiným, trvalejším materiálem; ovšem naprosto nesmí se to učinit zásadou; je to — jako při praxi ochranné ostatně vždy — otázka okolností a taktu konservátorova. Referát sjezdový podal stavitel kolínského domu *arch. Hertel*. Jeho referát v podstatě byl kritikou nových publikací z tohoto oboru, především díla, vydaného za podpory pruského ministerstva veřejných prací: *Die Prüfung der natürlichen Bausteine auf ihre Wetterbeständigkeit* (Berlin 1908. W. Ernst & Sohn), nově přepracovaného jako: *Handbuch der bautechnischen Gesteinsprüfung* (Berlin 1912. Gebrüder Bornträger).⁴⁾ Označené knihy zabývají se zkouškami metodami na pevnost, prolinavost, trvalost na mrazu a na schopnost odporu proti vlivům povětrnosti vůbec. Dle toho pak, jak větrají jednotlivé materiály na povrchu i jak časem uvolňuje se soudržnost jádra, jsou rozděleny v 6 tříd a třídy na další oddělení. (V třídě I. A, na př. jsou zařazené druhy, jež jeví nepatrné stopy zvětrání na povrchu za 650 let, málo zvětrají za 850, značněji v 1100 letech a po 1400 letech porušují se na povrchu velmi značně, aniž by ovšem bylo ještě pozorovati úbytek pevnosti v jádře; materiály v tř. I. B začínají pak větrati již v 475 letech, v III. třídě ve 20 letech atd.) Terminologie, označující stupeň větrání, je prostě ustanovena a vyložena, a k textu připojují se tabulky s mikrofotografickými snímky strukturálních typů nerostů a hornin. Arch. Hertel vytýkal dílu nepřesnosti, jež zmenšují jeho praktickou cenu; nesprostil se sice při tom zcela zaujatosti praktika proti

na vodní sklo a blíže příbuzné praeparáty; sem také patří činnost arch. K. Hilberta v Praze a A. Kubelky v Břevčovicích na Moravě.) Systematické pokusy jsou významny i tím, že korigují porušené zkušenosti praktiků; tak na př. opětně byl projevěn názor (III. „W“), že fluáty nehodí se na pískovce a že jsou úspěšné při vápencích; z Rathgenových pokusů jest vidět náhodnost těchto zkušeností: úspěch tohoto prostředku při vápencích je nesporně uznati za menší, ba u vápenců jsou úspěchy všech prostředků relativně i absolutně malé.

⁴⁾ Mimo to dotýká se praxe: Die bautechnischen verwertbaren Gesteinsvorkommen des Preussischen Staates und einiger Nachbargebiete, Berlin 1910. Gebrüder Bornträger. Bautechnische Gesteinsuntersuchungen. (Mitteilungen aus dem Miner.-Geol. Inst. der Kgl. techn. Hochschule in Berlin 1910-1911. Gebrüder Bornträger.)

experimentálními metodám vědeckým, ale referát přes to jest novým přesvědčivým důkazem o relativnosti poznání v tomto oboru. Jest to především rozličenost těchto materiálů, téžného na různých místech, a rozdíly v atmosféře, již jest materiál vysazen. Tak podařilo se na př. Hertlovi zjistiti v krajině u Cognacu naleziště výborné osvědčeného staviva (vápence), označeného v kolínské huti jako „kámen Rochefortský“, ale v žádném z tamějších lomů nenašel se materiál přesně těchto vlastností, jako ten, jenž dodával se do Kolína před 70 lety. A „kámen Schleitdorfský“, jenž při zkouškách v atmosféře města Ulmu hyl právem vráđen až do II. až III. třídy (jevil sledy větrání už po 20 letech), osvědčil se na zámku Neuschwansteinu, stojícím v horských lesích u Füssenu, jako materiál nejlepší jakosti, na němž ani po 60 letech a to ani na místech nejvíce exponovaných (na nekrutých římsách), nebylo sledu po větrání. Z jiných staviv³⁾ obšírněji se zabýval sjezd stavivy kovovými a to olovem. Záměna starých kovových krytin na exponovaných článcích staveb (římsách, žlabech) novými olověnými pláty napravila vždy dosud škody jen na krátkou dobu, načež objevovaly se nové trhliny. Ukázalo se, že nové desky jsou méně trvalé, protože jsou vyrobeny válením, kdežto staré byly lity; mimo to osvědčily se pro liti výhodnými i různé přimíseniny ve staré surovině (měď, antimon a j.), kdežto nový materiál pro válcovny byl čistěn a proto prvé zkoušky selhaly. Přes to však podařilo se Hertlovi docílit, že firma Leyendecker v Kolíně n./R. dodává na stavbu domu lité olověné desky, silné 4–2 mm až do velikosti 1 m². Hertl prohlašuje po šestiletých zkouškách tento materiál za osvědčený. Jest však třeba letovati jej olovem (ne cinem) a pokládati při tom desky k sobě (ne přes sebe). Technické obtíže tedy při výrobě a zpracování litého olověného desky dobře lze překonat; hlavní překážka rychlého zavedení tohoto materiálu jest však v konservativnosti a šabloně řemeslníků, kteří se brání novým pokusům se starými technikami.⁴⁾

St. r. Hossfeld vložil z oboru mechanických prací konservatických známé zásady pro vysušování, ventilaci, topení a osvětlování kostelů: „Vysušování“ cementovou omítkou, nepropustnými nátery a inkrustacemi nepropisává; naopak brání, aby voda se vypařovala ze stěn a vyhání tak vlhkost do vyšších částí zdíva a do maleb, ke krovu. Nelze li izolovati vlhké spodní části od horních horizontální kovovou izolací nebo snížením vody, v základech jest si pomoci drenáží, vertikální izolací vzduchovým příklopem⁵⁾ a někdy postačí prostě zavést nebo obnoviti řádnou ventilaci. Při odvádění vod atmosférických jsou okapní žláby a roury pro odtok vod z nich často špatně udržovány a místo, co by odváděly, zadržují vodu, jež se rozlézá do zdíva a prolivá její; doporučuje se proto, kde to připustí stavebně policejní řády, užiti chlůt. (Stalo se na domech v Kolíně a Magdeburku). Pokud odvodňovací zařízení vyžadují, aby se užilo olova, doporučuje Hossfeld v souhlasu s Hertlem rozhodně olovo lité. Z topných systémů jest pro památku nejvhodnější topiti horkým vzduchem; topiti kámen, parou anebo horkou vodou vyžaduje složité instalace, která je s to památkě ve vzhledu poškoditi.⁶⁾ Topiti plynem jest přímo nebezpečné pro množství par, jež se při spalování plynu tvoří.⁷⁾ Část maleb v kostele sv. Mikuláše v Po-

Obr. 33. Náměstíčko kolem domu s křížovou cestou, odstraněnou při restauraci 1912.

stupimi byla tak docela zničena. Pokus s elektrickým topením stal se v restaurovaném sv. Sebaldu v Norimberce; ovšem jde tam vlastně — pro zmenšení nákladu — jen o zahřívání podlahy [a má za následek citelné proudění studeného vzduchu od oken, „což lze odstraniti“ umístením topnic pod okny. Osvětlení, rozumí se, jest doporučení elektrické. (Pokračování).

Josef Teige, Zprávy o statcích a přechy venkovských z archivů města Prahy. Díl I. A—K, díl II. L—Z. (Archiv Český, sv. XXVI. a XXVIII. Praha 1909 a 1912. Str. XIII. + 634, VII. + 802.) Když archivář Dr. Teige pracuje na velkém díle „Základy starého místopisu pražského, Staré Město pražské, 1436—1620“, pojal úmysl vydati v rámci jeho všechen soukromoprávní materiál z archivů města Prahy ve vztahu k objektům a měšťanům staroměstským, musil z něho docela vyloučiti zprávy, které s vlastními účely místopisnými neměly souvislosti. Ale veliké množství zápisů, jež určovaly majetek obcí pražských, korporací a měšťanů na venkově nebo vzniknulé za válek husitských, kdy činnost desk zemských byla zastavena a náhradou za ně užíváno bylo kpojištění právnímu knih městských, vysvětlovaly majetnictví statků venkovských a po případech obsahovaly nálezy městských rad pražských ve sporech předkládaných jim jako nejvyšší stolicí soudní z měst venkovských, lákalo k vydání, zvláště když se mezi nimi objevovaly důležité zprávy pro dějiny míst a a měst v okolí Prahy i v jiných krajích země české. Proto došlo k dvojdielné sbírce, která přinášeje zápisy buď v plném znění nebo ve výtahu

řadí je chronologicky pod jméno míst, která jsou srovnávaná abecedně. Při tom určována je poloha míst nejistých a zaniklých a mnohdy přidávány jsou i významné zápisy z jiných archivů, když se jimi doplňuje materiál archivů města Prahy. Všechny zprávy jsou z doby před r. 1550, která je vzat za hranici vzhledem k roku 1547, jenž znamená (konfiskaci Ferdinanda I. po potlačení povstání stavů) podlomí majetku obcí pražských na venku, nabytého v době válek husitských. K rychlé orientaci v obojím svazku přispívají rejstříky jmen osobních i místních a vedle nich rejstříky věci a slov vzácnějších i památnějších písemností. Úvod při prvním díle podává zajímavé příspěvky k objasnění hospodářské správy městské, k významu městských knih pražských v době husitské, postavení měst pražských jako nejvyšších stolic soudních v okruhu příslušných práv i k vysvětlení kompetence nejdůležitějších postranních práv městských, úřadu přísežných mlynářů zemských a úřadu perkmistra hru vinických. V druhém díle, kde vydány jsou také zprávy o místech jmenovitě neoznačených nebo neznámých a slusná řada doplňků k celku, jak se vyskytly v souvislosti s neustálou prací další, vytištěn je seznam statků r. 1421 obcí pražskou útulých a zase zcizených; vzhledem k chybě vydání Höflerovu obsahuje četné změny a opravy, které určují význam edice. Je patrné, že díla bude hojně užívána a přijde buď nejen těm, kdož se budou obírat dějinami jednotlivých míst, nýbrž i každému, kdo bude potřebovat materiálu zejména k otázkám historicko-právním. Autorovi dru Teigovi zůstane pak svědectvím opravdové pile a neúnavnosti, s kterou neustává pracovati k vytýčenému cíli. V.V.

Dr. Hugo Schermer, Prager Baukunst um 1780. (Studien zur deutschen Kunstgeschichte, Heft 163. Strassburg. J. H. Ed. Heitz, 1913.) Autor obrátí se pražskými stavbami v l. 1765—1800, tedy epochou, jež nemá ustáleného názvu, ale oběje býva označována jménem „klassicismus“. Studie dle se na dvě kapitoly, z nichž v první snaží se autor — řekněme hned, že bez výjimek — vytytnouti celkový ráz staveb tohoto období a kulturní poměry doby, jež daly by se charakterisovati jako snaha po klidu a pohodlí, reakce proti nádrže a pompesnosti, sklon k měšťáctví a vědomý protiklad aristokratické grandezza baroka. Na všech stavebách této doby lze stopovati snahu po klidu v ploše, linii i barvě. V druhé kapitole podává autor výčet jednotlivých budov a stručné popisy jejich fašad. Praha se nemohla vykázati v této době velkými individualitami uměleckými, jež by byly nad průměr dobrých ar-

³⁾ Na sjezdu v Brunšviku roku 1906 referoval prof. dr. Stiehl z Charlottenburgu o stavbách z cihel a jejich ochraně.

⁴⁾ Na výstavě, pořádané v r. 1905 pod heslem „Ochrana památek“ ve Strasburku, byly v oddělení technickém záznamy zjevně stárání techniky, užíváně drive při krytí mletí a olovem.

⁵⁾ O novém systému Knappenově referov. v m. č., Věst. arch. Sochor.

⁶⁾ Ref. Wissmann uvedl ve zprávě na sjezdě 1912 o zákonech na ochranu církevních památek nařízením z Kasselska z r. 1904 o tom, jak počínati si při zavádění nových zařízení do kostelů.

⁷⁾ O konservaci fresek obtořených vlhkem přednášel bavorský gen. konserv. Hager na sjezdu v Erlurtě.

chitektů. Monumentální projekty pro Prahu byly žádané od cizinců — přestavbu hradu navrhoval Facassi — kdežto uesedli architekti byli odkázáni jen na stavbu několika málo paláců a měšťanských domů. A i mezi nimi je několik přístavbovů z rakouských zemí. Matyáš Hummel přišel z Vídně, Antonín Hafenecker, Josef Jäger a Josef Zobel z Tyrol, kdežto jménem Ignáce Palliardiho, rozeného již v Praze, vyznívá sláva umělecké imigrace vlašské do Prahy. Ke studiu své přídali autor tři dodatky: v prvním otiskuje z anonymní(?) (1788 — 1789) stat. „Von den Sitten der Prager Einwohner insgesamt“; v druhém řadí abecedně umělce této periody se stručnými životopisnými daty a ve třetím podává historické zprávy o jednotlivých budovách. Celkem nepříliš Schmerber proti Heramovi a jiným ne nového. Text provázejí 33 tabulky s fot. typických staveb, spadajících do časového ohraničení této studie.

Roman Cikhart: Podolský Kostelec. Nástin historický. (Tábor. Bez roku. Str. 16.) Cikhartova práce jest malá eřta o gotickém kostelku Narození Panny Marie v Podolském Kostelci, jediném zbytku zaniklé vesnice, zvané Zelený anebo Podolský Kostelec. Autor sebral a litera-

tury (knih konfirmačních, soudních akt konistů) materiál, pokud mu byl přístupný; o samostatné badání archivní se nepokouší. Zejména seřešuje uspokojivé otázky, kdy vesnice kolem kostelíka zanikla. Obraz na str. 9. reprodukován patrně jen lapsem calami nazván portrétem pana Petra Voka z Rožmberka; podle znaku (labutí) jest některý pán ze Svamberka.

Vojt. Fejtník, Sadská. (Sadská. Vlast. nákl. 1912. Stran VIII, 318 mapa a 35 tab.) Monografie, jež obsahuje také stručné dějiny příležených osad, je velmi pilná snůška dat archíválních i literárních, seřazených chronologicky bez výšších nároků vědeckých. Jak při podobných literárních pravech bývá, nedostatky metody a kritiky vedle k miení dat spolehlivých i nespolehlivých, k současnému uvádění pramenů i zpracování, k vkládání popisných partií do historických a k publikaci nevýznamných podrobností (statistiky, seznamů jmen atd.) v proudy vypravování. Pres všechnu tuto nepřehlednost má kniha dobrý význam lokálního pramene a toho, že zaznamenává vše, podává i pro odborníka důležitý materiál. Mnohé z obrázků jsou důležitý (pohledy na kostel) a mapa je velmi přehledná. **Z. W.**

ZPRÁVY Z KLUBU.

AGENDA SPOLKOVÁ od 13. března do 20. dubna 1913. Komitét pro postavení *pomníku Žitkovce* dožádán o připsání delegátů Klubu do poroty. — V záležitosti *spojení Vltavy* v Praze učinil Klub nové podání Komise pro splavnění Vltavy a Labe v Čechách (dotaz, jaké státní novinky zaujala Komise k návrhu Klubu) a Sboru profesorů akademie k. k. české vysoké školy technické a požádal měst. radu, aby se zasedl o provedení úpravy kanalizačního projektu, navrženého Klubem. O stavbě hydroelektrické centrály na Štavnici (jež souvisí s kanalizačním projektem) učinil Klub podání c. k. místodržitelství, m. radě a zemskému výboru a požádal „V. U. Manes“ aby se zasedl o výsádní soutěže na budovu centrály. — Opat kláštera smauzského P. Alb. Schachleitner trvá na návrhu arch. P. Remarda na úpravu *portálu kláštera k řece*, ale je ochoten k modifikacím v podrobnostech. — Klub upozornil opět m. radu, že otázka konečné úpravy *Josefské ulice* v části mezi příští univerzitní budovou a starým hřbitovem židovským s Pínkovskou synagógou dosud nedošla konečného rozřešení. Mimo to zakročeno v záležitosti úpravy ohrazení díl hřbitova židovského. — Dopááno m. radě v záležitosti úpravy příčelí domů *čp. 16, I.*, znovu požádána m. rada o začlenění domů na *Výšni* čp. 411. — 412. II., a upozorněna na nepřiznivý dojem, jímž působí neohodnocená *část domů čp. 74, IV.* — Majitelé domů *čp. 114, IV.* (U Demartiny) sdělili, že návrh na přechlív přístavbového a nového domu na jeho realitách, vypracovaný arch. J. Chodolem, byl domáclí radou zásadně přijat. — M. radě v *Kotšicích* předloženy návrhy na dřevěné schody a vchod na starý hřbitov. — M. rada požádána, aby bylo zastaveno *kácení stromů* u paláce Svata-Taroucy. — M. radě podána žádost o další subvence na dokončení přední části *modelu Malé Strany*. — O klubovní výstavě *stavební kultury* konána schůze (jednatelům zvolen arch. Rosipal) a dopááno další spolká a jednotlivé. M. rada požádána o propůjčení výst. sálu v Obecním domě na jaro 1914.

NOVÍ ČLENOVÉ KLUBU. Sochař p. B. Kafka jmenován zakládajícím členem Klubu. — V dubnu přistoupili činní členové p. MUDr. Boh. Bouček, lékař v Poděbradech, s. Helena Dvořská a s. Eleonora Jirsáková v Praze.

Z KOMISÍ KLUBU. Do Technické komise byl kooptován p. inženýr Mencl.

Z ODBORU KLUBU „ZA STARÉ BUDĚJOVICE“ v Českých Budějovicích. Za členy činné na rok 1913 se přihlásili pp. (kde není udáno bydliště, rozuměje se C. Budějovice): Ph. Mg. Frant. Latzel (starosta), prof. Adolf Träger (jednatel), JUDr. Jan Bartoš (pokladník), cis. rada Rob. Rožanek (člen výboru), F. M. Čapek, pošt. oficiál (člen výboru), arch. Jos. Hofman (náhradník), arch. Vlad. Žátek (náhradník), berní oficiál J. Klíčka (revisor účtů), Frant. Skřívanek, finanční koncipista (revisor účtů), J. Dědek, vrehní inženýr v Hluboké, prof. Bohd. Dobias v Domažlicích, arch. Frant. Dolejš, Alfred Hesch, tovarník, cis. rada Aug. Hromádka, arch. Ant. Hübschmann, Čeněk Chmelík, velkoochodník, M. Kaska, profesor, Hynek Kott, J. Kulíček, redaktor Jihočeských Listů, Jitka Maděra, biskupský komoří, Eduard Moravec, učitel, Frant. Mrázek, oficiál tabákové rezie, Ph. C. F. Mühlsteinová, Dr. J. Němec, advokát, Dr. J. Novák, koncip. c. k. hejtmánství v Kamenici nad Lipou, Jaroslav Ponzar, učitel, Frant. Prádl, finanční koncip., Jiří Probošt, berní oficiál, Ph. C. Rudolf Procházka, MUDr. B. Růžicka, Prof. Otto Seidl, s.ř. Markéta Špánková, správný pensionát, Dr. Jos. Švanda, JUDr. Frant. Švec, JUDr. Karol Tůma, Ferd. Vydra, sochař a štukatér, JUDr. Vlastislav Zátka.

ZPRÁVA PŘEDSEDŮ KLUBU. Z pravidelných nedělních vycházek vykonány: 16. března do Vlašské širočince (výklad dra K. Gutha,

60 účastníků); 30. března do kostela Milosrdných sester ve Vlašské ulici a do kostela sv. Vavřine na Petříně (výklad J. Hofmanna, 40 osob), 6. dubna do letohrádku Buquoyky na Smíchově (výklad J. Hofmanna, 35 osob); 13. dubna do mistodrž. letohrádku (výkl. J. Hofmanna, 127 osob); 20. dubna dopol. do výstavy Uměl. Besedy (výkl. Dra V. Štecha, 33 osob), odp. do Klamovky (výkl. J. Hofmanna, 33 osob). **Dle.**

PROGRAM VYLETU KLUBU ve dnech 10.—12. května 1913 do Písku a na Živkov a Orlik:

10. května 1913: O 6. hodině 15 min. večer odjezd z Prahy (z nádraží na Smíchově) do Písku. Přijezd o 9. hod. 10. min. večer. Společná večere, po případě večerní (hřbitov Dvořáckův). — 11. května: Písek. Prohlídka města od 1/8. h. ranní: náměstí, klášterní kostel se zbytkem kláštera (dům p. Reichmannův), radnice, hrad, museum a archiv, most, hřbitovní kostel, kostel sv. Václava, sady s rotundou, Maxiv pomník, děkanství kostel. Společný oběd (hřbitov Dvořáckův). Odpoledne podle počasí výlet do některého z četných krásných výletních míst lesních v nejbližším okolí Písku. — 12. května: O 5. hod. 24 min. ráno odjezd vlakem do Jetetic. Odtud pěšky plí hodiny k řece Vltavě (mlyn Honsa) a dále po lodích na Živkov. Prohlídka Živkova. Pak další plavba na Orlik. O 1/2 hodině oběd na Orlic (hotel „Na Prádel“). — O 1/2. prohlídka zámku. Krátký odpočinek a o 1/3. odjezd do Mirovic, odkud o 5. hod. 13 min. odpoledne vlakem do Prahy. Přijezd o 8. hodině 36 min. večer na Smíchov. Průvod přiblížil laskavě p. prof. Arnošt Šmeral z Písku. Případné malé zemi, podmiěné neočekávanými vlivy vnějšími, si požadatelstvo vyhrazuje.

Upozornění pořadatelů. Výlet se uskutečí za každého počasí. Společný náklad rozpočten jest na K 1580 za osobu při 30 účastnících, při počtu menším K 19.— včetně doplatku za loď. Pořadatelstvo zavazuje se za tento obnos obstarat dopravu účastníků ve III. třídě rychlovlaků nebo osobních vlaků podle výhodnosti spojení, provést je bezplatně všemi znamenitějšími památkami navštívených míst, jak v programu jsou uvedeny, opatřit v nich dokonalý odborný a historický výklad a zamluviti účastníkům pokoje v dobrých hostincích. *Všichni účastníci musí se podřídit vedení pořadatelů, jenž ovšem, pokud to bude možno, vezme zřetel na přání jimi pronesená. Příhlášky* jest odevzdati v kanceláři Klubu (Jiskřá ul. „U Vejvodů“) s celým společným nákladem, nahoře uvedeným. Komu nebude možno z nenadálých příčin sčastniti se výletu, a oznámi to nejpozději dne 5. května do 6 hodin večer v kanceláři klubovní, obdrží od pořadatelstva splacený vklad po srazce K 3.— případdajících na předběžné výlohy správní. *Schůze:* Každý účastník jest povinen přijíti na smíchovské nádraží c. k. stát. západní dráhy v den odjezdu (10. května 1913) nejpozději o 5. hodině 45 min. odpoledne do čekárny II. třídy. Zavazadla opatří si každý účastník sám. **Dle.**

Z REDAKCE. Za zapůjčení fotografií k vyobrazením tohoto dvojzla vděčíme v první řadě jednateři našeho odboru p. prof. Ed. Trágrovi, jenž dovedl získati rozsáhlý materiál, daleko přesahující meze finanční schopnosti Klubu, aby mohl býti celý uveřejněn. Za snímky skutečně reprodukované děkujeme laskavě ochotě těchto pa: a ústavů: *Bance „Věsta“* (obr. 32.), prof. Hugerovi, m. archiváři (obr. 21., 22., 24. a 28.), p. H. Kottovi (obr. 30., z archivu odboru), panu řediteli m. musea *Kristianovci* (obr. 17. a 18.), p. *Künzelovi* (obr. 15. a 33. z archivu odboru), p. Ph. Mg. *Latzelovi*, lékařníku a ochránci památek (obr. 13. a 14.), p. Jos. *Seidlovi*, fot. v Krumlově (obr. 27.), p. *Skřívančovi*, restaurátorovi (obr. 23.), a panu řed. *Volguberoovi* (obr. 25.). Ostatní snímky jsou z archivu odboru.

Odpovědný redaktor Z. Wirth, 242-II.; redakční rada: J. Borovička, K. Guth, V. Hofmann, B. Hübschmann, P. Janák, H. Opočenský, Fr. Thor. „Za Starou Prahu“ vychází jednou za měsíc. Otiiskování článků i vyobrazení jest dovoleno, udán-li pramen. Štůcky se půjčují k otištění (6 hal. za čtvereční centimetr). — Vydává Klub Za Starou Prahu, Praha I., „U Vejvodů“. — Reklamační lhůta 4 neděle. Reklamace se nefrankují. — Tiskem „Grafie“, dělnické knihtiskárny v Praze II., Myslíkova ulice. — Štůcky z graf. závodu J. Stencova v Praze I., Salvátorská.

ZA STAROU PRAHU

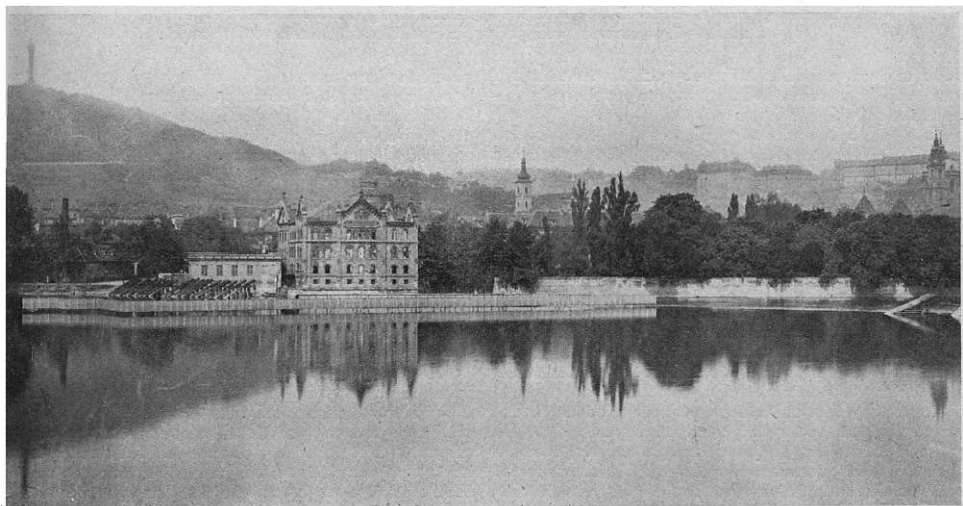
VĚSTNÍK KLUBU ZA STAROU PRAHU

ROČNÍK IV.

V PRAZE, DNE 20. ČERVNA 1913.

ČÍSLO 4-5.

ZA KRÁSU MALÉ STRANÝ. IX.

Obr. 34. Pohled s Františkova nábřeží. Plavidlo tarasí pohled na třetinu hladiny a připojuje Střelecký ostrov opticky k malostranskému břehu běře mu samostatnost a zkracuje jej.

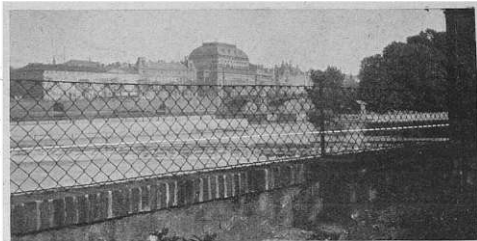
Kanalisační komise postavila se s příkladnou objektivností k návrhu Klubu a provedla slíbené vytýčení plavidla uprostřed Vltavy a informativní řízení, k němuž přizvala i zástupce Klubu. Jednomyslně byly při komisi, konané dne 9. května, konstatovány velké esthetické závady dosavadního projektu, jež i zástupce kanalisační komise, p. vrch. stav. rada Rubín nestranně přiznal, a jest proto naděje, že dosavadní projekt bude přiměřeně změněn. Dnes přinášíme tři pohledy na vytýčené plavidlo a popis skutečného stavu:

Hlavní zeď vytýčena je proti původnímu projektu o 75 cm níže nad výšku 215 cm nad normálem (původně 220 cm). Šířka plátna je 160 cm, stav vody 46 cm nad staroměstským normálem, takže při normálním stavu vody byla by výška zdi plavidlové o více než $\frac{1}{3}$ vyšší, než je dnes vytýčena. Není vytýčena ochranná zeď pod jezem, plavidlo prodlužující minimálně o 15 metrů a massiv zdi sesilující. Rovněž není vytýčena propust vorová, která by se v pohledu s nábřeží i s Kamy spojovala v jeden optický celek s plavidlovými zdmi, a již by padla další část jezu za obět. Rovněž nejsou vytýčena dřevěná svodidla, jež by přispěla k dalšímu porušení hladiny vltavské. V pohledu frontálním, od mlýnů Staroměstských až k Národnímu divadlu, potvrzují se naše obavy: Střelecký ostrov ztrácí svoji samostatnost ostrova a opticky spojuje se s břehem malostranským. Hladina Vltavy sžila by se skoro o jednu třetinu.

S malostranského konce mostu Františkova je viditelnou značné sžívání hladiny projektovanou nasypávkou ostrova, jež kamenným zakončením trojúhelníkové formy o svislých stěnách velmi nepříznivě jest zhoršeno. Po budoucím klesnutí hladiny se tyto okolnosti ještě nepoměrně sesílí. V pohledu s Kamy zabraňuje plavidlo veškerému pohledu na ostatní část řeky a ničí zcela pohled na Staroměstské mlýny; vystoupením zdi o 100 cm po snížení hladiny by nastalo další zhoršení. Z odkolkových zahrad zakrývají plavidlové zdi partii řeky pod Národním divadlem; toto zakrytí bylo by ve skutečnosti ještě značnější prodloužením pravé plavidlové zdi pod jezem cca o 15 m, a zdmi vorové propusti, jež nejsou vytýčeny.

S Karlova mostu objeví se nepříznivý dojem rozdělení řeky na dvě ramena o nesterajných výškách hladiny, a zvláště pociťuje se nedostatek zamýšleného zrušení jedné třetiny jezu. Pohled odtud do plavidla není dnes dosti instruktivní, neboť chybí trojí vrata a massivnost zdi plavidlových a vorové propusti.

Malostranské rameno jistě se bude zanášeti, neboť musí se proti dnešku probaggrovati na hloubku 210 cm, čímž se jeho plocha zvětší, rychlost odtoková naopak zmenší, kterážto rychlost bude tím menší ve směru plavební dráhy, neboť tato jest kryta Židovským ostrovem, takže každoroční baggrování v budoucnosti bude nutné a vyžadovati bude každoročně náklady. Tato okolnost činí pravděpo-

Obr. 35. a 36. Pohled z náplavky na Kampě a z Odkolkovy zahrady. Výška vytýčené zdi zakrývá úplně hladinu za ní ležící, takže z hladiny zbývá jen úzké malostranské rameno. Mlýny a Nár. divadlo nevystupují již nad hladinu, nýbrž nad změtí ramenních zdí, jež se ještě po klesnutí hladiny o 1 m zvyší.

dobným postavení dělicí hráze, aby rameno nemusilo být v celé šíři bagrováno, jako provedeno v podobném případě pod plavidlem u Štvanice.

Tato zeď byla současně vytýčena zběžně circa 150 cm nad dnešní vodu, což znamená asi 200 cm nad normál staroměstský, takže v plavebním kanálu objeví se circa 300 cm vysoká. Také tato zeď nejví se jako esteticky ideální řešení, ačkoliv v pohledech s nábreží Františkova ustupuje nejdále do pozadí a má snesitelnou výšku. Nejméně příznivý pohled jest s ostrova Kampy, kde se hraz jeví v blízkosti pozorovatele, jest o 100 cm vyšší a je viditelná v celé své délce. Přes to však i v tomto nejnepříznivějším pohledu jest tato zeď nepoměrně méně esteticky závadná, nežli vytýčené plavidlo, neboť je ostatek hladiny Vltavy úplně v celku viditelný a tím Starému Městu zůstává zachována vodní základna skoro v dnešním stavu. Následkem velké vzdálenosti mezi dělicí zdí a propustí vorovou nebyla by ani tato propust tak nápadná, neboť bude obklopena všestranně vodní hladinou.

Podle tohoto popisu jest jasno, že umístění plavidla uprostřed Vltavy znamenalo by skutečně těžké poškození krásné širé hladiny vltavské a tím i nádherného panorámatu hradčanského, nám Čechům tak drahého a cizinou obdivovaného, v němž krása Prahy vrcholí. Tento obraz je tím dražší, že jest skoro již jediný, co ze starých krás Prahy zbylo, a skoro jediný, co proud cizinců sem vábí, a co je odškodňuje za nedostatek světoznámých sbírek, pro něž jsou jiná místa vyhledávána. Proto jest zachování neporušené krásy tohoto obrazu nutno již i z důvodů hmotných, a to i kdyby se tak mělo stát i finančními obětmi.

Avšak nejen se strany staroměstské hrozí závady estetické, ale i pohledy na Staré Město s ostrova Kampy by utrpěly, ba možno zde říci, že by postavení plavidla zna-

menalo úplnou zhoubu těchto krásných pohledů, neboť by v některých zbylo z dnešní nádherné hladiny pouhé rameno a ostatek byl by plavidlovou zdí zakryt. Zkažení těchto pohledů ani vytýčení jasně neznázorňuje, neboť klesnutím hladiny v rameni malostranském vystoupí tím více massiv plavidlových zdí. Uvážíme-li také ostatní ztráty — ostrov Střelecký ztratí povahu ostrova a bude se opticky pojit s břehem malostranským, zdmi vorové propustí porušení hladiny by se ještě zvětšilo — vystoupení ostrova Střeleckého o 100 cm v rameni malostranském ostrovu esteticky uškodí — obnažení spodních částí pilířů mostních tamtéž a jez mezi Střeleckým a Židovským ostrovem — všechno jsou estetické ztráty, z nichž každá by stála za obětí — sledá každý nepředpojatý, že jest esteticky nemožno projekt vytýčený provést.

Odkolkový mlýn, totiž jeho situace a hmota, respektive jeho risalitu přímo se stýkajícího s vrchní hladinou, ukončující jez a tvořící protiváhu skupině mlýnů staroměstských, měly by být zachovány a stojí za obět překlenutí, ať již ji přinese komise kanalisační či obec pražská. Bez tohoto risalitu neměla by ani hraz, ani jez svého estetického zakončení; obtíž zde se vyskytující dají se jistě výtvarně vyřešiti.

Jsmo přesvědčeni, že tímto nejsou zbytečně vyčerpány veškeré nedostatky, jež má plavidlová zeď vzhledem k panoramatu Prahy přinést, naopak předpokládáme, že podrobným studiem tohoto důležitého objektu po stránce estetické dospěje se určitě k nedostatkům dalším, jichž konečným výsledkem by mělo býtí upuštění od úmyslu zřizovati plavidlo právě v tomto místě řečiště Vltavy.

Proto doufá Klub, že komise kanalisační pozmění svůj projekt tak, aby byly tyto zhouby odvráceny. Stane-li se nová úprava plavebním kanálem podél Kampy, myslíme, že dělicí hraz může býtí omezena na nejnútnejší výšku a máme za to, že přibližně 130 cm nad hladinu stačí. B. H.

SOUSOŠÍ SV. IGNÁCE Z LOYOLY Z KARLOVA MOSTU.

Po necelém dvoustoletí zřítlo se toto sousoší při známé katastrofě Kamenného mostu dne 4. září 1890 do Vltavy. Část byla hned po katastrofě vytažena, ostatek pak až r. 1904. Vědomí ceny tohoto sousoší pro most i o sobě bylo téměř všeobecné, o čemž svědčí nákladné vyzdvižení trosk. Již od zřícení mluvilo se stále o nutnosti nového zbudování sousoší pro silhouettu mostu nezbytných, ale trvalo celkem velmi dlouho, než k tomu byly učiněny první kroky. Když k nim přikročeno, přidrželi se rozhodující činitelé dávno již překonaného názoru, přes vota jak Ústřední komise tak i značné řady odborníků, a tak se stalo, že na počátku r. 1913 postavena věrná, dokořponovaná kopie zničeného sousoší sv. Františka Xaverského. Ihned s kollaudační komisí ankety spojeno i usnesení další o vybudování kopie sousoší sv. Ignáce; toto usnesení bylo zprvu městskou radou schváleno, později však změněno tak, že se upouští od postavení kopie na mostě a že se má sousoší Brokoffovo postavit v lapidariu na výstavišti.

Umelecká cena díla 23letého umělce, měřena soudobým uměním sochařským, je vynikající. Volba měřítka celé skupiny, komposice zdánlivě tak neklidná v seskupení allegorických postav, trofejí a symbolů a vrcholící v soše oslavenovce, téměř dokonale technické ovládnutí díla, jsou vždy svědectvím uměleckého výkonu, jež nutno respektovati, i kdybychom nehleděli ke všem dalším oživením, jež doba trvání tomuto dílu vdechla, čímž je učinila autentickým svědkem dvoustoletých dějů na předbřezích Vltavy.

Čím je dílo pro Kamenný most, vzniklý za rozmachu první

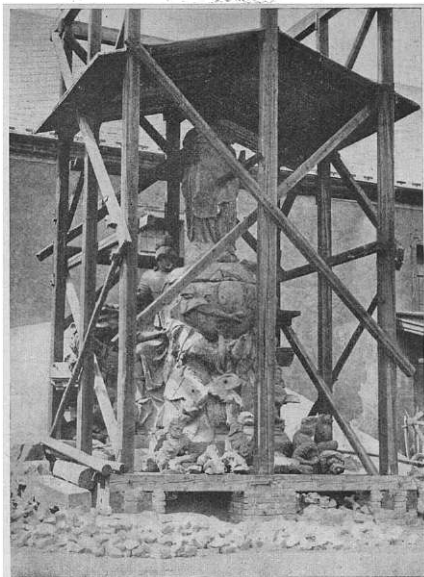
velké umělecké etapy ve 14. století a umělecky dovršený druhou nesporně velkou uměleckou dobou baroka, pozorujeme dnes denně, povšimneme-li si oné nerovnováhy prázdného středu. Architektura barokní části mostu je prolomena na místě nejvýznamnějším. Přes dvacet let boli toto porušení a krásný most ztrácí bývalého půvabu. Nedostatek prostředků zavinil přý výhradně, že náprava po živelní zhoubě dosud nebyla neodčiněna.

Bylo snad do určité míry štěstím pro sousoší sv. Ignáce, že po katastrofě ani celé sousoší hned nebylo vytaženo, aniž bylo k tomu prostředků. Byloť by bývalo nahrazeno kopií, což by v těch letech bylo naprosto uspokojilo kulturní svědomí všech činitelů. Veškeré snažení téměř všech, již starali se o dílo, neslo se k tomu, aby bylo nejvíce dokladů opatřeno, které by sloužily jako pomůcky ke zdánlivě dokonalému objektivnímu provedení kopie. Vedle důležitého autorova modelu byla řada fotografií, jež však svojí hodnotou nestačují ani na dobrou grafickou reprodukci.

Opoždění celého jednání o kopii přišlo však do doby, kdy už jinak hledíme na ochranu památek, které nejsou pro nás pouhými schématy uměleckého výtvaru, aby se daly libovolně rozmnožovat a nahrazovaly originál. Socha sv. Františka obětována již bohužel přes veškerá vota povolání činitelů i vynikajících odborníků. (Vzpomeňme jen ankety uspořádané v létě 1909 „Volnými Směry“, jakož i dřívější dobrozdání c. k. ústřední komise pro péči o památky!) Ale přes to, že dnes máme před očima důkaz, jak i „věrná“ kopie může znehodnocovat a ponižovat originální dílo, jak je trapným dokladem umělecko-historické bezcitnosti rozhodujících kruhů, jednalo se opět o vybudování kopie sousoší sv. Ignáce. Usnesení ankety přijato radou městskou, jak už zmíněno, po předložení pak offertě sochařově opět revotováno, při čemž usneseno postavit originál v lapidariu.

Proti tomuto usnesení nutno namítnouti mnoho. Každé lapidarium je hrobkou, kamž odkládáme cenné věci, jež svůj život na místě svého vzniku již naplnily; a jenom aby uslyšeli profání zhoubě a dál ještě už jako mrtvé složky plnily své poslání, dáváme je v ono místo klidu. Tam však chybí dílu ony složky, jež jeho působnosti dodávaly životnosti, chybí původní okolí, prostředí, chybí vzduch a světlo a prostor, v němž byly živoucí — činí dojem preparovaných živočichů v museích. Ke všemu pak nutno si uvědomit, jak je prostorově a světelně naše lapidarium na výstavišti nedostatečně vypraveno. Konečně i ta hrozná okolnost, že je pouhým provizoriem, takže i dílům, jež opravdu do lapidaria patří, nedostane se náležitého klidu, jež pro své uchování potřebují.

Zdá se to u nás jako nebezpečný příznak diletantismu, který každou dobrou myšlenku neoprávněným často a stálým opakováním zprofanuje; stačí však jednoduchá paral-

Obr. 37. Dnešní stav sochy sv. Ignáce, sestavené v obecním dvoře malostranském.

lela, aby nám vymezila onu kvalitu památek, jež nutno uložit v lapidariu: památka je analogicky jako člověk živoucím organismem svému prostředí a jako při lidech teprve po jejich smrti saháme k pohřbení, abychom je jako drahé pozůstatky přechovali — a při tom i zákon káže, aby vždy bylo vyšetřeno odborníky, zda je člověk skutečně mrtvý — je jisté stejně spravedlivě jednati podobně s dílem uměleckým. Teprve tehdy, až odborný soud zjistí úplnou smrt díla pro jeho prostředí, teprve tehdy smí se pomýšlet na depositář. Každé jiné jednání je „pohřbíváním za živá“.

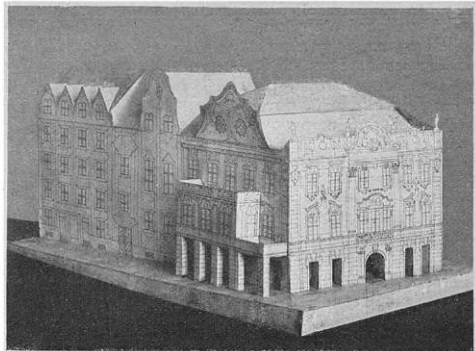
V našem případě však dotvrzeno řadou nepředpojatých odborníků, že zde dodnes jde o památku živou. (Obr. 37.) Tak nepatrné části chybí z celého sousoší a při tom je kámen úplně zdravý, až na některé trhliny, jichž zabezpečení nebude klast obtíž.

Pokud se týče technické stránky sestavení sousoší na mostě, nutno ji letmo přejít, jak je samozřejmé. Pevné spojení součástí bronzovými čepy a vytmelení všech spar umělým kamenem onoho druhu, jenž při zatvrdnutí objem nezvětšuje, to vše; není tu třeba žádného umění, než pouze odborné dovednosti. To vše lze provést, aniž se poškodí ráz díla. Před doplňováním zurážených nepatrných částí varuje c. k. ústřední komise z důvodů zásadních ve svém dobrozdání, dále však jako výminku připouští: „Kdyby se však na nich (doplňcích) v Praze trvalo a byly považovány jako *conditio sine qua non* nového postavení sousoší, nenamítala by ústřední komise ani proti nim, jakožto menšímu zlu, ničeho, kdyby se totiž přestalo na doplnění celkové silhouety a nešlo až k obnovování všech podružných částí, jež by bylo naprosto bezúčelné, nebo dokonce k opracování soch, jemuž je nutno v každém případě zabrániti. Aby doplňky nevyžadovaty dalekosáhlého opracování poškozených míst, s nimiž by souvisela další ztráta starých částí, buďtež provedeny z umělého kamene, jenž má býti přízpůsoben starému materiálu v zruu i barvě. Doplnění v umělém kameni, jenž není patinován, má i další přednost, že lze doplněná místa na první pohled od originálu rozeznati.“*

Shrneme-li vše, vidíme, že objektivní kopie je nonsens, kopie každá pak pouhým surrogátem, jenž nemůže se nikdy srovnat s originálem, nehledě k tomu, že výchovně svádí lid k znehodnocování a nevážení si pravého umění (odtud ty spousty padělků uměleckých děl v našich domech). Kopie je konečně i svědectvím neúcty k originálu.

Proto snad, že kopie byla chtěna a nebylo ji docíleno, má most zůstat zatím prázdný a sousoší má být depono-

* Při schůzi ankety dne 31. května 1913 bylo po delší úradě usneseno, provést zkoušky o stavu kamene a s látkami konservacími (magnesiovým krystalovým flutem); dále má se provést i pokus s umělým kamenem a se spolehlivým tmelem. Po těchto zkouškách, o nichž členové ankety budou uvědoměni, bude anketa svolána ke schůzi závěrečné, aby se usnesla o definitivním návrhu pro radu městskou.

Obr. 38. Dnešní stav Demartinova domu, násilně oproštěného. Obr. 39. Model návrhu na úpravu domu Demartinova.

váno v lapidariu, kde naprosto ztrácí na významu? Na mostě bylo sousoší pro všechny vytvořeno a všem má zůstat bez jakékoli újmy a to na místě svého vzniku jako kulturní dědictví doby minulé. Končím slovy dobrozdání prof. Maxe Dvořáka: „Nikoli kopie a také ne nové vytvoření, nýbrž původní skupiny dlužno na most postavit,

čímž bude umožněno, aby netoliko v detailním účinku, ale i v souvislosti s celkem, pro který byly vytvořeny, jako dříve i na dále most i město zdobily a připravovaly radost a umělecký požitek nejen několika učencům a několika návštěvníkům musea, nýbrž i vši obecnosti.“

St. Sochor.

POKUS O ÚPRAVU DOMU DEMARTINOVA.

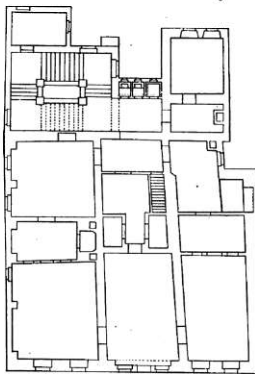
Marně bylo svého času usilováno z našeho středu o zachování charakteristické uzavřenosti Pohořelce bojem proti prolomení jeho severní fronty širokou ulicí Keplerovou. Ani velmi zdařilý sprostředkující návrh městského stavebního úřadu, vypracovaný později architektem Vlast. Hofmanem, jenž řešil dosti obtížnou úlohu — zastavení otvoru vústění Keplerovy ulice do náměstí — domem s podchody a podjezdem, nedošel bohužel uskutečnění. Typické již téměř tyto poměry smetly veškeré návrhy na zachování celistvé uzavřenosti Pohořelce zcela bezohledně a intereso- vaně kruhy postaveny jednoduše před hotovou věc.

Násilnost tohoto skutku demonstruje nyní nejlépe nepří-rozená situace, v níž se ocitl krásný, patricijský dům Demartinův „U zlaté lodi“ (čp. 114—IV.) na nároží Pohořelce a Keplerovy. Tato stavba patří k nepatrnému počtu honosných architektur tereziánských* v Praze, vyznačujících se zejména bohatými tympany a attikami nad okapní římsou, balkony a volnou plastickou výzdobou. (Obr. 38.) Její ná-hera v místech dnes značně opouštěných až překvapuje, ale dá se vysvětliti dřívě-

ším významem Hradčan a Pohořelce, dokud byly hrad a paláce obydleny a město uzavřeno hradbami. Dům stál v souvislé řadě domů starších, podloubím opatřených, ale u něho podloubí bylo již maskováno důsledným architektonickým členěním přízemí na pět portálových otvorů. Až na některé hrubé adaptace zachovaly se průčelí i vnitřek v původním slohu. Přízemí je bossováno, obě patra hladká, s vyloučením členění horizontálního. Střední dvě osy tvoří nepatrně vystoupilý risalit, rámovaný korinthisujícími pilastry, jež nesou kládky s hladkým výlesem a ukončený tupým štítovým nástavcem s bohatou rocaillovou výzdobou a těžce ořímsovaným. Nad okapní římsou probíhá prolomovaná attika, prostoupená nad středy obou boků vikýři a ozdobená čtyřmi kamennými vásami. V pří-

zemí, mimo čtyři jednoduché otvory podloubí, ve středu hlavní portál se segmentovým obloukem a konsolovitým středním klénákem, na němž spočívá deska balkonu, nesená mimo to po bocích portálu joniskými sloupy. Balkon, do něhož vedou dveře z I. patra, sdružené s dvěma okny pod společným nástavcem římsový, je opatřen krásnou mříží, ze železa kutou. Okna v I. patře v bocích průčelí jsou vázána svými nástavci, z nichž se vyvinuje podstavec s poloplastickou vásou rocaillovou; pod nimi probíhá společný parapet. Všechna okna v II. patře mají ozdobné chambrany. V zadní části domu situované čtyřramenné schodiště jde oběma patry a má strop vyzdoben (restauracími valně zhrubělým) freskem (Obr. 41.—42.) v oválném zrcadle; kamenné prolomované zábradlí nese na nárožních pilířích sedící postavy puttů.

Dům Demartinův, původně, jak řečeno, průčelní, neočekávanou změnou

Obr. 40. Pádorys domu Demartinova. (Reprod. podle starého plánu, čímž se vysvětluje nesouhlas s plány adaptacími, přesně měřeními.)

* Dobu výstavby domu musíme položit kolem r. 1760—65. Ze zachovaných pražských architektur z té doby je ve formách nejbližší fasáda arcibiskupského paláce, přestavěného v letech 1764 až 1765 od Jana Wirscha; příbuznost je ve způsobu členění vertikálního i horizontálního, ve formě říms (římsa segmentová, do volut zatočená a spojená s úseky římsy, rozeklaná římsa segmentem výpiatá, mezi jejími částmi vása na podstavci), hlavice pilastrových atd. a jde tak daleko, že jsou tu převzaty i motivy ze staršího období. Wirschem zachované (portálové balkony na sloupech, vodorovné nadpraží v podloubí). Partie nad římsou (tympanon a attika s vikýři) má značné mladší analogii (kolem 1790) v domě čp. 378-9/I. v Ovocné ulici. Srovnaj: J. Zeyer, Barok a rococo v Praze (1895), tab. 19 a 16. H. Schmeber, Prager Baukunst um 1780 (1913), 33, tab. 3 a 23. (Pozn. redakce.)

Obr. 41.-42.
Schodiště
domu De-
martinova.
Pohled na
zábradlí a
nástropní
malbu.

regulační učiněn byl odbořením domu čp. 115-IV. rohovým, čímž nastala zde dvojitá nutnost: jednak změnění jeho hraniční zeď v průčelí uliční, jednak pak dostavbou jeho na části dříve nádvoří zjednotí mu esteticky organické připojení k frontě nových činžovních domů, zatím již v ulici Keplerově vystavěných.

Z obou nesnadných úloh zejména první jest velmi těžká. Moderní názor vylučuje úplně jakékoliv prosté zopakování staré fačády, protože by to byla umělecká i historická lež. Naopak jest třeba, aby nová fačáda byla právě tak výrazem uměleckého citění své doby, jako jest průčelí staré. Naproti tomu však stálá možnost srovnávání obou, duchem i časem tak rozdílných průčelí, v nárožních pohledech na dům, vyžaduje formovou přibuznost obou různých průčelí a nedovoluje jakékoliv ostřejší dissonance, alespoň ne co do úhrnného dojmu celku. Šlo-li by se však v této snaze jen poněkud dále, nežli třeba, snadno mohlo by se upadnouti do nežádoucích forem kompromisních. Jde tu tedy o určení a dodržení velmi citlivé a jemné hranice styčné dvou různých formových organismů. V hrubých rysech přispívá tu jednak motiv loubí, jež nutno provést přes roh a zakončiti teprve až v ulici Keplerově, jednak též stávající štít před mansardovou střechou domu, jímž umožněno určité obrysové obohacení a tím i určitá obdoba se starým

průčelím do Pohořelce. Potřebný zde relief může býti novému průčelí vhodně propůjčen tříoknovým arkýřem, vystavěným v prvním patře nad loubím. Drobnější tvary fačádové lze pak spřibuzniti jakousi ohebností a místy opět náhlou zahroceností s tvary fačády staré. Co do spojení štítové fačády upraveného starého domu s frontou ostatních domů v ulici Keplerově, uvážiti dlužno veliký štítový motiv na dosti blízkém domě hotelu a postarati se o vložení takových obrysových elementů do intervalu mezi oběma štíty, aby se odstranila možnost přímého srovnávání. K tomu napomáhá jednak zachování pozoruhodného starého schodiště (Obr. 41.) domu Demartinova, jež možno obrysové charakterisovati vysokým štítem, fungujícím jako element vertikalisující, a pak řadou nízkých, avšak dosti ostře zahrocených vikýřových motivů v podkroví nového domu, jenž bude postaven na druhé části parcely čp. 114-IV. (Obr. 39.)

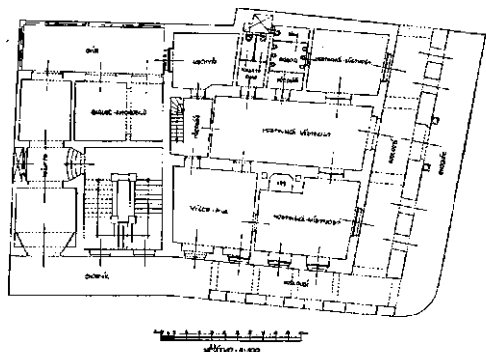
Půdorys starého domu Demartinova (Obr. 40.), vykazující krásné proporcionované prostory zejména do průčelí na Pohořelec, možno velmi lehce a výhodně, jak připojené reprodukce (Obr. 43. a 44.) naznačují, upravit na pohodlná a prostorná obydlí občanského rázu, veškerým moderním komfortem opatřená.

Jos. Chochol.

MALEBNÁ SKUPINA NEMOCNICE A KLÁŠTERA MILOSRDNÝCH BRATŘÍ NA STARÉM MĚSTĚ STAVBOU NOVÉ NEMOCNICE OHROŽENA.

Nábřeží Starého Města jest v dnešním stavu význačné svým vlastním charakterem: bloky domů střídají se s malými parky a skupinami stromů, tvořícími jediné zbylou zeleň, vyhoštěnou zevnitř Starého Města, kde poslední zbytky zahrad musily ustoupiti hrabivosti podnikatelů. Sad na nábřeží Františkově, vrby na ostrůvku pod Křižovníky, sady u Rudolfiny oživují massy činžovních i veřejných budov a přerušují příjemně stejnoměrnou linii

nábřežní zdi. Proto vítali jsme analogická řešení pro zbývající část Starého Města od Čechova mostu k mostu Františka Josefa. I tu hmota nových vysokých bloků měla býti přerušována zahradou Milosrdných Bratří a novým sadem před klášterem blah. Anežky, jak bylo navrženo ve schváleném regulačním plánu. Zejména zahrada Milosrdných, neobvykle důležitá pro vzhled skupiny nemocnice a kláštera, měla býti rozšířena a směrem k Vltavě

Obr. 43. Půdorys domu Demartinova podle návrhu na úpravu. Přizemí.

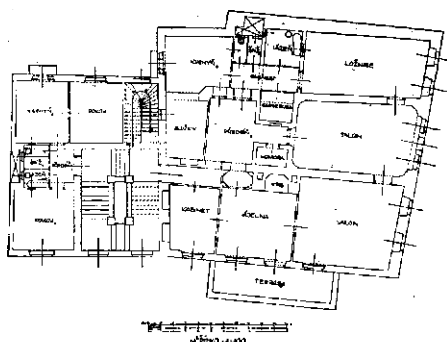
úplně oprostěna zbořením okolních domů; současně byl stanoven také zákaz stavby na nábreží. Avšak od této podmínky, potvrzené zemským výborem, nyní rada městská sama ustupuje a povolila již zastavěti značnou část dvorů a zahrad Milosrdných Bratří novou velikou budovou nemocnice.

Idea schváleného regulačního plánu mění se tím velice podstatně, neboť velká třípatrová budova nemocnice se souterrainem, v délce více než 70 m, severě zbylou část zahrady a přilehlých budov. Zastavěním utrpí tudíž poměr zeleni proti massivu budov, nyní tak vhodný uprostřed velkých plochých bloků činžáky.

Ale ještě větší škoda povstane pro malebnou skupinu nynějších budov tím, že velká část jich bude zbořena a to v částech velice cenných.* Skupina budov nemocnice a kláštera jest posledním zbytkem starobylého obrazu staroměstského, v jehož sousedství již řádní a bezcharakterní bloky domů značně ruší krásný pohled s Letné. Budovy kláštera Milosrdných jsou posledním zbytkem krásného kdys obrazu a zaslouhují, aby byly chráněny v celém svém rozsahu. Nová budova nemocnice však tuto skupinu rozrušuje nejen tím, že vyžaduje zboření jejích částí, ale svou velikou hmotou ostatní budovy z větší části zakryje. Na místě malebného seskupení křídel mezi zahradami a pravidelnými dvory uplatní se jediné budova nová, která se nijak nevklní do malebného prostředí a sama svou hmotou nenahradí účinnu budov nynějších.

Městská rada nedbala námitek Klubu proti změně podmínek, stanovených regulačním plánem, neuznávající, že stanovená čára regulační s výslovným zákazem podle ní stavěti, nekryje se s pojmem čáry stavební. Zdá se, že i rozhodnutí zemského výboru, který výslovně ustanovil, že změna podmínek vyžaduje vyložení změněného plánu regulačního, zůstane radou městskou nepovšimnuta, neboť nedbá tohoto rozhodnutí a dává již povolení ke stavbě.

I tak důležitá změna, která povstala nahodilou změnou čáry nábreží, se již sčítá se nábreží na místě stanovených

Obr. 44. Půdorys domu Demartinova podle návrhu na úpravu. První patro.

23 m na méně než 21 m, není pokládána radou městskou za takovou změnu polohy nábrežní třídy, která podmiňuje nové vyložení plánu regulačního. Nálevkovitě sživená nábrežní ulice před budovou nemocnice, již zeď nábrežní má býti podestou, jest jistě se stanoviska architektonického nepřijatelná; korekce byla by naprosto nutná. Zde bylo by opět jediné správné, aby změněný plán regulační byl vyložen ve smyslu ustanovení stavebního řádu, a podivujeme se, že přes tak podstatné změny a tak odchýlené podmínky zastavění upouští rada městská snadno a lehce od schválených a zemským výborem potvrzených plánů, nebdajíc ani stavebního řádu ani moderního názoru, podle něhož plány regulační mají býti zhotovovány. Za těchto okolností nemůžeme důvěřovati ani dobře navrženým a schváleným regulačním plánům, když podmínek, jež jsou integrující jejich části, se nedbá a když mohou se měniti podle přání stavebníkových. Tu ovšem marně očekáváti budeme příznivých výsledků moderních regulací.

Jest třeba ještě připomenouti, že myšlenka stavěti velkou nemocnici, jakou navržená budova — přes to, že se jí říká eufemisticky rozšíření — v pravdě jest, uprostřed města v bezprostřední blízkosti obytných bloků, není šťastná a odporuje moderním snahám všude již vžitým, aby takový ústav byl v poloze pokud možno nejvýhodnější, mimo ruch města, uprostřed zeleni, aby se využívalo právě výhod, jichž místo u Milosrdných postrádá, ano nepřipouští řešení nejvýhodnější. Dvory, křídla sevržené jistě nejsou nejvhodnější formou pro moderní nemocnici a volné severní strany se nemůže nijak užiti pro umístění sálů nemocničních. A jest jistě v odporu se snahou vytvořiti příjemnou a zdravou čtvrť obytnou, jaká assanaci měla se vytvořiti, když obyvatelé sousedních domů budou míti stále nevlídné sousedství umrlčí komory, desinfekčních místností a častých výprav pohřbů a když budou stále pocívat i možnost nákaz nemoci, jež mohou býti sem nahodile zavlečeny.

Bylo by správné, aby dohlédací úřady uvážily veškeré vady a chyby, které by přivodila stavba nemocnice u Milosrdných nejen po stránce estetické, jež nás nejvíce zajímá, ale i hygienické, neboť stavba je v odporu s moderní snahou výstavby města — v jiných velkoměstech dávno vědomě již vžitou.

* Proti tvrzení, že novostavba nepoškodí nic umělecky cenného, přinášíme reprodukci bývalé domácké kaple, jež padne za obět novému křídlu. Kaple je docela charakteristický detail kláštera jak svou dispozicí, tak klenbou a štukovou výzdobou. Zástupce Soupisné komise prof. dr. K. Chytil vyslovil se při komisi rozhodně pro její zachování.

PŘÍSPĚVKY K DĚJINÁM A MÍSTOPISU KRÁL. HLAV. MĚSTA PRAHY.*

XIII. STAVEBNÍ RUCH V PRAZE V L. 1838—1842.

Úřední zpráva, datovaná ze 6. prosince 1842 a uložená v konceptu v Archivu města Prahy**, podává podrobná

data o stavební činnosti pražské v pětiletí 1838—1842.

* Viz é. I.-IX. v roč. II.-III., čís. X.-XII. v roč. IV.

** Archiv města Prahy, sbírka listin I., 1023.

Soukromé stavby nejsou v ní sice zvlášť vyjmenovány, ale údaje jsou přece tak zevrubné, že ukazují cílý ruch stavební, podmíněný zvláštními poměry jednotlivých částí města, i jeho vzestup, jako možno se leccos zajímavého dovědět o veřejných podnicích té doby.

Listina udává nejprve *počet domů*, které byly nově vystaveny na místech dotud nezastavěných. Roku 1838 vzniklo jich 13, z nich 4 na Starém a 8 na Novém Městě a 1 na Malé Straně; roku 1839 byly postaveny 4 nové domy, 2 ve Starém a 2 v Novém Městě; roku 1840 vesměs na Novém Městě provedeno 12 staveb; r. 1841 13, z nichž 7 v Starém a 6 v Novém Městě; roku 1842 úhrnem 26 nových domů vzniklo a z nich 7 v Starém, 14 v Novém Městě a 5 na Malé Straně. Bylo-li v uvedeném pětiletí provedeno 68 zcela nových domů, bylo v ten čas 229 domů přestavěno a většinou také zvětšeno. Stalo se to roku 1838 u 34 domů, z nichž 10 bylo staroměstských, 22 novoměstských, 1 na Malé Straně a 1 v Židovském Městě, r. 1839 u 46 domů, a to u 11 domů v Starém, u 22 domů v Novém Městě, u 5 na Malé Straně, u 1 na Hradčanech a 7 v Židovském městě; roku 1840 byly přestavěny 44 domy, 10 staroměstských, 24 novoměstské, 4 malostranské a 6 v městě Židovském, roku 1841 51 domů, z kterých bylo 19 v Starém a 19 v Novém Městě, 3 na Malé Straně, 1 na Hradčanech a 9 v Židovském městě; roku 1842 podniknuta přestavba 54 domů, a z těch bylo 13 staroměstských, novoměstských 29, malostranské 2 a v Židovském městě 10. Restaurováno a přístavbami rozšířeno bylo úhrnem 120 domů. Roku 1838 stalo se tak u 14 domů, z nichž 4 stály v Starém, 7 v Novém Městě a 3 na Malé Straně a Hradčanech; roku 1839 u 15 domů, a to u 6 staroměstských a 9 novoměstských; roku 1840 bylo opraveno 30 domů, 10 na Starém, 19 na Novém Městě a 1 na Hradčanech; roku 1841 26 domů, totiž 11 na Starém, 12 na Novém Městě a 3 na Malé Straně a r. 1842 35 domů, z nichž 9 bylo staroměstských, 15 novoměstských, 9 malostranských a hradčanských a 2 byly v Židovském městě. Byla tedy provedena roku 1838 v Praze celkem 61 soukromá stavba, r. 1839 65, r. 1840 86, r. 1841 90 a r. 1842 již 115, při tom však nepočítají se méně významné změny stavební, opravy vnitřků domovních, menší přístavby, pouhé změny facád a pod. Největší čísla připadají na Nové Město, ale to je dáno jeho rozsáhlostí, ale při vzniku nových domů působilo, že tam bylo nejvíce půdy ještě nezastavěné.

Z *veřejných podniků* uvádějí se nejprve stavby: budova školy normální na Malé Straně (č. p. 529-III.), řetězový most císaře Františka, část staroměstské radnice, rozšíření školy u sv. Ducha (č. p. 894-I.), část budovy hlavní školy Týnské (č. p. 604, 638, 639-I.), rozšíření všeobecné nemocnice, budova a kostel ústavu slepých (č. p. 131-III.), Klášter ústavu slepých, úřední budova c. k. provinciálního stavebního ředitelství (č. p. 377-III.) a upravení kostelíka na Petříně, který byl ke konání bohoslužby zařízen.

Co se týče *vododvodu*, položeny byly železné roury ve Starém Městě od Staroměstského náměstí k obecnímu dvoru (č. p. 800-I.) a od kláštera sv. Havla až k budově generálního komanda (č. p. 587-I.), na Novém Městě v ulici Soukenické a odtud až na trh Koňský (Václavské nám.), v ulici „Na lávkách“ (pod Slovany) a odtud k všeobecné nemocnici, na Malé Straně od vodárny do města ulicí Špitálskou, Újezdem a ulicí Karmelitánskou až na náměstí Malostranské a ulicí Tomášskou. Kamenné *kašny* nové byly postaveny na Uhelném trhu, Kozím náměstí, v Jámě, v Karmelitě ulici, na druhém Malézáckém náměstí a v malostranské ulici Špitálské (Všeňdova). V malostranské vodárně byl zařízen nový tlakostroj.

Regulování a kanalizací byly opatřeny v Starém Městě

průchodní ulička u masných krámů, v Novém Městě ulice Jerusalemská, zadní Růžová (Půjčovni) a část Hradební (Marianská), Žitnoblanská (Žitná), Lázeňská, Kočičí, Emauská a ulice „Na lávkách“, dolní část ulice Ječné, část truhobytčího (Karlovonám.), Jezdecká ulice (Havlíčkova), část Jirchář, Židovská zahrada (Vladislavova) a Charvátova ulice, ulice Spálená a odtud až k ulici Hurtovej (Resslova), část Reznické a celá Štěpánská na Malé Straně regulace a kanalizace byla provedena v ulici Špitálské. Mimo tuto celkovou regulaci byly ještě mnohé ulice i náměstí dlážděny.

Ještě uvedena jsou nemnohá čísla pro *předměsti Karlín*; roku 1841 byly tam podniknuty stavby: 9 nových hlavních budov a 6 vedlejších, roku 1842 15 hlavních budov a 1 vedlejší.

Václav Voříšek.

XV. K DĚJINÁM MOSTU PRAŽSKÉHO.

Místem tuhých bojů mezi Pražany a Švédy při obraně města roku 1648 byl most pražský; utrpěl při tom mnohé škody. Když konečně mirem byla válka zastavena, obce pražské musily mnoho vynaložit, aby všechna pohroma měst i jejich statků byla napravena. Péče o opravu mostu pražského náležela za povinnost úřadu městskému, který byl zvláštní jurisdikcí v Starém Městě Pražském a vedle mostu spravoval i břehy vltavské, mlýny obecní, příjmy i vydání jejich. Když r. 1655 úředníci městští oznamovali radě staroměstské, jaký náklad učinili na vyvzdvižení gruntův obecních úřadem jejich se řídících a roku 1648 od nepřítelů zbořených, z peněz darovaných k tomu od císaře Ferdinanda III., udávali, že příjmů měli 2691 zl. 39 kr., ale vydání že byla o 1979 zl. 17 kr. 1 d. větší. V podrobných výkazech, jež byly přiloženy, jsou položky na opravu mostu a staveb při něm velmi značné.¹⁾

V náklade na most, jehož přehled byl sestaven 21. července 1650, uvádějí se položky: 13 formanům od vyvezení rumův všelijakých na mostě zanečištěných bylo zapláceno 4 za 15 dní a 9 za den po kopě, úhrnem 80 zl. 30 kr.; nádeníkům, kteří rumy na vozy nakládali, z rumů kámen *klázdění* a k zavezení dř, kde kámen byl vyláman, vybírali, za 116 dní, po 12 kr. za den, 23 zl. 12 kr.; dlaždičům od vydláždění dř, které obojí soldateska proti sobě pro vyvzdvižení hradeb zdlála, od 121 sáhu po 12 kr., 24 zl. 12 kr.; zednickům tovaryšů od zazdění díry, která byla udělána k podkopu proti Švédům, bylo dáno za 3 dny po 24 kr. a k potřebě jeho byly koupeny dva dížbery vápna, za něž zapláceno 1 zl. 4 kr.; zámečníku za 4 zámky k branám obecním bylo dáno 9 zl.; plavcům (šifářům) za 4 lodi písku na dlažďení mostu po 24 kr. 4 zl. 54 kr., za 104 vozy dlažebního kamene bylo zapláceno po 15 kr. úhrnem 26 zl. Mistru kamenickému a 2 tovaryšům od spravování *oblouků* mostských (berek) a *zábradlí* po celém mostě, „zhusta a škodlivě od lidu švédského z kusů a střeby rozstříleného“ za 53 dnů po 30 kr. dáno 79 zl. 30 kr. Od lámání kamene v lomě Žehrovském zapláceno za 54 kusů, od kusu 17¹/₂ kr. dáno, 15 zl. 45 kr. Mistru zednickému a 2 tovaryšům za 53 dnů po 30 kr. zapláceno 79 zl. 30 kr., 2 přídavačům po 15 kr. za 53 dnů 26 zl. 30 kr., za 17 dížberů vápna po 32 kr. a za 8000 zdicích cihel po 32 kr. a 2 lodi písku po 42 kr. vypláceno 14 zl. 44 kr. Pak dostali formaní od 16 for kamene 48 zl. 42 kr., kovář za železo od udělání štafův, skob a hřebíků i za práci 20 zl., za olovo pro zalévání skob, za olej líněný, za 22 prken po 12 kr. k lešení zapláceno 4 zl. 24 kr., koupeny 3 svazky prostráňkův za 54 kr., 6 vesel za 12 kr. Mistru tesařskému a 2 tovaryšům dáno každému na den po 30 kr. od tesání dříví pro lešení a „štemplování“ *oře* a *pavlače* mostské,

¹⁾ Archiv města Prahy, sbírka listin I, 131/1.

jakož i k božimu umučení od tesání dubí na práh a vydlabání sloupů pro mříži dáno 42 zl.; ještě olejněného bylo koupeno 10 liber pro napouštění mříže mostské za 1 zl. 40 kr. Malíři, který koule vytesané v barce (oblouku) obarvoval, dáno 10 zl. 55 kr.; kromě toho přijal *Jeremiáš Frieschel*, řezbář, od dvou soch, totiž P. Marie a sv. Jana při božím umučení, od každého kusu po 23 zl., tedy 46 zl., *Fabián Harownik*, malíř, od malování těch soch 36 zl. 30 kr. a zámečník od předělávání a obnovení 2 nasazených paprskův 1 zl. 33 kr.²

Zvlášť uvedena byla vydání na vyzdvížení 9 *kramův* na mostě, jež činila úhrnem 215 zl. 13 kr., zvlášť i náklad na dva domy obecní s obou stran mostu stojící, jichž krovby byly rozšířeny, jenž činil 87 zl. 30 kr.³ O opravě věže mostecké není výkazů podrobných, ale za to zachovány jsou některé listiny, které uvádějí mistry súčasné při její obnově a naznačují rozsah jejích práce. Důležitá jest smlouva, která byla v této příčině učiněna mezi obcí staroměstskou a Karlem Luragem, a protože je dosud neznáma, možno ji uveřejnit v plném rozsahu:

„Léta Páně 1653 ve čtvrtek po neděli Invocavit, 6. Martii mezi urozenými, a to taková, že jest on p. Karle Lurago vedle vyhledávání jich pana purkmistra a pánu, tolikéž i svého vlastního dobrovolného uvolení přijal na sebe, co se dila zednického dotýče reparati a opravu té od lidu švédského po vpádu nepřátelském v létu minulým 1648 do Menšího Města Pražského vykonaným a při tehdejším obležení Starého a Nového Města Pražských stříblov z kusů velice roztržené a pokažené u mostu pražského, blíž kostela a colleje Societatis Jesu v nadespaném Starém Městě Pražském ležící věže, a v tom touto smlouvou se uvoluje a zavazuje jmenovanou věž ve všem tom, což dilo a práce zednické v sobě obsahuje buďto vsazováním štukovi kamenného (o kterémto štukovi a dilo kamenické obzvláštní námluva a porovnání s kameníkem učiněno jest) aneb co by tak koliv jiného zapotřebí bylo k náležitému, dostatečnému, hodnému a bytelnému reparování a opravě věrně a upřímně beze všeho vřady nedostatku přivést k tomu konci sám na svůj vlastní náklad lešení a k němu patřící dříví, prkna, fošny, latě, hřebíky, item všelijaká jiná materialia, totiž vápno, chlév, pisek, napodobně také kletě železné k potřebnému stažení dotčené věže příslušející, klamry a což víceji od železa zapotřebí bude, neméně i provazy k vytážení lešení, štukovi, chlév, vápna, a jakýchkoliv jiných věcí, všechny fury a při tom (jakž již doloženo) k profesi zednické se vztahující dilo a práci (sic ovšem nevymínějící) opatřiti, takovou reparati beze všeho odkladu ihned tohoto příslušejícího jara před sebe vzíti, začíti a co nejspíše možná k skutečnému skončování přivést. Naproti tomu pak pan purkmistr a páni radní od obce připomenutého Starého Města Pražského mají, povinni jsou a budou jemu panu Karlovi Luragovi za tu

Obr. 45. Domácí kaple v klášteře Milosrdných Bratří, jež padne v obět rozšíření nemocnice.

všechnu výši buď in specie aneb in genere obsaženou zednickou práci, dilo a náklad summu jmenovitě třináct set zlatých, jeden každý zlatý po šedesáti krejcarích počítaje, a to na vápně a chlévů v tom (v jakýmž se obvyčejně a vůbec prodávají) valoru a penězích z vápenice obecní nejednou opáčeného Starého Města Pražského tak, jakž by možnost jednoho každého po sobě jdoucího dilo vystačovala, až do vyplnění té celé summy, těch třinácti set zlatých odvozovati, a nevidělo-li by se témuž panu Karlovi Luragovi tu celou summu vápnem a chlévy vybrati i dílem peněz kontentirovati dáti, a což tu tak koliv mezi prv pravenými stranami zavřeno a narovnáno, to vše sobě věrně a upřímně zdržeti přislíbili. Na potvrzení toho tyto smlouvy na dva rozdílné, však v smyslu a podstatě jednotěné exempláře uvedené, pečeti městskou jako i sekrytem a podpisem ruky vlastní častopřáheho p. Karla Luragi utvrzené jsou, z nichž jeden exemplář za ním p. purkmistrem a pány a druhý za p. Karlem Luragou pro budoucí jedné i druhé strany bezpečnost zůstavati má...“⁴

Mimo to se dovidáme, že r. 1650 na spravení mostecké věže bylo vydáno 327 zl. 50 kr., roku 1653 zednicku dvakrát bylo dáno po 433 zl.

20 kr. a také kameníku dvakrát po 566 zl. 40 kr. na summu 1700 zl. Zedník ten byl *Lurago*, kameník *Jan Baptista Spinetti*.⁵ Ale když opravné práce byly na mostě pražském dokonány, přišla roku 1655 povodeň, která „velkou škodu zase z dělala, zvlášť grundy pod barkami mostskými vyplákla, vymlela a tak hrubě vybrala, že kolí, na kterýchž grunt byl založen, na půl lokte se mohlo spatřiti...“⁶

Václav Vojtěšek.

² Tamtéž I, 131/2, 131/2a. — J. Hersin v díle „Karlov most v Praze“ 1908, str. 17, má zmínku pouze o umělcích, kteří sochy při kříži na mostě zřídili. — Pro zajímavost přetiskuji kvitance obou osob, jež jsou v Archivu města Prahy uloženy ve sbírce listin, sign. I, 131/8, 9: Já níže poznamenaný přiznávám se touto kvitancí, že jsem od pánu úředníkův mostských od malování dvou obrazův při umučení božím nově na mostě, totiž blahoslavené Panny Marie a sv. Jana, poněvadž to vše stříblov od nepřátelského lidu švédského v létu 1648 pokaženo bylo zase postavených, peněz třiceti šest zlatých a třiceti krejcarův přijal. Actum A. dne 7 bris 1651. Fabian Harownik, malíř, měšťtín S. m. p. — Ich enden benannter bekennen hienit dieser quittung, dass ich habvor meine arbeit angefangen von denen heren bruckhenambelden der Alten Stadt Prag neben der berettus zwischen unser geschehenen von zweien piltz zu mochen, Mariae und Joanni, welche auf der Prögerischen bruckhen neben den crucifix stehen, die, weil die vorigen sein in jahr 1648 durch den einfuhr der schwedischen völkler obgeschoenen worden, also sie mir versprochen und bezolt vor eines zu drei und zwanzig gulden, thuet die summa vor alle zwei vierzig und sechs gulden reinisch. Zur besser glaubwürdigkait bezeugt meine eigene handt-underschrift. Actum den 8. 7bris im jahr 1651. Geremiss Frieschel, pildthauer dero zeidt zu Prog.

⁴ Tamtéž I, 131/2, 131/2b, c.

⁵ Tamtéž I, 129.

⁶ Tamtéž I, 131 a/2, 131 β/2.

⁷ Tamtéž I, 131/1.

MIZÍCÍ STARÁ PRAHA.

13. *Zahradní architektura*, na dvoře č. p. 790/I. zazděná, byla považována neustále za portálovou stavbu zrušeného hřbitova při kostele sv. Haštala. Jak již bývá, opakována neustále a všeobecně tato domněnka, ač bylo na snadě

presvědčiti se o nemožnosti toho pouhým pohledem na přesný plán Hergetův (kolem 1790) ve stavebním archivu a ač položení fary a kostnice (nynější byt kostelníkův) tomu odporovalo. Po zboření domu č. p. 790/I., nevý-

Obr. 46. a 47. Zahradní architektura. Stav před zbořením domu čp. 790-I. a obnažení celé (značně poškozené) architektury.

znamné činžovní stavby z 2. čtvrti XIX. století, přestavěné ještě značně v 2. polovici XIX. století, objevilo se teprve jasně, že záhadný portál je ukončující architektura nádvorní z 2. polovice XVII. století, třídlná, se vchodem uprostřed a nikami po stranách, jež sloužila jako vchod do zahrady, za ní položené. Máme několik podobných příkladů v Praze i na venkově z téže doby.

14. *Dřevěný, malovaný strop* z doby kolem 1660—1680 byl v prosinci 1912 objeven — mimo několik goticky profilovaných kamenů — při boření č. p. 791/I. v Haštalské

ulici („U Reismanů“) a uložen v lapidariu Musea království českého. Strop jest velmi dobře udržen, protože byl při přestavbě domu (snad již ve 2. pol. XVIII. století) podbit stropem rákosovým. Proti omalovanému stropu ve velkém sále „U Vejvodů“ je formálně méně dokonale, ale šťavnatější koloritem a bohatší v invenci. Povaly jsou pomalovány ve stejných vzdálenostech pestrými kyticemi, na záklapových prknech mezi rozvilinami vloženy postavy světců (P. Marie Staroboleslavská, sv. Václav, Vojtěch), allegorické motivy a emblemy (sloup ovitý guirlandou atd.). Z.W.

BÝVALÁ STARÁ PRAHA.

VI.—VIII. Tři fotografie Fridrichovy z let 1870. ukazují stavrůžných koutů Prahy před úpravou let 1880. Severní cíp ostrova žofinského byl (před zakoupením ostrova obcí) přirozenějšího vzhledu a nebyl zejména ještě obrněn dvojramenným schodištěm. Dnes, kdy jde o postavení pomníku B. Smetanova v těchto místech, byla by tabula rasa pro jeho umístění mnohem výhodnější než dnešní úprava.

Nápadnější je ještě rozdíl mezi dneškem a nedávnou minulostí na obr. 50. Dům s nárožní vížkou zůstal celkem v podobě, již měl, ale ztratil nejvýznamnější svoji ozdobu, pět vikýřových štítků pozdně renesančních, jež sneseny z nemístné obavy o jich udržování. Tím se v pohledu od Karlovy objevila plná plocha sedlové střechy, pražským průhledům, vypočteným na dokonale vylustřené architektonické akcenty po-

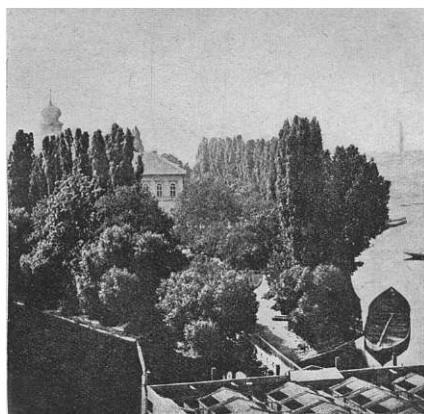

Obr. 48. Dřevěný, malovaný strop, objevený při boření domu čp. 791-I.

moci risalitů, věží, portálů a štítů úplně cizí.

O starý vzhled kláštera Uršulinek (obr. 51.) byla Praha připravena r. 1882 činností arch. A. Barvitia. Tehdejšímu vkusu nevyhovovalo jednoduché průčelí, na němž se zračila historie stavby: přízemí z 2. pol. XVII. století, I. patro adaptované a II. patro přistavěné v 1. pol. XIX. století, a snad urážela i nezvyklá měřítka přízemí a I. patra. Zuniřování fačády pomocí renesanční architektury a vložení mezipatra vzalo klášteru úplně původní ráz a zařadilo jej do skupiny činžovních domů, zejména když i východní křídlo kláštera zvýšeno o patro a stejně upraveno. Při tom přece však je třeba vděčně vzpomínouti nečasové piety, jež se tu projevila aspoň zachováním původního kamenného portálu a dřevěného kruhového s plechovým korpusem, jež obnovil J. Führich.

Z.W.

Obr. 49.
Starý stav
severního
cípů ostrova
Zofinského.

Obr. 50.
Starý stav
domu
čp. 4-I.
(se štítovým
vikýřem).

LITERATURA.

Zwölfter Tag für Denkmalspflege. Stenographischer Bericht. (Pokrač.) Hossfeld upozornil též znovu na staré špatné zkušenosti s cementem, užívá-li se ho na nepravém místě; především jest nepřipustný na omítkách, při spárování, a z opatrnosti jest se mu raději vyhnouti i při opravách střeš; jeho vadou v těchto případech jest neprodyšnost (viz výše) a značná roztažnost. Úkol technického konservátora byl by nepoměrně usnadněn, kdyby se památky — zvláště ty, jež patří korporacím — dobře udržovaly;¹⁰⁾ předpokládá to, aby stále dozíral na stavbu svědomitý řemeslný odborník; dozoru úředníků referent v těchto případech nevěří.

V oboru mechanické konservace zabývaly se zvláštními případy referáty o zabezpečení severní věže štrasburského Münsteru a o snesení a nové stavbě věží Mariánského kostela v Arnstadtě. O štrasburském případě referoval stavitel domu arch. Knauth. Jde tu o poruchy na prvním severním pilíři hlavní lodi, způsobené jednak tlakem opěrného pilíře věžního, postaveného na oblouk mezi pilířem věže a prvním pilířem lodi, jednak nedostatečným založením věžního pilíře. Otisk referátu doprovází dobré snímky situace, trhlín ve zdivu, škod na kvádrech a defektů v základech věžního pilíře.

Referát prof. Wickhapa z Darmstadtu vylučuje postup restaurace věží v Arnstadtě, jež byly ohroženy dle údajů referenta sesutím. Příčinou bylo, že stavitel umístil otvory pro vřetenová schodiště ve věžích po obou stranách průčelí do osy vedlejších lodí, které se nekryly s osami věží, a tím ve věžích na jedné straně přibýlo zdivo horní konstrukcí vůbec nezátěžené, na opačné straně pak část horního zdiva obou věží neměla dole vůbec opory a byla tak nad otvorem schodiště volně vysazena. Wickhop snesl část jedné věže až do základů a přeložil zároveň v základech věžního pilíře.

Prof. arch. Högg z Drážďan přednesl sjezdu zprávu o prostředcích proti ničení starých krámových úprav a proti porušování vzhledu přízemních pater vůbec moderními obchodnickými adaptacemi. Snaha měnit staré dispozice se dostává se vzrůstem dopravy a s postupem, jak obvykle se mění stará část města vstoupěním nových dopravních tepen nebo náhlým vzrůstem starých. Odpomoci tu lze účelnou regulací, která neprotíná staré

čtvrti komunikacemi prvního řádu.¹¹⁾ Tam, kde staré čtvrti — a tedy především právě krámy — se mění, jest aspoň regulovati tento vývoj prozíravou stavební policií. Ovšemže prostředky donucovací nestačí v každém případě, ani nejsou ideální; jest také dbáti o styk s obchodnictvem a staviteli; vyložití na příklad rozdílné poměry ve velkém městě a městě venkovském, upozorniti, pokud reklama jest účelná a pokud vřavotou ubíjí sebe samu, přispěti technikou radou, jak vyhovět skutečné potřebě beze škody na památce. Přes to však zakročení úřadů často bude nezbytné a tu nelze než doporučiti, aby se důsledně a přesně těžilo ze všech zákonů a nařízení na ochranu památek; aby se zabránilo zasklívání celých domovních průčelí a ničení architektonického členění fačády, doporučuje arch. Högg zavést daň z výkladních skříní s jednotnou sázkou za čtverečný metr, postupně se zdvojnásobující a ztrojnásobující pro vyšší domovní patra, než je přízemí. Referát byl doprovázen výstavou fotografií starých i nových krámových dispozic, která byla uspořádána jako výstavka kočovná a hned při sjezdu zadána pro další německá města.

Veřejné organizace na ochranu památek dotkly se na sjezdu referáty o zákonodárství na ochranu církevních památek, o organizaci učeného plánu na průmyslových školách v poměru k ochranné památek a o veřejných kursech pro popularizaci ochrany památek. Referát o zákonodárství na ochranu církevních památek (bylo užito bezdůvodně užšího termínu „Kirchliche Kunstdenkmäler“) zpracoval jednak prof. JUDr. Bredt,¹²⁾ jednak superintendent Wisemann, jednak prof. Th. Dr. Sauer. Referát prof. Bredta (z Barmen) upínal se thematem těsně ke zprávě prof. Th. dra Svobody z Vídne na sjezdu salzburském.¹³⁾ Prof. Svoboda hleděl však ve svém přehledu na památky církevní jako na výhradní vlastnictví

církev, jež tato chrání vlastními zákony a vlastní organizací, a pominul vůbec kompetenci zákonodárství státního. Prof. Bredt naopak vylučoval obecnou platnost zákonodárství státního důrazně a důsledně: Poměr obojího zákonodárství jest udán poměrem státu k církvi; na našich poměrech jsou znatelné dvě periody vývoje, v první — do 14. století — církev nabývá vrchu nad mocí světskou (Kirchenstaatsum), v druhé se poměr postupně obrací (Staatskirchenum), a to nejen ve státech protestantských, ale i v katolických, při čemž církev katolická theoreticky setrvává na zásadě úplné neovislosti, kdežto protestantská vstupuje vědomě do užšího poměru ke státu. Tak dospívá ke k tomu, že stát vyžaduje výhradnou platnost svým zákonům

Obr. 51. Fačáda kláštera Uršulinek před slohovou úpravou r. 1882.

¹⁰⁾ Viz i referát Walbů na sjezdu v Gdansk 1910.

¹¹⁾ Viz i referát prof. C. Gurlitta na sjezdu v Salzburku 1911.

a zákony církve uznává jen pokud neodporují obecnému zákonodárství státu. Pokud se mezi státem a církví uzavírají o tom smlouvy, vznikají konkordáty, pokud určuje poměr stát sám o sobě, vznikají příslušné církevní-politické zákony.

S tímto omezením tedy platí v určitých oborech dvojí zákonné normy a poměry se komplikují ještě základní otázkou, komu památky církvi – stavby i zařízení – patří. Jde o otázku vlastnictví k reálným statkům; ty jsou u nás veskrze upraveny zákonodárstvím státním a ve smyslu těchto lze přiznat vlastnictví k budovám, užíváním k potřebám církevní kultu, subjektům velmi různým podle obecného práva jednotlivých států i speciálních právních poměrů. Na příklad: San Pietro in Vaticano je v italském státě papěšským rezervátem St. Pierre v Ženevě patří civilní obci s podmínkou, že vždy bude zachován kalvináckému kultu, Münster štrasburský a dom v Metách jsou majetkem země. Francouzské katedrály jsou od Velké revoluce majetkem státu.

Různé také posuzuje se vlastnictví k bohoslužebným věcem (res dedicate): pokládají se za část nebo za příslušenství budovy, jindy za věci, k nimž lze samostatně nabývat práv vlastnických. Ochrany církevních památek dosahuje stát ustanoveními, jež omezují volnost zřízení, ničiti nebo věnovat měnit bez dohody s orgány státu. Jak se toto omezení provádí, t. j. zdá v jednom či ve všech nasměrných směrech, které úřady jsou pověřeny touto funkcí, jako prostředky donucovací jsou po ruce, jakého druhu jsou prostředky zákonné – zdá-li jsou tedy speciální zákony na ochranu památek nebo zdá-li se k tomu účelu interpretují všeobecné normy zákonné, jsou-li to zemské zákony nebo nařízené ústředních úřadů správních či misli policejní řady – to rozlišuje četné individuální způsoby této ochrany¹³).

Bredt připojoval se pro Německo za organizaci ochrany vzácných zákony spolkových států na ochranu památek. (Dokonč.)

K. Köppl, Urkunden und Regesten aus dem k. k. Statthalterei-Archiv in Prag. Fortsetzung (č. 20136–20263). Jahrbuch d. kunsth. Sammlungen des allerhöchsten Kaiserhauses XXX. (1912). 2. Teil. I. – XXXIII. Dlouho očekávané pokračování registru, jež zabírá letá 1601–1617, přináší zajímavý materiál, jen z části a ve výstupu odjinud známý. Obsahuje hlavně obraz úsilové snahy císaře Rudolfa II. po získání dráho kamenné a uměleckých prací, třeba donucovacími prostředky, jak drobné práce dvorních umělců a finanční její záležitosti. Vedle řady dvorních architektů (zvláště Joan Philipp) vystupují tu Hans von Aachen, Jilji Sadelr, Adriaen de Vries, Fezéei kamenné, sklář, hodinář, truhlář atd. Obšírně se referuje o měřických pracích Simona Podolského z Podolí (měřeni Prahy, zámku libeňského, v Kratochvíli, Krumlově, domu rožmberského a kostela Věch Svätých atd.), jemuž koloroval plány Virgil Solis. Pro poznání renaissance kultury v Praze je v registrech výborný materiál a leccos z prvních oddělení registru, před lety vydaných, se tím teprve vysvětluje. Z. W.

Dr. Václav Vojtěšek: Archiv král. hlav. města Prahy (zvláštní otisk z „Pokrokové revue“ r. IX.) a Das Archiv der Stadt Prag und seine Erforschung (zvl. otisk z I. sv. „Mitteilungen des k. k. Archivates“). Síršinu obecnost byly známé známý svou vědeckou činností osoby archivářů města Prahy, nebyl však znám archiv sám, jeho vývoj, uspořádání a význam. Nebylo to dosud pojednání, jež by způsobem přístupným a přece jen vědecky založeným podávalo obraz o tom, co znamená archiv našeho hlavního města a vzbudilo tak zájem pro jeho činnost i mimo úzký kruh odborných pracovníků. Tomu vyhovuje článek v „Pokrokové revue“. V první části tohoto pojednání dovidíme se o počátcích městského archivu a jeho další vývoji použitím se k známým jmenům městských archivářů Karla Jaromíra Erbena, Dra Jos. Emlera, JUDra Jaromíra Čelakovského a JUDra a PhDr. Josefa Teigheho. Zajímavé jsou poznámky o volbě prvního městského archiváře v osobě básníka Erbena a o tom, co tento muž vykonával pro uspořádání archivu, jeho vybudováním se tím vlastně stal. Neméně zajímavá jest část

o působnosti lexikografa Josefa Ranka v archivu městském, jeho jmenování archivním adjunktem a uznání jeho práce Palackým. Také o činnosti následujícího odborně vzdělaného úředníka archivního – oba dosud jmenovaní byli samouky – nalézáme v článku Dra Vojtěšky poučení vystihující tak názorně význam jejich pro vývoj městského archivu a spojující těsně činnost archivářskou s bohatou jeho působností vědeckou. Za Emlera stá se městský archiv pražský téměř seminářem pomocných věd historických; Čelakovský vydal v „Privilegiích“ veřejnoprávní materiál archivní a čerpal z jeho obsahu látku ke spiskům na obranu důležitých práv obce; Teighe přistupuje k vydávání materiálu soukromoprávního – to jsou základní rysy vědeckého působení pražských městských archivářů. V druhé části seznámí se čtenář s materiálem městského archivu a jeho uspořádáním. Není lehkou úlohou povědět to způsobem, jenž by neunavoval čtenáře neodborníka. Autor svou látku ovládá dokonale a dovede ji také podat lehce a zajímavě. Dočítáme se zde o nejstarším privilegii z roku 1316 v archivu chovaném a ostatních veřejnoprávních listinách zde uložených, dále o listinách soukromých a cechovních a sbírce rukopisů, jež hlavní část tvoří městské knihy pražské a knihy jim příbuzné, a dovidíme se, že městský archiv vytkl si za úkol shromáždit ve své sbírce všechny podobné knihy pražské dosud jinde uložené. Zmínkou o knihovně k archivu připojené a jejích úkolech, o spojení tak řečené staré registratury městské (obsahující spisy od r. 1784 do r. 1855) s městským archivem a o uložení v něm archivu Akademického čtenářského spolku, v roce 1889 rozpuštěného, končí se toto pojednání. Je dosáhlo svého účelu seznámení i širší čtenářstvo s rozvojem a významem pražského archivu a vzbudilo tak zájem pro tento archiv, souditi lze z toho, že výtahy z článku byly do časopisu „Veřejné mínění“, přinášejího naše i čiz zajímavé čtenavosti a j.

Materiálu, který si autor sebral k uvedenému článku, užil také k německému pojednání, jež uveřejnil v prvním sešitu „Mitteilungen des k. k. Archivates“ a jež způsobem zpracování přiléhá k úkolům tohoto časopisu. Článek jest rozdělen opět na dvě části. V první vypočítává autor materiál v archivu uložený, ukazuje na jeho rozdělení a připojuje několik poznámek o městských archivářích a ostatních úřednících archivu. V druhé části pak uvádí a oceňuje používání materiálu v archivu k pracím vědeckým, jeho vydávání a vědecké prozkoumávání. Zejména věnuje tu pozornost městským knihám, v kterýchžto otázkách zkušenosti jeho v archivu městském čerpané obhaceny jsou ještě zkušenostmi nabytými prozkoumáváním archivů jinoněmeckých měst. Autor prozrazuje zde také, že si vytkl za úkol studium pražských knih městských v souvislosti s vývojem městských knih a městské správy vůbec. Navazuje na výzkumy Čelakovského o městských knihách 14. a 15. století ukazuje na základě vlastních studií, jak se příslušné poměry změny ve století 16. Článek končí vypočtením publikací „Sborník příspěvků k dějinám král. hlav. města Prahy“ a bibliografi pražského městského archivu. Praha může být opravdu vědci Dra Vojtěškovy, je svým článkem postavil její archiv v tak příznivém světle před zraky čtenářstva z řad historiků celí říše.

Podává-li Utěšitelé Besedy 1863–1913. Uspořádání Dr. Hanuš Jelinek, (Praha, Utěšitelé Besedy. 1913. Premie čísel. Str. 4, 320, LXXVII.) Z shrnutí zpráv o činnosti nejpokrokovějšího kdysi spolku zajímavá nás hlavně referát Fr. Tučného o vytváření odboru (str. 3–75). Bohužel není tu podáno, co by při tak hojných a přístupných prameňech podáno být mělo, Utěšitelé Besedy souvisela až do vzniku spolku Manes tolík s celým vývojem českého umění vytváření. Je se látká přímo nabízel, aby byla zpracována v širokém rámci všeobecného vývoje umělecké kultury české. Misto toho byla sestavena pouhá, dosti nezajímavá spolková kronika, kde se oceňuje kvantita a ne kvalita výkonů a kde není sjezmo, měl-li některý z Utěšitelé oblas v širším obecnstvu, vzbudil-li souhlas nebo odpor. Mimo to ani tato spolková kronika není přesná a dokumentární. Toužíme-li na př. při líčení archaeologické a ochranné činnosti vytváření odboru Besedy zvěděti fakta a podrobnosti, které jsou pro poznání ducha a studium dobov nejcenější, nalézáme jen všeobecné údaje chronologické a ne věcně seřazené, promísané řadou chyb v autorizaci, datování a p., přejatých z archivního materiálu spolkového, jež mohly být však lehce podle dnešního stavu vědomostí historických opraveny. Referát Fr. Tučného jest sice plná práce, ale pouhá komplice z protokolů a pouhý výtah z výročních jednatelek zpráv; mohla být kratší a přece byla by mohla podati živý obraz vývoje velké části uměleckého snažení českého z 2. polovice 19. století. Z. W.

Zikmund Winter, Zlatá doba českých měst. Česká knihovna zabývá a poučení. Vydává Ústřední spolek českých profesorů. Č. 30. (V Praze 1913. Str. 266. K 2 60.) Rok potom, co smrt přetrhla pilnou práci Wintrou, vydává jeho poslední jeho kniha, pro niž se na čas vytrhl ze spisování konečného dílu o řemesle a obchodu českém a již ho nedokonal, „Zlatá doba českých měst“ je ucelený výtah z toho vědomí, čeho Winter neuváženým dlouholetým archivním studiem nabyl a co v knihách svých už pověděl, miniatura, jak dobře řekl Jirásek ve slovech, která úvodem ke knize napsal, miniatura přepsaná namalovaná podle obrovského jeho obrazu, díla životního. V několika kapitolách různými črtami chtěl Winter vystihnouti všečen stav českých měst stol. XV.

¹³ Z Bredtovy činnosti literární lze tu uvést i jeho referát o místních stavebních řádech na sjezdu v Bukovci 1908, přehled památkového zákonodárství, vydaný jako 55. leták Dürerbund (1909), spis Denkmalschutz im Wege der Enteignung (1905), Die Denkmalpflege in Preussen (1904) a Die Heimatschutzgesetzgebung in den deutschen Bundesstaaten (Düsseldorf, Schwann 1912). Tato nová kniha a současná Heyerova Denkmalschutz und Heimatschutz in den deutschen Reiche (Berlin, Haymann, 1912) shrnují a doplňují materiál ponejvíce monograficky zpracovaný v starších pracích Wussowa, Helferta, Liege, Bezieben, Clemena, Wolfa, Brucka, Bredta v jednotný přehled. Minuleho roku vyšla také soustavná sbírka bavorských zákonů a nařízení: Recht und Verwaltung des Heimatschutzes in Bayern, München, Verein für Volkskunst und Volkskunde 1912 (u Seyfrieda).

¹⁴ Obdobné thema: Duchovenstvo a ochrana památek projednával sjezd v Gdansku 1910.

¹⁵ V podrobnostech sledoval referát Bredtův jen právní poměry německé; ovšem jimi interpretuje se zásady všeobecné, kterými jest se zabývat i jinde, pokud jde o obsah i techniku ochranného zákonodárství.

a XVI., zlaté doby jejich rozkvětu a českého rázu. V první z nich nadešly v Čechách a liší politické jejich postavení a národnostní poměry v nich. Mluví pak o nejdůležitějších místech ve městě v dalších kapitolách vystihuje jejich význam a užívá příležitosti, aby v rámci jejich zachytí všech ráz staročekého města. Ve stati „Město jako hrad“ vypravuje o vojenském i obranném významu města a o jeho zařazení, zvláště hradbách a branách, v kapitole o ulicích označuje stavební vývoj města i jeho vzhled, mluví o rynku rozprávi o farnosti a obchodu, vzpomíná domů celního, Ungeltu v Praze, i obvyklých trhů. Radní dům popisuje zevně i uvnitř, mluví o městském zařízení ve vztahu k němu, jako v kapitole o kostele dovede se rozpravovat o stavbě a stavitelích jejich, o náboženských poměrech a stranách, o bohoslužbě a zařízeních kostelních. Také škola popisuje, rozdělení škol a učení v nich, mluví o žácích a učitelích i o jejich životě; v kapitole o farnosti popisává druhy jeho a liší cechovní organizaci a v poslední stati o mravu a zvyku shrnuje pak vypravování o kroji, zbožnosti i pověře, o pověře měšťanů a projevech jejich. Knička jest psána jadrným a jednoduchým slohem Wintrovyho a způsobem, jenž má přednosti i vady. Ze Wintrových v ní závěry své práce, není vypravování jeho obtíženo silou dokladů, v nichž se vlastní předmět ztrácí, ale zase mnoho je jen napovědno, co bychom si přáli mítí dopověďeno, a leckterý zjev ličí se bez souvislosti s tím, co předcházelo, že i knižka (hledě k určení jejímu) snad i mnoho vědomostí předpokládá. Než i když v kapitolách soudě se kreslí stav Prahy a poměry měst venkovských – připojené obrázky dobrým byvají příkladem a názorně doplňují vypravování – , vystiženo je vše, co charakterizuje staročeké město, a knižka nejen přinese poučení mládeži, pro niž s láskou byla psána, nýbrž s pietou bude brána do rukou také všemi, kdož rádi měli mistra a rádi mají jeho dílo.

V. V.

A. Melichar, *Města a městečky*. I. (Praha 1913. Str. 316, s hojnými ilustr. K 420.) Knička s pěknou zevní úpravou a slušným tiskem obsahuje dvě dedikace (měst. radám a okr. výborům na str. 3. a dvěma autorovým příbuzným na str. 316.), pak přetižky s publikace Praha stovčatá (str. 13–72), z Kutné Hory (str. 215–218, bez udání pramene) a z F. Pátovy Litomyšle a konečně vlastní část, pout po Čechách (str. 73–361). Výběr ilustrací je nestojně jen, spíše náhodně sebraná směs. Text bezpřísný, vřel lehkomyslností a diletantstvím, na což již vhodné a s doklady poukazují Náhodské Listy 11. dubna a Osvěta Lidu 26. května. Dedikace m. radám a okr. výborům je v tomto případě urážka, neboť popisováním městům knižka nedbálými informacemi a zmateností spíše škodí než prospívá.

Z. W.

Dr. J. V. Šimák, *Vlastivědné úkoly samosprávných sborů*. [Věstník porad. sboru česk. okresů v král. českém ill. (1913), 51–56, 65–67.] V článku jsou shrnuty a z velké části poprvé naznačeny úkoly, jež ukládá naši samospráva zvláštní kulturní a politické postavení národa v říši. Podle toho má mít okres Věstník, odbor osvětový, má se starati o vydání dobrých okrajů mapy s dobrou nomenklaturou, má se starati o zachování památek historických, uměleckých i přírodních, o archívalie a archivy (palácová otázka archívů krajských) a konečně o popularisaci umění uměleckou sni a putovními výstavkami. Program je střízlivě a bez přehánění nastíněn a souhlasí celkem s dnešními poměry na venkově.

Z. W.

Rud. Šerka, *O kronikách obecních*. (Zvl. otisk z „Pošumaví“ X., č. 8 až 10.) Str. 20, K 012. Autor doporučuje věsti pečlivě místní kroniky a dává návod k tomu podle zkušenosti, k nimž sám dospěl (místopis, živelní pohromy, ceny poříb, úroda, sociální poměry, kulturní události, lidopis, místní tradice, stará historie, obrazové dokumenty, zejména fotografie, rejstříky atd.).

ZPRÁVY Z KLUBU.

AGENDA SPOLKOVÁ od 21. dubna do 16. června 1913. V záležitosti úpravy Ulicy v Praze (plavidlo u Střešického ostrova) podal Klub rozklad po vyřízení projektu úředního na řec; podal připomínky kanalizační komisi k informativnímu řízení o event. umístění plavidla u jezů staroměstského; sčítal se delegátům místního šetření o druhém vyřízení; pokusil se získati pro svůj návrh vlivné kruhy (požádal o intervenci poslance Dra Boh. Franta a K. Kramáře, o podporu stav. radu Rubína, stav. radu V. Dvořáka, členy kanalizační komise); požádal z. k. ministrův obchodu a veř. prací a J. J. knížete Fr. Thunovi jako předsedu kan. komise a vyžádal si 16. června audienci svým delegátem u J. E. ministra veř. prací Dra O. Trnky za jeho pobytu v Praze. Mimo to poskytl il. listům „Světovzor“ a „Čes. Světu“ soulmky vyřízení projektu plavidla a požádal některé episcopate o literární propagandu boje proti zničení panoramatu malostranského plavidel v řece v denících a revuich. — Proti zamýšlenému rozšíření nemocnice Milosrdných Bratří protestoval Klub k m. radě, zem. výboru a místodržitelství. — Sboru obec. starších podány námítky proti vyloženým plánům polohou na úpravu domů čp. 411 a 412-ll. u Václav. náměstí (čp. 1306-ll.). — M. rada opět požádána, aby dala zříditi příkop vedle Klementina i v ulici Křižovnické. — M. radě podány žádosti o vypuštění soutěží na část nábreží od lávky Novotného k Rudolfinu, na okoli Funkova domu a části pobřeží mezi domácními architektky. — C. k. místodržitelství upozorněno na chatrný stav omítky na průčelí hvězdárny v Klementinu, m. rada na spadlou omítku na záp. průčelí fr. kostela sv. Vojtěcha. — C. k. min. financí dožádáno o povolení nezkrácených prostředků na dokončení opravy kostela sv. Jiří. — V. v. kapitola svatovítské požádána, aby byla kaplička P. Marie u čp. 202-IV. vrácena původnímu účelu. — M. rada oznamuje, že originál sousoší sv. Ignáce bude postaven do lapidária Múseu král. čes. — Zem. výboru a m. radě podána žádost, aby byl pomník Mozartův umístěn před zadním průčelím stavovského divadla. — Ruskému konsultátu a Rus. kroužku doporučeno trvati na vystavbě konsulatní budovy na Mariánském nám. — Místodržitelství požádáno, aby nevolilo k přestěhování lékárny z budovy Městské pojišťovny do Sirova domu (čp. 934-ll.). — Víkar V. J. Ráb žádal Klub o podporu v akci na získání kostela sv. Kříže menšího pro církev starokatolickou.

Městská rada požádána, aby plochy, vyhrazené na Výchradě stro movní, byly zabývány veřejnými sady. — Obnovení návrh Klubu, aby obec pražská svezila úpravu svých sadů architektu; o podporu požádaná ná-městek p. Kasalický, redakce a umělecké spolky. — Městská rada po-

žádána, aby hly ze zahrady paláce Sylva Taroucca odstraněny kolny a stáje a nedovoleno zastavěti zahradu divadlem. — Majitelka domu čp. 323/IV. požádána, aby nekácela kaštanů ve své zahradě. — Z. výboru podán protest proti parcelaci vzrostlé zahrady na bloku německé ochodní nemocnice.

Klub obdržel sůbence: od ministerstva kultu a vyučování 2000 K na štátnu a archiv, od ministerstva veřejných prací 400 K na model Malé Strany.

Výboru Pražské tělocvičné jednoty dopsáno v záležitosti zamýšlené úpravy t. Husova domku v Husině. — Měst. rada v Pardubicích požádána o připsuštění delegátů Klubu do poroty na soutěž na okoli Zelené brány. — Odbor Klubu v Pelhřimově upozorňuje na akutní otázku regulace Bělé. Delegát Klubu prohlédne situaci na místě a podá posudek.

NOVÍ ČLENOVÉ KLUBU. V květnu a červnu přistoupili činní členové pp.: ruský skut. stál. rada Max šl. Fischer v Praze, professor Vilém Janek v Král. Vinohradech, c. k. rada zemskeho soudu Jan Kovatík v Praze, akad. malíř Boh. Kubišta v Pulji, prof. městské realky Ferd. Pakosta v Berouně, kanovník P. Anselm Rotzinger v Budišíně a městský oficiál Ph.C. J. Weber v Písku.

ZPRÁVA PORADATELOVA. Z pravidelných nedělních vycházek vykonány: 27. dubna do lobkovického paláce v Hybernské ulici (výklad podal Dr. Zdr. Wirth, účastník 91); 1. května do Vrtbovské zahrady (Ph.C. J. Herain, 52); 4. května do výstavy v pavilonu Manesa (J. Capek, 45); 16. května do Cibulky (J. Hofmann, 38); 18. května do paláce hrab. O. Thun-Salma (Zdr. Wirth, 64); 22. května do zahrady kláštera anglických panen (38); 25. května do univers. knihovny (J. Emmler, 36); 1. června do zámku a parku u Dobříši (R. Kuchynka, 22). Na 8. červnu projektovaný výlet do Brandýsa nad Labem a Staré Boleslavi nekonal pro nedostatek účasti a na 15. června stanovený výlet do Lovčovic a event. do Lysé překáženo odepřením dovolení na ten čas ke vstupu do zámku. Vycházka do paláce hraběte Thun-Salma bude opakována.

Při klubovním výletě ve dnech 10. a 12. května do Písku a na Živkov a Orlík podán výsledek laskavé výklad p. prof. A. Šmeral z Písku. Díle.

Z KOMISÍ KLUBU. Za členy technické komise kooptováni pp. inž. Kericha a arch. Fr. Roth; inž. F. Mencl resignoval na členství tech. komise.

Z KANCELÁŘE KLUBU. Dosavadní tajemník Klubu, akad. malíř p. Boh. Kubišta, vzdal se 1. června svého úřadu a zástupcem tajemníkovým ustanoven akad. malíř p. Zraev.

Z REDAKCE. Všechny ilustrace k tomuto doživilu pořízeny podle fotografií z archivu klubovního. Fot. k obr. 47 (spolu s celou serií detailních fot. arch. Křiženeckého) darovala laskavě s. rada městská archivu klubovnímu.

Odpovědný redaktor Zdr. Wirth, 242-ll.; redakční rada: J. Borovička, K. Guth, V. Hofmann, B. Hübschmann, P. Janák, H. Opočenský, Fr. Thoř. „Za Starou Prahu“ vychází jednou za měsíc. Otiskování článků i vyobrazení jest dovoleno, udán-li pramen. Štůcky se přijímají k otitěním (6 hal. za čtvereční centimetr). — Vydává Klub Za Starou Prahu, Praha II., „U Jevořů“. — Reklamační lůžka 4 neděle. Reklamače se nefrankují. — Tiskem „Grafie“, dělnické knihtiskárny v Praze II., Mlýnská ulice. — Štůcky z graf. závodu J. Štemecova v Praze I., Salvátorská.

ZASTAROU PRAHU

VĚSTNÍK KLUBU ZA STAROU PRAHU

ROČNÍK IV.

V PRAZE, DNE 18. ČERVENCE 1913.

ČÍSLO 6.

BÝVALÁ STARÁ PRAHA *

Obr. 52. Farní kostel sv. Štěpána před stylovou

restaurací lodí. (Fot. mezi lety 1876—1879.)

IX. Vzácná poměrně fotografie (atelier neznám) ukazuje stav, v jakém na krátký čas zůstal farní kostel sv. Štěpána na Novém Městě po opravě věže roku 1876.¹⁾ Krásný krov věžní (srovnej fot. z r. 1865, Věstník III., 57) z let 1600—1605 byl totiž vichřicí v říjnu r. 1870 shozen a jednání o opravu protáhlo se až do r. 1874, kdy podle návrhu arch. J. Mockera začalo se se stavbou nového krovu, na nějž nasazena bání s křížem 4. září 1876, s úpravou zdiva, hodin atd. Potom teprve začato s regotisací kostela (předsíní jižního vchodu lodního přístavěna již roku 1866), jež ukončena r. 1879 a jež vyhladila na zevnějšíku i uvnitř většinu stop zbarokování; zejména všechna okna v presbytáři vyplněna kružbami, čtyřlaločná okna v lodi upravena na jednoduché otvory s hrotitým obloukem, stěny obdržely nové římsy, barokní kruchty v bočních

lodích zbořeny atd. Jenom prejzové střechy zůstaly nedotknuty.

Současně s novogotickou úpravou byla zničena jiná barokní památka, sloup se sousoším sv. Trojice a Jana Nepom., postavený původně r. 1714 ve Štěpánské ulici proti Jámě a přenesený r. 1834 sem před první okno severní lodi od věže (na fotografii vystupuje hlavice sloupu ze stromoví). Sloup jest znám ze dvou rytin C. Wussinových a z rytiny A. Birkhartovy a byl tesán M. B. Braunem.²⁾ Lehkomyslné zničení jeho při restauraci chrámu bylo již tehdy pocítováno těžce a protest Výboru přátel umění a histor. památek z r. 1886³⁾ uvádí je mezi hříchy poslední doby na památkách spáchanými.

Také škola svatoštěpánská, jejíž část průčelí zachytila ještě fotografie, byla již zbořena a zaměněna roku 1888. novostavbou.

Z. W.

* Čís. I.—V. viz v roč. III., VI.—VIII. v roč. IV.

¹⁾ Srov. Fr. Ekert, Posv. místa král. hlav. města Prahy II. (1884), 112—113.

²⁾ Podle Dlabáče (Ic. III., 45) byl návrh od T. G. Schlanhoffského.

³⁾ Ruch 1886, 27.

Obr. 53. Zelená brána v Pardubicích.
Pohled ze Zeleného předměstí po restauraci J. Mokrerové. (Fot. 1887.)

Obr. 54. Zelená brána v Pardubicích.
Pohled po restauraci a zřízení ochozu roku 1912.
(Fot. 1913.)

VĚŽ V OBRAZE MĚSTA.

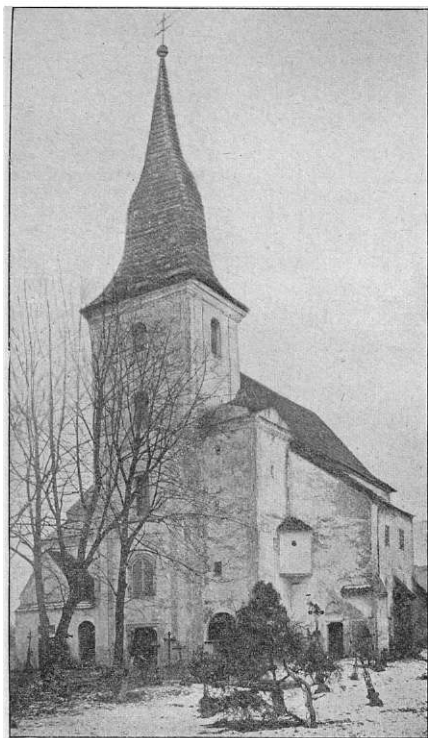
Věž, ať kostelní či profánní, byla kromě svého vlastního účelu vždy obrazem a pomníkem současné situace městské. Věže patřily vždy mezi výmluvné repraesentanty veřejných městských staveb; odtud úcta k nim až do počátku 19. století, kdy teprve nastává úplný převrat: věže kostelní zachránily sice jejich stále sakrální určení, věže hradební a nad branami však postupně odstraňovány, aby „nerušily komunikace“, již bylo „třeba nezbytné — rozšířiti“, aby se místo mohlo dále „vyvinovati“. Tak se nám zachovalo ke konci 19. století velice málo bran s věžemi a o poslední ještě vedeme dodnes houževnatý boj. Cetná města až dosud jsou odhodlána staré krásné brány a věže zbořiti a stavěti nové, nevkusné a bezúčelné, při nových radnicích. A ještě jeden příznak, jak málo anebo nepravé lásky máme k věžím, jež nám zbyly: nyní, kdy již dávno překonáno stanovisko purismu, kdy nešťastná restaurace Karlštejna nám otevřela oči, takže rozeznáváme jasně památku historickou a pseudohistorickou, objevují se zjevy, jež byly jen před dvaceti lety možny — dokončují se věže v pseudohistorických formách a mění se podstatně jejich dochovaný tvar na újmu objektu i města.

I. Zelená brána v Pardubicích. Po velkých dvou požárech (1507 a 1538), jež město Pardubice za vlády posledních nádhery milovných Pernštýnů stihly, přistupuje se

k vybudování města, jež co do výpravy nemělo zůstatí za krásou zámku jeho patronů. Se stavbou zámku pardubického (r. 1523—1541) vzniká téměř současně (r. 1538) z valné části úprava děkanského kostela a staví se Zelená brána, jejíž helmice je dílem Jiříka ze Znojma, jenž kromě toho provedl věž ve Znojmě, která se nám dochovala nejlépe, a asi též věž farního kostela v Kornicích na Moravě, spálenou bleskem před několika lety.

Brána je ve zdivu staršího původu, čtvercová v půdoryse a jedním polem křížové žebrové klenby v přízemí zaklenutá; až po římsu je to jednoduchý zděný hranol z gotické doby. Před tuto stavbu postaveno v 16. století jednoduché předbrání o dvou vchodových osách lomeným obloukem zaklenutých; jinak čelná stěna byla hladká, korunovaná obloučkovým cimbuřovitým patrem. Věž sama předělena byla až do nedávna dvěma jednoduchými kordonovými římsami. Helmice brány je kombinace proniků dvou hranolů; přechody ve směru vertikálním vykonávají tvary jehlanovitě. Části hranolovitě jsou rozděleny dolní ve 3 a hoření ve 4 patra, jež při tomto hranolu krákorcovitě předstupují. Hoření nároží hranolů jsou korunována štíhlými věžičkami, podobné vrchol helmy jest štíhlý jehlanec.

Věž měla kdysi dřevěné podsebití, jehož základna byla

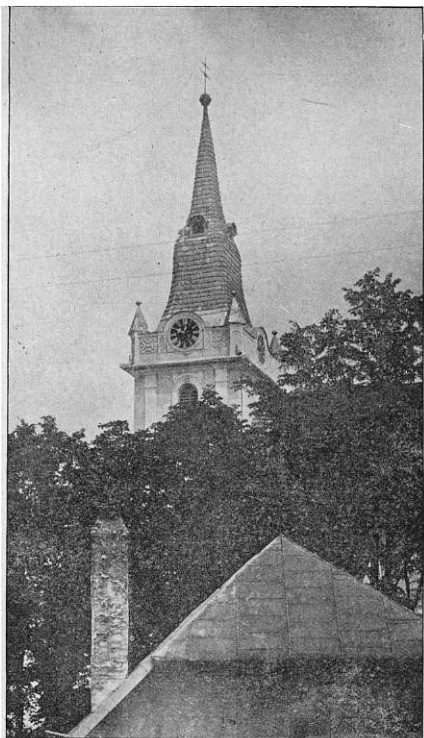
Obr. 55. Hřbitovní kostel v Sušici. Zajímavý, monumentálně prostý tvar střechy. (Fot. 1970.)

vyznačena přibližně asi hoření kordonovou římsou; když sešlo a pro obranu ho nebylo třeba, odstraněno r. 1842 a věži dána obedněním prkny a omítnutím forma definitivní, kterou jsme vidali; štíhlá helmice velmi přirozeným způsobem se spojovala se štíhlým hranoem zdiva, jemuž předbrání bylo jakýmsi ozdobným soklem.

V době purismu přikročeno k opravě věže roku 1886. Projekt vypracoval arch. J. Mocker, restauraci prováděl F. Schmoranz; bylo tu děkovati šťastné náhodě, že nedostatek prostředků zabránil na konec provedení nového zděného podsebití, jak J. Mocker navrhoval; tak zůstala věž na další doby uchována před formovým porušením lživým anachronismem a tak ji vidíme ještě na fotografii z r. 1887. (Obr. 53.)

Pozdější doba po letech devadesátých chtěla zříditi pomník „nejstaršímu známému pánu z Pardubic“ a vyhlédla si k tomu předbrání věže, na jehož přední straně umístila ohromný štukový reliéf od B. Vlčka, velmi slabé hodnoty, který jednoduchou, krásně působící fačádu naprosto rozbíjí a ruší čině dojem nevhodně umístěné veliké a vtíravé reklamní tabule. (Obr. 54.)

Po leta pak pozorováno, že Zelená brána, již jde hlavní komunikace městská, trpí značné otřesy. Město v pečlivosti své o záchranu věže přistoupilo r. 1912 k jejímu záslušnému zabezpečení; vedle toho však nezapomenuto starého puristického návrhu J. Mockero. Zdivo bylo zbaveno omítky a vyspravováno, ale současně zřízeno na věži

Obr. 56. Hřbitovní kostel v Sušici. Znehodnocení střechy věžní r. 1911.

na betonovém podkladě dřevěné podsebití, jehož střecha spojena se střechou věže. Tak konečně neunikla charakteristická štíhlá věž „slohovému doplnění“. Cím dominovala částí města před ní vzrůstající – štíhlosti – dnes úplně ztratila a činí v perspektivním obraze vzhledem k své šířce dojem značně nižší. Odium nového podsebití, „umělé starožitnosti“, padá na celou věž, která do nedávna byla vžitým znamením města. (Obr. 54.)

Jest při tom trapné pomyšlení, že máme sice značné množství uměleckých památek, ale na jejich zabezpečení zdánlivě máme málo prostředků, kdežto tam, kde jde o porušení památky ve smyslu jakékoli libůstky, v daném případě snad proto, aby věž sloužila vyhlídce(!), máme vždy dostatek prostředků po ruce, takže na konec má se stát z uměleckého díla, jež zasluhuje úctu a obdiv, předmět cizinecké spekulace.

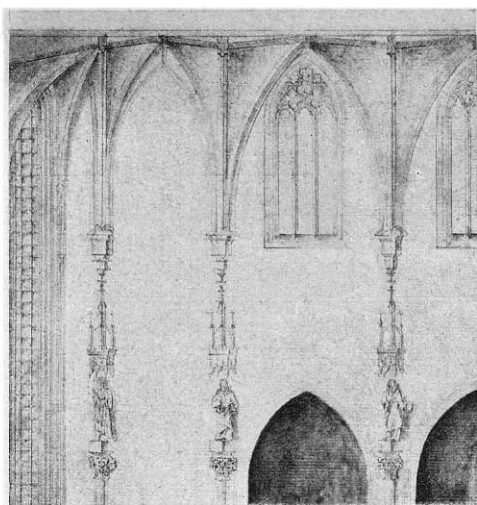
Je konečně ještě jedna etapa věže se týkající před námi. Vedle brány vpravo má býti zbudována spořitelna a její čára má jíti na škodu bráně za nynější čáru domu, aby se uvolnila komunikace. Tak radikálního prostředku není tu však zapotřebí. Stačí úplně podloubit, a jediná námitka, jež by se tu proti němu vyskytla, že totiž přízemní krámy budou částečně ztráceti na světle, je nepatrná vzhledem k důležitosti objektu, jako jest Zelená brána. Jsou-li prostředky na její pseudohistorické doplňování a porušování, musí být i prostředky na důstojnou úpravu jejího okolí; brána nesmí býti od svého okolí izolována, nemá-li ztratiti po-

slední krásnou a logickou souvislost. Z toho plyne i další požadavek, jež klade brána, totiž výška nového okolí, jež musí býti minimální, nemá-li se Zelená brána degradovati na jakýsi detail bizarního činžáku. Tato záležitost je dnes svěřena veřejné soutěži; od ní nyní očekáváme návrhy, které by přivedly vedle respektu pro stavební pomník i umělecké řešení dané otázky.

II. *Věž hřbitovního kostela P. Marie v Sušici* má analogickou historii. Kostel je ze 14. století, z konce 16. století je boční kaple (Kabatovská), věž a klenba celého kostela (1591). Kostel byl na zevnějšíku prostinký a tvořil se starým hřbitovem, obklopen stromy, malebný obraz. Každá část značně sešlého zevnějšíku mluvívala řečí minula, nebylo nic na celé stavbě z doby pseudohistorického romantismu.

Bylo třeba jen trochu zabezpečovacích a udržovacích prací a kostel mohl býti neporušen zachován. (Obr. 55.)

Duchovní správa asi těžce nesla chátrající stav kostela a proto sebrala skromný obnos, ale lekajíc se odborníků obrátila se roku 1911 na domácího levného zednického mistra, jenž snažil se pak nejen kostel opravit, ale i zdokonalit. Všude pod římsy nasazeny v omítce „pseudorománské obloučkové výsly“, okna dostala nové bohaté chambrány a krásná jednoduchá věž, kde chtěla mít duchovní správa hodiny (neboť jsou nezbytny pro „místo pokoje“!), upravena. Aby se daly k hodinám umístit ciferníky, mu-

Obr. 57. P. L. Holeček: *Návrh na restauraci Týnského kostela. Persp. podélný řez. (Detail.)*

zde o domnělou okrašlovací péči, jež se nikoho neptá a jen podle svého i dnes jedná, kdy všude a ve všem pronásledujeme dilettantismus jako nebezpečného ničitele každé dobré myšlenky i každé vědecké i umělecké činnosti. Umělecká památka jest originál, jenž nesmí se libovolně svěřovat neodborníkovi anebo pseudoodborníkovi. Pokud majitelé a dočasní správci památek (duchovní) nepřijdou anebo nebudou donuceni k názoru, že udržovací práce na památkách smí se jen spolehlivými odborníky provádět, potud zůstane velká část ochránářského snažení pouhým piem desideriem. St. Sochor.

PŘÍSPĚVKY K DĚJINÁM A MÍSTOPISU KRÁL. HLAV. MĚSTA PRAHY.*

XV. SOCHA P. MARIE NA KOSTELE TÝNSKÉM.

Po slavném vítězství na Bílé Hoře musily býti zahřeny všechny památky přemoženého kacířství; na kostele Panny Marie před Týnem v Starém Městě Pražském byla odstraněna se štítu socha krále Jiřího z Poděbrad a vztýčena kamenná socha Panny Marie, ježž záře byla zhotovena z mědi a zlata velikého kalicha, strženého s kostela roku 1624. Dne 27. září leta 1627 vytažena byla socha nová¹⁾ a vsazena na štít, kde kalich prve stával, a sochař, jehož jméno není povědomo, plat za dílo 150 kop miš. žádal. Však daly se mu průtahy mnohé, a teprve asi r. 1630 mu odměna byla vyplacena, když účet jeho schválila komise zvláštní k tomu zřízená. Jan Dominik de Barifis, měšťténin a zedník starší Starého Města Pražského, učinil 13. března r. 1630 zprávu v kanceláři dolejší staroměstské v příčině sochy v těchto slovech:²⁾

Když již týž obraz Panny Marie byl nahoru vytažen, tehdy z jistého nařízení urozeného a statečného rytíře pana France Ostrůtka z Astfeldu, J. M. C. pana rytíře, na

věž od nás se vyšlo, a ten obraz jsme spatřili, já Jan Dominik de Barifis, Martin šmidř z Starého, Šebestián Knobloch z Nového, Zachariáš de Busi a Jan Jeníček, který již umřel, z Menšího Měst pražských, a snesši se spolu jejich zdání vše bylo, že kameník od tesání téhož obrazu, kterýž dosti zhruba vytesán, půl druhého sta kop miš. zasloužil, zvláště že on sám nemnoho na něm tesal, nežli ten, který nyní služebníkem v oufadě šestipanském jest, že největší práci při tom jměl. Ačkoli Šebestián Knobloch toho doložil, že by on byl nětko méně vzal, ale pohledajíc my, že nynější časové proti předešlým dražší jsou, za dobré sme uznali, aby toho při těch půl druhého sta kop miš. bylo zanecháno. V. Vojtěšek.

XVI. STAVITEL PETR LUKÁŠ HOLEČEK (1808-1873).

Z pražských stavitelů let čtyřicátých až šedesátých jest v úzkém vztahu k některým pražským památkám Petr Lukáš Holeček. Narodil se 18. března 1808 v Kublově na Berounsku³⁾, vystudoval na pražské technice a zařídil si v Praze kolem r. 1848⁴⁾ stavitelskou kancelář, jež zaměst-

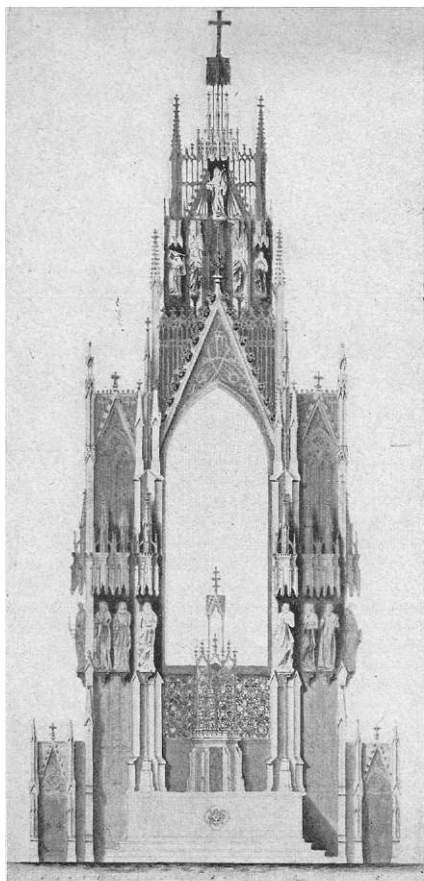
* Viz čís. I.—IX. v roč. II.—III, čís. X.—XIV. v roč. IV.

¹⁾ Je datována na hrotech střešnic: 16—27. Svatozáře obnovena 1912.

²⁾ Rkp. archivu města Prahy čís. 1093, fol. 87 (liber testimoniorum albus secundus starom.). Srov. V. Vojtěšek, *Výměna kalichu sochou P. Marie na kostele týnském v Obec. Věstníku 1913, č. 7; Schottky, Prag I., 266; V. Schulz, Náklad na sochu P. Marie v Č. Č. M. 1899, 81.*

³⁾ Podle výpisu z matricy v rodině Holečkův.

⁴⁾ Zápis v archivu Společenstva stavitelů: *Einschreibebuch der königl. städt. Prager Baumeister: Peter Holeček — Bau- und Maurermeister — gemäss Dekret de Dato 20. April 1848, 17.281, dann de Dato 1. Feber 1853, Z. 17.825.*

Obr. 58. P. L. Holeček: Návrh hlavního oltáře Týnského kostela. (?)

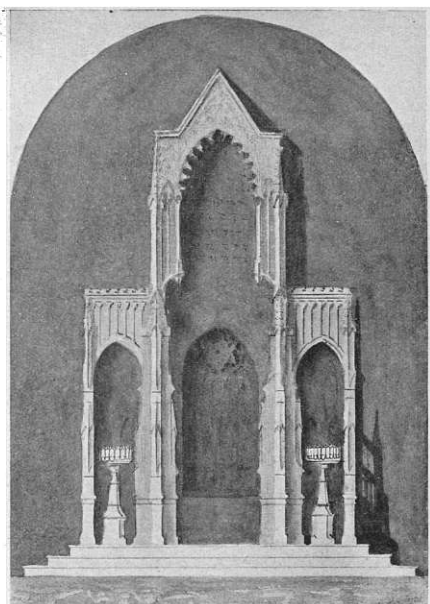
návala se menšími stavebními podniky; mimo to však — jak svědčí zachovaná část jeho pozůstalosti³⁾ — zabýval se Holeček soukromě studiem pražských a okolních památek, pracemi o návrzích restauračních a ideálními projekty zejména staveb kostelních. Zemřel v Praze 29. března 1873.⁴⁾

Z provedených jeho staveb jest uvést nemocnici a kapli Milosrdných sester v Karlíně čp. 15 (v nynější Vítkově ul.), činžovní dům na Novém Městě Pražském čp. 1117 (v ulici Truhlářské) a hrobku rodiny Nowakovy na IV. Olšanském hřbitově ve 14. odd. č. 48-49.⁵⁾

³⁾ Majitel pan Cisar, továrník v Dolních Beřkovicích, jenž laskavě zapůjčil pozůstalost k studiu a k reprodukci. Tamtéž portrét Holečkův (malba na porceláně).

⁴⁾ Náhrobní nápis, Olšanské hřbitovy odd. II., č. 128.

⁵⁾ Nemocnice Milosrdných sester stojí kratší stranou do ulice, k ní připojuje se v pravém úhlu kaple, obrácená k ulici bokem. Nemocnice jest dvojpatrová s půdním polopatrem, o 5 okenních osách, se vchodem v poslední ose vpravo. Fačáda jest v přízemí hladce bossována, nad okny I. p. trojúhelné římsy na konsolách, všechna okna v maltě orámována. Kaple má 5 okenních os, pod střešní římsou obloučkový vlys, fačádu členěnou lisenami, pod okny kordon; presbytář vystupuje

Obr. 59. P. L. Holeček: Návrh portálu Pinkasovy synagogy.

Z restauračních návrhů jsou v pozůstalosti Holečkových plány a kresby, vztahující se k restauraci kostela Panny Marie před Týnem a rotundy sv. Ludmily v Přední Kopanině u Tuchoměřic.

Hlavní list k restauraci Týna byl již ve „Věstníku“ reprodukován podle fotografie.⁶⁾ Návrh „staví na konsoly, k nimž přidává na vnějších hranách opěrných pilířů po dvou nových, sochy . . . Půlkruhový oblouk je vyrovnán zdí, vyplňující kouty mezi pilíři opěrnými, čímž vzniká mezi nimi attika se zábradlím, v němž jsou výplně z kružbových motivů.“⁷⁾ Ze čtveřice soch při ostění vchodu jsou obě vpravo sv. Pavel a Petr, vlevo asi jich starozákonní protějšky, proroci. Ostatních osm soch uvnitř portálu není viděti; pouze vlevo jsou patrný sochy biskupů a vpravo patrné starozákonních patriarchů. Na vnějších stranách a hranách opěrných pilířů jsou proti sobě: Maria-královna

plochým risalitem a nemá kordonu a vlysu. Podle data na plánech v stav. registratuře karlínské jest stavba z r. 1864.

Pseudogotický řadový dům v Truhlářské ulici je třípatrový o 8 okenních osách a devátem dvojokny v středním risalítě; vchod v střední ose. Bezprostředně pod okny přízemku i pater kordonové římsy, nad všemi okny v pravém úhlu dvakrát lomené římsy. Uprostřed v rovině lise zoubky ozubený vikýř. Na obou nárožích domu ob roh vedena lisená; také střešní římsa jest vedena na nárožích ob roh a vybočuje tu zubem, tvořící lisené hlavičky, na níž na hranolovém podstavci stojí po soše sedící ženy. Podle plánů v stav. registratuře pražské byl dům ze staršího pozdně barokního přestavěn r. 1855.

Hrobka Nowakova na Olšanech má tvar obdélníkové kaple s průčelím na užší straně, o hladké fačádě, zvýšené ve středu nad vchodem attikou. Vchod jest obtočen dvěma osmibokými pilíři, které vybíhají nad střechu a jsou ukončeny deskou v podobě velmi ploché hlavičky. Na bočních částech fačády po obou stranách vchodu kříže, vhloubené do zdiva. Podle matriky hrobek v pražském záduši. Úřadě postavena hrobka r. 1855; čís. reg. 53.354/452.

⁶⁾ Dr. K. Guth, Příspěvek k dějinám purismu. (Věstník III., 74—75.)

⁷⁾ Cit. čl., str. 74.

Obr. 60.—61. Dům čp. 1214/II. v Klimentské ulici, zbořený 1912. Fačáda do ulice a nádvorní křídlo.

nebes a Ecce homo; Maria s Ježíškem a Kristus při křtu; král David a sv. Ondřej, Zachariáš a sv. Jan Křtitel. Mužská prostovlasá postava s plnovousem, v přepásané řemeslnické kytli s pláštěm — na konsolce na levém opěráku — drží v ruce svitek papíru s monogramem *H-P-L*, což je patrně původce restauračního návrhu (souhlasila by úprava vousu); okolnost, že není právě v duchu středověku vyzdvihovali takto osobu stavitelovu a nad to stavěti jeho sochu mezi sochy svatých a světců, by nevdala, uváží-li se, že restaurační návrh byl zcela patrně pořizován beze všeho vědeckého aparátu historického. Socha na obdobném místě protějším má kněžský šat a jest ji asi považovati za kněze (snad týnskému faráře), jenž měl mít účast na restauraci.

Originál návrhu jest sepiová kresba na bílém, kreslicím papíře ($64,5 \times 95,5$ cm.), signovaná v pravém dolním rohu frakturovým *H* a rokem 1850. Tato signatura i monogram na svitku vysvětluje se tištěným podpisem na několika známých fotografických kresbách: „*Portal chrámu matky boží před Týnem v Praze, s dodatkem od P. L. Holečka.*“

Že se zabýval Holeček týnskou restaurací, dokazuje další kresba tužkou na papíře (47×70 cm.), nadepsaná „*Zur Restaurierung der Teinkirche*“ a signovaná

⁹⁾ Podle jedné z nich — z majetku p. v. inž. Jar. Pavláta — pořízena zmíněná reprodukce ve Věstníku, další dvě má p. továrník Císař a jednu autor.

monogramem *HPL*, raženým do papíru. Kresba (Obr. 57.) znázorňuje perspektivní řez hlavní lodí Týna, kde se znovu-zřizuje křížová klenba s žebry, sbíhajícími do konsol; přízední oblouk klenby probíhá těsně nad vrcholem oken stejně jako posavadní klenba z doby po požáru v r. 1674; barokní úprava polosloupů se sochami na pilířích lodi a v chóru nahrazuje se gotickými formami a nad sochy vstávají se baldachýny.

V souvislost s týnskou restaurací lze také uvést návrh na gotický oltář. Aquarelová kresba na papíře ($44,7 \times 57$ cm.), podepsaná Holečkem (Obr. 58.), vyhrazuje místo pro obraz, ne však v úpravě, obdobné gotickým archám, nýbrž ve středu a po stranách staví podle typu barokního sochy. Výška navrženého oltáře měří podle připojeného měřítka $10^{\circ} 1' = 19$ m. 30 cm., takže by k výšce střední týnské lodi byl asi v téměř poměru, jako posud zachovaný oltář ze XVII. století.

Z dalších kreseb z Holečkovy pozůstalosti souvisí se studiem na týnském portále list (Obr. 59.): *Portal-Ansicht der Pinkas-Synagoge in Prag* (aquarell, podkreslený tužkou, $45 \times 54,5$ cm.). K Týnu poukazuje samostatně překlenuté střední pole, na němž jest patrně zdůraznění výšky zvlášť tím, že vyvýšený střed je nahoře zúžen dvěma krátkými obloukovými náběhy, na nichž teprve stojí sloupky, nesoucí archivoltu. (Dokončení.) *Ješek Hofman.*

MIZÍCÍ STARÁ PRAHA*

15. Dům č. p. 1214/II. (čís. 36. v Klimentské, čís. 5. v Lodecké a čís. 4. v Barviřské), zvaný „U Prásků“, zbořený v létě r. 1912, reprezentoval typ domu v Praze — mimo řídke případy staré, jako na př. dům Křenův na Starměstském náměstí o 4 průčelích, t. ř. dům Braunův ve Vodičkově, nebo novější, jako dům Mottlův v Ovocné, vzniklý zrušením hrbitova, nebo nejnovější, jako dům Podhorských v Sanytrově ulici o 3 průčelích, povstaly při regulaci pachtovského paláce — běžný jenom v částech města s neobyčejně drobným a nepravidelným členěním půdorysným, jež vznikly hustým osazením a dlouhým vývojem, ne cílevědomou a organizovanou snahou parcelací. Nepatrný tento domek s dvorkem zasahoval do tří ulic, jsa částí jazykovitého bloku v Klimentské ulici, od-

děleného od nábržní partie, jinak v Klimentské s uličními bloky souvislé, ulici Barviřskou.

Fačáda do ulice Klimentské z konce XVIII. století (obr. 60.) byla tříosá (postranní osy sdružené), o 1 patře; stěna přepásaná plochým kordonem a soklem; střecha valbová, s prejzy, v ní vikýře; v patře chambrany okenní a spodní římsa na konsolkách, v přízemí pravoúhlý portálek a dvě široká polokruhová okna s barokním rámem. Boční fačáda stejně řešená, dvojosá.

Vnitřek byl v přízemí sklenut, v patře byly dřevěné stropy na rákos omítnuté. Malby nebyly nalezeny. Ve dvoře křídlo (obr. 61.) jednopatrové, prejzovou mansardou kryté, s pavlačí na kamenných konsolkách, z téže doby. Dvůr byl obehnan vysokou hladkou zdí s jednoduchými vraty.

* Čís. 1.—10. v roč. III., č. 11.—14. v roč. IV.

Zusüßter Tag für Denkmalpflege. Stenographischer Bericht. (Dokoment.) Otázku vývozu památek odkázal Bredt zákonodárcům říšskému, odvolávajícímu se na to, že říše tvoří jednotnou celou území¹⁾. Pouhá nařízení úřadů správních na ochranu památek neznají referent za postačující a to pro jejich neohrnutí. K tomu lze ostatně dodat, že i provádění zákonů je ohroženo tam, kde je nevykádají úředníci ve skutečnosti schopní, a že od požadavků zákonné normy, dané ústředním orgánem zákonodárným, jdeme k požadavkům inteligentní a prozíravé správy všech lokálních úřadů a — protože ani to nevystačí v každém případě — že dospíváme vždy na konec k postulátu, v němž jediným je soustředěna celá síla programu, k požadavku, aby úroveň nejširších vrstev se zvýšila za účelem ochrany památek a současně aby právě z ní se vysvíjela.

V tomto smyslu poukázal také Bredt k tomu, že ochrana památek „má vyrůstati z maxim výchovných a osvětových“. Otázka, již referát skončil, není pro nás aktuální, ale ve své složitosti velmi zajímavá: Co by se stalo s dozorním právem státu nad památkami církevními, odvolaným určitým společenstvím státu a církve, pro případ, že by došlo k rozluce státu a církve?

Superintendent Wissemann z Hofgeismaru doplnil v podrobnostech Bredtův materiál; v hlavní zásadě schválil vliv státu na ochranu církevních památek s tou výhradou, že zůstává vyhraneno náboženským obcím — pokud by tomu neodporoval zápis v pozemkových knihách — právo vlastnické k památkám, že kostely jsou považovány za stavby užitékové (Zweckbauten) a ne za soběstačná díla umělecká (Kunstbauten), že nevzniknou obcím ochranou památek mimořádné výhody a že prodej předmětů kultury, cenných jako památky, bude povolován — pokud by se nedal do ciziny — aspoň tam, kde zákaz byl by zvláště těžkým obtížením obce.

Druhý koreferent *prof. dr. Sauer* z Freiburgu (Breisgavského) v otázce vlastnické k těmto památkám formuloval hledisko katolické církve tak, že za jedinou a výhradnou a výlučnou majitelku církevního statku pokládá se zásadně církev sama. Tato zásada platí veskrze „ať se považuje za subjekt církevního jmění korporace celé církve v celku nebo nadace, platí za právnickou osobu, politická nebo církevní obec, či dokonce stát, jenž jen z titulu historických přiznává církvi právo k doзору nebo i společné správě.“ V celku referent *zákon* na ochranu památek, který by se vztahoval i na památky církve, nepřímo odmítl, poukazuje místo něho k taktní společné práci kléru a státních orgánů na cestě *společného řízení*.

Prvým referentem o poměru průmyslových škol (Baugewerk-, Baugewerbeschulen) k ochraně památek byl c. k. technický generální konservátor *v. st. r. Deininger* z Vídně: Způsob, jak se má vyhovět praktickým potřebám ochrany památek, v učebných osnovách průmyslových škol, plyne z dnešního pojetí ochrany památek, která neuplatňuje na památkách volnou koncepci velkých restauračních projektů, nýbrž pietně vyhledává všech technických možností, jak udržetí památku; jak mimořádný význam tu má řemeslná zručnost, je na jev. „Umělec, jenž řídí práce, jest úplně bezmocný, selžou-li jeho pracovníci a nemají-li nutné piety a uměleckého citu, aby tuto práci, již nelze přesně předepsati, nýbrž již jest případ od případu na samé věci najíti a učiti se jí, provedl tak, aby se víc než nicméně ne zachová.“ Tito také jsou bezprostředními ochránci (resp. často ničiteli) památek jako concessovní stavitelé, zedníci místní, dozorní nad stavbami, majitelé místních dílen řemeslnických atd.¹²⁾ Proto jest omezení všeobecnou nauku o stylech a řemeslných formách na nutné, účelné minimum, za to však zaujmouti

¹¹⁾ Nešlo by tu ovšem o zákaz vývozu z Německa, nýbrž z jednotlivých států spolkových resp. provincií, nebo přemístění památek na př. z Bavor do Berlína lze s hlediska vědeckého rozhodně vývozem prostě proto, že se odstraňuje památka s místa, na němž se př. vznika a kde je jako produkt tohoto kulturního obvodu nejsporně smetitelnější a bezprostředně dokumentární. Takovýto zákaz volné dopravy předmětů určitého druhu s místa na místo unitiv jednotné celni hranice bylo by lze však vykládati jako tvoření celnicí rezervátů ve společném obvodu. Proti tomu ovšem bylo by vhodné poukázat i k tomu, že jest účelné, aby všechny záležitosti ochrany památek byly upraveny souborné zákony partikulárními a dovolať se toho, že zákonodárci celni vycházejí ve své podstatě z motivů obchodně politických; těchto podnětů obchodně politických tu není a nemá být i také důsledků, jež by zasahaly obchodní politiky vyžadovaly. Ostatně stát Lippe-Deilmold na př. zakázal vývoz. Jinak bylo by ovšem uvažiti, zdali posavadní zkušenosti na př. v Řecku přimlouvají se za zákaz vývozu, jenž přispívá k vytvoření „vývozní pramie“ a vede k rozsáhlému vývozu tajemnému, jehož v celé šíři zameziti nelze a jenž nad to vymyká se i z kontrole, již v určitých mezích lze prováděti nad vývozem veřejným.

¹²⁾ V. výše i požadavek Hussfeldův, aby dozor nad stavebními památkami byl svěřován ne občas dohlédajícím úředníkům, ale spolehlivým řemeslníkům.

žáký středem místně nejbližších prací a památek: vyměšovati a kresliti s nimi prosté typy domací architektury a všech jejích částí, i¹³⁾ seznámiti je při tom se starými, při nových stavbách dle třeba už neuváženými konstrukcemi a jinými starými technikami, bez jejich znalosti nelze starou památku vhodně uchovat; i k tomu bylo by připojiti i přímné poučování o významu a podstatě ochrany památek, přednáškami, přípojnými k nauce o vývoji stavebního umění a řemesel.¹⁴⁾

Referát gen. kons. Deininger vyvolal tedy úkol průmyslových škol při ochraně památek přímo z vlastního účelu, k němuž jsou organizovány: udržovati a tvořiti tradici solidní řemeslné práce a vhodných řemeslných technik. Jeho koreferent, *prof. prim. školy Šerba* z (Niederheimu, potvrdil toto hledisko v důležitých bodech bližšími detaily z pedagogické praxe v Německu: Vypisují se zákum z vyšších kursů ceny za nejlepší kresby starých budov; zákum ukládá se i modelovat staré stavby i jejich části (schodiště, střechy atd.); detaily kreslí žáci v příroze velikosti jako šablony a nákrasy k provedení; zřizují se na školách sbírky dispozitivů.

V celkovém pojetí projevil však Šerba současně sklon vykazovati školám průmyslovým ne „jen“ výchovu dobrých řemeslníků, nýbrž i umělecké školení. Tu jest připomenouti, že se má rozhodně spíš zvyšovati pojem o řemeslníkovi a řemeslnosti vyměšovati pole mnohem širší než děje se dnes všimem nezdravého posunutí hranic mezi řemeslem a uměním, kdy řemeslo samo se hodnotí teprve povyšovanými do sféry umění anebo aspoň do uměleckého průmyslu, a naopak umění dává se význam příliš extensivní a reklamuje se pro úkoly, na něž prostě stačí dobré řemeslo. V debatě toto hledisko nebylo pomínuto.

K závěru podal *generální konservátor Hager* z Mnichova zprávu o památkových kurzech, jež pořádá od dvou let bavorský generální konservátor. Jsou to soubory přednášek, spojené většinou s exkursemi v místě nebo okružní cesty, na nichž se přednáší. Doposud byly pořádány jednak kursy pro duchovenstvo o církevních památkách, jednak kursy pro konservátory a úředníky, jednak kursy o musejnictví.¹⁵⁾ Účast při kurzech byla vždy velmi četná a výsledky uspokojivé.

Z publikační činnosti permanentního výboru sjezdového bylo vzpomínuto příspěvek k vydání druhého svazku výboru ze sjezdových protokolů.¹⁶⁾ Dehliův „Handbuch der deutschen Kunstdenkmäler“, vydaný v 5 dílech od roku 1905 do r. 1912, dospívá k druhému vydání i. dílu.

Německý „Tag für Denkmalpflege“, když byly v minulých letech prodebatovány zásadní otázky, zhustěné zvláště ve dvou protichůdných heslech „konservace-restaurace“ a reprezentativní jednak jmény Cornelia Gurilla, Delia, Clemens, jednak jmény Tornova, Boda Ehardta, Schäfera, zabojuje — jak viděti — do tisícův lidí. Po velkých debatách o restauraci na Hochkönigsburgu, v Metách, Mišni, Heidelbergu a Hamburgu sjezd řesl speciální otázky technické a právnické. Další vývoj jest určen touto čím dál větší specialitou. Brzy bude doprozdělně dleliti asi práci v sekce. Reprezentativní a výchovný význam plenárních schůzí, které tak byly by odlehčeny od temat, jež s prospěchem může sledovati a řešiti jen úzké odborné forum, nebude tím nijak zkrácen; naopak však protokoly, jež jsou pravidelnou odbornou ročenkou, získají na obsažnosti jako studijní literatura.

Dodatek. Z literatury, jež vyšla, když již byl protokol sjezdu vydán, lze uvést i referát Rathgenův jeho obsáhlou definitivní zprávou o pokusech a konservačních prostředcích na kámen v „Zeitschrift für Bauwesen“ LXIII. Tabulky jsou poněkud korigovány. Názor o celkovém výsledku pokusů, jak je naznačil na sjezdu, se jimi nemění. — K referátu Hertelově nutno upozorniti, že literatura o zkouškách s materiálem stavebním, jak je uvedl úvodem ke své zprávě, byla rozmnožena novou publikací Charlottenberské zkoušebny: prof. dr. Himrichsen a spolupracovníci, *Das Materialprüfungsvesen*. Stuttgart. F. Encke. 1913; m. j. zabývá se i materiálem stavebním. — K vzl. otisku tohoto referátu o protokole sjezdovém byla připojena s laskavým svolením prof. dra Rathgena grafická tabulka o účinku konservačních prostředků na pískovce ve formě, jak byla předložena sjezdu. *Ješek Hofman.*

¹³⁾ Tu bylo by ještě připomenouti, že tento materiál — předpokládá dle úplnou přesnost — byl by ve školách vitaným místním archivem památkovým nebo mohl by býti vázan později přímo do úředních archivů památkových.

¹⁴⁾ Nahrazují tímto obratem termíny „Bauformen- und Baustillehre“; k jich odstrašení ovšem bylo by třeba nového názvu.

¹⁵⁾ Letos mimo kursy duchovenské pořádá se kurs musejní v květnu s okružní cestou, a chystá se kurs o ochraně památek v Rottenburgu n. T. V Rakousku podobné kursy pořádány již církevními úřady v Cechách a ve Vídni.

¹⁶⁾ Die Denkmalpflege. Red. prof. dr. Oechelhauser. V Lipsku u Seemanns. Sv. I., kde zaraženy referáty o theoretických zásadách ochrany památek a zprávy o zákonech ochranných a úřadech, vyšel 1910.

Městské historické a západočeské umělecko-průmyslové museum císaře a krále Františka Josefa I. v Plzni. Průvodce sbírkami historického musea napsali Frdolin Macháček a Cyril rytíř Purkyně. *Prehled k otevření průmyslového musea* sestavil architekt J. Škorpil. (V Plzni roku 1913, stran 29 a 33.) 13. července t. r. byla otevřena obě musea města Plzně v nové budově a oběma se dostalo při té příležitosti knížky, která čes. návštěvníkům podati poučení a výklad vystavených sbírek. V první části *Průvodce*, obrací se historickým oddělením musea, není však podán průvodce ve vlastním významu slova, jenž vede z místnosti do místnosti, od skříně ke skříně a podává vysvětlení o každém předmětu; knížka navrhuje jenom k významným kusům nebo celým skupinám a určuje je, hledí vytištnouti jejich všeobecnou cenu v rámci vývoje a připojuje hojně poznámky všeobecné, které mnoho mohou povědět návštěvníkům a je poučiti. Tuto část napsal tajemník musea dr. Fr. Macháček, který se také účastnil práce na jeho sporádách a předělal knižce stručnou stat o vývoji musea, nežli přistoupil k jednotlivým oddělením, zvláště ke sbírce zbraní, sbírce mincí, památkám cechovním, k výstavě archivu městského, k ukázkám domácího knižství, ke sbírce prehistorické a ke sbírce pohledů plzeňských. Oddělení mineralogické, petrografického a geologického-paleontologického věnována je menší část knížky; autor prof. Cyril rytíř Purkyně oddělení toto založil a dodnes je, ac z Plzně vzdálen, spravuje. Při každé skříně naznačuje její obsah a jmenuje důležitější kusy v něm. Knížka, opatřená 6 vyobrazeními, stane se jistě vítanou pomůckou každému, kdo bude si sbírky musea prohlížeti, protože dobře vystihuje bohatství jejího předmětu a jeho cenu; časem bude ovšem třeba nahraditi ji zcela nebo alespoň doplniti skutečným, podrobným průvodcem. V. V.

Paralelní publikace průmyslového musea, jiného formátu a jiné metody, s jedním obrázkem, je zastřešena jen provizorní informace, jež podává nejstručnější data o ústavu, budově, správě i sbírkách musea. V její stručnosti je však dobrá instruktivnost a bude-li toto kondenzované minimum pojato jako osnova, tiššíma větším typem, do budoucna průvodce, rozšířeného o podrobný výčet všech objektů výstavních a vše-

obecné exkurze k jednotlivým oddělením, bude dosti účinně pro chvatného návštěvníka sbírek. Již tímto krátkým přehledem reprezentuje se museum jako bohatá sbírka předmětů starých i moderních za všech oborů uměleckých a řemeslných, při jejíž instalaci bylo výhradně směřováno hledisko umělecké (vitrina i sál jako dekorativní celek) a při výběru materiálu hledisko pedagogické (smíšení originálů s kopiemi a reprodukcemi). Celá budova i zařízení a musejní obsah budou jednou uceleným dokumentem snah a názorů z počátku XX. stol., podle nichž museum, jako závažný pedagogický činitel v umělecké výchově, musilo se podrobiti ve všech svých složkách této funkci.

Dr. V. Vojtěšek, *„U Černé Růž“*. Historie pražského domu. (Praha, Ústř. banka česko. spojiteln. 1913. Str. 73.) Chvilýhodná snaha majitelů pražských domů oživit dějiny starobylých městských sídel a všech jich majitelů od XIV. do XIX. století dala nám v poslední době několik monografií (různé hodnoty vědecké a různého rozsahu): *Vojtěškovu knížku* o populárním pivovaru „U Šenflíků“ (1910, str. 32, 4 obr.), *Kluskáčekův* leták o domě „U Vejvodů“, (1912, viz Věstník III, 23) a K. V. Herainova publikaci o bývalém domě Wunšovcovském na Václ. náměstí (1913). Dnes k nim přibývá nová, přepychově vypravená publikace o domě „U Černé růž“, vytištěná sice již před rokem, ale teprve nyní na světlo vydaná. Obsahuje důkladnou, vědecky zpracovanou historii osudů stavby a jejích držitelů, pokud jest možno sestavit ji z městských knih a literatury, zejména z prací Tomkových o dějinách a mistopisu Prahy, pro 2. pol. 18. a 19. stol. i stavební historii na základě plánů starého stavu v stav. archivu městském, vynesených r. 1846, a dnešního stavu; jako přílohy jsou otištěny nálezy rektora univ. ve sporu filologickým písaře Ondřeje a Martina z Boskovic (1436), testament Jirý, od „Černé Růž“ (1493) a inventář Mikuláše Růž z Vorlíka (1583). Ústřední banka českých spojiteln získala si skutečně pěknou zásluhu o probuzení piety k svému domu, stavebně sice poměrně mladému, ale historii bohatému; tím se postavila do řad ochránců staré Prahy, kteří spatřují větší záruku ochrany v porozumění nejstarším zvykům než v nejpršnějších předpisech. Z. Wirth.

ZPRÁVY Z KLUBU.

AGENDA SPOLKOVÁ od 17. června do 15. července 1913. V záležitosti *plavidla uprostřed Vltavy* požádány za součinnosti spolky: S. U. V. Manes, Jednota V. umelců, Skupina V. umelců, Máj, Kruh č. spisovatelů, Spolek českých žurnalistů, Ústřední spolek českých žen, Umělecká Beseda, Ženský klub, Spolek posluchačů architektury, Svaz okrašlovacích spolků, Společnost přátel starožitností českých. Za podporu klubovního návrhu splavění Vltavy dožádáni poslanci pp. JUDr. Franta, JUDr. Viktor Rus a J. J. Karel kníže ze Schwarzenbergů; memorandum s podobnou žádostí zasláno i. k. ústřední komisi pro péči o památky. — Radě městské a Družstvu pro postavění *kostela v Líbni* podána žádost o vypsaní veřejné soutěže na tento kostel. — Stavitel J. Balaban požádán o fotografování objevů v zahradě *váldstýnské* paláce.

C. k. ministerstvo veřejných prací udělilo Klubu k jeho žádosti za *subvenci* na technické práce v oboru ochrany památek (mimo subvenci 400 K, dříve již povolenou na model, viz str. 32.) ještě dalších 1400 K na ostatní práce technické, úhrnem tedy na rok 1913 1800 K.

Výboru České obce sokolské učiněn návrh na svolání ankety o otázce úpravy t. ř. Husova domu v *Husinci*. — Městské radě v *Rokycaně* podány plány a rozpočet na úpravu komunikace v braně Plzeňské.

NOVÍ ČLENOVÉ KLUBU. V červnu přistoupili činní členové: ředitel chem. továrny p. Jos. Battista v Čtyřech Dvorech a slečna Fr. Beerová, učitelka v Českých Budějovicích.

SEZNAM ČLENŮ ODBORU KLUBU V PELHŘIMOVĚ: Městská rada; Městská spojitelná; pp. J. Aron, ředitel továrny; Ant. Böhm, c. k. okresní hejtmán; JUDr. Jan Čech, advokát; prof. Vojtěch Černý; Josef Dobias, ředitel měst. škol; PhDr. Jos. Dobias, c. k. prof. gymn.; František Fára, starosta města; MUDr. Vojtěch Fára, obvodní lékař; Hanuš Friedl, prof.; J. F. Hájek, soukromník; Otakar Hostomský, soudce; Karel Hostomský, továrník; Josef Hrdina, cis. r. a tov.; Josef Hrubant, odb. učitel; P. J. Javárek, katecheta; PhDr. Karel Jan, prof. gymn.; Karel Klarert, řed. okr. zložiny; Karel Kulík, velkostátník; Jan Křemen, vrchní účetní měst. spol.; JUDr. Ant. Linhart, advokát; Josef Lir, c. k. profesor; Ant. Lukeš, c. k. soudce; G. Peikert, lesník; Ing. Rud. Pernica, cis. geometr.; PhDr. Karel Polešný, c. k. prof.; Karel Postránecký, stavitel; Karel Proche, c. k. fin. rada; Karel Říha, c. k. soudní rada; pi. Anna Šestáková, vdova po c. k. prof.; K. Škvorcý, c. k. berní správce; Al. Štěpánek, kovář; Josef Tobiášek, c. k. prof.; P. Ant. Trhý, kaplan; MUDr. Frant. Tysvöský, okr. lékař; Josef Třesohlavý, c. k. gymn. ředitel; P. Frant. Vaněk, děkan; Josef Vösky, ředitel v. v.; Jan Vyhnaněk, c. k. prof. v. v.; F. Ziegler, řed. chlap. školy.

ZPRÁVA KNIHOVNIČKA. Do knihovny přišlo do 1. července 1913: a) darem: *Starý Beroun*. Sborník pohledů. Vydává Ferd. Pakosta. C. 1. V. Kandler, Staré hrady v Berouně. Beroun 1913. (Dar. Ferd. Pakosta.) — *Padesát let Umělecké Besedy 1863–1913*. Uspořádal Dr. Hanuš Jelínek. Prémie členská na r. 1913. (Dar. Um. Bes.) — *A. Stodký*. Někteří úkoly české archeologie. (Otisk z „Pokrokové Revue“). 1913. (Dar. aut.) — *Dr. Fr. Páta*. Litomýslský. Výňatek z „Králi, Čechsko“. Praha. N. P. Körber. 1913. (Dar. autor.) — *Dr. R. Schmidt*. Politický okres Jáchymovský. (Soupis památek XL). Praha 1913. (Dar. Dr. Z. Wirth.) — *Dr. Z. Wirth*. Kutná Hora. Město a jeho umění. Praha. „Nova Edice“. 1912. (Dar. autor.) — *Dr. K. Chytil*, *Dr. A. Podlaha*, *Dr. K. Vrba*. Král. hrad, město Praha: Hradčany. III. Korunovační klenoty král. českého. (Soupis památek hla. umel.). Praha 1912. — *Frant. Táborský*. Půlstoletí vyšší dívčí školy král. hrad. města Prahy 1863–1913. (Dar. autor.) — *Verzeichnis von 328 Werken über Prag* (v pražských knihovnách se signaturami) 1913. (Dar. J. Grünfeld.) — *Edice Kroužků přátel starožitností v Plzni*. II. (C. 1. Hřbitov u sv. Mikuláše v Plzni; 6. 2. Křimice.) Plzeň 1913. (Dar. Kroužek.) — *Fr. Velich* a *MUDr. L. Průcházka*. Jubilejní nemocnice král. hl. města Prahy. (Dar. Dr. Lub. Jeřábek.) — *Ferd. Pakosta*. Král. město Beroun. Průvodce. Beroun 1913. (Dar. nakl. V. Macháček v Berouně.) — *Zprávy*. Umělecko-průmyslového musea v Praze za r. 1912; Českého zemského svazu pro povzneseání návštěvy cizinců v král. českém za rok 1912. Kromě toho zařazené do knihovny úplné svazky revui a časopisů do čtení docházejících.

b) koupi: *Städtebauliche Vorträge* aus dem Seminar für Städtebau an der königl. technischen Hochschule zu Berlin. Herausgegeben von Jos. Briz und Felix Genzmer. Dussel výše svazky I.–VI. 1908–1913.

ZPRÁVA PŘEDSEDŮ KLUBU. Dne 29. června opakovaná výzeňka do paláce hrabaty Thunů-Salmů (50 účastníků, výklad podal Dr. F. Páta).

Z KANCELÁŘE KLUBU. Následkem výpovědi z dosavadních místností přenesl Klub v polovici srpna do nového bytu. Kancelář uráduje „U Vejvodů“ v obvyklých hodinách (9–12, 3–6) až do 15. srpna. Nové místnosti budou ohlášeny deními listy a 7. číslem Věstníku.

Z REDAKCE. Fotografie k ilustracím zapůjčili: k čís. 52. p. revident R. Lustig, k čís. 53. p. arch. B. Dvořák, k čís. 55–56. p. adj. R. Kuchynka, k čís. 57–59. majitel Hotečkovy poštovního p. Císař, k čís. 60–61. p. architekt Kovařovic. Fotografii k čís. 54. zhotovil závod J. Štencův.

Odpovědný redaktor Z. Wirth, 242-II.; redakční rada: J. Borovička, K. Guth, Vl. Hofmann, B. Hübschmann, P. Janák, H. Opočenský, Fr. Thoř, „Za Starou Prahu“ vychází klubem za měsíc. Otištění článků i vyobrazení jest dovoleno, udán-li pramen. Štůčky se připojují k otištění (6 hal. za čtvereční centimetr). — Vydává Klub za Starou Prahu, Praha I., „U Vejvodů“. — Reklamační lhůta 4 neděle. Reklamace, se nefrankují. —

Tiskem „Grafie“, dělnické knihtiskárny v Praze II., Myslivka ulice. — Štůčky z graf. závodu J. Štencova v Praze I., Salvátorská.

ZA STAROU PRAHU

VĚSTNÍK KLUBU ZA STAROU PRAHU

ROČNÍK IV.

V PRAZE, DNE 8. SRPNA 1913.

ČÍSLO 7

BÝVALÁ STARÁ PRAHA*

Obr. 62.
Pohled
do ulice
Vojtěšské
a Šer-
linkovy
před re-

gulaci
svatovoj-
těšské
čtvrti.
(Fot. Fr.
Eckert
kol. 1890)

X. Assanace a regulace *svatovojtěšské čtvrti* a přilehlé části Podskalí patří k nejméně zdařilým výkonům, pokud se týče výstavby města. Vyústění ulice Šitkovské k řece i ke kostelu, vyústění Resslovy na nábreží, nebo úprava bývalého hřbitova u sv. Vojtěcha jsou vesměs hrubé poklesky proti nejjednodušším pravidlům architektiky a dají se vyložit (sotva však stejně omluviti) právě kritikou dobou, v níž vznikly, dobou tuhého rozporu mezi starým a novým názorem na úkoly budovatele moderního města na místě starých čtvrtí. Právě v tomto případě šlo o celkový útvar velmi charakteristický a dokonale vyhraněný,

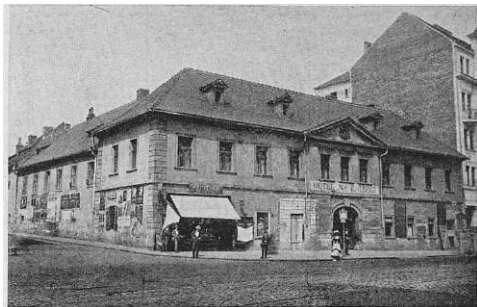
o zajímavou skupinu domů a ulic kolem farního střediska a o pobřežní partii s několika mlýny; tento útvar bylo možno zachovati aspoň v jeho nejpodstatnějším členění na drobné bloky a aspoň v nejzajímavějších zákruzech ulic. Že by to bylo bývalo možno, a že by tento zachovaný charakter tiché farnosti nepřekážel výstavbě zdravé čtvrti bytové, naopak ji podporoval, ukazuje poměr zachované fary a dosud stojící část bloku mezi ulicemi Pštrossovou a Vojtěšskou k okolním vysokým budovám. Bohužel, nebyl učiněn ani náběh k takovému řešení regulace a spíše

* Čís. I.—V. viz v roč. III., čís. VI.—IX. v roč. IV.

Obr. 63.
Situace
kostela
sv. Vojtě-
cha a je-
ho okolí
(zvonice,
školy,

fary a
bývalého
hřbitova) před
regulaci
svatovoj-
těšské
čtvrti.

Obr. 64.—65. Zájezdni hostinec „Na Knižeci“ na Smíchově. Hlavní průčelí a kolna pro vozy na dvoře.
Fot. K. Smolka na Smíchově 1912.

pokračováno v duchu první úpravy okolí kostela sv. Vojtěcha (z r. 1875, vedením prof. J. Pacolda), jež zničila poslední dochovaný (barokový) stav presbytáře a nedovedla rozdílný původního a nynějšího niveau u kostela vyrovnati duchaplněji než příkopem.*

Naše ilustrace (obr. 62.) ukazuje velmi zajímavý kout z bývalé čtvrti svatovojtěžské: pohled od rozcestí ulice Vojtěžské, Pštrosovy, Na Struze a Šerlinské směrem ke kostelu sv. Vojtěcha před regulací a přiložený půdorys této části (obr. 63.) z r. 1860 přenáší nás ještě do starší doby, kdy dnešní neorganické náměstí u kostela bylo ještě dokonale uzavřeno jako bývalý hřbitov a kdy je obklopovalo všechno příslušenství střediska bývalé farní osady: fara, škola, zvonice, umrlčí komora a byt kostelníkův i hrobníkův. Fotografie i půdorys ukazují dobrý smysl křivek uličních, ale dají se na nich již sledovati první regulace z empirické doby (vyrovnávání východní stěny Vojtěžské ulice), které kolem let 1820. porušily poněkud komposici barokního architekta, jenž počítal, proměňuje podélnou severní stranu gotického kostela pomocí attiky s vásami na průčelnou architekturu, s volně zakřivenou linií ulice nálevkovitě rozšířené před hřbitovní branou. Stejně dobrý smysl měla křivka uličky, dnes slepé, vedoucí z ulice Vojtěžské do Pštrosovy a rozšiřující se před ústím v náměstíčko

s kruhovou kašnou a teprve tento starý půdorys vysvětlil nám také účel — dnes nepochopitelný — pozdější deformace ranně barokní kaple sv. Kříže, přistavěné k severní lodi kostelní, aby totiž bylo dosaženo symmetrické komposice zvláštního vchodu ke kostelu vedle brány hřbitovní. Konečně bylo tu i zajímavé nároží ulic Vojtěžské a Šerlinkovy, vylustěné v hmotě bezvadně, které mohlo zůstat zachováno i v regulačním plánu bez újmy požadavkům nového bydlení.

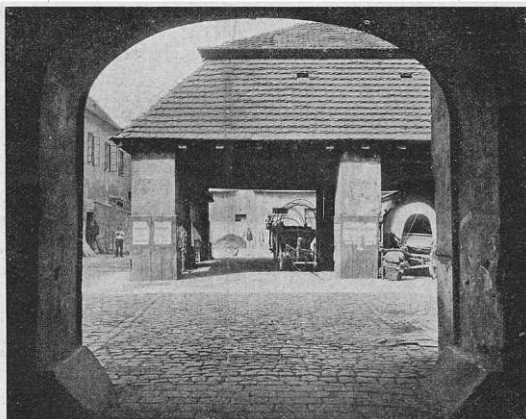
Tyto všechny hodnoty, dispoziční i architektonické a v neposlední řadě i náladové, byly zničeny úplně. Dnes je svatovojtěžská čtvrť pustá část velkoměstské šachovnice, pohledově děravá**, architektonicky — mimo několik výjimek — bezcenná, ba špatná, dispozičně bez myšlenky, šablonovitá. Zbyly jenom dva, tři body, kde lze něco zachrániti; zejména mezi ně patří plocha bývalého farního hřbitova a dobře v měkké křivce řešené nároží při ústí ulice Pštrosovy do Vojtěžské. Z.W.

* Že se tato úprava dá vyřešiti architektonicky a při tom na prospěch kostela jako památky, dokázal návrh (bohužel neprovedený) stavebního úřadu obecního v r. 1911, jenž odkopával půdu v okolí kostela na bývalém hřbitově až na původní (středověké) niveau a vkládal k vyrovnání rozdílu u nároží budovy školní (Minervy) schodiště.

** Jakýsi náběh ke pohledovému řešení při stavbě nové školy ve Vojtěžské ulici se zastavil na půl cestě.

MIZÍCÍ STARÁ PRAHA*

16. Zájezdni hostinec „Na Knižeci“ na Smíchově (čp. 33ve Schwarzenberkové třídě), zbořený v říjnu 1912, byl charakteristická budova předměstská; byl sice zkrášlen poněkud v druhé polovině XIX. století a upraven jako řadový dům v hlavní ulici náhle vzrostlého města, ale přes to zachoval si nejen stylový charakter budovy z prvních desetiletí XIX. století, ale i původní milieu rušného kdysi útulku všeho provozu povltavského a brdského před branami hlavního města.

Obr. 66. Zájezdni hostinec „Na Knižeci“ na Smíchově. Práhled do dvora. Fot. K. Smolka na Smíchově.

Na jeho místě vyrostly již mnohopatrové činžovní domy, hůtel a kinematograf, charakteristické pro dnešní Smíchov, jako již dříve nahradily podobný útulek vozků, hospodu s kovárnou před zahradou Kinských u Ujezdské brány.

Smíchov tím — po zničení řady šlechtických i měšťanských vill, zahrad a výletních hostinců — ztratil poslední stopy bývalého předměstí a villegiatury bohatých i chudých a stal se šablonovitým továrním a činžovním předměstím velkého města.

* Čís. 1.—10. v roč. III, čís. 11.—15. v roč. IV.

Hostinec „Na Knížecí“, vystavěný nákladem schwarzenberského panství kolem roku 1820, byl tvořen několika budovami, rozestavenými kolem pravidelného obdélného dvora. Hlavní budova, průčelím (obr. 64.) k silnici obrácená, byla obdélná, jednopatrová, krytá taškovou valbou s vikýři (k silnici zděná, s trojúhelnými štítky, do dvora netopýří), na delší straně o 11, na boku o 2 osách. Průčelí k silnici mělo trojosý risalit, ukončený trojbokým, orímsovaným štítem s plastickým znakem schwarzenberským. Stěny byly hladké, členěné soklem a hranolovým plochým kordonem, risalit byl v přízemí ploše bossován, nároží až po okapní římsu provázena bossovými lisenami, okapní římsa i římsa štítu ozdobeny zubozemem. V risalitu byl v přízemí portál segmentem sklenutý, s profilovaným rámem, římsami v náběhu oblouku a klenákem; v patře byla okna orámována a ozdobena spodní římsou a plochým nástavcem se svrchní vododornou římsou. V bocích průčelí byla okna prostě orámována, v patře mimo to opatřena spodní římsou. Nádvoří fačáda hlavní budovy (obr. 65.) měla v přízemí i patře okna s chambranami, uprostřed vystupoval zděný záchodový přístavek, podél průčelí obíhala železná pavlač s litým zábradlím, plechovým pultem krytá, z druhé pol. XIX. století. V přízemí budovy vedl široký, valený s výsečí klenutý průjezd a byly umístěny hostinec a krámy; v patře byly byty.

Křídla obklopující dvůr, krytá taškovými sedly a valbami, byla různého rázu, účelu a stáří. Na jižní straně byly dvě budovy jednopatrové s byty, na severu jedno podobné příčné křídlo jednopatrové a přízemní chlívků, na západě dlouhá přízemní budova stájí.

Uprostřed dvora, jednou stranou přiléhající k obytnému křídlu na severu, stála velká kolna pro vozy, která si nejdéle zachovala původní charakter (obr. 66.). Na 9 zděných, hladce omítnutých pilířích na nekryté vazbě spočíval senník, krytý vysokou taškovou mansardou s velikým senným dřevěným vikýřem k západu (k stájím). Mezi trámy vazními byla řada holubníků. Dvůr byl celý dlážděný, kanalisovaný a ještě do nedávné doby ozýval se hláholem posledních věrných venkovských zájezdníků.

Zd. Wirth.

17. Dům čp. 628/II. ve Štěpánské ulici, vystavěný v letech 1847–1848 stavitelem Předákem* podle plánů prof. B. Gruebera** byl zbořen během

* Viz Věstník IV., 1.

Obr. 67. Průčelí domu čp. 628-II.

Obr. 68. Kašna v nádvoří domu čp. 628/II. ve Štěpánské ulici.

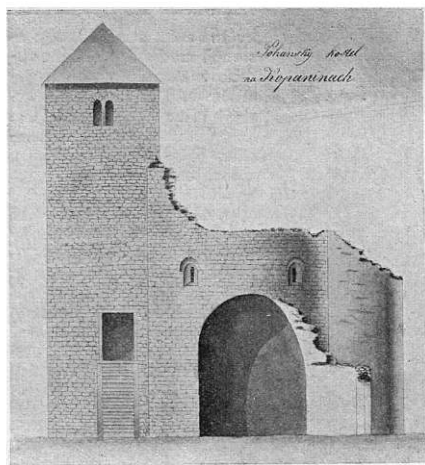
května a června 1913, aby ustoupil moderní passáží z Vodičkovy do Štěpánské jako pokračování „Lucerny“, již vystavěl inženýr J. Havel. Dům je z význačných stop, jež zanechalo první období historismu v architektuře v Praze.

Třípatrový dům měl průčelí (obr. 67.) do Štěpánské o 11 osách, jehož střed, vyznačený portálem a trojkorním, vystupoval mělkým risalitem; v 2. patře místo tří sdružená čtveřice oken, ve 3. patře místo středního okna sdružená trojice úzkých okének. Risalit i křídla průčelí byly lemovány nepatrně vystouplými lisenami, v přízemí hladký trnož, pod okny přízemku kordon, pod okny I. p. dvě římsy, mezi nimiž v okenních parapetech po dvou čtveřicích plastických výplně, pod okny II. p. kordon, podložený trojúhelníkovým zubovcem a mimo to v okenních parapetech čtveřice oken v risalitu obdélné výplně, plasticky zdobené. Pod střešní římsou dvojitý zubovec. Okna v přízemí a dvou patrech byla sklenuta do polokruhu o poloměrech — až na 4 okna přízemní — vzájemně rovných. V síle okenních zdí vykrouženo v maltě po dvou žlábkách a oblounu. Nad okny přízemními polokruhové pseudogotické římsy na konsolách. Nad okny II. p. stejné římsy, zlomené nad každým oknem do pěti stran osmiúhelníka. Před všemi třemi okny risalitu byl v I. patře na 4 konsolách balkon o cihelném zábradlí, prolomovaném kružbovými motivy. Před střední trojicí oken III. p. na 4 konsolách balkon s hmotnou poprsnicí. Uprostřed nad oběma křídly průčelí byla okapní římsa prolomena a průčelí vybíhalo tam nad římsou v zubovitě ukončený vikýř. Nad římsou risalitu bylo ozubené trojúhelné tympanon, na němž bylo nasazeno pět vízkovitých massivních nástavců. Na obou nárožích nad římsou stály vyzdívků, určené snad pro sochy. Vchod orámován ve zdi obdobně jako okna. Vestibul v uličním traktu v šíři tří os sklenut do 9 křížových kleneb bez žeber na 4 kamenných sloupech s akantovými hlavicemi; chodba z vestibulu sklenuta valeně s lunetami. Ve dvoře obíhaly ve všech patrech domů i na křídlech visuté pavlače s železným zábradlím.

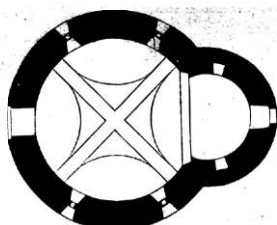
V ose průjezdu stála v průlomu zahradní zdi zděná kašna (obr. 68.) a na ní ležící z pískovce tesaný pes (získán při boření pro soukromou sbírku c. s. r. Fr. Vejdelky).

Jan Kr. Hofman.

** Květy uvádějí r. 1848 dům v přehledu pražských staveb za předchozího období a navrhovatelem jmenují B. Gruebera.

Obr. 69. Narys rotundy v Přední Kopanině (od jihu) kolem 1850. (Kreslil P. L. Holeček.)

Obr. 70. Půdorys rotundy v Přední Kopanině s barokním oknem. Vynesl P. L. Holeček.

PŘÍSPĚVKY K DĚJINÁM A MÍSTOPISU KRÁL. HLAV. MĚSTA PRAHY.*

XVI. STAVITEL PETR LUKÁŠ HOLEČEK (1808-1873).
(Dokončení.)

Druhý restaurační návrh Holečkův jest projekt na přestavbu a přístavbu románské rotundy sv. Maří Magd. v Přední Kopanině. Náčrty jsou seskupeny na jednom listě (45 × 60 cm) s nápisem: „Pohanský kostel na Kopanině“. Stará stavba jest pečlivě vynesena ve 3 půdorysech a ve 3 pohledech (od východu, západu a jihu), jak se zachovala — polozřícená — do té doby. Návrh na dostavbu jest v půdoryse, příčném řezu a v naryse západní fačady.

Kresby starého vzhledu jsou důležitým příspěvkem archaeologickým. Vzhled rotundy před restaurací máme zjištěn — nečítaje Hellichovu lithografii ve Vocolových „Starozitnostech“, tab. VI., a aposteriorní schematickou rekonstrukci Lehnerovu¹⁾ — na dřevorytu dle A. Levého v „Květech“²⁾ a na lithografiích od W. Donatha, A. Rotha³⁾ a Henningsse.⁴⁾ Tyto kresby⁵⁾ ukazují rotundu vesměs od jihu; proto také Holečkův náčrso od jihu (Obr. 69.) nepřináší nic nového, t. j. opět jen důkaz, že střecha v podobě nízkého čtyřbokého jehlanu byla před restaurací nasazena hned nad prvním poschodím věže — což ostatně výslovně uvádí sám restaurátor (prof. Wiesenfeld z pražské techniky) v poznámkách, připsaných k projektu restauračnímu,⁶⁾ a dále že na jižní straně byla zachována dvě původní románská okénka. Pohled od západu ukazuje zevně barokní okno při věži, v severní stěně, viditelné i na kresbě Levého v pohledu do vnitřku. Pohled od východu pak dokládá i druhé barokní okno v severní stěně a skýtá zároveň dokumentární

důkaz, že klenba, sřítvíší se r. 1779,⁷⁾ byla již barokní a ne původní románská;⁸⁾ také jest viděti na vylámané zdi apsidy, že — když stavba v XVIII. částečně se sesula — bylo jí užíváno za lom kamene; o tomtéž svědčí téměř úplně se zemí srovnaný barokní přístavek na jižní straně. Tento chatrný stavební stav rotundy — spolu s poznámkou na zmíněném plánu Wiesenfeldově, že pro nepevnost zdiva navrhuje se dřevěná imitace klenby — vzbuzuje, uvážíme-li, že dnešní klenba jest cihelná, domněnku, že i zachovaná část zdiva vlastní rotundy byla před restaurací vyměněna a že tedy z románského zdiva zbývá nám dnes jen zdivo věže do prvního poschodí.

Kresby doprovází Holeček rekonstrukcí půdorysu rotundy bez věže (Obr. 70), půdorysem ruiny a půdorysem rotundy s věží a s barokní adaptací oken bez barokního přístavku. Návrh na přestavbu boří (Obr. 71.) polovic rotundy i s věží a zachovává jen apsidu s polovinou lodí jako apsidu nového jednolodního kostela o obdélném půdoryse a třech klenbových polích; k lodí připojuje se v ose na západě průchoditá věž se dvěma schodišti po stranách a přední, vytvořená v půdoryse pěti stranami osmiúhelníku. Na průčelí jsou patrný na rozích klenbové opěráky, ve středu kruhové okno s kružbou, pod hlavní římsou nezřetelný vlys, podložený zubořezem, ve štítě trojitě okno a obloučkový vlys. Věž pro bíhá nitrem stavby a jeví se nad štítem jen jako věžovitý osmihranný nástavec s jehlanovitou střechou. (Obr. 72.)

Plán Wiesenfeldův jest datován rokem 1842 a restaurace byla jím provedena v letech 1852—1853.⁹⁾ Protože

* Čís. I.—IX. v roč. II.—III., čís. X.—XV. v roč. IV.

¹⁾ „Method“ XVI. (1890), 16. — Dějiny I., 220.

²⁾ Roč. IV. (1848), 392.

³⁾ V „Erinnerungen“ 1845, v textu na str. 286 Křtitelnice z rotundy.

⁴⁾ V „III. Chronik von Böhmen“. 1853—1854 u Vetterle v Praze. —

Text na str. 674—675.

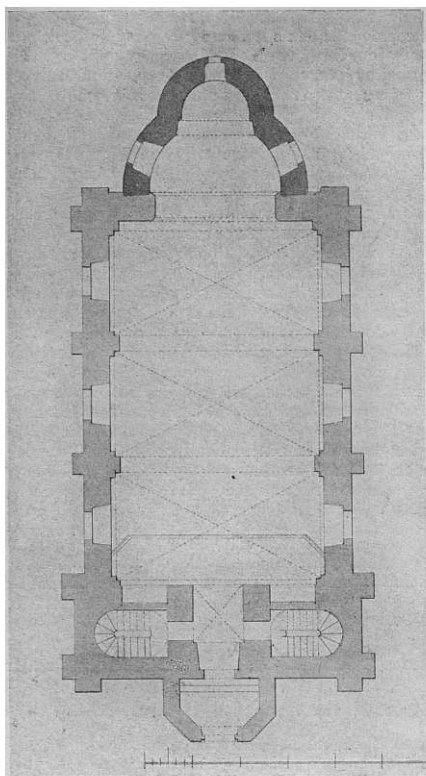
⁵⁾ V textu k citov. kresbě Levého uvádí se ještě pohled od Šembery z roku 1821, a od Ferdinanda Laufberga z roku 1848. (Gruber studoval rotundu Kopaninskou také jen z kresb. Die Kunst des Mittelalters in B. I. 70. „sie scheint nach erhaltenen malerischen Zeichnungen zu urteilen, verschiedenen Zeiten angehört zu haben“). — Další stati o Kopanině v „Ost und West“ a ve zprávě o sjezdu architektů r. 1844 (cit. Erinnerungen 1845).

⁶⁾ Majetek m. stav. archiváře J. Heraina, jenž laskavě dal autoru do plánu nahlédnouti.

⁷⁾ Smíchovsko a Zbraslavsko (1898), 252.

⁸⁾ Tato široká okna spodní neprorazil tedy — jak se domnívá Lehner — Wiesenfeld.

⁹⁾ Na řešení plánu Wiesenfeldově jest poznamenáno, že do listopadu 1852 byla rotunda pod krovem, do 31. června 1853 dostavěna věž a 26. srpna provedena kollaudace. Jak dlouho rozhodovalo se o krytí rotundy, dosvědčuje zmínka v Erinnerungen (1845, str. 287): „Eben jetzt soll dies herrliche in artistischer und religiöser Hinsicht hochwichtige Bauwerk eingerissen werden um einer neuen für 300 Personen berechneten Kirche Platz zu machen.“

Obr. 71. P. L. Holeček: Návrh na přístavbu rotundy v Přední Kopanině. (Půdorys.)

je papír, na němž jest Holečkův projekt nakreslen, vodním tiskem datován do roku 1842, spadá projekt tedy do období po r. 1842, kdy — jak patrně — byla restaurace rotundy již aktuální.

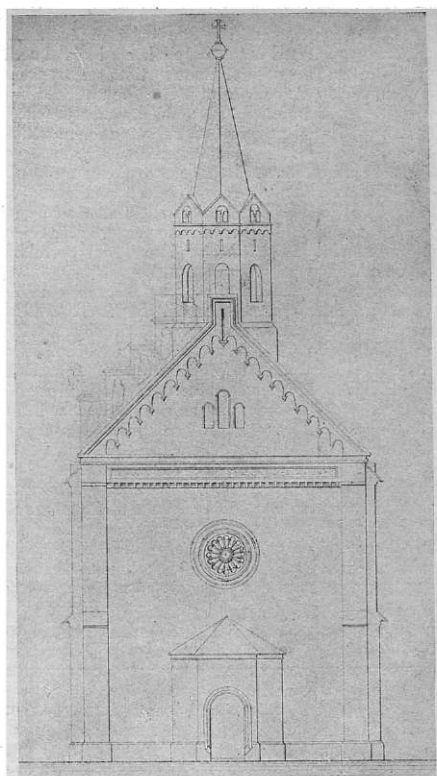
Mimo tyto restaurační projekty obsahuje Holečkova pozůstalost zaměřené půdorysy a výkresy rotundy na Budči, kostelíka na Levém Hradci, již portálu sv. Jiří a detailů z hradu Okoře; sbírka neurčených gotických motivů dekoracních zdá se být dílem jiné ruky.

Z návrhů na nové stavby je tu řada projektů kostelních a to jedna varianta ve formách románských, dvě v gotickém a jedna v renaissančních. Kromě toho zachovaly se tu návrhy na veřejné budovy, hrobky, villy a j.

Práce stavitele Holečka vyplňuje právě období kol 1850—1870, v němž ze slohů historických převládá v Praze „gotika“. Jeho dům v Truhlářské ulici z r. 1855 jest z nejstarších vyjádřených pseudogotických typů v Praze.¹⁰⁾ Holeček je z eklektiků, kteří od případu k případu přejímají formy a aplikují je zcela samostatně,¹¹⁾ vyhovující tak romantismu doby bez badatelské akribie. Jan Kř. Hofman.

¹⁰⁾ Malý počet domů jeho jest vysvětliti m. j. i malým stavebním ruchem. Vide: Dr. Schebek: Richard Dotzauer (1895, Praha). Zmínky v autobiografii Dotzauerových.

¹¹⁾ Na př. na jednom z uvedených projektů pro gotický kostel jest na kruzích opěrných oblouků a víčkách v úhlu mezi podélnými a pří-

Obr. 72. P. L. Holeček: Návrh na přístavbu rotundy v Přední Kopanině. (Nárys průčelí.)

XVII. ZE STARÝCH INVENTÁŘŮ PRAŽSKÝCH KOSTELŮ (II). *

2. Inventář kostela Obrácení sv. Pavla za branou Poříčskou z r. 1648. Kostel sv. Pavla na víru obrácení, jenž byl při novém špitále staroměstském za branou Poříčskou založen a 20. srpna r. 1504 od Filipa de Nova villa, biskupa Sidonského z Modeny, slavně vysvěcen, byl ve válce třicetileté, když hrozilo nebezpečí vpádu švédského, spolu se špitálem zbořen, aby nepřítel neměl v něm ochrany při útocích na město. Již r. 1639 obec staroměstská vyklidila špitál a přenesla jej do Templu v Starém Městě, 18. července toho roku vojáci bořili stavení za Poříčskou branou, dne 8. a 10. ledna r. 1646 bořili kostel i špitál a r. 1648, když se Švédové ke Praze blížili, vyslal velitel pevnosti vyšehradské vojáky, aby kostel sv. Pavla i okolní stavení zničili a spustice zvonů s věže do města je přivezli. Po obležení švédským byl tedy kostel i špitál zříceninou a okolí zpustošeno a nebylo naděje, že dojde brzy k obnovení jejich. Vzhledem k tomu asi bylo nařízeno r. 1648

nou lodi patrna předloha dómu ve Freiberce, na podvojných fialách na opěrných pilířích obdobný vzor u sv. Víta v Praze, na lucerně nad skřížením lodi vzor z Kladruhu.

* Čís. I. viz Věstník IV., 12—13.

dne 11. září usnesením rady staroměstské úředníkům špitálským, „poněvadž netoliko špitál, ale i kostel sv. Pavla za Poříčskou branou za příčinou fortifikací měst pražských k dokonalemu demolování přišel“, aby porídili inventář všech klenotů a předmětů kostelních ve dvojím exempláři (jeden měli sami podržeti, druhý úředníkům záduší kostela P. Marie před Týnem vydati) a všecko to záduší Týnskému k užívání na kvitanci vydali. Bylo však při tom doloženo, že „když by koli potřeba toho ukazovala a buď předešlý aneb jiný špitál a kostel při něm zdivřen byl“, bude povinno záduší Týnské zase veškeré zařízení vrátiti, jakož se stalo asi skutkem, když po r. 1657 kostel byl obnoven a hřbitov při něm založen.“)

Inventář majetku kostelního byl sepsán v nejbližších dnech po rozkazu rady městské a 14. září 1648 Martin Jaroň, měšťan staroměstský a přední úředník špitálu, předložil jej v radě Starého města pražského.³⁾ Zařízení kostela bylo chudé; bylo přiměřeno pochumlosti špitálu lidí ubohých a hřbitovu, na němž pohřbívali lidi popravené.

Popis předmětů kostelních zní: Monstrance z bílého stříbra 8 marků, kalich pozlacený s patinou 28 lotů, jiné kalich pozlacený spatinou (dělaný 1564) 33 loty 2 qu., tři lžičky stříbrné pozlacené 3 loty 3 qu., roucha stříbrohlová na monstranci, roušková květovaná s barvami též na monstranci, rouchy plátěné na křtitelnici, rouškový šátek na kalich s květy, sítkový na kalich, 5 šátků pro kalich, 2 plátěné korporaly a tobolka na ně barevná, 2 šály cejnovy a dvě konvičky, cejnový kolíček s talířkem, ci-

borium cejnovy, žejdlík s hubičkou, cejnový kotlíček pro svěcenou vodu, černý vornáť šamlatovej, vornáť s krucifixem axamitový červený a modrý barvy, vornáť zelené axamitové s svatou Trojicí, též štůla, vornáť samotný zlatem protkávaný modrým plátnem podšíty, damaškové hrubé zlej, vornáť nověj višňový barvy karmazínovej, u něj štůla i manipulář, portatíle kamenný, pro monstranci menší porta, 3 antependia zlatých koží, jedno blahoslavený Panny Marie obraz, na druhý sv. Václav a sv. Lidmila a na posledním sv. Petr a sv. Pavel, antependium sítkový, antependium karmazínu bílého a z sítky červeným plátnem podšíty, antependium sítkový na kazatedlnici, antependium sítkový k oltáři, tři antependia oltářní hrubé strhaný, tři sítkový paličky s pulpitu na kazatedlnici, dva pěkný ubrusy velkéjmi krajky, ubrus mervanovej starěj z záplatami, konže prostá pro pana pátera, konže hrubá stará pro zvonika, monstranci mosazná polámaná, tři svícny mosazný stolní, misal nověj v červený kůži, druhé starěj v bílý kůži, 2 polštáře z koží zlatých, obraz Panny Marie, 1635 malovaný, v rámu (dán byl do kostela Týnského),⁴⁾ svícen mosazný visutý s 12 cívkami (byl zavěšen v kapli), tři kusy starýho trhanýho plátna malovanýho, cejnová křtitelnice s víkem cejnovým, 2 cejnový svícny na kusy polámaný, 9 cejnových oltářních svícen velkých i prostředních, 5 mosazných svícen oltářních, svícen na sloup cejnový (upevněn pak na sloup v kostele Týnském blíž české kruchty), 2 zvony, které byly na kostele, váží i s hřidely 176 liber kořený váhy, zvonec k oltáři malej.

V. Vojtěšek.

³⁾ Srov. K. J. Erben v *Obzrech života* 1861, 15; K. Špaček v *Pam. arch. IV.* (1861), II. 120–123; J. Nedoma ve *Výr. zpr. realky v Karlíně* 1871; Fr. Ekert, *Posv. místa II.* (1884), 511; Podlahe, *Soupis XV.* (1901), 202.

⁴⁾ Kniha záduší P. Marie před Týnem, rkp. arch. města Prahy č. 1639, fol. 123.

⁵⁾ Pozn. v závorce jsou rozené přípisky, které byly později při inventáři učiněny jinou rukou.

NESPRÁVNÁ RESTAURACE KAMENNÉHO SOUSOŠÍ.

Jediná ozdoba (vedle děkanského chrámu) rozsáhlého a architektonicky disponovaného náměstí v Polné, jehož domy byly po posledním velikém požáru (4. srpna 1863) ve střeších nevkusně zuničované, je sloup Nejsvětější Trojice. Byl zbudován nákladem děkana polenského Petra Floriána od místního sochaře M. Morávka a 11. října 1750 vysvěcen.* Sloup vyrůstá z vysokého soklu v půdoryse křížové formy, na jehož ramenech stojí 4 sochy (sv. Václav, Florián, Vojtěch a Prokop); nad soklem je postament v půdoryse též formy křížové, o 45° k osám půdorysu pootočené, při něm opět 4 sochy (P. Maria, Sv. Josef, Jan Nep., Antonín Pad.). Nad postamentem stojí vysoký oblakový sloup, na jehož vrcholu trůní Bůh Otec i syn a pod nimi holubi ve paprskové glórii.

Sloup, jakožto doložené dílo domácího umělce, má pro město velikou důležitost kulturní nejen jako pravý doklad místní historie a jejího poměru k současnému umění, ale i jako autentický doklad toho, jak zážili si občané památky po předcích zděděné. Byl r. 1854 a opět r. 1878 „obnoven“, jak hlásá nápis na jeho soklu; druhou restauraci prováděl polenský pozlaccovač Liberát Kundt a stála 360 fl. r. č. Fakt sám ukazuje, jaká restaurace byla: celý sloup byl natřen a vyzlacen zcela proti dnešnímu estetickému a konstruktivnímu citění; kámen, pravý a monumentální materiál, byl zakryt nátěrem, jehož se užívá k zakrytí surrogátů a napodobenin. Tím vzat sousoší jeho kamenný charakter v barevném výrazu. Věc však má i důležitost praktickou; pískovce trpí velice, když se jejich průdušnost poruší. Olejový nátěr povleče povrch úplně neprodyšným

povlakem, vnitřní vlhkost a vlhkost spodem vzlínává, někdy i pomocí mikroorganismů, počnou uvnitř díla zhouby, jich vlivem kámen úplně shajne. Tato zkušenost ovšem tehdy všeobecně nebyla známa, ale prohršek proti estetickému citění je i pro tuto dobu neodpuštělný.

Letos konečně provedena restaurace třetí, ne sice pozlaccovačem, ale odborným mistrem kamenickým. V tom je jakýsi pokrok, ale výsledek sám je bohužel žalostnější, než z druhé restaurace. Sokl byl na celém povrchu opevněn, hrany a římsy ostře přitřesány, takže je sokl „jako nový“. Sochy a oblakový sloup natřeny opět žlutou olejovitou barvou.

Se stanoviska estetického je užití barvy nevкусem a žlutavým tonem je dojem a ráz díla úplně roztrfštěn, že činí dojem „ctihodného starce, jenž jako blázen je za mladika vyšňofen.“ Se stanoviska praktického zachování opakuje se stejná chyba jako při druhé restauraci a kromě toho přibývá tu pemrlování kamene. Kůra, jež se na povrchu každého kamene na vzduchu vytvoří, je jeho ochrana, skoro můžeme říci, koží, jež kámen chrání před vlivy atmosféry a různých jejích chemických produktů, při čemž mu však neběží průdušnost, nezbytná, aby kámen uvnitř neshnil — se tu odstraňuje a jádro kamene se ponechává zhoubět jako obnažené svalstvo. Tento nový povrch není však již s to, aby vytvořil dostatečnou kůru, jež by kámen chránila před vlivy povětrnosti a tak se pravidelně stává, že kamenná díla po takovém opracování velmi rychle hynou. U křehkých kamenů stává se dokonce i to, že jádro kamene dostane vlasové trhliny, jež jsou počátkem konce opravovaného díla. Konečně je i tento proces

* F. Paimon: Polná (Hradec Králové 1897), 107.

z důvodů dochování původní originální formy díla zavřítelný, neboť stačí jedno nebo dvě opakování a difference tvarů jsou tak značné, že stojíme před novým dílem.

Toto vše je dnes známo a proto čistíme kamenná díla jenom mokrou cestou: omýváme je buď vodou nebo v případech obtížných příslušnou, dlu neškodnou chemikálií bez jakýchkoli kovových nebo tvrdých kamenných nástrojů a pomůcek, odstraňujeme olejové nátěry touže metodou a vracíme zpět dílům, jež natřena jsou skutečnými obilnými hroby, jejich průdyšnost. Kde již kámen buď uvnitř počíná hnit nebo se „práskuje“, napájíme jej roztokem fluátu, čímž se mu aspoň částečně vrací jeho pevnost a vnitřní soudržnost, aniž permeabilita byla porušena.

Dbáme dnes i bedlivě toho, aby trhliny v kameni — at vlasové, at velké — stabilitu ohrožující, byly zneškodněny a jsou-li již, aby jejich nebezpečný vliv byl odstraněn. Vlasové trhliny, jichž vznik je různý — nárazy, otřesy, náhlá změna teploty, namáhání materiálu až na mez pevnosti —, přivozují vlivem atmosféry další trhání kamene; podobně i trhliny velké. Proto je zacelujeme; malé, jež obvykle velice těžce lze zacelit, napojujeme fluátem, když jsme je prve zatřeli jemným práškem kamenným a spolehlivého tmele, jenž svůj objem při tvrdnutí nezvětšuje, pomocí vody; velké trhliny tmeleme umělým kamenem téhož slo-

žení jako opravovaný dílo. Tmelení nutno provést až po odstranění ovsrtaných povrchů vnitřních stěn trhliny s náležitým rozšířením uvnitř, aby tmel časem nevypadl; tot analogický postup jako při plombování. K této práci užívání cementu je nebezpečné, neboť cement při tvrdnutí zvětšuje svůj objem, čímž se pak přivozuje další trhání kamene. Z důvodů uchování originality díla bráníme se všem doplňkům scházejících částí, neboť každý doplněk na torsu porušuje jeho původní ráz, čímž snižuje vědeckou i uměleckou hodnotu původního díla.

Toto vše lze dnes od spolehlivého kameníka očekávat, že ví a že také práce sobě svěřené podle toho provádí skutečně k prospěchu a trvání opravovaného díla. Nemožno litovati, že však ještě dnes i opatrovníci uměleckého díla tak málo dbají jeho správného udržování. Dílo před opravou je jako pacient, kdy často jde o jeho život, a vždy zakročují lékaři odborníci, než podnikají se kroky ošetrovatelské, které bez lékařské rady jsou i škodlivé nebo aspoň málo účinné; ale při předmětu neživém, historicky velice cenném, nestaráme se příliš. Předáme jej jakémukoli mistru, at jest již dobrým ošetřovatelem či ne, aniž si dáme předem odborně přezkoumati jeho úmysly. Stále se vracíme tam, kde je zdroj všeho zla pro naše památky: lhostejnost a důvěřivost majitelů a spravovatelů jich a dilettantismus restaurátorů.

St. Sochor.

LITERATURA.

Dr. K. Guth a Dr. V. Voříšek: Palác hrabat Příchovských na Příkopě v Praze. (Zvl. otisk z ČSPSC, roč. XXI. Ze staré Prahy VI.) Str. 37, tab. 4. Domněnka E. Gurlička, vyvolená ze stylistických důvodů v jeho Dějinách baroka před 30 lety, že pražské kasino, bývalý palác Příchovských, je stavba XVIII. století, adaptovaná ve formách slohu Ludvíka XVI., zůstala nepovšimnuta, ba byla některými historiky vyvrácena. Teprve zjištění rytiny Wussinovy (do té doby neurčené), jež s věnováním J. B. Vernierovi spojovala vyobrazení paláce se zahradou, jako reprodukce staršího stavu paláce Příchovských, přivedlo autora, Dra K. Gutha, k zpracování stavebního vývoje tohoto domu a potvrzení domněnky Gurličky.

Vydáním společné publikace autorů jsou nyní dějiny majitelů i pochod stavebních změn na paláci úplně jasny: Ze dvou středověkých parcel domovních, sloučených od konce XVI. století v jediný majetek, vzniká koncem XVII. století palác z věžovým středem a, ale o sto let později, jest upraven v řadový městský dům o stejném počtu pater v celém zbrání. Autoři doložili řádně archiválně všechny fáse ve vývoji domu až do dnešní doby a reprodukovali své doklady často v celém zbrání. Podobné publikace by měly být věnovány všem důležitějším pražským stavbám.

Z. W.

Zpráva kuratoria Musea král. hlav. města Prahy za rok 1913. (Str. 53, obr. 27 v textu, XX. obr. tabulek.) Městské museum pražské nezástalo při loňském pokusu, ale vydalo letos zprávu ještě bohatší obsahem i výpravou. Vřelý článek ředitele Dra F. X. Harlausa věnován je zesnulému členu kuratoria Dr. Zikmundu Wintroví, kdežto články emer. ředitele Bratěslava Jelínka a Dra V. V. Stedla obírají se vlastními sbírkami. Převýš na dle titulku „Ze zbrojnice městského musea“ vybirá a popisuje několik kusů zbraní útočných i obranných. U každého druhu zbraní přidány jsou poměrně dlouhé úvody s citáty z pramenů o vzniku a osudech jeho, načež následuje popis jednoho nebo dvou kusů zbraní, tenkrát namátkou vybraných z bohatých zásob musejní zbrojnice, při čemž z 11 popsaných kusů aspoň dva zdají se býti pochybné provenience. Literatura (na př. uvádím jen párky) není zásadně uváděna. V. Stehův článek „Dřevěné řezby v museu král. hl. města Prahy I.“ podává přehled o 30 gotických a renaissance plastikách. Po stručném úvodu, v němž snaží se vstříplivostí vyvozuji linie plastického tvoření v Čechách až do začátku 17. století, následuje vědecké přesné inventář. Methoda i výsledek práce Jelínkovy i Stehovy odpovídá zcela kvalitám omů autorů. Vedle dilettantských popisů historizujícího autodidakta vystupuje vědecká tvorivost dobře školeného historika umění. Popisovaný materiál musejní jest charakteristickým dokladem, jakým způsobem městské museum své sbírky sebralo. Zbraně popisované koupeny jen z nejmenší části v Praze, většinou však v Mnichově, ba i ve Florencii, z 30 plastik pak nesporně z Prahy pochází jen 13, z venkova 9 a neznámého původu je 8. Poměr ten jest přibližně stejný ve všech odděleních, vyjímaje sbírku cechovní. A přece nesporně prvním a hlav-

ním, ne-li dokonce jediným úkolem musea král. hl. města Prahy jest sbíratí Pragensia a vybudovati tak, pokud možno, úplný obraz městské kultury a nikoliv sbíratí nejen bohemica, nýbrž i předměty nesporně cizí, často s Prahou, i s Čechami nijak nesusouvisející. To jest úkolem jiných musej.

K. G.

Praha a království české. II. průvodce. Vydal „Český zemský svaz k povzu. návštěvy cizinců v král. čes. v Praze“ (Praha 1913.) Cizinecký svaz nemá štěstí se svými egidci o Praze. Po německé informační publikaci (napsané drem E. Sebestou a odsouzenou veškerou kritikou) vydal nové vydání průvodce Prahou. Od průvodce nutno žádati, aby byl správný v údajích a praktický. Prvnímu požadavku nové vydání mnoho nevyhovuje. Od r. 1908, kdy vyšlo poslední vydání, vydáno několik průvodců, z nichž nesporně nejvše stojí Emelrův z r. 1912. Stačilo tudíž jen zkorrigovati Průvodce Svazu podle něho a nebyly by se přetlačovaly chyby tak kardinální. Průvodce na př. udává, že Klementinum bylo vystavěno v l. 1653—1726, pravou malostranskou věž mosteckou že stavěl Jiří Poděbradský, že byla v bývalé jesuitské koleji sněmovna, že je na Strahově dobrá podobizna Jana Žižky (ze 17. stol.) a obrazy od Jos. Lauermaña (mararmář, který dělal tamní oltář), že kněžna Libuše založila hrad pražský, že Rudolf II. přistavěl druhé patro t. i. letohrádku královny Anny, jehož přízemek stavěl Paolo di Stella a Ferabosco di Lagne, že basilika sv. Jiří založena r. 912, že týnský kostel má tři lodi pod gotickou klenbou atd. Kostely jsou významné jen podle, pokud byly stavěny Dienezhofery, nebo pokud jsou v nich obrazy od Skréty, Brandla a Reinera. Proti předešlému vydání opraveny jsou partie o dějinách Čech a Prahy.

Praktický je průvodce snad jen v informační části. Za to nepraktickou je pouť Prahou, jež začíná na Václavském náměstí a vede Ferdinandovou třídou, nabízejí, po Karlově mostě, Nerudovou ulici na Strahov, do Lorety a hradu; odtud po Letné do Stromovky, načež zpět k Rudolfinu, bývalým ghettem do radnice staroměstské, týnské a svatojanského kostela, Celetnou ulici přes trhy, Husovou třídou na Marianácké a Male náměstí do Melantrichovy ulice, Na můstek, Příkopu, Poříčí do Karlovna, Žižkova a Král. Vinohrad; odtud do Musea král. čes., sady Vrchlického na Havlíčkově nám., Jindřichskou a Vodňkovskou ulici na Karlovo nám., Slupy na Vyšehrad, Vyšehradskou třídou zpět na Morán, Palackého mostem na Smíchov do zahrady Kinských, odtud na Újezd a konečně na Nebořezek. Oč praktičtější je systém Emelrůva průvodce (poprvé užil Emelr a drem L. Jeřábek ve Wřlově průvodci Prahou), jenž dělí prohlídku Prahy na okruhy a počítá i s časem, jenž je cizinec k dispozici.

Pokud jde o průvodce po Čechách, jenž je až příliš stručný, možno činiti stejné výtky i jemu. Při stejné stručnosti mohly být vytýčeny všude jen nejdůležitější objekty, což se však pravidelně nestalo. Doklady možno najíti kdekoliv. Na příklad při Karlštejně se praví: Pětipatrová věž s kaplí sv. Krize se zclacenou mříží, dělicí oltář od ostatní prostory. A přece

mříž není nejdůležitější v kapli, nýbrž výzdoba stěn a malby. V Pardubicích je uveden: zámek pánů z Pernštejna, s gotickou kaplí. Děkaný chrám sv. Bartoloměje z r. 1226 (kostel je po požáru 1538) s náhrobkem Vojtěcha z Pernštejna. V Novém Městě n. M. uvádí se chrám Největšího Trojice se starou křtitelnicí (která již tam není řadu let — nyní je ve sbírkách Zemské muzeum); o zámku však není zmínky. Podobné příklady lze nalézt snad na každé straně.

K. G.
L. Lábeč, *Náměstí v Plzni*. (Edice Kroužků přátel starožitností v Plzni. Roč. II., č. 3., stran 6, světl. tab. 6, K 1 20.) Nezastírá literární podnik Kroužků, jenž se zdokonaluje číslo od čísla v zevní úpravě i v obsahu, stává se obrazovými kronikou staré Plzně, apothecou jejího historického rázu, ale bohužel i papírovým dokumentem zaslé její krásy. Dosud vyšlé svazky Edice, jež byly věnovány jednotlivým odlehle situovaným budovám a celkům (kostel Všech Svatých, hřbitov u sv. Mikuláše), neupozorňovaly tolik na rapidní zkázu vnitřního směru; tento svazek dotýká se však právě nejoblíbenější stránky boje o plzeňskou starobylost, neboť náměstí zachovalo si proti ulicím dokonale formu až do let 1890. a teprve vlastně v posledním desetiletí bylo kvapně přestavěno a starého charakteru zbaveno. Ilustrace jsou pořízeny se vzácných desek z let 1880, 1890, 1896 a 1900 a ukazují *všechny* strany náměstí, což dobře ilustruje autorovu snahu po objektivní úplnosti, jež se jeví i v textu, doprovázeném reprodukcí kresby z roku 1790 (výhled plukovníka Wolfa) a rytiny z r. 1828 (plán trhovích bud) a rekonstruovaným plánem Plzně ve XIV.—XV. století (podle J. Stranady). Publikace může se na literárním trhu upravou i svým textem směle měřit s oficiálními publikacemi.

Z. W.

Ferd. Pokosta: *Král, město Beroun*. Průvodce po městě a okolí. (Beroun. V. Machač. 1913. K 1 50. Str. 58, tab. 28 a mapa.) Knička jest kompromisem mezi obvyklým turistickým průvodcem a příručkou statistickou a kulturní o malém městě. Snaha po zvýšení úrovně literatury tohoto druhu je co rok patrnější a tato publikace, jež měla již ostatně ve své formální stránce předchůdce, Pakostův Pacov (1910), jde dosud nejdále v reformní snaze. Dobře působí, že některé kapitoly byly vyžadány od odborníků (inž. J. Rys napsal článek o geologii okresu, prof. Dr. Broman o účasti Berounska v českém písemnictví) a je přidány všude hojně odkazy k populární literatuře. Autor sám napsal kapitolu Z dějin města, popis města a okresu a pokyny pro turistu v městě a okolí. Ze stejné snahy buditi zájem po návštěvu svého města a kraje vyrostla i periodická publikace téhož autora *Starý Beroun* (Sborník pohledů. Čís. 1. V. Kandler, Staré hrady, Beroun. V. Čáskara. 1913. 30 hal.), rozpočtená asi na 3 roky, jež má přinést i reprodukce grafik a fotografie nejzajímavější zbytků starého Berouna, jeho brány, hrady, celkové pohledy, staré domy a jich portály, nejdůležitější a pamětihodné uměleckých v kostelích a museu atd. Vydávání ve formě laciných letáků s krátkým textem má význam propagační i vlastivědný, ale publikace má pak utvořit celek, album starého Berouna.

Z. W.

Fr. Tichý a Z. Wirth: *Hradec Králové*. (Hradec Králové, Boh. Melichar. 1913. Str. 80 + 40, tab. 15 a 2 mapky. K 1.—) Knička v prvním vydání (definitivní bude II. vydání, k vánočnímu 1913) pokouší se o podobnou kompromis mezi praktickým průvodcem a příručkou kulturně historickou jako Pakostův Beroun, kládouc při tom největší váhu na památky umělecké a na moderní vybudování Hradce. Text i ilustrace jsou v nejúspěšnějším poměru vzájemném (vedle starých fotografií reprodukce kreseb V. Morstadta a J. Vlčka) a budou ještě v 2. vydání rozšířeny.

Ing. Gustav Trnka: *Město Říčany v minulosti a přítomnosti*. Bez roku (1913). (Str. 391. S plánem obce.) Nádherně vypravená tato publikace vydána byla nákladem obce říčanské. Fakt tento je bílou vranou; naše obec dosud, až na malé výjimky, nemají porozumění pro kulturní význam historického badání lokálního. Lze to pozorovati na malé pečlivě věnované místním archivům, které byly většinou úzasnou lehkomyšlností zmrhány, která se nyní máti, když obec pro nedostatek důkazů svých starých prar jsou úřady přidržovány k žádostem za nová již udělení; lze to pozorovati i na malé ochotě, s níž vycházejí valší svým lokálním historikům. Při všem historismu není pro práci historikovu mnoho porozumění a proto zasluhuje případ obce Říčan, aby byl zvlášť vytkn.

Autor této monografie pracoval o dějinách Říčan již delší dobu. První náčrt této knihy vycházel v letech 1910 a 1911 v českobrodských „Našich Hlasích“, odk na to 1912 vyšla jako zvláštní otisk z „Našich Hlasů“ studie: „Říčan, studie k dějinám“. Monografie není práci historika z povolání; jako valná část lokálních monografií i tato vyšla z pera diletantů. Podobné diletanty — slovo „dilettanti“ (aby nebylo nedorozumění) užívám pro každého, kdo není historikem z povolání, bez obvyklé příhrany se slovem tím spojené — psané práce trpí jednou základní chybou, že si totiž nedovedou klásti otázek, neví problémů, jejich řešení by spisy jejich činily vácnými příspěvky k dějinám země a všechny mají za to, že jest v monografiích lokální ličiti *politické dějiny země se stanoviska lokálního*. Autoři necítí, že dílo jejich nabylo by pro historika z povolání větší ceny, kdyby politické dějiny země ustoupily ličení, které by nám ukázalo, kterak události celé země obrazy se v mikroskopu lokálním. Pak místo podrobného ličení celých dějin země se stanoviska lokálního vystoupily by do popředí více problémy vnitřních dějin. V tomto spise autor zatíží si zcela zbytečně práci svou těmi partii spisu, kde jedná o prehistorické osídlení celé země (téměř celou kapitolou: Obce v nejstarších dobách), kdežto, kde sleduje genealogii různých držitelů panství říčanského, kapitolu, která sleduje problémy, které by ležely na snádě, na př. proměnlivého poměru poddanského městečka k jeho vrchnosti ustoupily v ličení jeho do pozadí na škodu spisu. Vážnější jsou ovšem nedostatky plynoucí z neznalosti výsledků historického badání. V práci autorové figurují stále ještě župy, ačkoli teorie župního rozdělení je historiky již úplně opouštěna; pánové v Říčan měli ve znaku lekn (Kolář, Heraldika I., 188) a nikoliv lipový list, jak autor na str. 37, tvrdí. Také charakteristika vlády Rudolfa II. (str. 104) nedá se tak přikrke, jak byla autorem formulována, historickými prameny podepřít. Nesouhlasí bych také s předpokládáním pozdějších zpráv, zejména nikoliv s otiskováním báhoček Hájkových, jak to autor činí beze vsy stopy historické kritiky, která by ukázala, že vypravování Hájkova jsou úplně vymyšlena.

Mýlí by se však, kdo by práci Trnkově chtěl upříti veškerou cenu. Cena jeho spisu záleží v tom, co tvoří cenu všech dilettantských spisů, mají-li nějakou cenu mlti: v materiálu, který přinášíji z různých archivů. Seznam archivů autorem užitych, na str. 391 sestavený ukazuje, že autor hleděl čerpati ze všech přístupných archivů. Byl bych si jen přál, aby chom se o archivní mstetákem, farin a musejním v Říčanech, o jejich knihách, matrikách, manuálech a církevních artikulech byl od autora něco více dověděl. Docela stručným invent. ním popsaním těchto archivních kódů byla by kniha jeho značně získala na historické ceně. Než žádal by mnoho, kdo by chtěl od nehistorika práci odpovídající vědeckým požadavkům historického badání.

Hanus Opocenský.

ZPRÁVY Z KLUBU.

AGENDA SPOLEČNOSTI AG. 16. do 31. července 1913. Na vyzvání č. k. ústřední komise a k výslovné žádosti jejího protektora zaslány četné fotografie a návrhy Klubu na zlepšení *úpravy pravidla uprostřed Vltavy* v Praze c. k. vojenské kanceláři následníka trůnu J. král. V. p. arciknížete Ferdinanda d'Este. — V záležitosti *nové budovy c. k. universitní a veřejné knihovny* v Praze (návrh na postavení budovy na Mariánském náměstí) požádána za podporu c. k. ústřední komise pro péči o památky, ministerstvo kultu a vyučování a p. c. k. staveb, rada Ludvík Láblér. — O zamýšlené stavbě *nákladního nádraží* ve svato-petrské čtvrti požádán o informace p. říšský poslanec Mašítlák. C. k. ministerstvo železnic a železniční rada ve Vídni požádány o věnování výtlaku projektu tohoto nádraží k studiu.

Magistrát města Prahy požádán, aby dal pokyn majiteli domu „U Hofenstoků“ k odstranění výševých štítů, hyzdičích Brokofův portál. — Rada města Prahy požádána o zakročení u majitelky domu „U Opocenských“ na Malé Stráně proti kácení zahrady při domě.

MODEL MALÉ STRANY nebyl pro značný náklad, jež by to bylo vyžadovalo, vystaven v oddělení města Prahy na letošní lipské výstavě,

ale přes to úspěšna práce na modelu tak, že jsou jižní partie kolem ulice Novodvorské a Všechny do dokončení v nárysech. Na jednotlivé (rozkladné) bloky domové pořízeny lepenkové krabice a některé málo pevné bloky (z prvního období práce na modelu) vytaženy a řádně vyčištěny.

NOVÍ ČLENOVÉ KLUBU. V červenci přistoupil jako zakládající člen p. univ. prof. MUDr. R. Jedlička v Praze.

ZPRÁVA KNIHOVNÍKOVÁ. Musejní společnost okresu humpoleckého věnovala publikaci r. 1907 nákladem obce vydanou G. Kolíha, Prvé století města Humpolce 1807—1907.

Z REDAKCE. Fotografie a originály k ilustracím zapůjčili: k č. 62. p. stav. rada arch. J. Sakař, k č. 64.—66. slavn. stav. úřad města Smíchova, k č. 68. p. A. Schmecher v Praze, k č. 69.—72. p. Císař v Dol. Berkovicích. Obr. č. 63. je kopie situčního plánu nové školy svato-vojtěšské, zhotoveného staveb. úřadem 28. února 1860 a zkušenného komisiem 29. února 1860 a 27. března 1861. Fot. k č. 67. je ze závodu J. Brunnera-Dvořáků v Praze.

Odpovědný redaktor Z. Wirth, 242-II.; redakční rada: J. Borovička, K. Guth, V. Hofmann, B. Hübschmann, P. Janák, H. Opocenský, Fr. Thoř. „Za Starou Prahu“ vychází jednou za měsíc. Otiiskování článků i vyobrazení jest dovoleno, udán-li pramen. Štůčky se půjčují k otištění (6 hal. za čtvereční centimetr). — Vydává Klub Za Starou Prahu, Praha I., „U Vavrozdů“. — Reklamační lhůta 4 neděle. Reklamacce se nefranquují.

Tiskem „Grafie“, dělnické knihtiskárny v Praze II., Myslíkova ulice. — Štůčky z graf. závodu J. Štencova v Praze I., Salvátorská.

ZASTAROU PRAHU

VĚSTNÍK KLUBU ZA STAROU PRAHU

ROČNÍK IV.

V PRAZE, DNE 31. LEDNA 1914.

ČÍSLO 8

K ÚPRAVĚ NÁMĚSTÍ V PELHŘIMOVĚ.

Obr. 73. Jižní strana náměstí v Pelhřimově před výstavbou nového hotelu.

Obr. 74. Dojem porušen výstavbou hotelu velkoměstského rázu.

Píšeme epilog k otázce, již jsme věnovali — bohužel, nadarmo — tolik živého zájmu a tolik agitačního úsilí.* Na místě statného rázovitěho domu v Pelhřimově stojí dnes přes varovný hlas náš nová stavba bez charakteru našeho kraje a bez měřítka našeho náměstí, cizí, komicky pyšná. Nezbyvá, než konstatovati tento fakt. Ale pro budoucí paměť přinášíme historii zbořeného domu a zachycujeme i obrazem starý stav, konfrontující jej s novým; mimo to vysvětlujeme nedorozumění, vzniklé nejasnou stylisací úřední zprávy ve Věstníku c. k. ústřední komise, jakoby nejvyšší úřední instance památková nás byla ideově desauvovala ve spravedlivém boji za udržení *krásného, domáciho* rázu pelhřimovského náměstí a jakoby se byla sama postavila na stanovisko zásadně rozdílné.

Z. W.

Z HISTORIE DOMU Č. 29-I. V PELHŘIMOVĚ.

Dne 30. listopadu 1790** prodal v licitaci magistrát dům „Johann Rokos von Rosinfeldský“ pro 21.000 zlatých, požadovaných Vinc. Fr. Appeltauerem, a to Jos. a Anně Neprašovým za 2550 rýnských (Liber contractum III. fol. 3—4). Dům okázale patricijský, kdež přezímei — jak se při boření ukázalo, v XVII. století na sloupy žulové dvojhojho typu sklenuté — hostilo rozlehlé místnosti a v patře velká síň svědčila o bohatém i pohodlném životě měšťanském. Po poslední úpravě (po ohni r. 1766) ozdoben byl dům mocným i ozdobným štitem barokním. Ještě popis o zařízení domu z r. 1880 (viz dále) svědčí o tehdejších blaho-bytu staré městské rodiny. Dům přešel pouze formálně z rukou důvěřivších, neboť Anna Neprašova, manželka kontribučního, byla rozena Rokosova z Rosinfeldu. Ovdověvši, postoupila 13. března 1811 půl domu ještě s jinými realitami své dceři Anně, sobě však vyhradila do své smrti

vládnutí a užívání, učinivši druhé dceři Johanně a synu Antonínovi odkazy peněžité. (Tamže III. fol. 118—119.) V r. 1821 koupili Prokop Štěpán, magistrátní radní, a jeho manželka Anna, roz. Neprašova, ještě druhou polovici od bratra Ant. Nepraše, mydláře, za 8000 zl. vid. (Tamže III. fol. 182—184.) Tento krásný majetek teprve po stu letech dostal se do cizích rukou veřejnou dražbou 30. dubna 1846 (tamže IV. fol. 161), kdy Prokop a nezletilý Antonín Štěpán prodali jej Marii a Pavlu Martincovým. Je stihlo 4. září 1848 neštěstí: dům právě zřízený na hostinec shořel a s ním i domy č. 28, 27 a 91. (Děkanská kniha pamětní, fol. 82.) Při přestavbě vzaly krásné barokní štíty na všech těchto domech za své. Nový majitel upravit první poschodí se sálem (při tom, jak se zdá, nebyla již obnovena původní pavlač v nádvoří) a přikryl je jednoduchou střešou sedlovou. Přestavbu s ponecháním rázovitěho podloubí a novou facadu ve formách maloměstského empiru provedl stavitel Filzig (viz obr. 75.). Hostinec „U Martinců“ byl oblíben a patřil mezi sousedské místnosti. Sedávalo se v prostorné místnosti (malý sál), směřující okny na dvůr (viz obr. 76.), a to až do přestavby v letech nedávných, jež užila jednoho travěe loubí a části kuchyně za novou místnost hostinskou, s výhledem na náměstí (kavárna). Nad velkou zadní místností byl v I. poschodí starý „sál“ (později v hostinské pokoje přeměněný). Byl svědkem nejpřednějších balů ve městě v letech padesátých a šedesátých, kdy zase přestěhovány ke „Zlatému soudku“. Naše babičky dosud rády vzpomínají na rozsáhlý, jednošest vypravený sál, jehož strop podpíraly dva dřevěné sloupy. Když hostinec pronajal p. Miláček, říkalo se tu „U Miláčků“, naposled „U Rosických“, kdežto pyšný název „Hôtel Rosol“ dostal po nových majitelích Antonínu a Františce Rosolových (od r. 1906 pouze Ant. Rosol), kteří koupili hostinec od Marie Martincové 15. října 1880 (I. fol. 249—250). Z té doby je zachován výše již zmíněný

* Viz Věstník III. (1912), 33—35.

** V gruntovních knihách lze sledovati tento dům zpět pouze k r. 1790.

Obr. 75. Průčelí domu čp. 29/II. na náměstí v Pelhřimově kolem r. 1870. (Fot. Jos. Štastný v Jihlavě.)

Obr. 76. Nádvorní strana domu čp. 29/II. v Pelhřimově. Stav z r. 1912.

popis vnitřku. Z jejich pozůstalosti přešel dům 1. března 1909 v majetek pravovárečného měšťanstva; ti pak nuceně jsouce polit. úřadem k příslušným adaptacím, rozhodli se starý dům zbořit. Stalo se v létě r. 1912. K. Polesný.

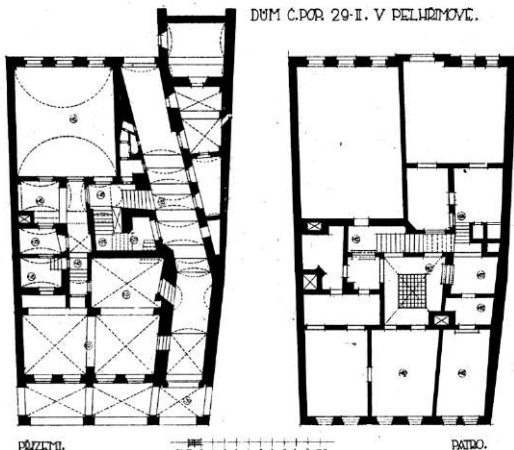
*

C. k. ústřední komise pro péči o památky ve Vídni vyřídila podání Klubu proti nevhodné novostavbě hotelu na místě domu č. p. 29. tak, že sice nebude bránit zboření starého domu ani moderní fačadě, že však doporučuje, aby se upustilo zcela od projektované střešní kupole. (Mitt. Z.-Kom. 3. F. XII. [1913], 94.) Odbor Klubu za SP v Pelhřimově vysvětlil ovšem (přípisem z 2./9. 1913) c. k. ústř. komisi, že jeho stanovisko bylo zásadnější a nesměřovalo snad jenom k obhájení jednoho domu, nýbrž k zachování, ba zlepšení charakteru celého náměstí, načež komise výslovně uznala *pokrokovost a správnost* tohoto názoru a kvitovala to přípisem, jemuž výslovně dala volnost uveřejnění:

„Odboru Klubu za Starou Prahu v Pelhřimově! C. k. ústřední komisi je ctí sdělit se správou Klubu vzhledem k přípisu z 2. září 1913 toto: Nehledíme-li ke konkrétnímu tomu, to případu, stojí tu proti sobě dva názory, zásadně odlišné, jež zároveň svědčí o dvou různých proudech v památkovém hnutí. V posledním desetiletí ustálil se pod dojmem zkázy, již způsobilý rekonstrukce a špatné napodobeniny starých staveb, názor, že je sice nezbytné třeba pečovat při nových stavbách nebo přístavbách, aby se podřídl celkovému obrazu, že však má býti mimo tento

všeobecný požadavek provádějící architekt pokud možno nejméně omezován a především že jest třeba vyhnouti se všemu rekonstruování zničených budov a celých vedut. V nejnovější době však žádá se i na moderním architektovi stále důrazněji, aby se nejen vyhýbal všem rušivým momentům, ale aby se přimykával ve svém tvoření i v architektonické kompozici i v detailních formách pokud možno živlům staré domácí architektury, aniž je ovšem přímo kopíroval. Projekt odboru Klubu byl ve smyslu tohoto druhého požadavku a zacházel až tak daleko, že podle něho měly býti na celé řadě domů obnoveny v moderních formách bývalé štíty, což také byl hlavní důvod, proč se v ústř. komisi architekt Sochor vyslovil proti projektu. Ústř. komise však neváhá prohlásiti, že by *dnes již neměla těch pochybností* a že by projekt odboru Klubu přes drobné námítky, jež se vždy dají proti němu uvést, *bezpodmínečně doporučila*. — President F. Liechtenstein. Ve Vídni, 13. října 1913.“

DŮM ČP. 29-II. V PELHŘIMOVĚ.

Obr. 77. Půdorys přízemí a I. patra bývalého hotelu Rosolova v Pelhřimově. Vyměřeno r. 1913.

Tento přípis, který je koncipován generálním konservátorem a proto skoro miniaturním pojednáním z teorie ochrany památek, dává úplnou satisfakci za posměch, jemuž byl vydán se strany některých jednostranně myslících a neinformovaných spoluměšťanů náš odbor v Pelhřimově. Ostatně dnes značná část těchto pochybovačů prozřela po dokončení nového hotelu a uznává, že naše obavy se uskutečnily. Ba možno říci, že kdyby se byl po těchto zkušenostech stávl nový hotel až nyní, bylo by již daleko více porozumění a souhlasu pro návrh Klubu. Bohužel jedna strana náměstí je na dlouhou dobu zničena. Zđ. Wirth.

Obr. 78. Hospodářská budova v býv. bot. zahradě.

Obr. 79. Zadní branka do býv. bot. zahrady.

BÝVALÁ STARÁ PRAHA.

XI. Z bývalé c. k. *botanické*, kdysi Jesuitské zahrady na Smíchově, o jejíž parcelaci bylo rozhodnuto r. 1905, zbyl jen barokní dispensář (čp. 74), vystavěný tu uprostřed zahrad r. 1735¹⁾ Dienzenhoferem pro churavé řádové kněze v sadu tehdy tovaryšstva Ježíšova a dnes z vůle a moci stavebního úřadu města Smíchova nedůstojně zastavěný až po I. p. nábrežní zdi.²⁾

Stará dispozice zahrady jest patrna z Berkovy rytiny z doby kol 1820 (obr. 81). a z Hergetova plánu z konce XVIII. stol.³⁾ Ne zcela pravidelný obdélník se poněkud rozšiřoval směrem od řeky; v úhlu směrem k dnešnímu náměstí Jakubskému (sev.-záp.) rozšiřovala se zahrada o trojúhelný pozemek, na němž stála budova hospodářská. Jeden vchod vedl z pobřeží na sev.-vých. rohu, druhý v rohu severozápadním. Zahrada, rozložená na terrainu mírně od řeky stoupajícím, byla rozdělena dvěma hlavními cestami podélnými a příčně dělil ji mírný svah na větší část dolní před dispensářem a menší část horní; dolní část byla rozdělena 3 hlavními osami příčnými, horní jednou hlavní osou příční. Čtyřúhelníky, jež vznikly tímto dělením podélným a příčným, byly znova v půli děleny dalšími cestami vedlejšími; průsečíky cest pak rozšířeny v elip-
sité nebo kruhové prostory. Na severní hlavní cestě podélné byly na těchto křižovatkách dvě vodní nádržky.

Dispensář ležel v jižní hlavní ose podélné.⁴⁾ Na koncích prvé hlavní příčné cesty (směrem od řeky) stály dva

pavillonky čtverečné se šindelovou mansardou⁵⁾. Hospodářská budova v sev.-záp. rohu (obr. 79.) byla o dvou křídlech, přilehlých k sobě v pravém úhlu a s ohradní zdi tvořila dvůr, do něhož vedl sev.-záp. vchod. Oba vchody byly sklenuty prostými polokruhovými oblouky nad pilíři. Ve zdi těsně u uvedeného hospodářského stavení byla branka (obr. 78.), obستoupená dvěma pilastry, jejíž nástavec na středu obloukem se vypínal v tympanon s plastickým dvojhlavým orlem a rozvilinami.

Plán z r. 1848 (obr. 82.)⁶⁾ ukazuje, že zahrada byla r. 1835⁷⁾ rozšířena o sousední zahradu Kounickou, jež se rozkládala na úzkém pruhu podél jižní zdi botanické zahrady a byla rozdělena širokou podélnou alejí, kolmo protať cestami příčnými a zakončenou zbořeným nyní pavilonkem⁸⁾; vása (obr. 80.) s vrcholů střechy postavena v novém sadě na tomto místě. Na pláne samotné botanické zahrady (nehledě k přemístění vodních nádržek a skleníků) jest nejvýznamnější změna, že část zahrady okolo dispensáře byla již před r. 1848 (patrně v letech 20tých až 30tých) upravena v „anglický sad“ s točitými pěšinami, hustě osázený křovinami⁹⁾. Casem pak setřela se původní dispozice — rozvojem vegetace a tím, že původní styl nebyl udržován — ve všech částech zahrady a tak ukazují nám ji snímky Eckertovy asi zlet šedesátých v partitích, jež nebyly kultivovány sadbou rostlin k vědeckému studiu¹⁰⁾ zarostlou husté stromy a keři, tvořícími krásná zátíší a vykáčená nebo zasypaná v letech 1905-6.

Obr. 80. Vása s bývalého pavilónku v bot. zahradě.

¹⁾ Datum v tympanu zahradního průčelí.

²⁾ Návrh našeho Klubu na úpravu sadu a pavillonu, vypracovaný architektem P. Janáčkem, v „Krásě Našeho Domova“ I. (1905), 95. str. 2. Ve sbírkách Soupisné komise m. Prahy.

³⁾ Fotografie staršího vzhledu pavillonu v publikacích: Kick, Alt-Prager Architektur-Detaile, Videň, Schroll. Tab. 7-9 (zahrad. průčelí) Tab. 62. (detail, střecha) — Zeyer, Barok a rokoko v Praze. (Videň. Berthé a Cie.) Zahradní fasáda (detail, střed a pravá část postranní). — Dr. L. Jeřábek, Pražské zahrady a paláce, str. 24. (zahradní průčelí s vegetací, snímek Eckertův), str. 23 (zahradní průčelí; snímek Křížův) — Kubín, Dienzenhoferovy (1907), tab. 16. — „Krása Našeho Domova“ (I. 1905), 96. (zahrad. průčelí; snímek Eckertův).

⁴⁾ Viz Šemberovo panorama Prahy z r. 1831.

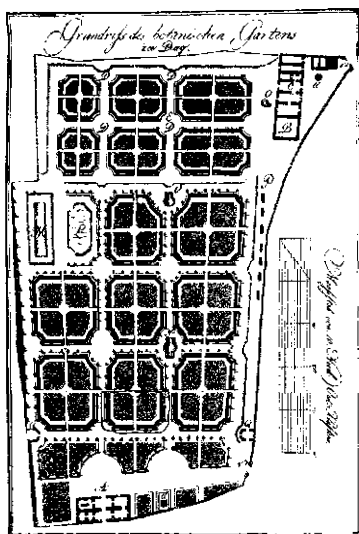
⁵⁾ Zapůjčil p. Matyáš Tatar, inspektor c. k. botanické zahrady v v.

⁷⁾ Čechy. III. Praha, část II. 418.

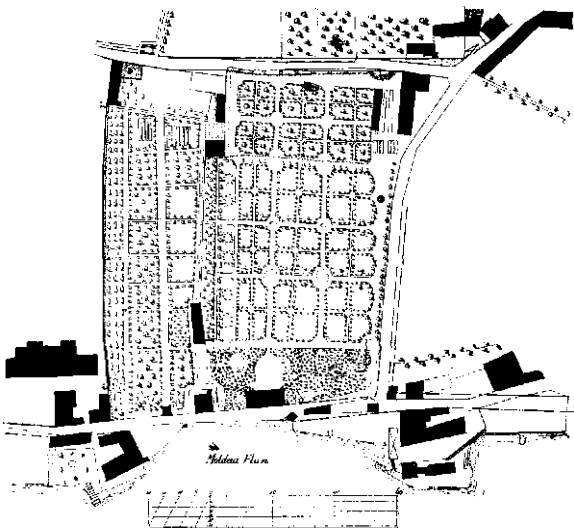
⁸⁾ Fotografie v „Krásě Našeho Domova“ I. (1905), 100. Akvarelovaná perová kresba arch. Vlast. Hofmana v Museu města Prahy.

⁹⁾ Viz i pohled ze zahrady Kinských od Morstadtta a Šembery, rytý Richtrem v albu Malerische Darstellung von Prag¹¹⁾. Repr. Dr. Wirth v „Pražských zahradách“ (1910), 9.

¹⁰⁾ Popis rostlinného inventáře zahrady v článkách prof. Mikana v I. sv. „Zeitschrift des vaterländischen Museums“ 1827 a v Krombholzově průvodci po Praze. Zpráva o stavbě vodovodu v „Unterhaltungsblätter“ 1828. Nr. 59.

Obr. 81. Plán bývalé botanické zahrady z poč. XIX. stol.

Obr. 82. Plán býv. bot. zahrady z r. 1848.

Pro nás botanická zahrada a její architektonický inventář není uzavřenou kapitolou a to dotud ne, dokud se nedosáhne, aby bývalému jezuitskému dispensáři – známému jako pavillon Dienzenhoferův – bylo zjednáno důstojné prostředí. Za 5 či 6 let, co stojí nábreží, v němž je zazděn,

bylo dokázáno, že toto nábreží je málo oživenou pobřežní promenádou, naprosto nekomunikační tepnou. Zboření zdi u pavillonu a zřízení zaprášeného pruhu nábrežní ulice dnes nepřekáží žádný objektivní důvod a přátelé pražských památek kladou tento požadavek do svého programu.

Jiří Hofman.

MIZÍCÍ STARÁ PRAHA.

18. Na jaře t. r. byl zbořen dům čp. 804 II. na nároží Václavského náměstí a Krakovské ulice a vedlejší dům v Krakovské ulici č. p. 1256 II. Dům č. p. 804, zvaný kdys „U Kominiků“, „U Nigrinů“, „Nová Hospoda“¹⁾, byl vystavěn na místě dvou starších jednopatrových domů v roce 1843 stavitelem Novotným.²⁾ Půdorys bývalého zájezdního hostince, s velikými stájemi, byl v základě zachován. Část do Krakovské ulice byla vystavěna ze základu znova. V domku nárožním zachováni v přízemí placové klenby, v druhém domku hladké klenby křížové, odolavši požáru, jenž byl podnětem ke stavbě.³⁾

Nový dvoupatrový dům záležel ze dvou křídel, z nichž jedno bylo obráceno do Václavského náměstí a kratší stranou do ulice Krakovské, druhé, přiléhající k prvnímu v ostrém úhlu, do ulice Krakovské. K tomuto křídlu přimykalo se ve dvoře v pravém úhlu třetí domovní křídlo, jež do ulice Krakovské obracelo svou úzkou stranou o samostatném průčelí a vytvořilo dům s č. p. 1256 II.

Průčelí do Václavského náměstí bylo o 11 okenních osách; nejširší osa střední připadala do mírně vystoupělé risalitu. Hlavní římsa byla nad risalitem podepřena zubozemem a převýšena nízkou attikou. V přízemí hladká plochá

bosáž; nad přízemkem dělicí římsa, pod ní hladký vlys; mezi I. a II. posch. dva pásy s dvěma kordony a podobné vodorovné členění nad II. posch. V nadpraží oken a krámů v přízemí byla vystouplá hladká výplň, podložená rovnou římsou, okna I. poschodí rámována v maltě, nad nimi rovná římsa, protažená veskrze po šíři obou fačad; římsy nad i pod okny podepřeny vždy dvěma ryhovanými konsolkami se závití, přizdobenými palmětou; na římsách nad okny nasazeny uprostřed a na rozích akroterie; pod okny I. posch. (v parapetech) výplně s plastickými rozvilinami pozdně empírových forem; okna II. posch. rámována v o-mítce, parapety vhloubené, hladké. Po stranách okna v risalitu po dvou pilastrech, probíhajících oběma patry, s kompositními hlaviciemi; prázdňé plochy průčelí na risalitu členěny hladkými, vhloubenými výplněmi, v přízemí pokračují pilastry lesenami, jimž plastické ornamentální motivy ve vlysu pod kordonelem tvoří hlavice.

Průčelí do ulice Krakovské o 7 oknech bylo – vyjma risalitu a plastickou dekoraci – vypraveno stejně. Průjezd byl ploše valeně sklenut. Točité schodiště umístěno v úhlu mezi křídlem do náměstí a křídlem do Krakovské ulice. Ve dvoře obíhaly podél obou křídel v obou patrech pavlače na konsolách s železným litým sloupkovým zábradlím. Střecha domu byla sedlová, krytá taškami. Ve dvoře v levo stála otevřená kolna na vyzdýcháných pilířích.

Dům č. p. 1256 byl přestavěn taktéž z jednopatrového

¹⁾ F. Ruth, Kronika královské Prahy, 1091.

²⁾ Plány starého i nového domu v stav. arch. města Prahy; zkoumány 12. května 1842 a druhé plány 4. března 1843. Nárys původního průčelí je bez vypuklých ozdob. Krov zřizoval tesařský mistr Jan Beyer.

³⁾ Protokol o stav. komisi, str. 8. tamtéž.

domku od základu stavitelem *Josefem Kaurou* roku 1837⁴⁾, uvnitř byl dům adaptován stavitelem *Jos. Svobodou* r. 1870.⁵⁾ Dům měl hladkou fačadu, v přízemí plochou bosáž, pod oběma patry po kordonu, okna rámovaná v maltě. Nad domovním vchodem zamřížovaný světlík. Točité schodiště.

Dům č. 804 je typický vzor současné pražské domovní architektury. Nízký

Obr. 83. Dům čp. 804/II. na nároží Krakovské a Václavského náměstí, zbořený r. 1913.

relief průčelí, jeho střed sjednocený průběžnými pilastry a vyznačený římsou se zubovcem a attikou, a motivy výzdoby vážou se ještě k tradici empirové, kterou záhy na to začala vytlačovati vedle středověkých forem normální renaissance. *Ješek Hofman.*

⁴⁾ Plány bývalého i nového vzhledu v stav. arch. m. Prahy; komise konána 19. ledna 1837.

⁵⁾ Ibidem; plány schváleny komisí 2. ledna 1870.

PŘÍSPĚVKY K DĚJINÁM A MÍSTOPISU KRÁL. HLAV. MĚSTA PRAHY.

XVIII. BOJ ZA STAROU PRAHU PŘED PŮLSTOLETÍM.

Roku 1862 usnesla se rada král. hl. města Prahy odstraniti mramorovou Krocínovu kašnu na Staroměstském náměstí, o níž Fr. Palacký (ve schůzi sboru obecních starších 28. dubna 1856) pravil, že má uměleckou cenu příliš prostřední a prohlásil se za její odstranění ve prospěch důchodů obecních, a již ani České Museum, kterémuž obec tuto uměleckou památku nabízel darem, neuznalo za hodnou přijetí. Když pak městská rada hodlala zříditi vodomet s kašnou na hradbách blíž hostince „Bohemie“, usnesla se 23. května 1862, že se k tomu užije staré mramorové kašny na náměstí Staroměstském, pokud to bude možno.

Místodržitelství království českého dozvěděvši se o tom, vyžádalo si již výnosem ze dne 27. května t. r. ospravedlnění rady městské, načež 5. června nařídilo starostovi Fr. Pštrosovi ml., aby se kašna na místě příhodném opět postavila. Zpráva rady městské i rozkaz vicepresidenta místodržitelství, otištěné v Nár. Listech 21. června 1862, jsou zejména pro dnešní poměry velmi poučné. Usnesení místodržitelství, jež následovalo na zprávu rady městské ze dne 30. května 1862, č. j. 221 pr., zní v překladě:

„Blahorodý pane! Lituji, že jsem neshledal ve zprávě z 30. m. m. č. 221 dostatečného ospravedlnění rozkazu, kterýž byl dán k odstranění mramorové kašny na Staroměstském náměstí. Pochybnosti, jež jste vyslovil o historické a umělecké ceně památky stavitelské, musí býti prohlášeny za zcela neospravedlněny, protože dřívějšími vyjednáváním památnost kašny této byla dostatečně vyšetřena a protože přednost magistrátu vynesl předsida místodržitelstvího z 6. ledna 1854, č. 122 byl dostatečně poučen, jaký názor o té věci má c. k. ústřední komise pro zkoumání a zachování památek stavebních. Jistě jste, Vašnosti, z onoho vynesení presidiálního shledal, že c. k. ústř. komise zcela rozhodně se vyslovila proti přenesení monumentální kašny, o němž se již tehdy mluvilo, a to proto, poněvadž rozebrání a převážení již poškozených památek v kusech jest nanejvýš nebezpečné pro jejich zachování, protože dále tato kašna již původně byla určena pro náměstí před radnicí, kdež také byla postavena, protože z ohledů uměleckých a historických je žádoucí, aby památky a díla umělecká byly nejen vůbec zachovány, ale také právě tam, kde jsou

umístěny podle svého prvotního věnování, a posléze, poněvadž kašna na svém dosavadním stanovišti úplně souhlasně s celou konfigurací náměstí a s domy kolem něho, ještě pořád značně starobylého, má krásný a cihlohný výraz celku. Jakož opět prohlásil u místodržitelství konservátor památek stavebních, jest kašna tato, byť i figurální výzdoba v kresbě nedala se jmenovati úplně bezvadnou, všem znalcům umění a všem archeologům jednou z nejdrahocenějších památek stavebních z doby Rudolfské. Při těchto okolnostech nebyli jste oprávněni, ani Vy, pane starosto, ani městská rada podle ustanovení minist. nařízení z 24. června 1853, č. 1256, vydaného na základě nejvyššího rozhodnutí z 31. prosince 1850, vložití ruku na tu kašnu a to tím méně, ano nebylo nejmenší příčiny, jež by nutila k jejímu rozebrání. Ale dvojnásobné výtky zasluhuje toto opomenutí platného a v neblahosklonnějším úmyslu vydaného zákona, když zdejšími vyneseními z 6. ledna 1854, č. 122 a z 1. května 1859, č. 4186 bylo zakázáno opětně a výslovně každé svědomcě naložení s kašnou. Nemohu tedy jinak, než vyjádřiti Vašemu Blahorodí svou nelibost nad tímto protizákonným a příliš rychlým zakročením ve věci této a zároveň vysloviti své podivení nad tím, že porada o předmětě, který se dotýká tak blízko zájmu veřejného, neděla se veřejně a že nebyl o ni žádný zápis rady městské publikován, takže usnesení o tom doneslo se úřadům a obecnostu teprve tehdy, když se skutečně začalo bourati. K tomu konci uznávám za dobré Vašemu Blahorodí naříditi, abyste pod svým osobním dohledem anebo pod řízením jiného a u přítomnosti několika členů rady městské, jakož i u přítomnosti konservátora Vocela a profesora Gruebra, pak jednoho delegáta c. k. zemsk. staveb. ředitelství, kterémuž se o tom také věděti dává, zavedl se vši rychlostí komisionální vyšetřování, při kterémž má blížie býti ustanoveno, kterak by se svrchu obsažené nařízení dalo provésti. Den komise budíž oznámen c. k. stavebnímu ředitelství a výsledky její budíž bez průtahů předloženy místodržitelství. Až do opětného postavení kašny bude však magistrát pečovati o to, aby již rozebrané a při hradbách nepřirodně složené části kašny byly chráněny před všelikým poškozením. Přijměte Vaše Blahorodí ujištění o mé nejdokonalější účt. V Praze, dne 5. července 1862. Místopresident Kellersperg.“

Dr. M. Navrátil

K NOVOSTAVBĚ NÁROŽNÍHO DOMU „U KLÍČŮ“.

Tu a tam byla vyslovena ve veřejnosti domněnka, že nový dům (č. p. 270-III.) na nároží Karmelitské ulice a ná-

městí Radeckého, v místech, kde stával dříve dům „U Klíčů“, byl postaven podle návrhů našeho Klubu. Považujeme za

svoji povinnost obradit se proti této versi zcela rozhodně a prohlásit, že nesouhlasíme s touto novostavbou již zásadně z důvodů řešení situačního, jež nehoví nikterak našemu dávno již vyslovenému požadavku po původním uzavření prostoru náměstí Raadeckého. Každému, kdo se o tuto otázku upřímně zajímá, jest zajisté velmi dobře známo, že Klub usiloval vždy o úplné zastavění průlomu „U Klíče“ domem průjezdným i průchodícím, náležejícím ke skupině domů, jež by zastupovala pokud možno bývalé domky tu postavené v jejich pohledové funkci; nádvorí této skupiny mělo být upraveno tak, že veškerá komunikace vozová i pěších passantů byla by tu zcela dobře možná.* Projekt takový, intencím Klubu v celku odpovídající, byl vypracován v městském úřadě stavebním architektem Stanislavem Sochorem;** k jeho uskutečnění však nedošlo, protože zemský výbor na základě dobrozdání svých znalců — se stanoviska uměleckého naprosto pochýbeného — zamítl zdravou a výtvarně správnou myšlenku úplného zastavění průlomu a přiklonil se k částečnému ponechání otvoru do náměstí řešením široké otevřené ulice, která ovšem rozbila jednotnou jižní frontu náměstí a krásnou jeho uzavřenost, tak nezbytnou k architektoni-

ckému účinnu jeho prostoru. Ale i pak žádal Klub, doufaje, že bude možno aspoň něco umělecky zachrániti dobrým řešením, aby byla vypásána na ně soutěž nebo vyvolen určitý architekt, ale marně.

Z toho všeho vysvitá, že varianta situačně nepříznivá, zemským výborem schválená, jež byla právě nyní dokončena, odporuje zřejmě názorům i snahám Klubu, jež ostatně nepokládá ani vlastní architekturu novostavby právě za nejšťastnější rozřešení choulolistivého problému vestavění moderní budovy do starobylého okolí spolu se správným a citlivým nalezením měřítka i charakteru sem se hodícího.

Tím ovšem není nikterak řečeno, že se Klub zásadně staví vůbec proti modernímu rázu, jehož se tu architekt pokoušel docílit, trvá však vždy na postulátu uměleckého taktu k hotověmu a bezprostřednímu okolí architektonickému, v němž novostavba vznikla, jakož i na čistotě a logice výtvarné myšlenky i formového systému. Autorem novostavby „U Klíče“ není nikdo z členů domácí rady Klubu. Prohlášíme na tomto místě veřejně a jednou pro vždy, že Klub neměl s projektem nového nárožního domu, postaveného nyní na místě starého domu „U Klíče“, nic společného a že odmítá za tento dům veškeru zodpovědnost v ohledu jakémkoliv. Ch.

* Srov. „Věstník“ I. (1910), 10—13, obr. 15—27.

** Srov. ibidem I. (1910), 18—19.

DRUHÝ SJEZD NA OCHRANU PAMÁTEK 27.-28. ZÁŘÍ V PRAZE

byl pořádán jako IV. sjezd čes. archaeologů a spolků muzejních Pracovním výborem, zvoleným na I. sjezdu r. 1908 (Předseda Jan Herain, místopředseda Jan Hellich, gener. jednatel A. B. Černý, pokladník Jos. Wiesner, zapisovatel Dr. K. Guth, Dr. V. V. Štech a Dr. V. Vojtěšek, členové: Al. Bouda, Jan Emler, MUC. Jos. A. Jira, Fr. Khol, Jos. Koudelka, JUDr. K. Prokop, Alb. Stocký, Dr. Z. Wirth, Fr. Zuman). Protože nebylo možno uskutečnit usnesení sjezdová z r. 1908 pro jich platonický ráz, pořádán sjezd s programem (konservace památek se stanoviska technického) výlučně praktickým a přednášky spojeny s demonstracemi a vycházkami. Sjezdu předsedal em. lékařník J. Hellich. Účastníků bylo skoro 100, z Čech a Moravy (odborníci, zástupci muzeí, archivů, ochranných spolků a vědeckých i samosprávných korporací). Zahajovací večer 27. září v Obec. domě, v němž byla podána zpráva o činnosti pracovního výboru sjezdového od r. 1908 gen. jednatelem A. B. Černým a referenty jednotlivých odborů 1. sjezdu (praehistorický, muzejní a památkový), byl zakončen přednáškou Dra Z. Wirtha o vývoji názorů na ochranu památek v 19. stol., provázenou 40 světelnými obrazy neporušených a restaurovaných staveb, maleb nástěnných a plastik.

28. září prohlédli účastníci praehistorické sbírky Musea král. čes. a jich konservování (výkl. adj. inž. Alb. Stockého), načež následovaly přednášky* o konservačních technikách s demonstracemi: Dra F. X. Jirka o obrazech na dřevě a plátně, G. Miksche o malbách nástěnných, Dra Fr. Macháčka o nádobách praehistorických (doplňování), Dra V. Vojtěška o archiváliích, arch. St. Sochora o stavbách a kamenných předmětech, K. Čapka o štukách sgrafitech, prof. J. Šwimerského o dřevu. K přednáškám pojila se věcná debata. Odpoledne uspořádány vycházky do musea král. hlav. města Prahy (výkl. adj. V. V. Štecha), do restaurovaných zbytků románského domu č. p. 16/1. (výkl. arch. St. Sochora) a na ležení restaur. kostela sv. Petra na Poříčí (výkl. stav. K. Kováře). Na závěr sjezdu zvolen pracovní výbor (nově přibylí: prof. Jos. Kazimour, Dr. Fr. Macháček, PhC. Sv. Procházka, ubyli A. B. Černý, J. Herain a J. A. Jira). Příští sjezd (1914) bude věnován otázkám muzejní a archivní praxe (installace, inventarisace, konservace), následující potom (1915) přírodním památkám a ochraně přírody.

* Vydou v doslovném otisku ve zprávě o sjezdu, jejíž vydání bylo zdrženo stávkou knihtiskářů a jež bude dodána všem účastníkům.

LITERATURA.

Dr. Rich. Schmidt, Zum Entwurfe eines oesterr. Denkmalschutzgesetzes. (Oesterr. Zeitschrift für Verwaltung XLVI. (1913), 127—128, 131—132.) Autor, jenž prokázal nedávno vydáním Soupisu památek v polit. okresě jáchymovském (Soupis XL.) nejen zájem o historické památky, ale i kvalifikaci odborníka, podrobuje tu definitivní znění návrhu ruského zákona památkového z r. 1912 kritice po stránce právní. Má námitky proti § 2. (v omezení památky historické a umělecké slovy „wegen ihrer hervorragenden Bedeutung“ navrhuje zaměnití „besonderen“, protože by jinak zákon chránil jen uniká a ne objekty lokálního významu), proti § 19. (Vetředění při soukromých objektech odpadnů), postarádá výslovného hájení okolí památky, pokud je v majetku veřejném, shledává nepřesnými ustanovení o náhradě škody, vznikle majetnicku památky omezováním volné dispozice majetkem, i ustanovení o vyvlastnění památky a ze zájdu odmítá všechny represálie a výhrůžky, činěné ve jménu ideje a pásy k památkám atd. Nakonec navrhuje dodatky: státním úřadům památkovým budí vyhra-

zena největší volnost k prohlídce, popisu a zkoumání památky; budí zdůrazněn těsnější styk mezi státními úřady památkovými a stavebními a závaznost dobrozdání pam. úřadů při udělení stavebního povolení; stát at převzeme náklady obcí, spojené s komisemi a pod. při záležitostech památkových. Z. W.

J. Hofman, Die Gefährdung des Panoramas von Prag. (Zvl. otisk z „Union“, 1913, č. 277.—280., s obr.) Autor vykládá laikům v zájmu zachování panoramatu hradečského umělecké kvality, jež Vltava v Praze vytvořila, líči, co čeká toto umělecké bohatství, bude-li proveden úřední projekt kanalizace uvnitř Prahy, a naznačuje zlepšení, navržené našim Klubem.

Věstník Kroužku přátel starostnosti pro Plzeň a okolí. I. roč. číslo 1.—2. (s ill.) Se značným napětím finančních prostředků zahájil Kroužek plzeňský po vzoru našeho Věstníku i literární propagaci svých snah. Činí to kusné co do formy literární i co do zevnější úpravy tiskopisu. Ve vyšších dvou číslech je již nejen hojnost aktuálních příspěvků,

ale i materiál historický pro dějiny Plzně a cenné příspěvky k chystanému Souboru památek (Plzeňští sběratelé, Sanytrárna, Hlavní oltář u Františkánů, Model staré Plzně, M. Kotěnek, Zlatník plzeňský (1665 až 1742), O Radoušovic, Vánoce na Plzeňsku). Všechny bude v budoucnu důležitým pramenem pro dějiny ochrany památek v Čechách. Lvi podíl na literární práci má Lad. Lábelek.

XVI. zpráva o Měst. muzeu v Tábore za r. 1912 (Tábor. Náklad. obce. 1913. Str. 48, s obr.) obsahuje nekrolog K. Thirvor „Za Al. Bernardem“, resumé těžebního obrazu o pracích na Kozím (Kozí hrad po vykopání) s ilustracemi a článkem těžeb o zachráněných dvou starých domech v Tábore r. 1843. Seznam přírůstků sbírek je bohatý ve všech oborech, nejbohatší v oddělení tisků a rodinných památek.

Zikmund Winter, *Český průmysl a obchod v XVI. věku*. (Vydal J. V. Šimák. V Praze 1913. Stran XII. + 682. Winter nedokonal, co dítě ještě napsal k dovršení obrazu života měst českých století XV. a XVI. Smrt přišla dříve, nežli se kdo nadál, a přetřihla plnou jeho práci, že zůstalo torsem jeho díla a v něm neukončené poslední vydané knihy o řemesle a obchodu českém. Zlomek závazku, jenž měl podle Winterovy předpovědi podati charakteristiku práce řemeslné, organisací mistrů a obchodu městský s průmyslem spojený, nalezenej v pozůstatosti, umenšil sice ztrátu a kniha „Český průmysl a obchod XVI. věku“, vydaná J. V. Šimákem a názvem, jak jej určil sám autor, jež významným kamenem ve stavbě jeho díla, ale neobsáhla, co vlastně měla přinést. Winterovi bylo dopřáno doposud pouze část o organisaci cechovní a z části o práci jenom tři kapitoly, ale i v tom záleží většinou o důležitějších úkolech, jemuž měl býti svazek věnován. Co vypravuje Winter o stavu řemesel a organisací cechovní stol. XVI., o rozmanitosti cechů, jejich zařízení, vrchnostech, autonomii a správě akce cechmistry a schůze valné, jak promlouvá o postavení mistrů, tovaryšů i učňů v řemesle i v životě městském, o tom všem pevnou rukou vybírá doklady z pramenů archívních, neúnavnou pilí nashromážděných, a vystihuje stav doby v zřetelných a poučných obrazech. Století XVI. znamená rozvoj řemesla českého i cechovního, ale ne v tom smyslu, že by vznikala nová odvětví a pokračovala specialisační práce — to přineslo již století XV. — nýbrž tak, že vzácnější řemesla vynikla i do měst malých a cechovní organizace se rozšířily všude. Ale ten vzrůst byl zhoršením poměrů, neboť všechna řemesla byla mistry až přeplněna, se neživila všech stejně dobře, množili se řemeslníci dvorští, šlechticů i prelátů, přibývali stolůř, nastávala konkurence židů, cizích výrobků, a venkov hleděl se emancipovati od města, hledaje širší odbytk produktů zemědělských. V té době rok 1547 je významným mezníkem, kdy král po potlačení nehotového povstání stavů českých potrestal nejvíce města královská a v nich vyzdvihl za „poku“ i český řemeslník zrušil jejich privilegia, třebas se nedotkl organisace mistrů s cechmistry pro vnitřní správu řemesla. Ten stav sice dlouho nepotrvál, ale i když byly cechům výsady jejich vráceny, zůstala autonomie cechů podlomena, zasažena do ní vláda i její orgány, rytíř královský a vedle něho v Praze ještě hejtmán, pod jejich dozorem stála i rada městská. Zatím cedům v městech poddanských dařilo se vlastně lépe, protože šlechtic z nevolnosti proti městům královským je podporovala udušlující jim výhody, napomáhala protobahání práva míle a působila i emancipační snahy venkova.

Líče tyto poměry mohl Winter jenom zřídka poukázat k literatuře a založil práci zcela na samostatném badání. Za to však v knize o práci opřel mosaikové skládané kapitoly o díle zedníků a kameníků, o práci maříské, o grafice a knižtisku skoro veskrze o výsledky literatury odborné, jež sice rozhodl velikými zkušenostmi archívními, ale spíše jen po stránce biografické, než umělecko-historické. V této části ocitl se pak ovšem Winter velmi často na půdě cizí, a i když chtěl přejmání názory cizí kriticky, činil tak se skepsí, které nedůvodňuje.

Knha o „Českém průmyslu a obchodu XVI. věku“ nese všechny vlastnosti díla Winterova, jejichž přednosti i vady častěji již byly zdůrazněny. Výhody metody i slohu Winterova uplatní se právě při posledních jeho knihách o řemesle a obchodu městském, kde šlo více o vystižení života nežli právních forem jeho, tu působila i novost látky a poměrně její ucelenost. V nich také způsobil práce Winterovy má do sebe nejmenší oprávnění. Život starodávný, třebas vázan formalitami, je přece příliš pestrý a rozmanitý, než aby se dal vstěsnat do umělé zkonstruovaného schématu, každý doklad jeho ve vlastním typem, jenž se neopakuje, a záleží na sešupení dokladů, aby tak byly výslovně měnící se možnosti života. A právě ve skládání příkladů v mosaiku, s úvahou,

a úmyslem, s umem, s tendencí“, jak zdůrazňoval sám Winter háje svou práci, tkví jeho dějepisné umění. Takovým způsobem se však těžko vystihuje vývoj, a Winter ani v této knize, omezen na jedno století, při níž měl výhodu, že mohl navázat na své knihy o řemesle a obchodu stol. XIV. a XV., nesťasoval vývoj poměrů a neodlišil ani přesné stavy před r. 1547 a po něm, nýbrž pro naznačení rozdílů výše hlavní účinky, jež byl rok ten přinesl. Tím méně nalazeme pak v díle Winterově zrovna s poměry cizími k hledání vývoje, které působily na vývoj český; a srovnává-li kdy Winter se stavem v cizině, děje se to náhodou a například, poznámkou, ne rozvedením paralely a vyvozením důsledků. Ovšem vytknutí toho, že se nedostává dílu Winterovému, není ještě smířlivý jeho práce, a kniha, vydaná po jeho smrti, je novým výmluvným důkazem, že dílo Winterovo je ceny velké a vzácné. Knihy Winterovy z části po řadu mnohých let jsou jediným zdrojem poučení, a uplyne jistě dlouhá doba, nežli snad dojde k novému zpracování jejich tematů na nových základech. A zůstává otázka, budou-li jim nabazeny docela.

R. Kuchynka, Jan Kupecký a V. V. Reiner. Katalog výstavy jejich děl. Praha. Rudolfum. 1913. (Str. 66 — 2, tab. 6.). Mimo úvod (charakteristika obou umělců od K. B. Mádlu) je celý katalog a výstava sama prací autora jediného, který v ní podal výsledek *oládního studia*, jež předcházelo výstavě. Při známé rozšířenosti díla Kupeckého po Evropě a při faktu, že Reinerovy práce jsou z největší části (fresky) nepřenosny, byl výsledek překvapivý, neboť poprvé v Čechách bylo shromážděno několik originálů Kupeckého a poprvé objevil se Reiner ve svých mladších pracích (jako krajinář a malíř allegorií). Katalog je sestaven metodicky a shrnuje skutečně všechno, co je o obou umělcích dosud zjištěno.

Průvodce po královském městě Plaku a okolí. (Spolu obraz současného života veřejného.) S plánem a ilustracemi. Vydal odbor Klubu Českých Turistů. Pisek 1912, 256 str. — Publikace má být především cestovní příručkou, která zabývá asi třetinu obsahu a zachovává metodu i ráz podobných prací. V druhém díle je vedle přehledu dějin města jenž má ovšem výhodu, že se může opírat o obšírnou práci Sedláčkovu a spokojuje se časovým postupem dat, přehled organizace politické, osvětové, humanitní, spolkové a hospodářské. Jsou to zhuštěné informativní odstavce, doložené statistickými údaji: říže tu je pojata studie J. Malého o vývoji veřejného života v XIX. století, která shrnuje lokální data v příspěvek k dějinám české publicistiky a politického života. V průvodci je také naznačeno rozdělení městského archivu, výtah z inventáře musea a připojena místní bibliografie. Pokud se týče popisu památek, bylo by si přáti, aby si příští vydání všimla města jako celku (charakteru jeho panorámu, půdorysu, rázu architektury) a metodického popisu; také v části ilustrační bylo by lze z památek města vytěžit více. Hledě k celkovému programu přinesla kniha do posavadní literatury průvodců novinku, že předkládá čtenáři soustavný pokus o obraz města nejen s hlediska jednostranného zájmu turistova, ale i jako složitý útvar s vlastním jeho životem ve všech oborech.

Max Morawetz v článku Deutsche Landeshauptstelle für Denkmalpflege, Natur- und Heimatschutz in Böhmen (v Deutsche Arbeit XII. [1913], 791—3) nastínil úkoly nově zřízeného (v 1913) odboru při zemském svazu čineckém pro německou část Čech pod předsednictvím Leo von Mattoni. Úřadování bylo zahájeno 1. září.

Jako dobrý příklad edice ikonografického materiálu může platit bohatě vypravená jubilejní publikace starožitického závodu Gilhofer & Ranschburg ve Vídni, vydaná prací dra Ign. Schwarze s předmluvou R. H. Barische: Wiener Strassenbilder im Zeitalter des Rokoko. (Wien 1914, 47 a 104 str., vel. 4.) Na 59 barevných a 57 černých tabulákách a 250 ill. v textu jsou reprodukovány pohledy z Vídně z let 1779 až 1798, kreslené hlavně Schüttem, Zieglerem a Janschu. Katalog pohledů jest kritický, uvádí všechny stavy desek, věrchní vydání, nové otisky, přetisky, všechny pozdější úpravy desek (hlavně v kostymu stáří pro současný vkus obecnější) atd. a je opatřen podrobnými životopisy autorů, v té rozsáhlosti a skříbílí vůbec poprvé podány. Pražská ikonografie, shromážděná ve skvělé úplnosti v Museu města Prahy a v Museu král. čes., zasluhovala si již dávno podobného kritického katalogu, který jest také jednou z nutných předběžných prací pražského soupisu památek; mají je již šortky daleko skrovnější (Lyon, Münster, Paříž, poslední i Kolín a./R.) počtem i kvalitou listů.

ZPRÁVY Z KLUBU.

AGENDA SPOLKOVA od 1. srpna do 31. října 1913. Komise pro postavení *Žitkovna pomníku* je dožadována o jmenování zástupce Klubu do poroty. — Podána žádost k zemské správě komisi o rozšíření její *základní stavební komise*, která sestává jen ze dvou členů, nemůže vyhovět dnešním velikým požadavkům, při podávání zodpovědných posudků na tu kladeným. — Protestováno i proti alternativnímu projektu kanalizační komise, jímž původně navržená *zeď u střešního plavidla* nahrazuje se jezem šíři vltavské hlavy porušující a kanalizační

komise znova žádána, aby dáno bylo místo klubovním návrhu na úpravu tohoto plavidla. Za podporu dožadán poslanec JUDr. Franta. — C. a k. místodržitelství žádáno o určení restaurace *basiliky sv. Jiří* na Hradčanech vzhledem k tomu, že v poslední době valnou měrou trpí, nejsou nikterak opatřena. O spoluveterní požádána c. k. ústřední komise pro péči o památky, c. k. zemský konservátor, městská rada pražská a Svaz pro povznese návštěvy cizinců. — U městské rady intervenováno obovřeným podáním, aby *Výtoň* v Podskali byla zachována a zá-

roveň požádan pol. klub „Výslech“, aby i on se o zachování zasedl a spolupodporoval návrh klubu. Výtož zadaptovat na Jesle. — Byl podán městské radě dodatečný doplněk k dřívější žádosti, aby při povolání regulací řáry bylo vzato na zřetel též výskové omezení na hořejším konci *Václavského náměstí* jako nutné pohledové složky perspektu svatováclavského pomníku. V této věci obrátil se Klub stejným podáním na zemskou správní komisi, která tu reprezentuje majetníka a stavebníka pomníku. Jiné odborné korporace, instance a jednotlivci současně o tom vyrozuměni. K podáním městské radě a zemské správní komisi přiloženy tři fotografie dnešní situace, do níž zakresleno příští zvýšení horizontu, způsobené povolením vysokými novostavbami a na-prosto potlačující dnes šťastný zjev uměleckého díla, který do prázdného prostoru se promítá. — V zálčnosti *barokního domu* čp. 143—I. na Malém náměstí staroměstské městské rada byla znova žádána o zachování se zdůrazněním estetického i historického významu, který tento dům v perspektu Malého náměstí zaujímá. — Městská rada žádá o změnu regulační řáry ve prospěch domu „U slunce“ na Poříčí, když majetník v případě novostavby knihovny chce se zavazet k výskovému omezení Klubem navrženému, čímž charakter této ulice bude zachován. — U zemské správní komise protestovali rovněž v zálčnosti upraveného rozhodnutí magistrátu proti *Rotundě*. — Městská rada žádá o znovumístění *Kašny* na Malostranském tržišti. Žádosti bylo vyhověno a tou změnou, že kašna posunuta výše proti paláci Schönbornskému. — K místodržitelství zaslána žádost o podporu a vyřízení protestu u zemské správní komise v zálčnosti *úpravy Josefovské třídy* a *Přáskavý synagogy*. — Policie ředitelství dotázáno, zda bylo dříve nařízení, jímž omezuje se event. zastavba doprava těžkých povozů a automobilů po *Katovské mostě*. — U příležitosti neoprávněného povolení *novostavby nemocnice „U Milosrdných“* městskou radou podán protest k zemské správní komisi. — U příležitosti *opravy řádky domu knihkuce Čalve* doporučil Klub znakovou kartuš nepolychromat, ale omezení proti omývku pražské obce schválil *projekt Funkova domu*, čímž tato poruší vlastní svůj plán. — Zemská správní komise upozorněna dále na chaotičnost řádky *Národního divadla*. — Radě města Prahy podány námítky proti postavení nového *nákladního nádraží* v Praze II. ve čtvrti svatopetrské a konservatorů požádan o podporu. — Městská rada podán protest, aby elektrická dráha nebyla vedena napříč přístiřím *Rudolfinským náměstím* a zároveň naznačena úprava etožár pro vedení a osvětlovací tělesa. — C. a k. universita dožadána za podporu klubovního protestu proti vedení elektrické dráhy v *Kaprově ulici*. — Městská rada upozorněna na několikrát povolení ku postavení *obrazkových automatů* uvnitř domů a paláců, jímž třípi historický jich charakter, a žádána, aby na příště podobné žádosti zamítla. — Min. kultu a vyučování udělilo klubu subvenci 600 K na model M. Strany.

České obce sokolská oznámila, že spis podaný Klubem v zálčnosti opravy Husova domku u *Husince* postoupila telovické jednotě „Sokol pražský“. — Městská rada v *Pardubickém* požádána o zapůjčení současně-
ného materiálu na úpravu náměstí „U zelené brány“ za účelem vystavení v Praze. Bohužel byla již většina soust. plánů v tu dobu autorům vrácena. — Odbor klubu v *Pelhřimově* žádá o další poskytnutí v zálčnosti regulace říčky Bělé, o adaptaci domu čp. 10./I. na radnici a o stromořadí v ulici k staré radnici.

MODEL MALÉ STRANY. Hotové části modelu byly nově přehledně upraveny a opatřeny krabicemi. Pro další postup práce byl zvolen ten způsob, že modely domovních bloků budou pevně spojovány s modelem přílehlého terenu, kdežto dosud model terenu byl v celku pořízován zvlášť a to z části z lepenky, z části ze sádry. Technická kancelář Klubu vynáší nyní bloky četnických kasáren, místodrž. knih-tiskárny, paláce Nostického a části ulice Mostecké a Míšeňské. Práce o modelu bude asi nutno uvolnit, protože městská rada nebyla s to, aby letos podnik vedle státu subvencovala.

NOVÍ ČLENOVÉ KLUBU. Po prázdninách přistoupiili za členy Klubu: Za zakl. členy p. Fr. Anž v Praze, A. Fuchs v Praze, Boh. Kafka, v Praze, J. O. hrabě Otakar Kolovrat Liebstein Krakovský, za činné členy (na r. 1914) sl. *Jan Adámek* v Karlíně, arch. C. Karel Arndt na Smi-
chově, JUDr. Jaromír Čihák na Král. Vinohradech, JUDr. Robert Flíder, maj. komisař v Praze, sl. Bož. Hanušovský, Kř. Vinohradech, p. Kateřina Hausarová na Smíchově, sl. Ludmila Jelínková, maj. klav. školy v Karlíně, Josef Kadlec, mag. vnoh. stav. resident v Praze, sl. Zdenka Kösslerová, uč. lycea v Král. Vinohradech, Rudolf Malý, průmyslník v Praze, sl. Marie Mašková, odb. učitelka v Král. Vno-
hradech, p. Jos. Novák, ředitel cukrovary v v. tamtéž, JUDr. Karel Růžička v Praze, Jan Škoupý, inspektor šk. uherských drah v Král. Vinohradech, p. Zdenka Stročková, doč. velkoobchodníka ve Vřová-
cích, PhDr. Rudolf Urbánek, c. k. profesor v Praze, Aug. Vizek, akad. malíř v Praze, Emil Weil v Praze a Al. Žižka v Král. Vinohradech.

Odpovědný redaktor Zdr. Wirth, 242-I./I.; redakční rada: J. Borovička, K. Guth, VI. Hofmann, B. Hübschmann, P. Janák, H. Opoeňský, Fr. Thoř. „Za Starou Prahu“ vychází jednou za měsíc. Otištění článků i vyobrazení jest dovoleno, udán-li pramen. Štůcky se přičítají k otištění (6 hal. za čtvereční centimetr). — Vydává Klub Za Starou Prahu, Praha 359./I. — Reklamační lhůta 4 neděle. Reklamače se nefrankují. — Tiskem „Grafie“, dělnické knih-tiskárny v Praze II., Myslíkova ulice. — Štůcky z graf. závodu J. Štencova v Praze I., Salvátorská.

Z ODBORU KLUBU „Za Staré Budějovice“ v Čes. Budějovicích. O prázdninách věnoval se odbor podpore práci na *Soupisu památek* v polit. okresu budějovickém a vydal svým nákladem 10 *pohlednic* ze starých Budějovic (otisky štůčků z Krásky našeho domova). — Podzimní činnost zahájena *prednáškami*: 11. října J. Emleer o „Ochráně domo-
viny“; 16. října Zdr. Wirth o „Ochráně památek“ a 25. října týž o „Sta-
rých Budějovicích“. Všechny přednášky byly provázeny světl. obrazy. O tematu „Umění v Budějovicích“ bylo vůbec poprvé přednášeno. Navštěva byla předjóná, ze všech vrstev českého obecnstva. Pořádní účastníci se také liter. kroužek Besedy. — Zahájeny přípravy k svolání valné hromady, jež by se usnesla na změně stanov, aby mohli být roz-
šířen výbor, a soustavně rozdělena agenda.

ZPRÁVA KNIHOVNÍKOVA. Do knihovny přibýly darem: XIV., XV. a XVI. výr. zpráva Komise pro kanalizování řek Vltavy a Labe v Čechách o činnosti její za leta 1910, 1911 a 1912. (Praha 1913.) (Dar. komise.) — Zpráva o činnosti Městského průmysl. musea v Hradci Krá-
lově za rok 1911—1912. (Hr. Kr. 1913.) (Dar. kuratorium.) — M. Ja-
kubička, Klášter Zahradu sv. Máří řádu kartuziánského na Ujezdě
v Praze. (Praha 1913. Nákl. vlast. Zvl. otisk z „Čas. Mus. král. čes.“
roč. LXXXV., LXXXVI. a LXXXVII.) (Dar. autor.) — Ferd. Pakosta.
Brounské pohledy. Příspěvek k ikonografii Brouna. (18 obr. a 2 přil.
Nákl. vlast. Praha 1913. Zvl. otisk z Č. S. P. S. Č. XXI.) (Dar. autor.)

ZPRÁVA PORADATELŮ. Z pravidelných nedělních výzevké
vykonány: 7. září výlet do Poděbrad (výklad podal em. lékařník J. Hel-
lich, 22 účastníci); 14. září do zámků v Měšicích (výkl. dr. O. Dlabac,
51 osob); 21. září do Liblic (výkl. dr. Zdr. Wirth, 45 osob); 28. září do
výstavy moderní grafiky, pořádané časopisem Verikon (výkl. E. Pacov-
ský, 26 osob); 5. října do konventu Maltézských rytířů (výkl. dr. Frant.
Pála, 62 osob); 12. září do kláštera strahovského (výkl. P. Straka, P.
Lohelius a K. Friedl, 83 osob); 21. října do výstavy J. Kupeckého a V.V.
Reinera (výkl. R. Kuchynka, 44 osob); 19. října do arcibiskupského
paláce (výkl. dr. Fr. Páta, 178 osob); 26. října do výstavy Maneasa Staří
místní grafici (výkl. dr. V. Stech, 44 osob); 9. listopadu do paláce
Morzinovského (výkl. dr. Fr. Páta, 105 osob); 16. listopadu do kaple
sv. Václava v chrámě sv. Víta (výkl. dr. Zdr. Wirth, 63 osob); 23. listo-
padu do Výstavy starostičnosti N. J. S. (výkl. dr. V. V. Stech, 93 osob);
30. listopadu do Nár. divadla (výkl. J. Budil, 52 osob); 7. prosince do
Jansovy posmrtné výstavy (výkl. J. Hofman, 57 osob); 14. prosince do
týnského chrámu (výkl. dr. K. Guth, 20 osob). Od Nového roku 1914:
11. ledna do románského domu (16./I.) a gotické síně v domě 144./I.
(výkl. arch. St. Sochor, 48 osob); 18. ledna do bývalého paláce Thura-
Taxiského (výkl. dr. Zdr. Wirth, 64 osob); 25. ledna do paláce kolovrat-
ského (výkl. adj. R. Kuchynka, 70 osob.).

NOVÝ BYT KLUBU. Klub se přesídlil v termínu sprnovém z domu
„U Vejvodů“ do domu čp. 359-I. na nároží Perštýna a Martinákové ul.
zvaného kdysi „U žlutého kola“. Dá domu — až bude dokončena úprava
a nová stavba v nádvorí — bude vhod jak z Perštýna, tak ze Skořepky
a z Martinákové ul. Místnosti, jež Klub na čas zaujal, jsou v I. poschodí
na pavlači; bude-li lze, přesídlil by Klub později do rozsáhlejších pod-
krovních komor, zařízených podobně jako „U Vejvodů“. V novém bytě
Klubu je zařízena a přístupna členská šatna jako obvykle. Temné ko-
mory prozatím Klub nemá.

Z KANCELÁŘE KLUBU. Dosavadní zástupce tajemníka p. Zrzavý
vzal se dnem 1. října svého místa. V kanceláři klubovní úřaduje se
jako obvykle od 9—12 a 3—6 hod. O prázdninách byly nově srovnána
klubovní listovna. Provedena inventura skladu publikací. Byl zjištěn:
I. roč. „Věstníku“ 34 výtisky úplné a 31 výtisk neúplný. II. 17 výt. úpl.
a 40 výt. neúpl. III. 48 výt. úpl.; mimo to jsou na skládě v počtu 108 až
225 výt. všechna jednotlivá ill. roč., mimo čis. 9. Z *letáků* jsou na
skládě: leták o Malé Straně; o domě Braunově a o Štáncích; o regulaci
u Brusky; o panoramatu Emauzském. Z ostatních publikací Klubu
jsou na skládě: brožury o regulaci *Malé Strany*, 5 kusů (I K 60 h), bro-
žury o *manifestaci schází* na ochranu Staré Prahy r. 1899 na Zofíně,
74 kusů (50 h), katalog klubovní expozice v pavilóně města Prahy na
výstavě obchodní komory 1908 v Praze, 67 kusů (10 h), jubilejní bro-
žury Klubu „Za Starou Prahu“ 1899—1909, 37 kusů (10 h). Z přemii
jsou na skládě: reprodukce *Prostýtné* litografie Staroměstské radnice a
Týna (po I K), barevná rep. *Strétova obrazu* Malostranské střešy
(50 h) a *Bandova litografie* Zatecká ulička (10 K). Mimo to jest na pro-
dej album *Krásná Praha* (I K 60 h), litografie B. Veselého *Starý senát*
staroměstské radnice (6 K) a *plán Malé Strany* (I K).

Z REDAKCE. Číslo toto vydáno se značným opožděním proto, že
pro tiskovinu finanční situace Klubu nebyde možno v roč. IV. vydati více
než 10 čísel. Poslední dvojčíslo (9.—10.) vyjde v únoru. K reprodukci
zapůjčili jsme darovali originály fotografie: k č. 73—77 odbor Klubu
v Pelhřimově, k č. 83. p. Fr. Dvořák v Praze, k č. 70—79, 82 p. Matyáš
Tatar, insp. c. k. bot. zahrady v v. na Smíchově, k č. 80—81 J. Hofman.

ZA STAROU PRAHU

VĚSTNÍK KLUBU ZA STAROU PRAHU

ROČNÍK IV.

V PRAZE, DNE 8. KVĚTNA 1914.

ČÍSLO 9-10

MIZÍCÍ STARÁ PRAHA.*

Obr. 84. Dům čp. 791-II. s věží. Situace na nároží náměstí a ulice.

Obr. 85. Dům čp. 791-II. s věží. Stav fasády před zbořením.

19. Dům čp. 791-II. s věží na nároží Václavského náměstí (čís. 38) a Vodičkovy ulice, zbořený na podzim 1913, patřil k důležitým budovám na Novém městě. O jeho významu pro situaci v městě bylo již ve Věstníku jednáno (III., 2-3, obr. 3-5) a stejně byla zde podána obšírná historie jeho majetníků (III., 4-5); jeho stavební historie, pokud se dala vyčísti z posledního zachovaného stavu, má hlavně 4 období: k staršímu, snad ještě středověkému domu byla kolem r. 1600 přistavěna věž, kolem polovice XVIII. století a kolem r. 1800 úplně přestavěna křídla do ulice a na počátku 20. let XIX. století vystavěna v zadním dvoře menší budova obytná a vybudoována zahrada s pavilonem. Ze všech těchto staveb zachován jen empírový pavilon, kdežto nejstarší článek, renesanční věž, i s cennými malbami** v I. patře bez ohledu zbořena.

Věž, vstavená do kouta mezi domy čp. 791-II. a 789-90-II., byla čtyřpatrová, na čtverci zbudovaná. Stěny byly bez členění, plochá bossáž v maltě byla snad přidána později. Nad okapní římsou bylo ještě attikové patro se štíty na všech stranách, pokryté břidlicovou moderní

střechou s oplechovanými vikýři. Přízemí bylo upraveno moderně (výklade krámové); v patrech byla na dvě strany sdružená okna s profilovanými rámy, spodními i návojevími římsami; v attikovém patře uprostřed stran sdružená okna s polokruhovým obloukem a společným rámem, po stranách kanelované pilastry na stylobatech, mezi nimi v nárožních polích prázdné niky. Štíty měly v ploše sdružené obdélné voluty a toskánské pilastry, na vrcholu trojúhelný římsový nástavec rozeklaný s podstavcem pro vížku (scházely) uprostřed a s piniemi (scházely) po stranách. Na nároží na styku volut štítových stály velké vížky válcové.***

V pokoji v I. patře (3·39 m vysokém a 5 m do čtverce měřícím) byla křížová klenba renesanční, v ostatních patrech stropů nebylo; jenom vedly nahoru nové dřevěné schody. Vazba kro-

Obr. 86. J. Navrátil, jaro. Detail z výzdoby stropu ve věži u domu čp. 791-II.

*Čís. 1.—10. v r. III., čís. 11.—18. v roč. IV.

**Část maleb snižena nákladem Musea města Prahy a uložena v lapidariu na vystavěti.

***Srovnaj fot. ve Věstníku III., obr. 3. a kresby u Balšánka, Štíty v české renesanci (1902), obr. 95—96.

Obr. 87. Dům čp. 791-II. Přední dvůr.

vu byla nová. V I. patře odkryty na klenbě pod moderní patronovanou malbou temperové malby J. Navrátila z let 1840tých, jichž význam dosud nebyl oceněn a jež nebyly ještě ve vývoji umělcův zařazený.

Dekorace Navrátilova podrobovala se úplné konstrukci stropu, provázející hrany kříže klenbovní širokými pásy, s rosettovou rozvilinovou na křížení, a vyplňující zbývající plochy vysečové samostatnými obrázky v čtyřlaločném rámcí uprostřed a v oválných po stranách; podobné byly křížové pásy rozčleněny nejprve výplněmi ukončenými nahore kartuši s emblemem a zdobenými dole stylizovanými květy nebo ovocem, potom dvěma drobnými grissaillemi a konečně u vrcholu klenby oválným příčným medailonem. Obsah všech výjevů i emblemů dekorací byl diktován thematem: čtyři roční počasí. Tak ve výšečích následovaly: 1. (vých. strana) jaro; uprostřed skupina sedící dámy s vějířem a pána, jenž hraje na flétnu (viz obr. 86); v drobných postranních polích: dva hoši pouští mydlové bublinky a draky; 2. (sev.) léto; uprostřed skupina nahých žen, jedna drží miskou; po stranách hoch dává při děvčeti, druhý výjev nezřetelný; 3. (jih) podzim; uprostřed česání ovoce, po stranách štěpování stromu, druhý výjev nezřetelný; 4. (západ) zima; uprostřed galantní málo zřetelná scéna, po stranách kucharka a hořící krb. V pásích obsahovaly dolní výplně: (severozáp.) slunečnice a lovecké emblemy; (severových.) v kartuši kohout, v poli květy; (jihových.) v kartuši jelen, v poli ovoce; poslední (jihozáp.) výjev pln nezřetelný; v osmi grissaillech byly postavěčky postaveny jako allegorie věd a umění; v příčných oválech konečně byly opět genové výjevy ze čtyř ročních dob: (severových.) jaro, nezřetelný; (jihozáp.) léto, poprsí mladíka s rvou ve vlasech, nesoucího v ruce snop apřes rameno strom; (jihových.) podzim, dívka s rvou ve vlasech a s misou ovoce; (severozáp.) zima, stařec u vánočního stromku.

Zbořený dům skládal se vlastně ze tří jednopatrov. staveb: z trojkřídlého předního domu, obráceného čtyřosým (částečně věží zakrytým) průčelím do náměstí a z osmiosou boční stranou do ulice Vodičkovy, z dlouhého křídla o 18 osách a značně nižší úrovní v patře, jenž tvořil pokračování do ulice a konečně z trojkřídlé empírové stavby v zadním dvoře, přiléhající k severnímu křídlu předního domu.

Přední dům, krytý moderní břidlicovou valbou s oplechovanými vikýři, měl hladké stěny, dělené pásovým kordonem a zaoblená nároží ploše bossována; okapní římsa vyzdobená, drobně profilovaná. V přízemí byla do ulice 4 okna a segmentový vchod do krámu, do náměstí tři portály: střední užší do schodiště, boční segmentové a širší, levý do krámu, pravý do průjezdu. Portály měly hladké rámy a neobyčejně velké klenáky s kanelurami, vyplněnými píšťalami; ve středním portálu byl oválný světlik a nadpraží mělo vyplněné kouty. Dvěře krámové nebyly zachovány již původní; dvěře do průjezdu byly empírové, s dvěma oválnými rosetami a palmiettami ve cviklech, dělicí římsa byla

Obr. 88. Dům čp. 791-II. Zadní dvůr s bývalou kašnou.

zdobena řadou kroužků; malé dvěře střední byly barokní, s původními kovanými závěsy a klikou. V patře byla okna s chambranou a s dolní hladkou a horní profilovanou římsou; zasahovala až do tryglifů zdobného vlysu pod římsou. Mezi 2. a 3. oknem ve hlavní fačádě byl obraz na omítce v listovém profilovaném rámcí vykrajovaném, ze štku: dole P. Marie s Ježíškem, po stranách sv. Josef, Anna a Joachim, v oblacích Bůh otec a holubice; ve fačádě do ulice byl obraz v podobném rámcí, nezřetelný: dole sv. Václav a jiný světec, v oblacích nesou andělé oválný štít s obrazem (?). Nároží, chráněné v přízemí žulovým patníkem (Sastran osmiúhelníka, nahoru šúžený, na vrcholu píšťaly), mělo v patře orámovaný výklenek s konchou, v níž stála socha P. Marie z pískovce, bíle natřená, na podstavci.

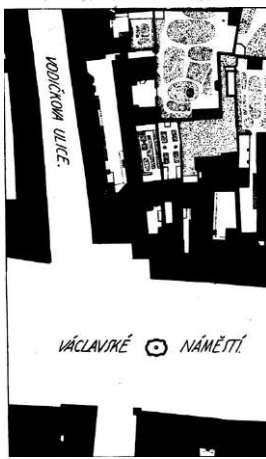
Druhý dům do ulice, krytý těžkým prejzovým sedlem se třemi zděnými a šesti dřevěnými vikýři a dvěma hladkými štíty, byl členěn na hladké stěně vyzloženým kordonem a nepatrným okapem; okna v patře měl s rámem a spodní římsou, přízemí bylo zcela zmodernisováno.

Do dvora byla opatřeny přední i postranní dům pavlačí, částečně s volným jednoramenným schodištěm. Vnitřek předního domu měl v přízemí valené klenby; schodiště a zahuza s litými a kovanými mřížemi (gotické motivy) a plochým stropem měly charakter let 1840. V patře byla úprava pokojů pseudorokoková (kolem 1860) s tapetami (rozhozené kytice), zlatenými listými a rocailovým ornamentem na stěnách i stropěch. Z původní výzdoby zbyl výklenek kamen (štukem obložený) a malba na omítce v rocailovém rámcí (krajinka s mandarinem, papoušek a strom, dole váza s rostlinou a klenem pestré kytice). V druhém domě byly vesměs klenby valené a křížové.

Empírový dům, obrácený do velkého dvora hladkou fačádou o 11 osách, byl trojkřídlový, krytý valbou taškovou. Středem procházel valené klenutý průjezd, na nádvorním průčelí na kamených krakorcích probíhala pavlač s litým zábradlím (mandorly). Dvůr uzavírala mezi příčnými křídly železná mříž (tyče ve tvaru kopy, v řezu kosočtverečné) se zděnými pilířky. Na pravém příčném křídle byla bývalá kašna s pískovcovou maskou zvířecí, kolem ní štítová architektura z cihel, omítnutá.

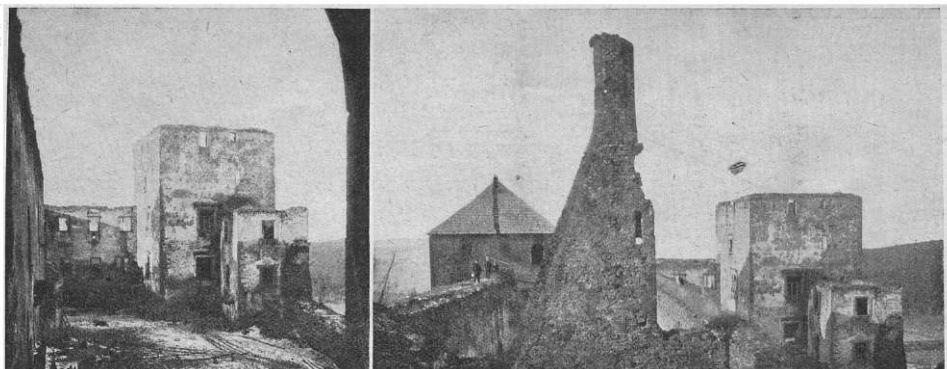
Bývalá zahrada, zabraná na konec restaurací a zastavěná proto z velké části verandami, měla v koutě zděný empírový pavilon na obdelném půdoryse, spočívající na dvou schodech z šedého mramoru, krytý plechem. Hladké stěny byly lisenovány, v bocích segmentová okna, v průčelí na vyzložené římsě trojúhelný ořímsováný štít. Římsu nesly původně v čele čtyři volné toskánské sloupy, ale v druhé polovině 19. stol. intercolumnia zaděna. Uvnitř hladké stěny a placková klenba.

V protějším koutě postavena ve 2. pol. 19. stol. dřevěná postavena se zvoničkou na střeše, korou obložená, s pseudogotickými vchody. Zd. Wirth.

Obr. 89. Situace domu čp. 791-II.

(Kopie podle kolorované indik. skizzy, list č. 49, (1842). Vynesl geometr Vojt. Urbas, kreslil adj. J. Řádinskýj.)

Obr. 90-91. Zřícenina hradu Lipnice. Věž Šamson. Pohled od velké věže ke kapli.

BÝVALÁ STARÁ PRAHA.

XII. Al. G. Schulz, Okolí starom. věže mostecké r. 1834. (obr. 98). Na 6. str. III. roč. tohoto časopisu uveřejnil Dr. F. X. Jiřík návrh malíře Al. G. Schulze z r. 1842 na přestavbu Karolína a upozornil na některé staropražské pohledy tohoto malíře v seznamech současných výstav pražských.

Jeden z takových obrazů, 49,4 cm vys. a 42 cm šir., na plátně malovaný a v levém dolním rohu vyškraabanou signaturou „Schulz 834“ opatřený, má pan Jaroslav Bečvář, statkář ve Starých Strašnicích u Král. Vinohrad. Je to podrobná malba, kterou trvale zachován jest pohled na okolí staroměstské mostecké a vodárenské věže z roku 1834. Stavbou nábreží v l. 1841-5 podniknutou, požárem vodárenské věže roku 1848 a zřízením nových, vysokých mlýnů v jejím sousedství byl úplně pozměněn původní

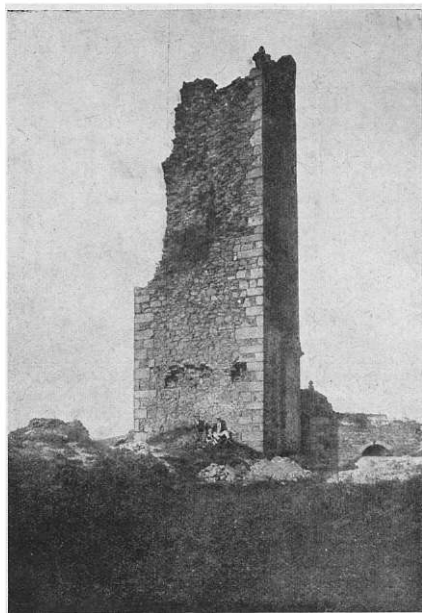
vzhled této malebné skupiny starých mlýnů s dřevěnými přístavkami. Pohled malován jest asi z místa, kde jest nyní roh domu Bellevue (č. 1.), odkud viditelná jest stejná vzduchová mezera mezi oběma věžemi jako na obraze, na němž přes zděnou ohradu viděti jest do zakrucující se ulice, nyní po Karolině Světlé nazvané. Nad věžovitým stavením, v nároží této ulice stojícím, pně se podélná budova někdejšího viničního úřadu, dosud stojící, ale zbavená renaissancečních vikýřů, na obraze ještě patrných. Kopule křížovnického chrámu a mostecká věž zachovaly až do dnes původní podobu, ale z vodárenské věže, dvěma požáry postižené, zachovalo se jen spodní zdivo. V levém pozadí obrazu viděti jest Karlův most se sochami, chodící a povozem.

R. Kuchynka.

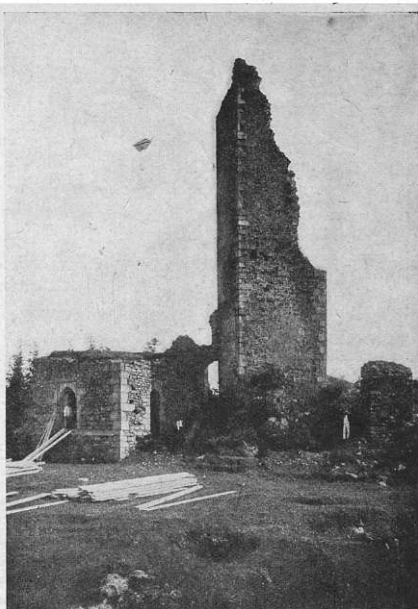
ZABEZPEČENÍ ZŘÍCENIN HRADŮ ORLÍKA U HUMPOLCE A LIPNICE U NĚM. BRODU.

Bylo nemalým štěstím pro většinu našich zřícenin, že téměř po celé 19. stol. byly sice obdivovány básníky a vyhledávány turisty, že však přepjatá theoretická snaha památková se svým purismem až k nim nedošla. Bylo mnoho akutnějšího a vděčnějšího materiálu, na němž realisovali své sny o zdokonalených kulturních bohatstvích téměř všichni památkoví činitelé od nej přednějších, již pod vlivem romanticko-školského akademismu obětovali i své talenty a uměleckou svobodu neblahé myšlenky purismu, až po řady nesčetných stereotypních amateů, jež pouhé přihlášení do služeb purismu opravňovalo k rozhodování o bytí a nebytí často velmi důležitých památek kulturních. Když konečně už doba pokročila, dalo se soudit podle některých symptomů, jež ojediněle tu a tam se objevovaly, že se hrůzovládá purismu, vykonávají již bližší své zhoubné úkoly s důkladností lepší věci hodnou, vrhne i na ruiny. A právě v tu dobu zazněl hlas objektivního historického soudu, proti němuž nebylo lze hájit purismus, a praví puristé shledávali sami ve svých vykonaných dílech chlad a byli u vědomí své viny ochotni k nápravě. Ta však záležela v nebezpečném mediokritu; byli ochotni ponechat i vedle sebe ony umělecké periody, jež by ze stanoviska školského akademismu uznali za krásné a správné a jež by s téhož hlediska, pokud by nevyhovovaly, opravili a doplnili tak, aby nic ze staré individuality na artefaktu nezůstalo — po chladném a ponurém romantismu chtěli „romantismus malebný“. Byla to stále stejná choroba doby, jež léčí nemoc nemocí a jež nejde v dia-

gnose tak daleko, aby poznala původ a kořen zla. Teprve diagnosa, soudem Rieglovým stanovená, byla tak pevná, že nebylo možno dále klatat malebným romantismem; onen soud žádal naprostou nedotknutelnost památky jako originálu, při kterémž objektivním nazírání i jakýkoli nezodpovědný i svévolný individualismus a diletantismus byl vyloučen. Památka není již méně cenným materiálem, jež možno lepší kopii nahradit, anebo jež možno na základě studia opravit a zdokonalit tak, aby nedával starým kulturám někdy, podle školského soudu, špatné vysvětlení — nýbrž památka je nenahraditelný originál, na němž každá stopa minulé individuality je neklamnou historií, v jejímž čtení a interpretaci čím déle tím více se zdokonaľujeme, památka je vzácný svědek, bez něhož přístím by nebylo lze pronést soud a vyvolat obraz minulosti s požadovanou akribií. Toto uvědomění ceny památek mělo pak za následek, že péče o ně, jak o vypracování jich seznamů slovem i obrazem, tak i jejich udržování počalo se svěřovati odborníkům, již svou kvalifikací dávají záruky, že zachování památek děje se způsobem odborným, který vždy hledí k nejdelšímu jich udržení. Tito odborníci pak jsou i povinni, aby bránili jakémukoli nezodpovědnému zasahování, jež může památky ohrozit a ničit. Vytváří se tu dnes po vypracování pevných základů theoretických i v oboru praxe *technická věda památková*, jež (analogicky k medicíně) vyšetřuje příčiny rozkladu památek, zobrazuje a rozebírá jejich složení, vyšetřuje otázky jejich dalšího bytí a navrhuje opatření k jich záchraně a tu pak i pro-

Obr. 92.-93.
Zřícenina
hradu Orlika
u Humpolce.
Stav před
konservací
v létě 1913.

vádí. Tímto opatřením odstraní se časem zlé hospodaření s památkami, jež bývá začasť provozováno ve způsobu receptů zřetelně pochybné nebo nebezpečné hodnoty, jichž se pak i nadto užívá tam, kde to jejich složení nepřipouští a kde se jimi způsobují přímé pohromy. (Vzpomeňme jen, kolik neodčinitelného zla způsobilo vodní sklo na nástěnných malbách nebo olejové nátěry k ochraně kamene!) Jsou konečně i dnes ochránci památek, kteří jsou přesvědčeni, že znalost několika receptů je opravňuje k praxi památkové, podobně jako bylo před sto lety v medicíně, než se vyprostila ze společnosti šarlatánů. Uvážíme-li, že lze velmi snadno srovnávat nenahraditelnost památky se životem člověka, musí nám na tom záležet v plném rozsahu, aby i praxe ochrany památek zvolnila se na takovou výši, jako je dnešní věda lékařská. Cesty k tomu jsou analogické a nepatrnou účast odbornou nelze snad omlouvat tím, že v počátcích třeba začít na poli do určité míry znehodnocením mastičkářstvím a snad i zdánlivým područím ve vkusu a nazírání; tyto předsudky před skutečným úspěšným výkonem prováděné ochrany památkové neobstojí. Až přijdou hlavy a ruce odborné, veškerá práce, jež na ně čeká, přejde na ně. Dnes však nelze nechat památky bez ochrany, musí se často pracovat s ochotou i tam, kde by jinde v první řadě oprávněné síly byly na místě, čímž snad nechceme a nemůžeme znehodnocovat, co diletanti svým nadšením pro kulturní věc vykonali, zvláště tehdy, když jejich práce byla vedena a v odvážných a nebezpečných amplitudách mírněna a regulována. Jisto však je, že při dostatku zkoleného materiálu práce byla by rychlejší a bezpečnější.

Dalším sledováním této otázky přijdeme i k tomu, že je třeba opatřit a vyškolit síly potřebné k provádění. Není to při zdatnosti našich řemeslných sil někde těžko, ba stačí některým pouhý instruktivní výklad praktika, aby pochopili, oč jde a jakým způsobem tu neb onu věc provádět. Avšak v oborech na př. uměleckého průmyslu

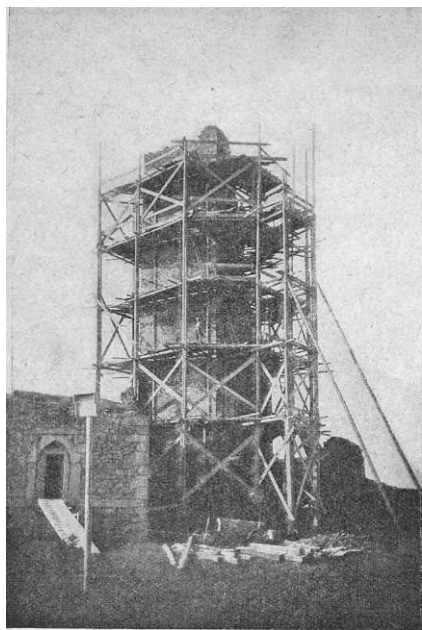
je to do značné míry obtížné, protože zde pouhý výklad bez experimentu velmi pokulhává, nehledě ani k tomu, že k zabezpečování je i pro prováděcího znalost staré techniky nutná, ne proto, aby napodoboval a padělal, nýbrž proto, aby při zabezpečování jiným technologickým postupem nebo materiálem originál na trvalosti neohrožoval. I těmto požadavkům se vyhovuje pomalu a postupně a to tak, jak se příležitost naskytá. Při cílevědomém dozoru současně se nejen vychovávají a zdokonalují činitelé dozoru, nýbrž i síly prováděcí. Tento postup má jistě povahu přirozeného vývoje a dává tak záruku, že i při využití úspěchů a poznatků odjinud známých zachová se naprostá možnost individuálního lokálního vývoje. To je v ochraně památek jako v jiných oborech, jež s poměry určitého celku počítati musí, velmi důležité a nemělo by na to být zapomínáno ani tam, kde jsou okolnosti daleko příznivější a kde možno pohodlnější cestou získat síly soustavně školené. Jistota památkové práce je dána rázem památky, a nutno ji vykonat s úplným podřízením individuality prováděcího; jde vždy o obranu proti zvlům a času a to po předchozích studiích analytických a pozorovacích — po stanovení příčiny. S touž akribií, s jakou stanovujeme kausalitu musí být i pracováno o prostředcích, jež mají spolupůsobit v kausalitě a tak zajišťovat neměnnost památce, pokud to trvání změny hmoty připouští. Zachování a udržení nezměněné hmoty ve všech jejích zjevech je v ochraně památek devisou základní.

V duchu těchto názorů za okolností v posledním odstavci vytčených uvádíme dva názorné příklady zabezpečení zřícenin.

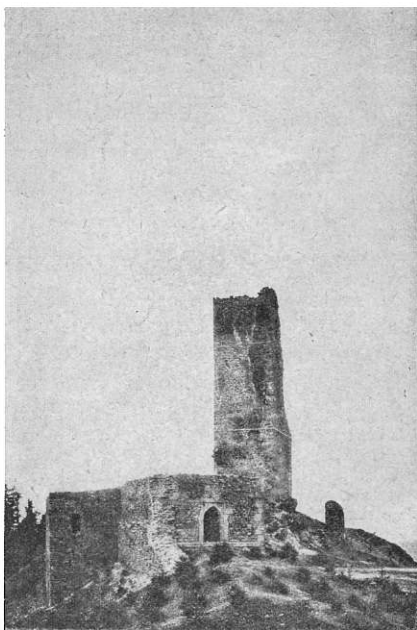
I. Zřícenina hradu Orlika u Humpolce.

Podle Sedláčka* vznikl Orlik asi okolo 1400, když jeho majitelem byl Jindřich z Dubé; po výměně četných maji-

* Hradý a zámky české XII, 175—180.

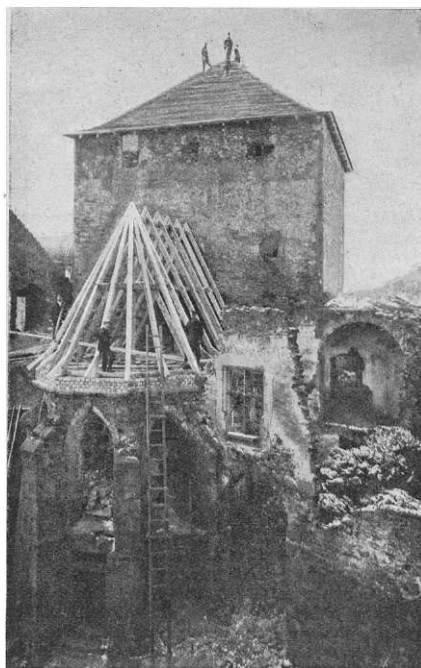
Obr. 94.-95.
Zřícenina
hradu Orlí-
ka u Húm-
polce. Leše-
ní pro oprá-
vu zřízené.
Věž stažená
pásy.

telů uvádí se r. 1560 jako pustý, byl však asi opět obydlen, alespoň na čas, neboť teprve při roku 1601 je zpráva, že majitelé se přestěhovali na Heralce. Při prodeji r. 1708 uvedeno, že Orlík „jest pustý zámek, ve kterém se dosud dobrá pevné zdi nacházejí, takže by budoucně se slušným nákladem zase vystavěn býti mohl“. Od té doby nemáme bližších zpráv o postupu úpadku hradu. Jisto jest, že byl asi pevně konsistence, když dvoustoleté působení eroze, vegetace a úmyslné devastace poměrně dosti zachovalo z hradu. Zůstala čtyřhranná hláska, poměrně ještě dosti vysoká, ač jednu její část blesk srazil a kromě toho ve zbytém torsu silnou trhlinu způsobil; ostatní zbytky zdí jsou poměrně nižší, všechny jsou však zachovány v poloze svislé a jen místy značné vydrolené dutiny ohrožovaly jich stabilitu, pokud ovšem nebyla dříve značně poškozována kořeny stromů (ruína je asi od doby zpusnutí uprostřed lesa). Částečně i klenby se zachovaly a to u brány do zadního paláce nad sklepy i nad přizemím, podobně jsou zbytky sklepení pod palácem. Materiál je z části kvádrový na ostění brány a armování rohů brány a hlásky; jinak zdívo lomové, nestejněomné, takže v něm ani etažové vrstvení není patrné. Kromě zdíva ať patrného nebo až po terrain rozpadlého jsou patrné valy a to dvojité na straně východní, jakož i příkop, dále pak i původní příjezd.

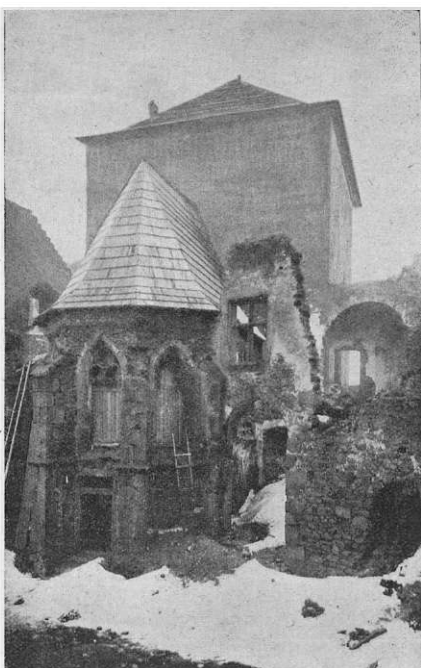
Cena ruiny je v první řadě historická pro patrnou a zajímavou disposici. Na jihu skupina hlásky, brány a paláce, na severu rozsáhlý přední a zadní parkán s hospodářskými budovami, uprostřed pak při strmém svahu k západu budova rázu mladšího, asi pozdější palatium; kromě toho úprava dvojitého valu. Důležité je též složení zdíva, jež ukazuje značné routinovanou práci, úprava v bráně, jakož i stopy detailů obraně sloužících. Obraz celého hradu je i z nynějšího značně poškozeného útvaru, pro oči laika dosti jasný. Pro obraz krajinný znamená tato ruína, kdy les

je okolo nízký, přímo znamení kraje. Patří k hornaté krajině, již dominuje — pokud do jeho dosahu nespadá nedaleká a mohutnější Lipnice ale patří též — možno říci — jako pendant k městu Humpolci. Je tudíž samozřejmé, že Humpolečtí učinili první kroky k zabezpečení hradu. C. k. okr. hejtman Dr. J. Vaniš vytvořil komitét, v jehož čele pak stál jako předseda, pro záchranu hradu. Po programu, jež navrhl okr. konservátor Dr. Zd. Wirth 1910 a jehož základní tlesí bylo udržení nezměněného stavu, vypracoval c. k. inženýr F. Málek v Ném. Brodě rozpočet. Vzat zřetel na zabezpečení zdíva shora, na nutné vyspárování, na zaklinování trhlin, jakož i na vyzdění velké vy-
padlé dutiny ve zdívu parkánu, aby se nesřítlo, a konečně i na stažení roztržené hlásky železnými pásy. Ústř. komise přispěla k zabezpečení ruiny a schválila připravené elab-
ráty. Na to zadána práce firmě Bratří Kavalírů v Praze III., Chotkova 18, jež se s nevšední pečlivostí podjala úkolu, který znamenal nový druh a způsob stavební práce. Práce stavební ještě během leta 1913 skončena; kromě toho bylo třeba odstranit z blízkosti zdí ony stromy, jež by kořeny v budoucích letech stabilitu ohrožovaly. Ze zají-
mavějších a u nás svým druhem málo užitých detailů třeba zvláště se zmíniti o zabezpečení hoření vrstvy zdíva. Dřívější způsoby chránily vrstvu tak, že se částečně uro-
vnala a pokryla vrstvou dobré nastavené malty, na níž pak i drn se dal, jenž měl zdívo chránit; tento způsob však nejen že měnil silhouetou, nýbrž byl i dosti nákladný a zdoluhavý — drn bylo totiž třeba po několik týdnů za-
lévat, než se ujal, ač nemíval vždy pevného trvání v suchých letech. Proto přikročilo se k zabezpečování způsobem, na nějž ukázal tech. gen. konservátor ústř. komise vrchní stav. rada J. Deininger, a který vyhovuje památkovému stanovisku po stránce technické, při čemž jeho trvání je daleko větší. (Způsob provádění je asi tento: v hoření

Obr. 96.-97.

Kaple na
hradě Lip-
nici. Zdví-
hání krovů
a nynější
stav.

vrstvě zdi se kameny, pokud jsou volné, opět usaď do nové nastavované malty, načež se styčné spáry na povrchu hoření plochy dobře a těsně touže maltou vyspárují s patřičným zřením k tomu, aby k licům zdi měly svah, takže nemůže se tu voda hromadit a zhoubu působit. Tímto „krycím spárováním“, jak je dobře mohu nazvat, zabezpečeny veškerý zdi a též i plocha při odpadlé části hlásky. Spárování postranní dále se rovněž vtláčováním a to tak, že nikde nepřesahuje malta před lic, aniž byla vazba zdíva potřísněním zakryta. Nutné vyplnění zdi za účelem udržení stability provedeno z materiálu starého a to tak, že celá vsazená oblast je na obvodu patrna, ač všude dbáno patřičného vázání.) Po dohotovení prací a po jich kollaudaci shledáno, že bude nutno hlásku pro její exponovanou polohu opatřit hromosvodem, jenž se svede do jezírka pod skalní strání na západní straně zříceniny. Ještě třeba uvést stažení hlásky na obvodu, jež rovněž provedeno opatrně, aby pasy opticky věž nepřepřezávaly.

Tím je zřícenina na dlouhou dobu zachována, což ovšem může mít jen tehdy příznivý výsledek, když každoročně bude ohledávána, zda snad některé v počátcích nepatrné škody nevznikly, jež by pak při zanedbání mohly být i katastrofální. Tento úkol jistě budou jak místní činitelé tak i památkové orgány plnit. Objektivní čin místního komitétu, plný lásky a vědomého sebezapření vůči originálu, mluví ze zabezpečené ruiny, a hlas jeho bude slyšen do příštích dnů; to jest pravá chvála za práci vykonanou.

II. Hrad Lipnice u Německého Brodu.

Stavební historie tohoto hradu byla by příliš dlouhá*,

* Sedláček, Hradu a zámky české. XII.

než aby zde mohla být uváděna; stačí pro otázku stavu sešlosti, že do roku 1869 byl obydlen a teprve po velikém požáru (dne 19. září) v tomto roce zůstal opuštěn, přes veškerý snahy české veřejnosti a odborných spolků. Po radě jistě předpojaté, kterou zavinil tehdejší purismus, rozhodl se majitel nepřikročiti k navrhované „slohové“ restauraci pro její značnou nákladnost, nýbrž ponechal hrad pustý a postavil budovu úřednickou mimo zámek. Tím zanechán hrad osudu a za necelé půlstoletí způsobeno tu ohromných škod. Před třemi lety na popud okr. konservátora architekta B. Dvořáka z Pardubic učinil majitel hrabě Adolf Trauttmansdorf první kroky k zabezpečení hradu. Byly vypracovány plány na pokrytí a za první bod práce určeny hradní brána (na níž zůstala zachována stará střecha) a kaple; za podpory c. k. ústřední komise přikročeno za řízení lesmistra J. Böhma k přípravným pracím roku 1913. Připraven materiál a stavitel Ješina z Německého Brodu zřídil konstrukci střešní nad oběma kaplemi, což do zimy roku 1913 dokončeno za občasného dozoru podepsaného.

Kaple je dvojklíná. V části *gotické* síťové klenutí freskami zdobené spadlo před několika lety a zbyly pouze ohrožené kružby okenní a podklenutím barokního kůru zazděné sedílie, jakož i nad patkami barokní klenby konsoly plastické; kaple barokní, ze staré bašty zřízená, kopulovitě zaklenutá, uchovala si pouze klenbu, štuku úplné zbavenou, jakož i stopy štuku na zdech a uprostřed jednoduchou mensu oltární. Zdivo je na rozích opěrných pilířů a věže, jakož i na architektonických člancích tesané, jinak nestejnoměrné lomové; na gotickém presbytáři značně potrháné; klenbové zdivo barokní silně vyvětralé, takže každým dnem očekáváno, že i tato nahá klenba se sřítí.

Prvou podmínkou zabezpečení byly střechy. Ta zřízena nad gotickou kaplí v původním sklonu, jak patrný byl na věži. Zdivo polygonu bylo třeba, aby se v další části zdi nemusilo snášeti, doplniti, což se stalo starým cihlovým materiálem a způsobem i laiku patrným. Pro střechu věže volena nejjednodušší konstruktivní forma, jehlanec; zdivo na vrchu musilo se rovněž zarovnat, neměla-li býti konstrukce vydána nebezpečí, že bude střecha větrem zdvižena a mělo-li se zabrániti, aby snih na klenbu nebyl zanášen. Obě střechy byly náležitě zakotveny. Tím sice byla částečně porušena dochovaná silhouetka, avšak ne způsobem nápadným ani rušivým. Za daných prostředků nebylo ani lze zabezpečení technicky úspěšněji provést a toto operativní zásahnutí do malebné formy zříceniny bylo naprosto nutné, aby další cennější partie se zachovaly. Po zakrytí snášen byl rum s klenby kůru a v něm nalezeno veškeré gotické žebroví se svorníky, jakož i konsoly figurálně a ornamentálně zdobené a konečně i část freskových maleb, jež se za násypem nad barokní klenbou kůru zachovaly v neobyčejně svěžesti. Tyto fragmenty zůstaly v kapli.

Pak práce zimou přerušena. Na jaře přikročí se k jed-

Obr. 98. Al. Gustav Schulz, Okoli starom. mostecké věže r. 1834.

vati za nynějších auspicií, že hrad bude během 5 let zvenku úplně zabezpečen. Při tom současně se bude prováděti i zabezpečení vnitřní s opatrným prohledáváním trosk, nejsou-li v nich cenné architektonické detaily, jež se v prostorách zámku ponechají. Se započatím uvedených prací zaveden i dozor při návštěvě hradu, takže bude na příští vyloučen vandalismus bezohledných návštěvníků. O dalším postupu prací bude zas po roce referováno. St. Sochor.

BÝVALÝ KOSTELÍK PANNY MARIE POMOCNÉ „NA ŠANCÍCH“ U BRUSKY.

Při opevňování Prahy počátkem 18. století stržena byla malá kaplička za Strahovskou branou a obraz Panny Marie Pomocné přenesen do dřevěné kapličky u Brusky.* Z pokladničky, umístěné na klekátku u kapličky, shromažďovány byly peníze na stavbu větší kaple. Pokladničku vybíral nejdříve zeměměřičský kapitán Linek, pak fortifikační stavitel Scotti a po jeho smrti Kilián Ignác Dintzenhofer, jenž roku 1735 bez svolení metropolitní kapituly vystavěl z vybraných peněz kapličku, v níž prvotní obraz P. Marie zavěsil nad oltářem. Jednání o vysvěcení kaple mezi kapitulou a vojenskými úřady skončilo konečně dohodou o vybírání peněz z pokladničky. Kapli vysvětil pak 4. listopadu 1741 sakrista (farář) u sv. Víta. Když pak v letech dalších k sbírkám v pokladničce přidány i větší dary peněžité, položen byl roku 1757 základní kámen k nové větší stavbě, již vedl pražský stavitel Ignác Pallardi a dokončil jeho syn.

Vzhled kaple zachoval se jen na několika rytinách, jež svým malým formátem nevyvolávají příliš jasné představy. Kaple byla obdélníková budova, situovaná od jihu k severu. Při závěru stála nízká věž, bání krytá. Sklenuta byla pravděpodobně dvěma plackami. K presbytáři přiléhaly dvě nižší přístavby sakristiové s rovnými střechami. Kaple kryta byla mansardovým sedlem, maskovaným v průčelí vysokým štítem. Podélné zdi kaple členěny zvenčí sdr-

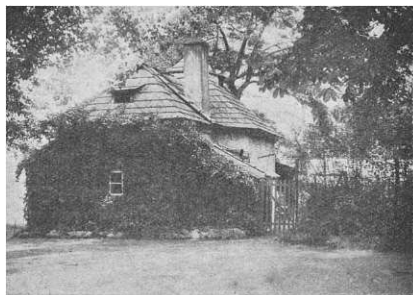
ženými pilastry ve dvě pole, v nichž prolomena kasulovitá okna. Průčelní stěna prolomena analogicky vytvořeným oknem a portálem.

Kaple však dlouho nestála. Zrušena (15. prosince 1789) a roku 1791 prodána s podmínkou zboření na stavivo. Obraz Panny Marie přenesen do kaple sv. Vojtěcha, jež stávala před zatímní průčelní zdi katedrály svatovítské, a po zboření této kaple (1889) zavěšen v kapli sv. Jana Nepomuckého. Dva postranní oltáře věnovalo gubernium kostelu v Malotich u Kouřimě.**

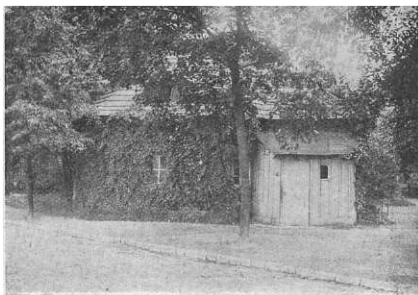
Přece však se zachoval malý zbytek této svatyně, nepochybně její sakristie. Je to obydlí výběřích u Brusky, v půdorysu osmiboké a v předu o čtvercovou předší z hrázdného zdiva rozšířené. (Obr. 102.) Svým položením — je nyní v průhledu nové ulice vedle Brusky a obklopena parkem, takže frekvenci ani v nejmenším nepřekáží (Srov. obráz 101.) — i stěnami, břechťanem popíatými, působí velmi malebně (Obr. 99-100.) a bylo tedy i přání Klubu, aby byl zachován. Kapitula svatovítská vykonala tu svoji povinnost a obhájila bývalou sakristii zakoupením, chtějíc z ní upravití otevřenou kapličku s mřížovými vraty. Nebude třeba více než odbourati hrázdný mladý přístavek a upravití vkusně vnitřek a střechu, aby byl nadlouho zachován zbytek staré Prahy, v těch místech dvojnásob milý. K. Guth.

*Viz A. Podlaha v Pam. Arch. XXI. (1906), 308—311.

**Viz A. Podlaha, Posvátná místa IV. (1910), 103.

Obr. 99-100.
Bývalá
sakristie ka-
ple P. Marie
„Na šancích“
Pohled prů-
čelní a boční.

ŘÁDNÁ VALNÁ SCHŮZE KLUBU ZE DNE 10. BŘEZNA 1914

konána v zrcadlovém sále restaurace „U Choděřů“. Schůzi zahájil o 9. hod. več. předseda vládní rada Dr. L. Jeřábek (podáno ve výtahu): „Jakkoliv podá jednatelská zpráva úplný přehled činnosti Klubu za minulý rok, mám přece za povinnost dotknouti se aspoň některých otázek, jímž Klub věnoval zvýšenou pozornost. Je to především *upravení Vltavy uvnitř Prahy*. Jeť právě velebná, do široka rozlité Vltava základnou a hlavní podmiňkou krásy naší Prahy. Otázce této musila být věnována péče největší přes to, že Klub vedl právě v tomto případě boj s odpůrcem nejvyšší loyálním, který bezděky sám vycitloval choulostivost a dalekosáhlost změny a mírou nemalou i oprávněnost výtek, které stejné loyálně bez hrotu jakéhokoli nepřátelství uváděny tu na posilení námitek klubovních. Skutečně mnohou změnu podařilo se tak již dnes docílit a třeba otevřeně konstatovati, že oficiální projekt několikrát co nejochotněji byl přepracován, poslední záměnou delici zdi v lomený jez, aby aspoň tak docíleno příznivějšího účinku. Se stejným zájmem a péčí sledováno i *upravení nábreží* u Dienzenhoffrova pavillonu a dál na břehu smíchovských. I tu slušeno s povděkem konstatovati, že mnoho dobrého přinesl již projekt sám. Velikým jeho aktivem je zachování sadů na pobřeží Smíchova u arény a péče o zřízení sadů dalších. Snaze Klubu o zachování krásné skupiny stromů u plovárny vyvažují škody navigační co nejlépeji vstříc. Stejně užší věnováno i *zachování skupiny Výtónské*, důležité nejen jako poslední zbytek malebného Podskalí tak zbytečně i v pobřeží partii znevažného, ale i pro zachování pohledu na Vyšehrad. Snaha o zachování pohledu na *skupinu kláštera na Slovanech* podepřena dobrozdáním obou generálních konservátorů, kteří zachování stávajícího pohledu pokud možno v největším dosahu prohlásili za nejdůležitější otázku upravení celé přilehlé části.

Stejně závažná jest i *akce proti zastavění zahrady kláštera Milosrdných* vysokou budovou nemocnice, kterou zastavěny budou vedle zahrady i pohledy na malebné střechy kláštera a na věže Starého města s druhého břehu. Akce čelila proti městu, které náhle změnilo plán regulací, schválený zemským výborem, aniž veřejně změněné plány vystavilo. S povděkem sluší konstatovati, že zemský výbor i v této otázce správně rozhodl, nařídív městu vložení plánů. Za další důležité akce mám snahu o *zachování celistvosti Starého židovského hřbitova* a přístavku Pinkasovy synagogy změnou regulační čáry v Josefovské třídě, dále snahu Klubu o zahájení *práci restauračních na kostele sv. Jiří a Starého Ungeltu*. V obou případech lze říci za to, že věc je již na dobré cestě. Hůře bylo stejné o výzkazích zachráněny jednotlivých objektů. Veškerá snaha bude potud marna, pokud nedocílí se jiného názání na otázky tyto v naší samosprávné obci, již své-

řeny otázky stavební. Neboť obec stále a stále na místě, aby pokládala za nejvyšší a nejsvětější povinnost hájiti veřejnoprávní zájem obce jako celku na krásě a dochovaném obrazu města, který znamená pro obec veliké svěcené jméno národní, má dodnes za povinnost hájiti právě naopak soukromoprávní zájmy určitých jednotlivců na škodu celku.

V tom vězí kořen zla. Náprava tu možná jen dvoji: buď změna zákona omezením práv obce, čehož však ze stanoviska národního a autonomistického nelze si přát, anebo vzdělanější, veřejnoprávních zájmů obce dbalejší zastupitelstvo, za jehož zvolení pracovali dříve nebo později je jedním z nejdůležitějších úkolů Klubu v budoucnosti bohdá lepší a utěšenější, nežli je nyní.

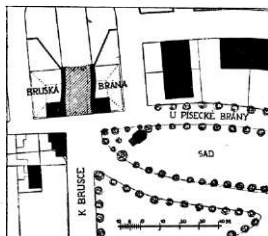
Na konec věnoval předseda vzpomínku zemřelým členům Klubu, již památka uctěna povstáním: (zapl.) J. J. Karlu knížeti ze Schwarzenberga, Mgru Ferd. J. Lehnerovi; (přispív.) V. Jansovi, akad. malíři, M. Fleischmannové, prof. J. Kastnerovi, A. Kozíškovi, statkáři ve Šlapanicích, J. Uzloví, staviteli na Smíchově, L. Wurzelovi, sochaři a inženýru Fr. Zvěřinovi.

I. Na návrh z členstva odpadlo čtení protokolu předešlé valné schůze.

II. ZPRÁVU JEDNATELSKOU podává arch. J. Almer:

„Činnost Klubu za minulý správní rok vyžadovala zvýšenou pozornost a opatrnost ve sledování veřejných otázek týkajících se nejen zachování starého rázu města, ale i úpravy nových častí; předmětem jejím byly v prvé řadě projekt kanalizace Vltavy a plavidlo u ostrova Štřeleckého, pak úprava zbývajících částí Podskalí pod Emaus a „Na Výtóni“, dále parcelace některých částí Malé Strany a Hradčan a zachování stavební čáry a výškových poměrů domu „U zlatého slunce“ na Poříčí, kromě celé řady menších.

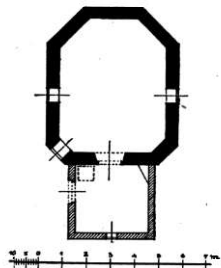
Projekt komarového plavidla pro osobní dopravu při severním hrotu ostrova Štřeleckého, jehož změnu Klub již v loňském roce navrhl tak, aby zachována byla jednotná hladina řeky nad jezem staroměstským, nepostradatelná v panoramatu hradečanském, byl letos předmětem řady podání ke korporacím a kruhům uměleckým i odborným za podporu klubovního návrhu proti návrhu Zemské komise kanalizační. Oba projekty byly k žádosti Klubu nákl. komise na místě vytýčeny, Klubem oifotografovány a konána pochozí komise, již se Klub svým zástupcem účastnil. Aby byl zájem na místech rozhodujících povzbuzen, informovány byly o návrhu Klubu vlivné osobnosti i kruhy poslonecké, vyžádána audience u J. E. ministra veřejných prací Dra O. Trnky, podána Ústřední komisi pro péči o památky memorandum a na její upozornění a k výslovné žádosti jejího protpektora zaslán klubovní návrh, doplněný četnými fotografiemi, v nichž zakreslen návrh komise kanalizační, voj.

Obr. 101. Situace bývl. sakristie kaple P. Marie „Na šancích“.

kanceláři násl. trůnu J. Cis. Výstosi arciknížeti Františku Ferd. d'Este. Žádost Klubu ke sboru profesorskému k č. k. řes. vys. školy technické za podporu stanoviska jeho v této otázce byla zamítnuta a žádost k radě městské zůstala nezapověděna. Z korporací uměleckých nepřipojila se k návrhu Klubu Jednota umělců výtvarných s odůvodněním, že nemůže souhlasiti, když se Klub před časem zasadil o znemožnění podobného návrhu, výšleho ze středu jednoty umělců výtvarných (který, jak známo, upravoval plavební kanál podél nábreží Ferdinandova a jenž byl právem odsouzen).

V souvislosti s touto otázkou měl Klub na zřeteli i projekt městské stav. kanc., týkající se nového mostu v *prodloužení ulice Myslíkovy*, jehož jeden pilíř byl již zřízen při provádění stavby komarového plavidla nákladního u ostrova Židovského. Projekt tento na straně pražské odbourává část starých mlyňů Šitkovských, jejichž hmota jest pohledově nezbytná pro bývalou věž vodárenskou a vyúsťuje most na straně smíchovské dvěma obřími rampami ve značném spádu, zrovna proti hotelové bloku domů mezi ulicemi Smetanovou a Jakubskou téměř ve výši I. jich patra. Návrh nevyhovuje ani v ohledu komunikačním ani pohledovém a Klub žádal proto městskou radu za

Obr. 102. Půdorys sakristie kaple P. Marie „Na šancích“.

vypálení neotěže nejen na úpravu mostu při obou březích, ale i na úpravu ostrova Zofinského a okolí na straně smíchovské, stejně důležitých jako nutných, aby předělo se eventuelnímu znehodnocení této části města.

Poměrně rychle získána byla dohoda s komisí pro kanalizaci Vltavy a Labe v Čechách a s expoziturou c. k. ředitelství pro stavbu vodních cest, pokud se týče úpravy levého břehu vltavského od pavilonu Dienzenhoffera až k mostu železničnímu při splavování této části Vltavy, takže nejen budou zachovány parkové úpravy v této části Smíchova, ale ještě snad rozšířeny odstraněním nyníých dílen k opravě parníků.

Regulace Malé Strany v jednotlivých částech sledována, jak toho úpravy této části Prahy, dosud neměly dotčené, vyžadovaly. Klub zakročil protesty i příslušnými návrhy, pokud šlo o parcelaci pozemků c. k. a. z. zásoharen „Na rybářích“, úpravu v okolí domu Putzovského, ulice Valdýnské a přístavbu III. patra školy u P. Marie Vítězné. K větší akci došlo u příležitosti komise k rozšíření komunikace mezi palácem Ottingenským a kostelem sv. Tomáše, kde Klub podal protest proti zřízení podjezdů pod traktem paláce, eventuelně proti zboření jeho a tím zničení zajímavého a pro ráz Malé Strany důležitého, ba nepostradatelného objektu a dal radě městské k uvážení návrh, jak uvolnit komunikaci (otevřením průjezdu paláce veřejné frekvenci). U příležitosti přístavby domu Funkova v nároží ulice Chelenské a Lužické žádána znova rada městská za vypsaní soutěže na vyřešení úpravy a výskového zastavení celé této části pobřeží malostranského až k novému mostu, velice důležitě v panoramatickém pohledu z nabřeží Rudolova, jak podrobně na fotografiích bylo studováno.

Zrušení a vystěhování depozitáře c. k. dělostřelectva v *mičovní v Královské zahradě* na Hradčanech zavaldo Klubu podnět žádati za úplné vyprázdnění a další neuvážení této umělecké památky, neustálými vnitřními adaptacemi vždy více znehodnocované. Žádáno i c. k. a. borové velitelství 3. arm. sboru za podporem snah Klubu; toto sdělilo však, že z nedostatku jiných skladišť nemůže se prozatím zříci této místnosti. Urgováno pokračování v pracích k zajištění a upravení stavebního stavu *basiliky sv. Jiří na Hradčanech*, ohrožené stagnací provádění a žádáno o nezkrácené povolení dosavadních dotací státní. Parcelace pozemků v nejbližší okolí *Cerninských kasáren*, kterou bylo zamýšleno souvislé zastavení těchto pozemků, podrobena byla studiu a podán radě městské protest proti navržnému způsobu zastavení s protínáním, jenž ponechává otevřené pohledy na Hradčany s částečným zastavením soustavou volnou a prostředkedval tak nenahý přechod k zastavení blokovému.

Návrh obce Devíček na *prodloužení silnice Podbabské* na Pražský most byl předmětem protestu k zemské správní komisi a s potěšením vzata na vědomí správa o zamítnutí návrhu.

V otázce *Výšně* snížil se Klub všemožně o zachování této budovy k úpravě jejího okolí nejen pro její cenu historickou, ale i jako důležitou bodu pohledu na král. Vyšehrad s nabřeží od mostu Palackého, který byl při ohrožení zastavením tohoto bloku vysokými budovami, a jehož zastavení budovami nízkými bylo by hospodářsky nevýhodné a získal tak oddálení hroziící již odstranění budovy.

Regulace Vyšehradu, na jejímž projektu se v městské tech. kanceláři pracuje, bude včas uvážena tak, aby zachování její hrady i brány, a pokud možno i nejmenší dotčení, zejména projekty elektrické dráhy.

Chatrný stav místnosti bývalého kláštera, nyníjší *techniky*, byl přičinou jednání o rekonstrukci a adaptaci této památky umělecké k účelům čes. vys. školy technické; protože měl být jím na svém vzhledu velmi poškozen, žádal Klub profesorský sbor techniky, aby budova byla ponechána pro provedení zabezpečení stavebního stavu a zajištění místnosti pouze sbírkám a výpravě za aulu, aby vyklizen byl kostel sv. Karla Boromejského a prostor za aulu, což bylo sborem profesorským akceptováno.

Na dotěžení Novém městě soustředil se zájem Klubu na zachování stávající její uliční a omezení výškových poměrů domu „*U zlatého slunce*“ i sousedních domů na Poříčí, ale přes veškeré protesty a zakročení Klubu i dobrou vůli majitele, adaptovatí dům podle návrhu Klubem vypracovaného, a při tom zachování zevnější vzhled od ulice, byly plány přestavby zamítnuty. Proto upustil majitel domů od dalších kroků a slíbil Klubu, že dům neprodá a zachová, čímž projevil vzácné porozumění pro snahy klubovní.

Ke zprávám denního tisku o zřízení *nákladního nádraží ve čtvrti svatopterecké* a zrušení nádraží v ulici Hybernské podal Klub námitky radě městské, žádal o podporu c. k. zemský konservátor a vyžádali si na příslušných místech bližší informace, aby mohl otázce věnovat pozornost.

Nemálo významné pro vzhled i rozvoj vnitřního města je zastavení *assanovaných částí Starého města*, z nichž zvláště důležitou se stala úprava Mariánského náměstí a ohledem na budovy Klementina. Nedostatečné místnosti univerzitní knihovny dají podnět k nabídce bloku mezi ulicemi Žateckou a Václavskou c. k. eraru pro rozšíření knihovny a eventuelní spojení nových místností se starými, čímž bude možno za bezpečí zachování budovy staré, zejména krásných dvorů sál, původních jejích učebel. Klub podporoval tuto akci podáním žádosti na příslušných místech, zejména u vojenské kanceláře násl. trůnu J. Cis. Vysosti pana arciknížete Františka Ferd. d'Este.

Naléhavá otázka úpravy Josefovské třídy podél starého *hřbitova ži-*

dovského a synagogy Pinkasovy přiměla Klub, že získal vlivné činitele i případné zájemníky, aby žádali provedení definitivní úpravy této třídy, jak toho vyžaduje důležitost místa a nejbližšího okolí. U příležitosti schválení planů *nové stavby nemocnice Milosrdných bratří*, ve velkých rozměrech dělkových i výškových, jimiž zastavována byla i zahrada proti planu polohy původně schválenému, protestovala Klub u Zemské správní komise do nezátkového jednání rady městské, jež schválila změny planu polohy bez předchozího veřejného vložení a příslušného vyššího schválení.

Návrh spolku *Gesellschaft zur Förderung der deutschen Kunst und Wissenschaft* in Böhmen postaviti *pomník Mostartův* v nepříměřených rozměrech a nevhodnou formou těsně do hlavní fačady stavovského divadla donutil Klub žádati městskou radu a Zemskou správní komisi za nepovolení stavby na tomto místě a to z důvodů komunikačních a estetických a žádati zmíněný spolek, aby přijal návrh Klubu k umístění pomníku v přiměřené formě před zadní fačadou divadla.

Následkem chatrného stavu budov *Ungeltův*, zejména renaissance loggie a přilehlého křídla dvorního, upozornil Klub znovu pražskou městskou radu na nutnost důkladné úpravy a ohledem na možné užiti místnosti a tím i hospodářské jich zajištění a vyžádali si otk plánů k zakreslení vlastního návrhu adaptací.

Nepříznivě dotčeny byly snahy Klubu zbořením *renaissance věže při domě čp. 971—II.* na Václavském náměstí přes veškeré snahy o její zachování, což sluší vytknouti tím spíše, že smutnou zásluhu získala si tu Česká banka, tedy ústav, který spíše může jevití porozumění nejsa vzácn finančně tak jako soukromý majitel. Rozmach podnikatelských snah však nespokojil se touto jedinou obětí, nýbrž způsobil i *zboření domu čp. 1306—II.*, proti kterému bylo protestováno. Zboření bývalého *paláce Aehrenthalova* a domu čp. 804—II. na rohu ulice Krakovské, které neměly jasně zvláštní ceny historické a umělecké, je jen části rozsáhlé demoliční činnosti, která ohrožuje nyní přerážející nároží Václavského nám. do ulice Sadové, kde byla zbořením nízkého domu a postavením nového Špatrového stavu vzduchová prostora nezbytně nutná jako pohledová slůžka pomníku sv. Václava. Proto žádal Klub radu městskou, aby při povolování čar stavební měla zřeteli k omezení výškovému a Zemská správní komise požádána za podporu a informování a fotografiemi; vedle toho žádány i jiné korporace a vlivní jednotlivci o připojení k akci.

Předměti *Košire* zamýšlejí novým *plánem regulacním* nevhodný způsob zastavení v terainu, vyžadujícím bedlivého uvážení; proto podnikl Klub případné kroky, aby ke schválení předložený plán polohy byl vrácen Zemskou správní komisi znovu k projednání.

U příležitosti komise za zřízení *důlu na železnou rudu ve Vokovicích* Praž. želez. společnosti protestoval Klub k Ústřední komisi pro péči o památky a intervenoval u záměšného hejtmana dv. r. Zapletala, aby se k protestu připojil.

Zemská správní komise byla dožadována o *rozšíření znalecké komise stavební*, tak aby se věnovala větší péči posudkým jednotlivým projektům, bylo však dno Klubu vyrozumění, že pro ten čas je toto rozšíření nemožné, ana komise je svolávána jen od případu k případu.

Radě městské podána byla řada žádostí týkajících se *běžných otázek*, jako byly: Za vypsaní veřejné soutěže *kastela v Libni* (zároveň podána Spolkou pro postavení kastela); žádost o zastavení *kácení stromů* v zahradě paláce Silva Taroucy; o zakoupení *staré radnice* hradečské a její zachování; zakoupení domu „*U Vejvodů*“ a eventuelnímu užiti pro městskou knihovnu a čítárnu; o navrhování nových *veřejných sadů* a úpravy starších za součinnosti architektů; za přiměřenou úpravu *Žánkova domu* v případě zbourání a nové stavby domu čp. 117 ve třídě Ferdinandově; o zachování *empirového domu čp. 593—II.* v ulici Krakovské; upozornění na chatrný stav *omítky hlavní fačady kastela sv. Vojtěcha*; žádost za ponechání *kašny na Trávní* malostranské; o zachování *barokního domu čp. 143—I.* na Malém náměstí staroměstské; zachování *zakoutí* malostranského u bývalé Schwarzenberské ohrady, ohroženého vyústěním nového mostu Rudolfského. Vypracován návrh na úpravu domu „*U Demarínů*“ na Pohorelci, obnaženého ve štítě otevřením ulice k Novému Světu.

Zemské správní komisi podala protest do ukvapeného schválení rady městské k *bourání domu Rotkova* a proti navržené *parcelaci zahrady obchodní nemocnice* na Karlově.

C. k. místodržitelství upozorněno bylo na chatrný stav *omítky* na hvězdárně Klementině a na západní fačadě c. k. vrch. zem. soudu.

Navázáno jednání s majiteli domů „*U mořské paniny*“ v ulici Karlově a „*U zlatého hada*“ v ulici Liliové o zachování a adaptaci těchto rázovitých domů.

V časopise věnoval protestoval Klub proti znevažování vzhledu nejbližšího okolí *domem „U Diamantů“* v nároží ulice Spálené a Lazarské (s nepřipadnou úpravou sochy sv. Jana) a *prálonu „U klíčů“* domy poškozenými pohled ke kastelu svatého Mikuláše s ulice Karmelitské se strany jedné a uzavřenost náměstí Malostranského se strany druhé.

Patrně je z této zprávy, aniž bylo možno vyčerpat úplně všechny zákrky Klubu, že činnost byla obsáhlá a rozhodně jen litovat, že porozumění pro snahy Klubu dosud není v kruzích zjednocujících dostatečné a posuzování návrhů Klubu dosti objektivní, tak aby bylo přiznáno, že

snahy tyto nejsou jenom ideální ve směru zachování starých památek, ale že sledují i cíle praktické k modernímu a souladnému rozvoji příští Velké Prahy."

III. ZPRÁVA O VENKOVSKÉ AGENDĚ JEDNATELSKÉ podal prof. dr. J. Dobias: "Svoji činnosti zasahl Klub na venkově letos zvláště do těchto míst: *Hradce Králové* (úprava Společného domu pro Palackého čítárnu znamenající konservaci staré budovy k modernímu účelům), *Husince* (jednání s Českou Obcí Sokolskou o zamýšlené úpravě t. ř. Husova domu), *Pardubice* (úprava okolí Zelené brány), *Poděbrad* (zavážení odmitavé stanovise proti zamýšlenému výsazení náměstí stromovím), *Rokycan* (místské radě dodány plány a rozpočet na úpravu komunikace v okolí Plzeňské brány). Samostatné odbory měl Klub v *Pelhřimově* a *Čes. Budějovicích*, o nichž informuji zvláštní zprávy. Kromě styků s těmito dvěma obdoby udržuje Klub stále čilé spojení s Kroužkem přátel starožitnosti v *Plzni* a uměl. odborem čítárny Palackého v *Hradci Králové*."

IV. JEDNATELSKOU ZPRÁVU ODBORU KLUBU V PELHŘIMOVĚ přednesl též dr. Dobias: "Vrcholili-li usilí odborů v r. 1912 v otázce porušení rázu náměstí novostavbou hotelu, zdálo se letos odvrátit nebezpečí větší první tím, že náš člen p. dr. Pára po radě domácí rady svezl plány na přestavbu domu č. p. 13-I. na náměstí p. arch. F. Janákov. Přeměna mansardové střechy v jednoduchou střechu se šitím do náměstí zapadá výborně do nekrásnějšího kouta celého náměstí. Pro nově sázaný došel plán výsadby od arch. Ot. Novotného a s jara započato bude s výsazováním stromů a úpravou hřiště. Regulace říčky Bělé ještě technické komise Klubu a komisionálům. Projekt říčky delegát technické komise Klubu a podle jeho dobrých dožadů se odbor, zastoupený při hlavní komisi: 1. aby byl ponechán kamenný most; 2. aby nebyla bořena kaplička sv. Jana na Obci a 3. aby zachováno bylo stromoví podle toku říšského a nové mosty provedeny v nejjednodušších formách. O této věci zpravena též C. k. ústř. komise ve Vídni."

Z menších prací nutno uvést: přípravné (plány, rozpočty atd.) ke komisi stran státní subvence na opravu obou městských bran jakož i jednání o zřízení přechodu pro pěší Horní branou; zakrojení o opravu hradeb u Solní branky, jež byly pak vyspraveny a nové omítnuty. Střeška Národního domu opravena tak, aby neutrpěla silhoueta města, podle návrhu odboru. Rovněž k návratu odborů zadaných plány na adaptaci domu č. 10 na radnici p. arch. p. P. Janákov. Převážena byla Boží muka z počátku 17. stol. od nádrží a budou znovupostavena u kostela P. Marie. Zemský konservátor dozradil o zakrojení k opravám na zámku v Červené Řečici."

Z činnosti propagační: Článek o Pelhřimově z pera dra J. Dobias z IX. ročníku "Krásy Našeho Domova" vydaný ve zvláštním otisku. Podle návrhu odboru pořízeny Pražskými Uměleckými dílnami nákladem města 2 tableaux Pelhřimova na nádrží cis. Františka Josefa v Praze. Pro výstavu "Skupiny" zaslány 4 lidové sošky a 4 lidové obrazy na skle a m. j.

Odbor konal přednášky: 29. ledna o Želivě (professor J. Friedl), 10. února o moderním interiéru (dr. K. Polenský), 15. dubna o Mík. Alešovi (prof. Černý) a 1. listopadu o Vil. Mrštíkovi (J. K. Pojezdny z Vídně) s programem hudebním a recitačním. Do budoucna nutno stále přisáhnout hledět k tomu, aby městský regulační plán byl opraven. Jednáno o té věci již od počátku trvání odboru a vyjednáno jeho přehlédnutí architektem Zájkresem a docentem architektem dr. Petříkem.

Korespondence čítá 300 žisel. Členů bylo 41 (1 zakl.). Šířky čítají: A. (negativy) 135 žisel; B. (otisky) 128; D. (duplikáty) 35; E. (kničky) 4; F. (plány) 9; kromě toho zbylo 100 pohledů. Celkový příjem za rok 1913 činil 453 K 97 h. a vydání 452 K 57 h. zbyva tedy pro rok 1914 — celkem 80 h. Ve vydání největší položku činí členská kvóta a pak plán nových státek, 220 K.

Zpráva jednatele a pokladní byl jednomyslně schválen řádnou valnou hromadou odboru dne 28. ledna 1914."

V. JEDNATELSKOU ZPRÁVU ODBORU KLUBU V ČES. BUDĚJOVICÍCH za první správní rok 1912—13 přednesl též dr. J. Dobias: "Odbor usazen na valné schůzi až dne 12. října 1912. Na výborové schůzi usneseno, aby zbyvajících část roku přičtena k správnímu roku 1913, a je tedy nutno referovati o činnosti odboru od samého počátku. Práci odboru tvořily: 1. propagační a vzdělávací přednášky a agitací články v novinách, 2. akce ochranná, 3. akce okraňovací, 4. práce vědecké, literární."

Činnost zahájena dne 12. října 1912 přednáškou p. Jana Emlera "O významu starého rázu měst", doprovázenou obrazy světlými. V posledních měsících 1912 sbíral odbor materiál obrazový pro budějovická čísla Věstníku a Krásy našeho domova. Materiál rozdělen tak, že Věstník pojednal o zbořených starých památkách, kdežto K. N. D. přinesla ocenění města se stanoviska dochovaného vzhledu. Čísla vyšla na jaře 1913, četně ilustrovaná a s případnými texty."

* Dodatkem k této zprávě sdělujeme, že se architekt Janák této práce vzdal a že jí byl pověřen arch. Boh. Hübschmann. (Red.)

V té době rozvinul již odbor ochrannou činnost. Sledoval práce na restauraci katedrály, přispěl při úpravě fasády starého renaissanceho domu s ozubenou atikou v Krájské třídě (dům p. dra Zátky) a sledoval i jiné záležitosti, jako projekt nové poštovní budovy, jež měla být přerušena kontinuata sadů a veřejné cesty kolmylnské stoky. Odbor vymohl, že době též aspoň částečně výsazení stromových alejí. Na oznámení v novinách ("Jihočeské Listy") samým majitelem staré věže hradební u biskupské zahrady, panem Simonem Wachtlem, že věž ustoupí novostavbě, nabyl zastupci odboru informací u směrnatých činitelů, jak českých tak i p. starosty, přesvědčení, že nebezpečí věží samé nehrozí, že však je možno vystavením rohového činka pohled na celou tuto část znešťavit.

Nejdělejší akcí celého roku, jež bohužel nebyla dosud definitivně skončena, bylo hájení domu Kneisslova. Dům, velmi zajímavý, s pěknými sgraf. renaissanceními z pol. 16. stol., přelul v majetek manželů Kneisslových, kteří žádali o povolení a adaptaci v tom rozsahu, že nemohl j. Klub akceptovati. Na jeho protest přistoupili majitelé na propozice odboru, ale městský stavební úřad nechtěl povolit vůbec oprav a hleděl všemožnými průtahy donutit majitele k úplnému zboření domu. Věc nyní však je (díky také zakrojení zemsk. konservátoru) na dobré cestě a v případě brzkého vyřízení, byla by sgrafitá opravena subvencí, jež byla přislíbena."

Odbor si všimá všech veřejných záležitostí; vymohl, když byla vypsaná soutěž na stavbu obecné školy, jako svého zástupce do poroty arch. P. Janáka.

O prázdninách 1913 meškal v Čes. Budějovicích dr. Z. Wirth, sbíraje materiál k Soutpau památek umění a histor. polit. okresu česko-budějovického, na něž byly obdorem vymozeno subvence města i okresu. Dílo to je nutné, aby činnost odboru mohla se opírat o materiál soustavně a vědecky zpracovaný a zhodnocený."

Po prázdninách zahájeny práce přípravné pro cyklus přednášek, jež pak byly s dobrým úspěchem zevnějším i celým mravním pořádány: 11. října 1913 kons. Jan Emler "O ochranné domovní", 16. a 25. října dr. Z. Wirth "O ochranné památek" a "O starých Budějovicích". Všechny tři přednášky konány ve velkém sále České Besedy za velice návštěvy a plně vykonaly svůj úkol."

Odbor vydal jako otisky obrazů z Krásy Našeho Domova 10 pohlednic ze Starých Budějovic; články, vyšly v této revui, byl otáčen i s obrazy v Kalendarji záložny česko-budějovické. Rovněž byl dán delší článek o téže tematice k dispozici "Samostatnosti".

Na podzim obrátil se odbor na Musejní spolek v záležitosti zřízení veřejné umělecko-průmyslové knihovny a čítárny v Museu. Akce ta dosud není skončena. Mimo to soustavně upozorňoval c. k. zem. konservátor na četné vandalství v městě a okolí, jež se provedly příliš rychle, nežli jim mohlo být zabráněno, a upozorňoval předem na nebezpečí. Tak v záležitosti klášterní presbyterie, náteru soch u kláštera, pavilonu v biskupské zahradě a jiných."

Odbor má členy: 1 zakládajícího, 39 činných. Příjmy odboru: K 346.72. Vydání K 290.81. Přebýtek K 55.91. Archiv obsahuje 130 kartonových fotografií a ocelotisky, 60 dpositivů, 40 negativů, 10 klíčů pohlednicových z K. N. D. Mimo to má odbor svou vlastní skříň (navrženou arch. A. Hübschmannem), umístěnou na radnici."

Na zvláštní žádost odboru budějovického vyslovuje předseda za valné hromady dlk kons. J. Emlerovi a dru Z. Wirthovi za morální pomoc, již od založení odboru ochotně poskytovali."

VI. O AGENDĚ A SPRÁVĚ KLUBU podal zprávu J. Hofman: "Souborná zpráva o vnější činnosti Klubu zde přednesená podala výčet prací, jež tvoří společné jádro správy všech tří jednotel. Jest ním tedy hledět k vnitřním pracím a k správě Klubu především potud, pokud na celkovém rázu a způsobu těchto prací obrázl se programový směr Klubu a pokud naopak postup a organizace těchto prací spoluročovaly kurs spolku. Bylo to především výsledkem soustředěnější činnosti a oekonomické agitací, že článo dopisů přijatých i akcí zastávajících pokleslo. R. 1912 bylo totiž přijato 539 dopisů (r. 1912 — 555 dopisů), kdežto r. 1911 — 1220 r. 1910 — 1423; bylo pak r. 1473 odesláno 870 dopisů (r. 1912 — 751), kdežto r. 1911 — 1473 a r. 1910 — 1242. Tento úbytek jest vysvětlit tím, že k potřebě čítárny zaveden zvláštní protokol, periodických tiskopisů a tím, že byla agenda soustředěna na menší počet záležitostí nejvýznamnějších, které jednotlivá gremia klubu i kancelář zaměstnávaly zvýšenou měrou."

Počet přímých členů (mimo odbory) byl v r. 1913: 5 čestných, 25 zakládajících, 718 činných. Stoupající úbytek členstva za poslední leta vyvolal v domácí radě podnět, aby zavedl se pravidelný styk mezi členstvem v domácí radou a aby přiblížil se členstvu literární materiál v knihovně a čítárně; výsledkem těchto podnětů bude pro Klub i potud významný, že podle potřeb čítárny bude voliti i svůj byt. V uplynulém roce právě byl Klubu udržoval nás v nejistotě, jež vyvolala pochopitelnou netrpělivost. Do května má se dostati Klubu zpráv, bude-li možno dosáti místností, o něž se již od podzimu jedná anebo bude-li Klub hledati byt znovu."

borné a vědecké výklady podali. Zároveň děkují i slavné žurnalistice, pokud zprávy do oboru toho spadající uveřejňovaly. Ku konci budíž podán přehled činnosti za dobu, po kterou pořádány byly vycházky a výlety klubovní soustavně každou neděli i svátků, výjimně obvyklé prázdniny letní, vánoční a velikonoční, tedy za dobu posledních 6 let: v této době pořádány 254 vycházky a výlety, jichž se celkem účastnilo 19.337 osob a jichž úhrnný čistý výnos činí Kč 2702.89."

K návrhu inž. M. Hellera ukládá valná schůze domácí radě, aby uvážila vhodný způsob díků *dr. Dlabáčovi* za jeho úsilnou šestiletou činnost pro klubovní vycházky.

XIII. VOLBA ČLENŮ DOMÁCI RADY. Skrutiním vykonali inž.

Hub. Madelmayer a Fr. Bärenreiter. Všechny hlasy odevzdáno 33. Zvolení: předseda vl. rada dr. L. Jeřábek; místopředsedy konš. J. Emle a arch. Boh. Hübschmann; členy domácí rady: arch. J. Almer, dr. V. Birnbaum, dr. O. Dlabáč, dr. J. Dobias, prof. arch. A. Engel, dr. Rob. Flieder, dvorní rada prof. dr. J. Goll, dr. K. Guth, JUC. Jesek Hofmann, arch. Rud. Hrabě, arch. Al. Kubíček, inž. E. Mölzer, dr. Fr. Páta, inž. Em. Šniefel, arch. St. Sochor, arch. J. P. Šebek, prof. dr. J. Šusta, dr. V. Vojtěšek, dr. Z. Wirth; revisory: Vil. Kirchner z Neukirchenu, J. F. Kocan, J. Kreidl.

Protože volných návrhů nebylo, zakončil předseda po oznámení výsledku voleb schůzi v 10 hodin.

ZPRÁVY Z KLUBU.

AGENDA SPOLKOVÁ od 1. listopadu 1913 do 20. února 1914. K ministerstvu obchodu zaslán spis, rekapitulující veškerou akci a všechny alternativy *plavidla u Střešického ostrova* a znovu důrazně žádající umístění jeho na pobřeží. — Usměno v nejbližší době upořádati členskou schůzi a thematem o *plavbě u Střešického ostrova*, kde bude podán genetický vývoj hájení panoramatu hradečanského a národní doložen světelnými obrazy. Termin bude dodatečně oznámen. — Ve stejném smyslu intervenováno dále u expozitury za *úpravu pobřeží a náplavky na Smíchov* mezi moatem Palackého a železničím. — Expozitúře ředitelství pro stavbu vodních cest doporučeno zachování starobylého *mýnského kola* (Barborka) jako kulturně historického dokladu a žádáno za umístění jeho na dvore adaptované vodnary. — Táto instance rovněž upozorněna na příští úpravu okolí *Dienzenhoferova pavilonu*, aby ji řešil architekt. — Městské radě pražské, městské radě amstelské a kanalizační komisi doporučeno vypsat veřejně ideové soutěže na projekt *nového mostu* v prodloužení Myslíkovy ulice a na úpravu Zofina. — U městské rady pražské intervenováno, aby renaissancí *domek u Staroměstské vodnary*, který je dosud jejím majetkem, navrátila neprodává, protože není vyloučena možnost jeho zneužití, nebo dokonce zboření. — Protestováno bylo proti neoprávněnému povolení městské rady *parcelování bloku na Rybářích* na Malé Straně, aniž byly plány dříve vyloženy. — U následníku tržní J. K. V. Ferdinanda z Ester intervenováno za přispění v záležitosti výstavby nové *univerzitní knihovny* a adaptace Klementina k tomuto účelu. Poukázáno na morální a estetický prospěch, budoucí zakoupení pozemky pro příští univerzitní budovy filosofické fakulty na Mariánském náměstí. — Depuť domácí rady intervenováno u starosty, aby ustavena byla nová pochozí komise na změnu *regulační čáry* na Poříčí, čímž architektonický cenný důl „U Slunce“ byl by zachován. Majitel domu požádan, aby učinil projev, že dům nezbourá, knihovně zavázemý, pro své dědice a případné kupce. — Židovské pohřební bratstvo a majitel *Pinkasovy synagogy* byly vybiřdnuty, aby žádali o novou regulační čáru.

Znovu byla opětována žádost, aby při řešení komunikace u Letenské ulice nebyl porušen *Oettingenský palác* a pasáž aby měla se průchodem. — U zemské správní komise protestoval Klub proti nezákonnému povolení *novostavby nemocnice* u Mírošových. — Městská rada byla upozorněna na možnost prodeje restaurovaného *domu u Vejvodů* a požádána, aby byl dům získán městu pro jeho kulturní účely, protože je nebezpečí zcezení domu do takových rukou, které by naprosto nešetřily jeho tradice dochované pietou dnešního majitele a pomocí obce a celé veřejnosti. Přestavba, event. přístavba byla by snadno podnět k demolování celého starobylého komplexu okoloňho. — Byla vznesena prosba k VIII. sborovému velitelství, aby uskutečnilo výprázdňení *mýčny* u Královské zahrady, která zneužíván jako skladiště velmi tří (hlavně přepravování a adaptování). Ústřední komise o stavu mýčny vyrozuměna a požádána, aby jejím vlivem, jako kompetentní instance, zaležlost tato v brzkou byla vyřízena. O podporu akce požádána byla městská rada pražská, zemský konservátor, místodržitel král. Českého, JUDr. Bedřich Ferdinand kníže z Lobkovic a říšský poslanec dr. Franta. Redakce „Jahrbuch der Kunsthistorischen Sammlungen des allerhöchsten Kaiserhauses“ byvši požádána o zaměření a fotografování mýčny a uveřejnění v monografickém zpracování sdělila, že ráda přijme vědeckou práci o této budově. — Městská rada upozorněna na úmysl některých pražských německých korporací, které hodlají bývalou renaissancistní *hradečanskou radnici* zakoupiti ke zřízení restaurace a vybiřdnuti, aby se přičinila sama o výkup. — Městská rada žádána, aby nepovolovala přestavbu alespoň průčelního traktu *empirového domu čp. 593-Il.* v Kravské ulici a trvala na právních požadavcích stavebního řádu, hlavně co se týče vydržených práv komunikace do Směček. — Upozorněna byla veřejnost na špatný stav *faciady* na Starém Ungeltě. — Městská rada požádána, aby přiměla správu „České banky“, aby odstranila *zneužívání faciady* svého domu čp. 5-III. — Městské radě pražské doporučeno, aby se nepřistavovalo třetí patro na *školní budovu* u Panny Marie Vítězné.

Společně s Uměleckou Besedou dán byl veřejnosti impuls k zasažen *české paměti desky Mozartovi* na domě čp. 240-1. — Cizinecký Svaz upozorněn na nedbalou správu *Kaple sv. Kříže* a požádan, aby získána byla jeho vlivem jako odborné korporace náležitá náprava. — Společnosti pro zřízení *musea Vrchlického* doporučeno místo „Ameriky“ jako vhodná místnost dům „U Minuty“. Zatím již se Společnost rozhodla deponovat své sbírky a interier Vrchlického v Museu města Prahy.

Klub počal akci ke zřízení *průvodnické komise*, jež se bude zabývatí právními záležitostmi, které se naskytou při klubovních akcích; těchto zvláště bude nutno dbát při proponované změně stavebního řádu.

K žádosti odboru Klubu v *Pelhřimově* delegoval Klub arch. B. Hübschmanna do poroty na stavbu nové školy v Pelhřimově. — Na „Kroužku přátel staroz.“ v *Písní* vyzádal si Klub informace o projektované regulaci Raduzy a navrhně alternativu, jež zachovávala mýlnou stoku (bývalý vodní příkop). — Klub zakročil u městské rady o *Poděbradech*, aby zabránila schválení již vysázení náměstí po obou stranách akáty a nerušila neporušený dosud charakter tohoto prostoru. — Pražská železářská společnost hodlá ve *Vokovicích* založiti důl, jenž by zejména haldami zničil okolí, ba ohrozil vážně i Sádku. Klub protestoval u Úst. komise i u c. k. hor. rev. úřadu a požádal o intervenční také pana hejtmana v zájmu hradiňho vodovodu, odtud vedeného.

MODEL MALÉ STRANY. Technická kancelář Klubu vynesla ulici Letenskou (paláce Thurn-Taxisův [Fuchšův], Windischgrätzův, Oettingenský) a klášter anč. pannen v Josefské ulici. Spleen a kollaudoval blok četických kasáren a c. k. mistofří. tiskárny.

NOVÍ ČLENOVÉ KLUBU. Za činné členy se přihlásili: Pán Rud. Bettehheim, maj. firmy L. Brumlik v Praze, JUDr. Lad. Blatník, c. k. pošt. komisař v Kr. Vinohradech, Jos. Peterka, prof. Čes. esk. banky v Praze, sl. Em. Petráková, učitelka v Král. Vinohradech, pan arch. Jos. Sálek v Praze a sl. Jar. Vančurová v Proseku. V odboru v Čes. Budějovicích přistoupili na rok 1914 činní členové: Pan J. Herbot, knihář, Dr. Rud. Horažďovský, F. Makovec, architekt, sl. Marie Mikešová, F. Tuček, insp. pojišťovny a prof. J. Vávra.

Z ODBORŮ KLUBU. Odbor Klubu v Pelhřimově konal 28. ledna a odbor v Čes. Budějovicích 8. dubna 1914 řádnou valnou schůzi. Jednatelské zprávy poaty do zprávy o valné schůzi Klubu.

ZPRÁVA KNIHOVNIKOVA. Do knihovny přibýlo a) darem: Jan Kupecký a V. V. Reiner. Illust. katalog výstavy v Rudolfinu 1913 (od p. adj. R. Kuchynky). — *Zprávy komise pro soupis stavebních, uměleckých a historických památek král. hl. m. Prahy*. Pořádají dr. K. Chytil, inž. J. Herain, Dr. L. Jeřábek, kan. E. Šittler, Svaz IV, Praha 1912 (od p. vl. r. Dra L. Jeřábka). — *Edice Kroužku přátel starozřnosti v Písní* 1913, č. 3. Plzeňské náměstí; č. 4. Plzeňec II. část (od Kroužku). — Slanský Obzor, roč. XXI. 1913. Red. B. K. Vondy (od mus. spolku „Palacký“ ve Slaném). — Dr. K. Guth a Dr. V. Vojtěšek (Palác hrabat Příchovských na Příkopě. Se 4 příl. (Ze Staré Prahy, VI). Pr. 1913 (od p. dra K. Gutha). b) koupí: *Umělecké poklady Čech*: Svazek I. (1913). Red. Dr. Z. Wirth, vydává J. Štenc. — *Städtebauliche Vorträge*. Band VII. 1, 3., 5., 6. (Börlin, 1914).

ZPRÁVA PORADATELOVA. Z pravidelných vycházek nedělních vykonány: 1. února do býv. kláštera a kostela dominikánského (výkl. Dr. Fr. Páta, 37 osob), 8. února do kláštera, kaple a kostela piaristického (výkl. Dr. K. Guth, 44 osob); 15. února do kláštera a kostela tomášského a paláce Oettingenského (výkl. Jesek Hofmann, 45 osob); 22. února do farn. kostela sv. Vojtěcha v Jirákových (výkl. Dr. Páta, 44 osob); 1. března do paláce Schwarzenberského a do býv. paláce Martinického (výkl. Dr. K. Guth, 30 osob).

Z REDAKCE. V náhledu za značné opoždění tohoto dvojička budou vydána první čísla V. ročníku rychle za sebou. Fotografie k čl. Zabezpečení zřízení (č. 90-97) zapůjčili p. arch. Kavalir a p. leamistr Bähm, fot. obr. č. 87—88 zapůjčila Česká Banka, ostatní zhotovili častěji p. J. Šorja (č. 85, 99, 100), častěji p. adj. R. Kuchynka (č. 98). Fot. č. 84 a 86 dodal p. Zikm. Reisch. Výkresy k obr. 89, 101 a 102 provedla kancelář Klubu.

Odpovědný redaktor Z. Wirth, 242-Il.; redakční rada: J. Borovička, K. Guth, V. Hofmann, B. Hübschmann, P. Janák, H. Opofenský, Fr. Thoř. „Za Starou Prahu“ vychází jednou za měsíc. Otišování článků i vyzobrazení jest dobrovolno, udán-li pramen. Štůky se půjčují k otištění (6 hal. za čtvereční centimetr). — Vydává Klub Za Starou Prahu, Praha 359-1. — Reklamaci hůta 4 peděle. Reklamace se nefrankují. — Tiskem „Grafie“, dálnické knihkárny v Praze II., Myslíkova ulice. — Štůky z graf. závodu J. Štencova v Praze I., Salvátorská.

ZASTAROU PRAHU

VĚSTNÍK KLUBU ZA STAROU PRAHU

O B S A H

MIZÍČI PRAHA. (XI.-XII. Z. W. S 6 obr.) —
PŘÍSPĚVEK K DĚJINÁM A MÍSTOPISU
KRÁL. HL. MĚSTA PRAHY. (X. V. Vojtí-
šek). — Z PRAXE OCHRANY PAMÁTEK.
(II. St. Sochor. S 1 obr.) — Z VENKOVA.
(Z. W. S 5 obr.) — ŘÁDNÁ VALNÁ SCHŮ-
ZE KLUBU ZA ROK 1912. — ZPRÁVY
Z KLUBU.

V PRAZE 1913

NÁKLADEM KLUBU ZA STAROU PRAHU. TISKEM „GRAFIE“, DĚLN. KNIHTISKÁRNY V PRAZE.

ZASTAROU PRAHU

VĚSTNÍK KLUBU ZA STAROU PRAHU

O B S A H

STARÁ VENKOVSKÁ MĚSTA. II. Č. BUDĚJOVICE. (Z. Wirth. S 21 obr.) — PŘÍSPĚVEK K DĚJINÁM A MÍSTOPISU KR. HL. MĚSTA PRAHY. (XI.-XII. K. V. Herain a V. Vojtišek). — Z PRAXE OCHRANY PAMÁTEK. (III. St. Sochor). — ZA KRÁSU MALÉ STRANY VIII. (Z. S.) — KRÁSA PRAHY. (Redakce). — Z LITERATURY. — ZPRÁVY Z KLUBU. — RŮZNÉ ZPRÁVY.

V PRAZE 1913

NÁKLADEM KLUBU ZA STAROU PRAHU. TISKEM „GRAFIE“, DĚLN. KNIHTISKÁRNÝ V PRAZE.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

REORGANISACE C. K. ÚSTŘEDNÍ KOMISE, pro zachování památek ve Vídni. K článku o reorganizaci (Věstník III., 89. - 91.) sdílujeme dodatkem, že oddělení uměl.-historické a technické obdrželo právě odborného přednostu, jímž byl jmenován bývalý ředitel král. kabinetu rytin v Draždanech dr. Fort. Schubert ryt. ze Soldenu.

V CYKLU PŘEDNÁŠEK Z OBORU CÍRKVE, UMĚNÍ, pořádaných Křesťanskou Akademií v březnu r. 1913, byla nejzajímavější poslední přednáška arch. K. Hiltberta o kapli sv. Václava na hradě pražském. Stavitel domu poprvé veřejně předvedl v celém rozsahu výsledky kopání v kapli svatováclavské a objevil při nich učiněné a velmi bystře analysoval kapli i její předchůdce na tom místě (basiliku Spythněvovu a rotundu s hroben sv. Václava). Přednáška byla vzhledem k jasnosti výkladu a obrazovým doprovodem.

KRUH PRO PĚSTOVÁNÍ DĚJIN UMĚNÍ V PRAZE ustavil se při české universitě (při jejím semináři uměl.-historickém) valnou schůzí 24. února 1913. Podle úvodní přednášky předsedy prof. dra K. Khytila (otřísčena v Nár. Listech 6. dubna 1913) chce pěstovati nejen umění domácí, ale i cizí a nebude se vyhýbat ani diskusím o moderním umění. Prostředkem jsou zejména přednášky, debatty, vycházky a výlety. Dosud byly pořádaný dva večery přednáškové (O černinském paláci, o rom. basilikách českých, o Ducciově) a 3 vycházky.

VÝSTAVA MINIATUR A DROBNÝCH PODOBIZEN. Čilý zájem pro miniaturní malbu, poslední dobou několika zahraničními výstavami tohoto delikátního umění zvláště vzpružený, dal podnět i k výstavě miniatur původu českého. Umělecko-průmyslové museum pražské podniklo zásluhou práci, která umožnila rozhléd v oboru této malířské techniky, objevila řadu domácích miniaturistů dosud neznámých a valně přispěla k poznání a ocenění celé řady umělců, jichž díla dosud málo je prozkoumáno (Alex. Clarot, Tad. Mayer, Em. Peter). Dr. F. X. Jirák, jemuž náleží největší zásluha o výstavu a její instalaci, přednášel při

jejím zahájení výstíže o vývoji miniaturní malby u nás a přednášku, obohacenou mnohými daty biografickými, hodlá uveřejniti s doprovodem mnohých barevných i černých reprodukcí. Tim nabude výstava ceny i pro budoucnost. R. K.

AUKCE OBRAZŮ V RUDOLFINĚ. Na podnět svého tajemníka, Rudolfa Weinerta, odhodlala se Krasoumná Jednota k občasnému pořádání aukcí obrazů, aby tim jednak zabránila vývozu uměleckých předmětů, k prodeji určených, jednak aby rostoucímu kruhu sběratelů uložila možnost k nákupu obrazů do jich sbírek. Dosavadní tři aukce přesvědčily, že v Praze jest pro podobný podnik dobrá půda, a svými předběžnými výstavami umožnily i přítelům umění seznáti mnoho zajímavého díla ze soukromého majetku. Mezi draženými obrazy byla i díla malířů zvučného jména (Bakhuysen, Brand, Francken, Poelenburgh, Ryckaert), z českých pak umělců staré doby zajímal nejvíce Petr Brandl obrazem sv. Josefa, již z Brandlových výstav známým, který zakoupen byl pro museum plzeňské. Zvýšenému zájmu těšily se obrazy českého původu, zvláště Gareis st. a Mařák, jehož perokresby dostoupily dosti značných cen právě jako skizzy Navrátilovy ze sbírky zesnulého prof. Kaufmanna.

Protože bude v slibné započatých aukcích pokračováno, nemožno potlačit projev přání, aby se na příště určování autorů jednotlivých obrazů insp. obrazárny P. Bergnerem dalo pozorněji a také popisu obrazů věnovala se větší péče. Pak nevloudi se do katalogu chyby, jako je mezi jinými na př. při čísle 7. v I. aukci určení „ikola Josefa Berglera“, ač obraz vznikl více než sto let před touto školou, anebo při čísle 58. třetí aukce, kde kopie velmi známého Titianova obrazu označena byla jen jako „kopie dle italského mistra“, nebo nebudou pohled na hrad pražský s Daliborkou určený jako „středověké město“. Takové chyby nejsou omluvitelné ani v aukčních seznamech obchodních domů, čistě jen ziskem vedených, tim méně pak v podniku uměleckého spolku, jako je Krasoumná jednota. R. K.

K členským premiím Klubu na rok 1913

(plaketta k uctění památky Vil. Mrštika) vydala firma Fr. Anýžova (Praha, Senovážná ulice 2), vkusně upravený rámeček z jelení kůže podle návrhu sochaře B. Kafky, ve formátu 68×92 mm, s nožkou k postavení na psací stůl za K 1.30. Objednávky vyřizuje přímo firma Anýžova.

P. T. VENKOVSKÝM PP. ČLENŮM!

Kancelář Klubu prosí p. t. pp. venkovské členy, aby zaslali laskavě členský příspěvek na rok 1913, aby jim mohla býti expedována premie (plaketta).

INSERTY pro „Věstník Klubu za Starou Prahu“ přijímá insertní jednatelství Klubu za St. Prahu, Praha, Příkopy 22.

ZASTAROU PRAHU

VĚSTNÍK KLUBU ZA STAROU PRAHU

O B S A H

ZA KRÁSU MALÉ STRANY. IX. (B. H. S 3 obr.) — SOUSOŠÍ SV. IGNÁCE Z LOYOLY Z KARLOVÁ MOSTU. (St. Sochor. S 1 obr.) — POKUS O ÚPRAVU DOMU DEMARTINOVA. (Jos. Chochol. Se 7 obr.) — MALEBNÁ SKUPINA NEMOCNICE KLÁŠTERA MILOSRDNÝCH BRATRŮ NA STARÉM MĚSTĚ STAVBOU NOVÉ NEMOCNICE OHROŽENA. (—a. S 1 obr.) — PŘÍSPĚVKY K DĚJINÁM A MÍSTOPISU KR. HLAV. MĚSTA PRAHY. (XIII.-XIV. V. Vojtišek). — MIZÍCÍ STARÁ PRAHA. (XIII. Z. Wirth. S 3 obr.) — BÝVALÁ STARÁ PRAHA. (VI.-VIII. Zd. Wirth. S 3 obr.) — Z LITERATURY. — ZPRÁVY Z KLUBU. — RŮZNÉ ZPRÁVY.

V PRAZE 1913

NÁKLADEM KLUBU ZA STAROU PRAHU. TISKEM „GRAFIE“, DĚLN. KNIHTISKÁRNY V PRAZE.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

RESTAURACE KOSTELA SV. JIŘÍ. Domácí rada Klubu zemědělců, že mají býti restringovány práce o úpravě kostela sv. Jiří na hradě Pražském, předložila 9. července 1913 doléhavou žádost c. k. ministerstvu kultu, aby takového omezení neprovedlo a to se zřetelem k tomu, že chrám sv. Jiří svým význačným postavením v radě památek českých naprosto se vymyká tomu, aby byl stažen mezi záležitosti, na jejichž účet je dosahováno úspor. Od způsobu, jak se pečuje o zachování památek, jest odvislá i váznost k nim v širokém obecnstvu. Pečlivé zachování památek upozorňuje na ně a stupňuje zájem k nim, kdežto tam, kde nutné opravy se pomíjejí a kde památka je zůstávána ve stavu naprosto neuspokojivém, dává se podnět jednak k trpké nespokojenosti těch, kdo význam památky vystihují, jednak se tak snižuje váznost k zanedbávané památce v těch vrstvách, v nichž naopak bylo by šití zájem o ni.

Na tento mravní moment dovoluje si domácí rada upozorniti důtklivě a spolu připojiti k němu další: stát, snaže se docíliti obecné ochrany památek, nemá posud v praxi účinných norem zákoných, jejich zachování bylo by obligatorní, nýbrž naopak jest mu velmi často působiti argumenty mravními bez prostředků donucovacích; v této situaci jest cena mravního argumentu v oboru této činnosti státu dvojnásob významná, a státu — chce-li si zachovati v těchto věcech nedotčenou svou mravní autoritu — jest dbáti nejpříjemněji právě o ty památky, jejichž osud jest od něho odvislý.

Chrást sv. Jiří jest památkou, k níž upíná se zájem vrstev nejširších. Stav, ve kterém památka jest, cítí se v těchto vrstvách jako dale neudržetelný, a kdyby byl přes to udržován, bylo by z toho ještě hlasitěji než posud usuzováno, že stát v oboru svého vlastního hospodářství důsledně péče o památky nedbá. Okolnost pak, že kostel stojí na královském hradě — v pražském sídle panovníkové — jest jistě s tím, aby, jsou-li vůbec nějaké pochyby, rozhodlo vysoké c. k. ministerstvo ve prospěch této památky, která jest ozdob historického sídla Jeho Veličestva v královském hlavním městě Praze.

UCHOVÁVÁNÍ KOŠÍŘSKÉHO HRBITOVA. C. k. konservátorát rozhodl 6. června 1913 k vyzvání Zádružního úřadu král. hlav. města Prahy, že nemůže doporučiti převezení tří náhrobků ze hřbitova košířského. Z přípisu citujeme:

„Povolení takové neodporovalo by ovšem hřbitovnímu řádu pro hřbitovy pražské (olánské), ze dne 12. prosince 1905 analogicky i pro hřbitov košířský užívávaného, ale přelilo by se celé řadě platných, řádně publikovaných výnosů a to c. k. min. kultu a vyučování ze dne 6. září 1905 č. 34081 a c. k. mistodržitelství ze dne 18. listopadu 1905 č. j. 223556.

Mohla by se ovšem naskytnouti otázka, zda právě hřbitov košířský sluší považovati za takový starý umělecký cenný hřbitov, jemuž přislúží zvláštní péče, v citovaném ministerkém i mistodržitelském výnosu nařízená. O tom rozhodovati přislúží především povoláním k tomu památkovým úřadům. Neméně důležito tu dbáti i hlasu a posudku vědeckých a odborných korporací ochranných starých památek se zabývajících. Že hřbitov košířský je takovou cennou památkou, vidno především z přípisu sl. c. k. centrální komise pro zachování památek ze dne 14. července 1908 č. j. 751 ex 1908, zasláného magistrátu král. hl. města Prahy, v němž se žádá přímo celkové zachování hřbitova tohoto i se všemi jeho pomníky. Rozhodující je tu dále několik usnesení zaležících poradního sboru rady městské, „Soupisné komise král. hlav. města Prahy“. Stejně sluší vzíti v úvahu i řadu podání a článků Klubu „Za Starou Prahu“ stejného smyslu (z 23. prosince 1906 a 24. února 1908). Rovněž i návrhy ob. starších, zároveň konservátorů, inž. Jana Herana, nyní star. archiváře, jakož i podepsaného, neméně i obecnosti staršího dra Lad. Pinkasa v rozpočtových debatách let nedávno minulých, vyznely souhlasně v stejném smyslu.

Z celé řady těchto projevů vidno, že umělecká a historická cena hřbitova tohoto je nespornou, nepřehlédlejší ani k momentu píety, účty a váznosti, která odnáší se k celé generaci našich buditelů, kteří právě na tom hřbitově našli poslední odpočinek svůj, a která již sama o sobě měla by býti dostatečným důvodem, aby hřbitov tento na vždy zůstal zřeky ušetřen a byl v celku svém zachován. Ostatně s pojmem hřbitova nerozlučně jest spojena představa místa nejen věře katolické, ale všem významným posvátného, ale také místa nerušeného a trvalého klidu. Ruší-li tento klid nejméně oprávněně sama obec, která svého času místa na hřbitově na věčné časy prodávala. Nesrovnává se tedy s tímto kardinalním po- adavkem ustanovení hřbitovního řádu (§ 10.) výše citovaného, pobádá-li ještě obec pražská přímo vlastníky hrobů k převá-

žení pomníků, místo aby činila právě naopak, ve smyslu výše citovaných výnosů. Způsobem tímto přispívá obec pražská sama ovšem nepřímo k devastaci dochovaného obrazu košířského hřbitova. Praxe tato je pravým opakem praxe měst německých, jež se vzornou péčí udržují staré svoje hřbitovy i uvnitř města (Frankfurt n. M., Kolín n. R.) zachovávajíce celý již útvár i ráz úplně nezměněný. Neboť již tím, že na hřbitovech takových přestává se pochovávat, nahyává hřbitov povahu parku, ozdobeného stěrymi uměleckými památkami, vykráslého umělečkou kulturou hned několika lidských věků, obestřeho kousem vzpomínek a píety celých generací.

Avšak při hřbitově košířském, který zachoval si — přese vše, co se zde dosud stalo — doposud ráz starého, vzácnými pomníky bohatě vyzdobeného hřbitova, lze mnoho ještě napravit. Nikoliv snad jen zachováním celistvé jeho plochy a rozsahu. Ba ani tím, že ušetřen bude překotné a násilné změny v tuctový nějaký park, nýbrž jediné tím, že zachován zůstane dochovaný jeho ráz jako hřbitova určitého uměleckého období, prvé polovice devatenáctého věku! Každý detail, každý i zdánlivě sebe podřízenější pomníček, malý, prostý kříž, je tu důležitou složkou podivuhodného, přirozeným vývojem vytvářeného, v zevním vyznění svým tak jasné vybraného a harmonického celku. Jest tedy zachování nerušeného tohoto celku hlavní podmínkou zachování jeho původu, kterým na každého sem přichozící působí! Nelze tedy připustiti porušení tohoto celku. A to ani v úvaze, že ten či onen kříž či pomník má větší či menší cenu uměleckou či památkovou. Neboť nelze nikdy správně a s určitostí posouditi, ba ani vyčítlí účinek změny takové na dojem celkový! Ostatně ani duchu a tendenci výše uvedených výnosů stanovení výsledek takových nehojí, jde-li právě o hřbitov, který ne tak cenou ojedinelých, po různu roztroušených pomníků, nýbrž jednotou celkového svého zjevu a rázu je souborných památek určité, pro kulturu města a zde i našeho národa tak významné epochy, jako byla doba buditelství!

Již proto, že nutno zde ve smyslu výše uvedených výnosů dbáti toho, aby zachován byl celek hřbitova, jako osobitá hodnota umělecká, jest naprosto nepřipustné, aby stanovením úchylek celek byl poškozen. Ostatně neodporovalo by ani právnímu citu, aby určitým žadatelům byly poskytovány zvláštní výhody a výjimky z pravidla. Výjimky takové nehly by lze odůvodniti ani tím, že není o památku zde pochovaných zemědělských dostatečně postarano. Neboť jest jisto, že hřbitov košířský stane se záhy místem, kde i zapadlým pomníčkům věnována bude pozornost, které netěšily by se měrou větší na žádném jiném hřbitově pražském! A i tehdy, kdy pozůstatky zesnulých již dříve jím byly převezeny, neboť pomník na hřbitově tomto nebude mít menší cenu a význam, než mnohdy epítat kostelní, z něhož ostatky ve většině případů dávno jímam odvezeny.“

STAVBA LIBENSKÉHO KOSTELA. Klub, jenž podle svých stanov povolán jest k tomu, aby pečoval o krásný vzhled král. hlavního města Prahy, podal posudek ohledně vytýčení nového kostela v Libni městské radě. Technická komise Klubu shlédla vytýčení na pahorku za libeňským zámekem. Otázka postavení kostela v tomto místě jest velice důležitá pro panorama Prahy z nejdůležitějších pohledových stanovisek. Pokud bylo možno informovati se na místě vytýčení, podotýkáme toto: 1. Kopec sám není výhledný pro stavbu rozsáhlého kostela, neboť jeho hmoja jest na vrcholu vejcovité vypuklá, takže bude nutno snad až třetinu kopce odkopati, aby se docílilo vodorovné plochy základové, než započne se s vlastní stavbou kostela. 2. Když by však bylo nutno počítati s tímto místem, bude třeba podhlednou plochu kostela pokud možná zvýšiti, i kdyby bylo třeba užiti k tomu terraso- vité opěrné zdi kolem kostela, jakožto architektonického soklu tohoto kostela. 3. Na kostel budou pohledy z velké dálky, hlavně s Petřina, takže se větší měřítko forem architektonických se diváků v dojmů velice změní. Proto bylo by třeba řešiti kostel ve formách lapidárních, s plochým průčelím, jehož by se mohlo zachytiti oko diváka z velké dálky. Bylo by nutno řešiti kostel bez věže, neboť aspoň s jednou věží širokou a nízkou. Úzká podkladná plocha kostela, omezená úzkou hmotou kopce, nesnesla by totiž vůbec řešení dvojvěžového, jako jest na příklad kostel karlský. Domácí rada Klubu, jež hájí stanovisko, aby vypsána byla veřejná soutěž na vyřešení celé této polebové partie, obrací se k slavné městské radě se žádostí, aby doporučila tento návrh družstvu pro postavení kostela a klade při tomto projektu vahu též na vyřešení silničního přístupu ke kostelu takovým způsobem, aby pokud možno nejvíce bylo zachováno stromův, hlavně před severním bokem kopce.“

ČLENSKÉ PŘÍSPĚVKY NEBYLI DOSUD SPOLKOVÉ POKLADNĚ ZAPRAVENY. NEDO-
PLATKY RAČTEŽ P. T. ČLENOVÉ VYROVNATI PŘI NEJBLIŽŠÍ
NÁVSTĚVĚ INKASSISTOVĚ. POSAVADNÍMI PRŮTAHY V PLACENÍ PŘÍSPĚVKŮ VZNIKLY KLUBU,
JENŽ VYNALOŽIL NA ČLENSKOU PREMII TĚMĚŘ 1000 KORUN, ZNACNĚ MIMOŘÁDNĚ VÝLOHY. NA
VENEK ZASÍLÁ KANCELÁŘ PREMIE, JAKMILE DOJDE ČLENSKÝ PŘÍSPĚVEK. KANCELÁŘ KLUBU,
PRAHA I., „U VEJVODŮ“.

ZASTAROU PRAHU

VĚSTNÍK KLUBU ZA STAROU PRAHU

O B S A H

BÝVALÁ STARÁ PRAHA. (IX. Z. Wirth. S 1 obr.) — VĚŽ V OBRAZE MĚSTA. (St. Sochor. Se 4 obr.) — PŘÍSPĚVKY K DĚJINÁM A MÍSTOPISU KR. HLAV. MĚSTA PRAHY. (XV. Y. Vojtíšek. XVI. Ješek Hofman. S 3 obr.) — MIZÍCÍ STARÁ PRAHA. (15. Zd. Wirth. S 2 obr.) — LITERATURA. — ZPRÁVY Z KLUBU. — RŮZNÉ ZPRÁVY.

V PRAZE 1913

NÁKLADEM KLUBU ZA STAROU PRAHU. TISKEM „GRAFIE“, DĚLN. KNIHTISKÁRNÝ V PRAZE.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

K OSUDU RENAISSANČNÍ VĚŽE NA VÁCLAVSKÉM NÁMĚSTÍ. Těsně před zbouráním věže při domě č. p. 788 II. na Václavském náměstí uveřejnil předseda Soupisné komise prof. Dr. Karel Chytil v „Národních listech“ (10. července) projev, v němž oceňuje tuto významnou památku stavitelství renesančního v Čechách a klade důraz na její zachování. Současné vyslovuje i podiv nad netečností kruhu historických a uměleckých a žaluje na apatii k otázkám spadajícím do sféry akcí staropražských. To by mohlo snad někde vzbudit domněnku, že tyto snahy nebyly ani Klubem zde dostatečně uplatňovány a proto Klub, jenž obráceně se časem na různé strany s prosbou o součinnost ve své práci ochranné má velmi často příležitost konstatovati tuto apatii k našim památkám architektonickým, považuje za svoji povinnost veřejně uvést, že ve věci zachrány věže učinil vše, co bylo v jeho silách. Bohužel, že zcela bez úspěchu!

Klub již 2. února 1912 upozornil veřejnost illustrovaným článkem ve svém Věstníku (III., 2—3, obr. 3.—5.) na nebezpečí, jež hrozí věži, a publikoval i obšírné dějiny změn majitelů přílehlého domu, aby vzbudil zájem o tuto památku. Na to zaslal 12. července 1912 jak radě města Prahy, tak i správní radě České banky dopis s prosbou, aby věž byla zachována, neobdržel však vůbec ani odpovědi. Rovněž nezodpověděl zůstal dopis Klubu podobného obsahu, zasláný již dříve projektantovi novostavby, p. c. k. staveb, radovi arch. O. Polivky. Klub uveřejnil tedy své nuiení o ceně věže a žádost o její zachránu v pražských denních listech, ale i to zůstalo bez odezvy. Potom Klub protestoval 14. října 1912 u obce pražské i u zemského výboru proti posunutí stavební čary domu č. p. 791—II. do lince věže a to nejen z důvodů porušení dochované konfigurace a ohrožení věže, nýbrž i z důvodu estetického, pokud jde o vyloučení ulice Vodňovské do náměstí Václavského. Současně navázal Klub za účelem podání protestu jednání i s majitelem protějšího domu Wiehlova (kavárna Metropol), který podle zavěti Wiehlovy náleží Národohospodářskému ústavu při České Akademii a jenž by byl touto změnou čarý citelně poškozen na své hmotné ceně. Ale jednání s majitelem domu selhalo, Národohospodářský ústav neprotestoval též a konečně i druhý soused, knihkupec Stýblo, odvolal dodatečně svůj protest, již podaný.

Zatím Česká banka oslyšela žádosti i prosby, nedbala protestů a dala si vypracovati projekt novostavby bez zachování věže jen za tím účelem, aby mohla do poslední píď ve všech patrech *využitkovat několik čtverečních metrů!* A tak padá vynikající památka české renesanční architektury v zlozložené ziskuchtivosti.

Není to tedy vina kruhu staropražských, aniž snad jiných interestů, že věž bude zničena. Spíše lze volati k zodpovědnosti projektanta novostavby České banky, který rozhodně neměl se propůjčiti k neblahé úloze popravčích, této vzácné a věstranně odborníky oceňované renesanční stavbě v Praze. Bylo zřejmé povinností pana stavebního rady arch. O. Polivky důtklivě upozorniti správní radu České banky na velkou cenu historickou i uměleckou této věže, dříve než se podjal úkol vypracovati definitivní projekt novostavby bez ohledu na věž; nečinil-li tak, jest pak ovšem věci jeho uměleckého svědomí, a nese on velkou část viny na zániku věže.

Rovněž lze volati k zodpovědnosti radu městskou jako stavební úřad, která v tomto případě nedovedla zaujmouti zamilavé stanovisko, jako učinila, když šlo o zbourání jiných památek (na př. o zbourání něm. kasína na Příkopěch), kdež její rozhodnutí bylo schváleno správním soudem.

Celkem však největší část viny nese přece Česká banka, v jejíž čele stál bývalý primátor pražský; neboť kdyby byla měla opravdový úmysl věž zachovati, což jest její kulturní i národní povinností, jakožto veřejného ústavu českého, vládnoucího jistě dostatečnými k tomu prostředky financími, byla by jistě dovedla vyžádati si na svém architektu také řešení, aby věž zůstala zachována a přivlečena v organický celek s ostatní novostavbou; to ostatně lze provésti i bez jakýchkoli značnějších obtíží co do místa, neboť nejennější úroveň, totiž přízemí před věží, mohlo se zastavěti vhodným způsobem a využití pro obchodní místnosti, a věž mohla zůstati toliko v patrech volná aspoň na dvou svých bocích do náměstí. Ze takové řešení jest možno, o tom nemůže býti sporu, a jistě žádný opravdový umělec architekt netroufal

by si raditi svému stavebníku, aby nerespektoval tak cennou památku jako jest právě tato věž.

Česká banka však, jež — ironii osudu — již názvem svým chce dokumentovati svoji českost a přeje si patrně zabezpečiti důvěru českého světa touto svojí okazalou činností, právě tato banka vedena jsouc jen a jen snahou po úplném vykořisťování neopatrně čisti místa stavebního, neváhá dopustiti se nejvyšší nekulturního činu vandalského zbořením jedné z nejrizovějších památek české architektury renesanční. Tim tedy slovo „Česká“ jest pouze pozlákem v jejím názvu, avšak bez jakéhokoliv vnitřního upřímného obsahu.

Jsem přesvědčen, že mnohý německý ústav by snad měl více piety k této stavební památce, než právě Česká banka, jež poskvrnila jednou pro vždy svůj český charakter těžkým hříchem, zbořením této památky české renaissance.

VÝSTAVA SBÍREK SOUPISNÉ KOMISE A STAVEBNÍHO ARCHIVU V RADNÍCI STAROMĚSTSKÉ. V polovici května byla v ti chosti otevřena v přízemí bývalé solnice v prvním patře domu „U velkého kohouta“ a v druhém poschodí domu „U minuly“ stálá výstava fotografií, rytin, plánů, olejomalb a uhlokreseb, vztahujících se k stavebnímu vývoji města Prahy. Zabírá 18 sálů a dvě chodby, a ponečav je roznoženou a trvalou instalaci sbírek, které byly jen částečně vystaveny roku 1908 na výstavě v paviloně města Prahy, měla by spíše míti název „museum“. Vystavovatelé jest patero: kr. hl. města Prahy, již patřil všem dobře známé pohledy J. Minářka, *Soupisná komise města Prahy, Stavební archiv* a posléze archivář inž. Herain a p. Neumann. Jádrem sbírek jsou fotografie a rytiny konservat. Heraina, jenž je autorem této důstojné a velké expozice, r. 1908 poprvé aspoň částečně uskutěčněné sebráním pohledů na pražské portály. Pokračováním byly přípravy k výstavě pohledů na česká města, pořádané r. 1911. Tehdy vznikly zárodky sbírky pražských pohledů, které dnes zaujímají skorem celé druhé poschodí a vyznačují se dosti velkým počtem kusů drážky a vrabců. Dnes jest však program sbírání jeho mnohem širší a rozšířil se i na města moravská, lužická, slezská a míseňská, na půdorysné plány a silhouety měst světových a širší se také sbíráním různých kulturních úkazů a drobností. V mnohem se kryje s jeho sbírkami výstava p. Neumanna, pouze obrázkovou a pamfletovou literaturou z r. 1848, dále rytinami Holarovými, Balzerovými a Sadelcerovými vybočující z programu výstavního. Velmi cenné jsou řady nejstarších pražských fotografií, počínající rokem 1856, které zachycují ještě mnohý objekt stavební a mnohý pohled, který dlouho už patří jen minulosti. Kromě toho patří Soupisné komise najednou tu postupně fotografovaný pohledy na nejpřednější ze stávajících stavebních i jiných uměleckých památek a velká panoramata pražská a ze Stavebního archivu rozvěšeny tu také četné náskry, týkající se hlavně budov pražských už zbořených. Celkem tedy materiál zajímavý a důležitý, bohužel také dosti přeházený a nesoustavný. Mnohé se opakuje, na doplňky není peněz, a tak máme kromě přání, aby byla všemi milovníky Prahy tímto sbírkám věnována věstranná pozornost, poněvadž ji zasluhuje, ještě jiná, vztahující se k upozornění povolných činitelů, aby se postarali o zdárný vývoj těchto sbírek, ulehčili jim vymezením pořadu sbírání a zlepšováním hodnoty vnitřní a zasadili se v první řadě o pracovní shodu s museem městským. Je škoda roztržitých sil, které se obtížně též myšlenky jen co do rozsahu, ne však co do jakosti a bude mnohem lépe, když místo sbírání též na třech stranách bude každý sbírat podle úmluvy předměty odchylné, ale za to pak soustavně a do mezí krajní možnosti. Celkem je ve výstavě 77 obrazů Minaříkových, 1147 fotografií a 733 rytiny. Sbirka byla od ledna t. r. pořádaná arch. Herainem a jemu nutno proto za ni vzdáti v první řadě díky. *K. V. Herain.*

VÝSTAVKA LIDOVÝCH STAVEB NA KLATOVSKU uspořádalo (23. července — 10. srpna) Museum města Klatova ve své budově. Obsahuje modely chlapů, statků i celých skupin, fotografie a původní kresby, aquarely, pastely a oleje malířů J. Cejky, J. Pronky a K. Kozuma. Místo katalogu publikuje Museum v místních listech (viz „Suvávan“ 4. 7.) instruktivní výklad o lidovém stavitelství na Klatovsku, dřevěném i zděném v němž bez národopisné romantiky jsou konstatovány nejdůležitější poznatky z kraje vzhledem k dispozici domu, jeho výstavbě, k lidové terminologii stavitelské, příčinám zániku dřevěných budov atd.

ČLENSKÉ PŘÍSPĚVKY NEBYLY DOSUD SPOLKOVĚ POKLADNĚ ZAPRAVENY. NEDOPLATKY RAČTEŽ P. T. ČLENOVĚ VYROVNATI PŘI NEJBLIŽŠÍ NÁVSTĚVĚ INKASISTOVĚ. POSAVADNÍMI PRŮTAHY V PLACENÍ PŘÍSPĚVKŮ VZNIKLY KLUBU, JENŽ VYNALOŽIL NA ČLENSKOU PREMIÍ TĚMĚŘ 1000 KORUN, ZNÁČNĚ MIMOŘÁDNĚ VÝLOHY. NA VENEK ZASÍLA PREMIE, JAKMILE DOJDE ČLENSKÝ PŘÍSPĚVEK, KANCELÁŘ KLUBU(DO 15. SRPNA) PRAHA I., „U VEJVODŮ“. TAM BUDETEŽ ŘÍZENY ZATÍM VŠECHNY DOTAZY, REKLAMACE A NOVÉ PŘÍHLÁŠKY ČLENSKÉ. NOVÝ BYT BUDE OHLÁŠEN V PŘÍŠTÍM SEŠITĚ.

STAVBY BETONOVÉ A ŽELEZOBETONOVÉ Inž. KAREL HERZÁN

úř. aut. stavební inženýr, geometr a docent české vysoké školy technické. Stálý příseční znalec c. k. zemského soudu v Praze.

PRAHA II., RIEGROVO NÁBŘEŽÍ ČÍS. 26.

TELEFON Č. 3202.

ZALOŽENO R. 1902.

Stropy, mosty, silnice, vodojemy, výše vodostajů. Kanalizace měst a závodů, zařízení stáží pro elektrické vedení atd. Návrhy, rozpočty a znalecké posudky.

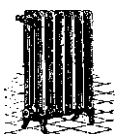
VODOVODY PRO MĚSTA, OBCE, HOSPODÁŘSTVÍ A VILLY ČERPADLA ♦ KANALISACE

Inž. JAR. MATIČKA dříve PEKAR A VAČKÁŘ
PRAHA-KARLÍN
první česká továrna na čerpadla, vodojemy a motory.

ÚSTŘEDNÍ TOPENÍ AVĚTRÁNÍ, STAVBY SKLENÍKŮ

VYTÁPĚNÍ TĚCHŽE TEPLOU VODOU

provádí speciální firma:

STAVBY A TOPENÍ
JAN ŠTĚTKA

PRAHA-KRÁL. VINOHRADY

FILIPOVA ULICE 892.

UMĚLECKÁ TRŽNICE

sdržení českých dam zve ku prohlídce svého
uměleckého závodu. Originály moderních i star-
ších mistrů, umělecké předměty, starožitnosti: slo-
hový nábytek, porcelán, šperky, sklo, výškové atd.

Praha I., Františkovo nábreží č. 6.

OSOBNÍ VÝTAHY

automatické, osvětlovací postavy, výtahy nákladní, jídelní, apod. na
sudy a pohybné stěny, hydraul. transmis. i ruční výroby a stavi-
telů

inženýr BOHUSLAV ČERVENKA

PRAHA-VII. 786, „V Z. R. DÁČ.“

Rozpočty, projekty zdurba.

Revize výtahů velmi levně.

STAROŽITNICKÝ ZÁVOD

RUDOLF ROSENKRANZ
Praha I., Karlova ulice čis. 2

v památných sálech knih. Colloredo-Mansfeldského paláce,
II. patro, jest k volnému prohlédnutí.

Hojný výběr nábytku slohu renaissance, barokového, em-
pirového, biedermaierovského, a sice nejen jednotlivé kusy,
nýbrž i celá zařízení bytů. Porcelány: staromiseňské a staro-
viedeňské, jako sošky, skupiny, soubory i jednotlivé kusy,
jakož i porcelány českých a jiných značek. Rovněž majoliky,
broušená, rytá a dvojitá skla ze XVII.—XIX. století, lustry,
zrcadla, řezby, hodiny atd.

KOUPĚ STAROŽITNOSTÍ VŠEOHROU, TĚŽ CE-
LÝCH SBÍREK I POZÚSTALOSTÍ ZA NEJVYŠŠÍ CENY!

Ku přání písemná záruka.

NOVÁ EDICE, SBÍRKA KRÁSNÝCH
KNIH, VYDALA:

ZDENĚK WIRTH

KUTNÁ HORA

MĚSTO A JEHO UMĚNÍ.

91 FOTOGRAFIE ARCHITEKTUR, MALEB
A PLASTIK.

SUBSKRIPČNÍ CENA K 420 (DO 15. ČERVENCE
T. R.), POZDĚJI K 6—, POŠTOU O 20 HAL DRÁ-
ŽE. SOUČASNĚ S ČESKÝM VYDÁNÍM TISKNE SE
VYDÁNÍ NĚMECKÉ A FRANCOUZSKÉ, POZDĚJI
VYJDE ANGLICKÉ, RUSKÉ A ESPERANTSKÉ.

ŽÁDEJTE PROSPEKTY KNIH „NOVÉ
EDICE“, PRAHA II., MYSLÍKOVA Č. 15.

Pro sběratele pohlednic:

Z pražských dvorů a
dvorečků.

I. serií uměleckých pohlednic dle
originálů J. Dřívka a sp. vydala

„GRAFIA“

v Praze II., Myslíkova ulice 1959.

Vkusné tiskopisy vypraví Vám

„GRAFIA“

Dělnická knihtiskárna a nakladatelství

v Praze, Myslíkova ulice čis. 1959.

Kreslířské, malířské a

kancelářské potřeby,

zvláště pro pp. architektu a in-
ženýry, pera na umělecké pís-
mo, pauzovací papír, plátina

atd. má na skladě

„GRAFIA“

v Praze II., Myslíkova ulice 1959.

KLUB ZA STAROU PRAHU MÁ KANCELÁŘ A MÍSTNOSTI V PRAZE-I., „U VEJVODŮ“, ÚŘEDNÍ HODINY DENNĚ MIMO NEDĚLE
A SVÁTKY OD 3. DO 6. HOD. VEČERNÍ — TELEFON 384-IV. — ÚČET POŠT. SPOŘITELNY ČÍS. 68221 — ČLENSKÉ PŘÍSPĚVKY:
CINNÍ ČLENOVÉ 6 K., PŘÍSPÍVAJÍCÍ 10 K., ZAKLÁDAJÍCÍ 200 K. JEDNOU PRO VŽDY ANEBY VE ČTYŘECH ROČNÍCH SPLÁT-
KÁCH. VŠICHNI ČLENOVÉ DOSTÁVAJÍ ZDARMA MĚSÍČNÍ VĚSTNÍK — PŘEDPLATNĚ NA VĚSTNÍK PRO NEČLENY 5 K. ROČNĚ.
NEDĚLNÍ VYCHÁZKY K PAMÁTKÁM. ČITARNA, ARCHIV A FOTOGRAFICKÁ KOMORA, ČLENŮM ZDARMA PŘÍSTUPNÉ.

STAVBY BETONOVÉ A ŽELEZOBETONOVÉ Inž. KAREL HERZÁN

úř. aut. stavební inženýr, geometr a docent české vysoké školy technické. Stálý příseční znalec c. k. zemského soudu v Praze.
PRAHA II., RIEGROVO NÁBŘEŽÍ ČÍS. 26.

TELEFON Č. 3202. ZALOŽENO R. 1902.
Stropy, mosty, silosy, vodojemy, věže vodárenské. Kanalizace měst i závodů, patentní stožáry pro elektrické vedení atd. Návrhy, rozpočty a znalecké posudky.

VODOVODY PRO MĚSTA, OBCE, HOSPODÁŘSTVÍ A VILLY ČERPADLA ♦ KANALISACE

Inž. JAR. MATIČKA dříve PEKAŘ A VAČKÁŘ
PRAHA-KARLÍN
první česká továrna na čerpadla, vodojemy a motory.

ÚSTŘEDNÍ TOPENÍ AVĚTRÁNÍ, STAVBY SKLENÍKŮ

VYTÁPĚNÍ TĚCHŽE TEPLOU VODOU

provádí speciální firma:

STR. JNICKÁ T. VÁ. A
JAN ŠTĚTKA
PRAHA-KRÁL. VINOHRADY

— 1 * — — — — 892.

UMĚLECKÁ TRŽNICE

sdržení českých dam zve ku prohlédnutí svého
uměleckého závodu. Originály moderních i star-
rých mistrů, umělecké předměty, starožitnosti: slo-
hový nábytek, porcelán, šperky, sklo, výšivky atd.

Praha I., Františkovo nábreží č. 6.

OSOBNÍ VÝTAHY

automatické, osvědčené soustavy, výtahy nákladní, jídelní, spouště na
sudy a pohonem elektr., hydraul., transmis. i ručním vyrábí a staví

inženýr BOHUSLAV ČERVENKA
PRAHA-VII. 786, „V ZAHRAĐÁCH“

Rozpočty, projekty zdarma. Revize výtahů velmi levně.

Prodej výhradně pravých starožitných předmětů.

STAROŽITNICKÝ ZÁVOD

RUDOLF ROSENKRANZ
Praha I., Karlova ulice čis. 2

v památných sálech kníž. Coloredo-Mansfeldského paláce,
II. patro, jest k volnému prohlédnutí.

Hojný výběr nábytku slohu renaissancního, barokového, em-
pírového, biedermaierovského, a sice nejen jednotlivé kusy,
nýbrž i celá zařízení bytů. Porcelány: staromíšeňské a staro-
vičenské, jako sošky, skupiny, soubory i jednotlivé kusy,
jakož i porcelány českých a jiných značek. Rovněž majoliky,
broušená, rytá a dvojitá skla ze XVII.—XIX. století, lustry,
zrcadla, řezby, hodiny atd.

KOUPĚ STAROŽITNOSTI VŠEHO DRUHU, TĚŽ CE-
LYCH SBÍREK I POZŮSTALOSTÍ ZA NEJVVŠÍ CENY!

Ku přání písemná záruka.

NOVÁ EDICE, SBÍRKA KRÁSNÝCH KNIH, VYDALA:

ZDENĚK WIRH

KUTNÁ HORA

MĚSTO A JEHO UMĚNÍ.

91 FOTOGRAFIE ARCHITEKTUR, MALEB
A PLASTIK.

SUBSKRIPČNÍ CENA K 4-20 (DO 15. ČERVENCE
T. R.), POZDĚJI K 6—, POŠTOU O 20 HAL. DRÁ-
ŽE. SOUČASNĚ S ČESKÝM VYDÁNÍM TISKNE SE
VYDÁNÍ NĚMECKÉ A FRANCOUZSKÉ. POZDĚJI
VYJDE ANGLICKÉ, RUSKÉ A ESPERANTSKÉ.

ŽÁDEJTE PROSPEKTY KNIH „NOVÉ
EDICE“, PRAHA II., MYSLÍKOVÁ Č. 15.

Pro sběratele pohlednic:

Z pražských dvorů a
dvorečků.

I. serií uměleckých pohlednic dle
originálů fy Dřítok a sp. vydali

„GRAFIA“
v Praze II., Myslíkova ulice 1959.

Vkusné tiskopisy vypraví Vám

„GRAFIA“

Dělnická knihtiskárna a nakladatelství

v Praze, Myslíkova ulice čis. 1959.

Kreslířské, malířské a

kancelářské potřeby,

zvláště pro pp. architektů a in-

ženýrů, píra na umělecké pís-

mo, pousovací papíry, plátna

atd. má na skladě

„GRAFIA“

v Praze II., Myslíkova ulice 1959.

KLUB ZA STAROU PRAHU MÁ KANCELÁŘ A MÍSTNOSTI V PRAZE-I., „U VEJVODŮ“, ÚŘEDNÍ HODINY DENNĚ MIMO NEDĚLE
A SVÁTKY OD 3. DO 6. HOD. VEČERNÍ — TELEFON 384-IV. — ÚČET POŠT. SPOŘITELNY ČÍS. 68221 — ČLENSKÉ PŘÍSPĚVKY:
ČINNÍ ČLENOVÉ 6 K., PŘÍSPÍVÁJÍCÍ 10 K., ZÁKLÁDAJÍCÍ 200 K. JEDNOU PRO VŽDY ANEBY VE ČTYŘECH ROČNÍCH SPLAT-
KÁCH. VŠICHNI ČLENOVÉ DOSTÁVAJÍ ZDARMA MĚSÍČNÍ VĚSTNÍK — PŘEDPLATNĚ NA VĚSTNÍK PRO NEČLENY 5 K. ROČNĚ.
NEDĚLNÍ VYCHÁZKY K PAMÁTKÁM. ČITARNA, ARCHIV A FOTOGRAFICKÁ KOMOKA. ČLENUM ZDARMA PŘÍSTUPNÉ.

STAVBY BETONOVÉ A ŽELEZOBETONOVÉ

Inž. KAREL HERZÁN

úř. aut. stavební inženýr, geometr a docent české vysoké školy technické. Stálý přísežník znalec c. k. zemského soudu v Praze.

PRAHA II., RIEGROVO NÁBŘEŽÍ ČÍS. 26.

TELEFON Č. 3202.

ZALOŽENO R. 1902.

Strapy, mosty, silnice, vodjemy, vóce vodarenské. Kanalizace nořt i závodů, patentní stožary pro nílektrické vedení atd. Návrhy, rozpočty a znalecké posoudky.

VODOVODY

PRO MĚSTA, OBCE, HOSPODÁŘSTVÍ A VILLY
ČERPADLA ♦ KANALISACE

Inž. JAR. MATIČKA dříve PEKAR A VAČKÁŘ.
PRAHA-KARLÍN

první česká továrna na čerpadla, vodovody a motory.

ÚSTŘEDNÍ TOPENÍ AVĚTRÁNÍ, STAVBY SKLENÍKŮ

VYTÁPĚNÍ TĚCHŽE TEPLOU VODOU

provádí speciální firma:

STROJNICKÝ TOVÁRN

JAN ŠTĚTKA

PRAHA-KRÁL. VINOHRADY

F IČ 892.

UMĚLECKÁ TRŽNICE

sdrúžení českých dam zve ku prohlídce svého
uměleckého závodu. Originály moderních i star-
ých mistrů, umělecké předměty, starožitnosti, sluh-
nový nábytek, porcelán, šperky, sklo, výšivky atd.

Praha I., Františkovo nábreží č. 6.

OSOBNÍ VÝTAHY

automatické, osvědčené soustavy, výtahy nákladní, jídelní, spouště na
sudy s pohonem elektr., hydraul., transmis. i ručním výrůk: a stavi

inženýr BOHUSLAV ČERVENKA

PRAHA-VII. 786, „V Z. ... R. D. A. C.“

Rozpočty, projekty zdarma.

Rézac výtlaku velmi levně.

STAROŽITNICKÝ ZÁVOD

RUDOLF ROSENKRANZ
Praha I., Karlova ulice čis. 2

v památných sálech kníž. Colloredo-Mansfeldského paláce,
II. patro, jest k volnému prohlédnutí.

Hojný výběr nábytku slohu renaissancního, barokového, em-
pirového, biedermaierovského, a sice nejen jednotlivé kusy,
nýbrž i celá zařízení bytů. Porcelány: staromíšešské a staro-
vidéšské, jako sošky, skupiny, soubory i jednotlivé kusy,
jakož i porcelány českých a jiných značek. Rovněž majoliky,
broušená, rytá a dvojitá skla ze XVII. — XIX. století, lustry,
zrcadla, řezby, hodiny atd.

KOUPĚ STAROŽITNOSTÍ VŠEHO DRUHŮ, TĚŽ CE-
LYCH SBÍREK I POZŮSTATKŮ ZA NEJVYŠŠÍ CENY!

Prodej výhradně pravých starožitných předmětů.

Ku přání písemné záruky.

NOVÁ EDICE, SBÍRKA KRÁSNÝCH
KNIH, VYDALA:

ZDENĚK WIRH:

KUTNÁ HORA

MĚSTO A JEHO UMĚNÍ.

91 FOTOGRAFIE ARCHITEKTUR, MALEB
A PLASTIK.

SUBSKRIPČNÍ CENA K 420 (DO 15. ČERVENCE
T. R.), POZDĚJI K 6—, POŠTOU O 20 HAL. DRÁ-
ŽE. SOUČASNĚ S ČESKÝM VYDÁNÍM TISKNE SE
VYDÁNÍ NĚMECKÉ A FRANCOUZSKÉ. POZDĚJI
VYJDE ANGLICKÉ, RUSKÉ A ESPERANTSKÉ.

ŽÁDEJTE PROSPEKTY KNIH „NOVÉ
EDICE“, PRAHA II., MYSLÍKOVÁ Č. 15.

Pro sběratele pohlednic:

Z pražských dvorů a
dvorečků.

I. serií uměleckých pohlednic dle
originálů J. Dřtikol a sp. vydala

„GRAFIA“

v Praze II., Myslíkova ulice 1959.

Vkusné tiskopisy vypraví Vám

„GRAFIA“

Dělnická knižtiskárna a nakladatelství

v Praze, Myslíkova ulice čis. 1959.

Kreslířské, malířské a

kancelářské potřeby,

zvláště pro pp., architektu a in-
ženýry, pera na umělec. pís-
mo, pausaovací papíry, plátina

atd. má na skladě

„GRAFIA“

v Praze II., Myslíkova ulice 1959.

KLUB ZA STAROU PRAHU MÁ KANCELÁŘ A MÍSTNOSTI V PRAZE-I., „U VEJVODŮ“, ÚŘEDNÍ HODINY DENNĚ MIMO NEDĚLE
A SVÁTKY OD 3. DO 6. HOD. VEČERNÍ — TELEFON 384-IV. — ÚČET POŠT. SPORITELNY ČÍS. 68221 — ČLENSKÉ PŘÍSPĚVKY:
ČINNÍ ČLENOVÉ 6 K., PŘÍSPÍVAJÍCÍ 10 K. ZAKLÁDAJÍCÍ 200 K. JEDNOU PRO VŽDY ANEBY VE ČTYŘECH ROČNÍCH SPLÁT-
KÁCH VŠICHNI ČLENOVÉ DOSTÁVAJÍ ZDARMA MĚSÍČNÉ VĚSTNÍK — PŘEDPLATNÉ NA VĚSTNÍK PRO NEČLENY 5 K. ROČNĚ.
NEDĚLNÍ VYCHÁZKY K PAMÁTKÁM. ČITÁRNA, ARCHIV A FOTOGRAFICKÁ KOMORA, ČLENUM ZDARMA PŘÍSTUPNĚ.

ZASTAROU PRAHU

VĚSTNÍK KLUBU ZA STAROU PRAHU

O B S A H

BÝVALÁ STARÁ PRAHA. (X. Z. Wirth. S 2 obr.) — MIZÍČÍ STARÁ PRAHA. (16. Na Knížecí. Zd. Wirth. S 3 obr. 17. Dám čp. 628/II. Ješek Hofman. S 2 obr.) — PŘÍSPĚVKY K DěJINÁM A MÍSTOPISU KR. HLAV. MĚSTA PRAHY. (XVI. Stavitel P. L. Holeček. (Dok.) Ješek Hofman. Se 4 obr. XVII. Ze starých inventářů pražských kostelů. II. V. Vojtíšek.) — NESPRÁVNÁ RESTAURACE KAMENNÉHO SOUSOŠÍ. (St. Sochor.) — LITERATURA. — ZPRÁVY Z KLUBU. — RÚZNÉ ZPRÁVY.

V PRAZE 1913

NÁKLADEM KLUBU ZA STAROU PRAHU. TISKEM „GRAFIE“, DÉLN. KNIHTISKÁRNÝ V PRAZE.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

NÁVRH NA UMÍSTĚNÍ NÁKI. NÁDRAŽÍ VE SVATOPETRSKÉ ČTVRTI. Klub vyrazuje si studovat tuto otázku podrobně, až ohrdí kopii úředního návrhu od c. k. ministerstva železnic; zatím však již pro zásadní námitky, jež proti návrhu má, zaslal sl. m. radě pražské toto podání:

„K nedávno projednávané záležitosti nového nákladního nádraží ve čtvrti svatopetrské, jehož projekt byl prozatím delegátů Klubu umožněno zhlédnouti laskavostí p. říšského poslance Maštálky v kanceláři zdejšího ředitelství c. k. státních drah, dovolujeme si předložit sl. radě městské k laskavému uvážení některé námitky, jež činíme v zájmu a na prospěch města Prahy:

Čtvrť sv. Petřská, kterouž jsme — bohužel marně — svého času houzevnatě hájili jako rázovitou partii Nového Města, měla by býti v nové své úpravě účinně nejméně ekvivalentní čtvrti bývalé a měla by se v novém bydlení středních vrstev obyvatelstva. Právě tato čtvrť je neobyčejně schopna svoji vhodnou polohou stát se jednou z nejlépejších partií dohrých činovníků domů městských a býti tak objektem velmi cenným po stránce výstavby obnovené partie města. Projekt nového nákladního nádraží ničí však tuto naději hosporně oprávněné a zabuzuje ohavny před zlačením toho, co by na tomto místě mohlo povstati obyvatelstvu všeobecně prospěšného.

Po stránce pohledového řešení obsahuje tento projekt značné nebezpečí pro čtvrť sv. Petřskou; komunikací spojíka mezi Těšnovem od centrály hydroelektrické a mezi skutečným spojkám mostu Hlávka utvořena by byla prostým náspem, majícím v levo i v pravo rampy a prohuby s pohledem na splet kolů a neudržitelné rozestavení budovy nádraží. Prostranství Těšnova, beztak již nešťastně zakatené budovou hydroelektrické centrály, vyběhlo by náhle v bezvratý prostor, rozšiřující se po jedné straně po celé délce ostrova Rohanského, a po levé straně pak neurčitě zakončený jednak ohrazeným prostranstvím manipulačním nádrží a jednak hokem velkého překladiště. Budova překladiště o délce 250 m., sahající od Těšnova až asi po ulici Barvířskou a toliko 40 m. vzdálené od okraje nádrží, utlučká by svoji obrovskou hmotou celé své okolí, což zejména v pohledu s nádrží, jakož i s levého břehu Vltavy před ostrovem Štvanice znamená pohromu pro tuto partii Nového Města. Budově těto padly by za obět i dva staré a cenné objekty čp. 1225 a 1226-II. Vždyť a výjezdy pro povozů nákladní od nádraží aktuovány jsou tak, že na poměrně úzké vozovce, beztak silně komunikací zatížené, nastalo by jistě často přepínání, stupňované nad to ještě stanicí potraviny dané na čáře, jež na tomto místě již jini vozbu neobyčejně združuje. Pro nejbližší okolí domů obytných znamenala by hmotou obrovského skladiště především blízké nebezpečí ohně různých hmot (tam složených; stály hlomaz a povyk spložené s nákladním a vykládaním; ulice v okolí byly by silnou frekvencí těžkých, většinou koňských potahem opatřených vozů neustále znečišťovány a veliké mříže blátem a podobně množstvím složených požívatin snadno mohly by se přilíkat a trvale v celém okolí zaháněti spousty kry; rozkládající se složené látky obtěžovaly by okolí zápachem, což dalo by se neméně i kouřem a pojižďskými lokomotivami, ačli jest možno doufat, že by dráha vlada takovým počtem elektrických motorů, aby se jini nahradily veškeré potřebné lokomotivy parní. Je zde tedy celá řada závd povahy vyloučené hygienické, nehledě k obtížování obyvatelstva rušením klidu v noci, protože valná část vozby nákladní spadá právě do času nočního. Neméně důležitou konsekvencí tohoto nádraží bylo by i zmenšení příležitosti k bydlení, což mohlo by v obyvatelstvu vzbuditi oprávněnou nevoli a znamenalo by do určité míry vylidňování této části Nového Města, dříve tak hustě obydlené a k bydlení vyhledávané. Další závd dlužno spatřovati v přerušení nebo nejméně v naprostém zauzení velké poběžní komunikace elektrických vozů motorových, jež spojuje rychlé tranžík právě tak jako Smíchov a obce sousední s Karlínem až i Libuší, tvořila by pozoruhodnou obvodovou linii komunikací, kdež vozba po nádrží, méně frekvencí zatížených než hlavní tepny města, mohla by se provozovati rychlostí silně zvýšenou, jak toho příkladem jest již dnes vozba na nádrží v Podskali. Libuší mohla by tímto způsobem lehce přijíti o druhou svoji komunikaci. Konečně utrpěl by tímto i ostrov Štvanice, dosud ladem ležící, jenž jediný v těchto místech jest schopn

bohatou svou vegetací býti širokým vrstvám lidovým vítanou příležitostí k zotavení a odpočinku v přírodě; neboť je jisto, že kouřem parních lokomotiv stromový trpí a hyne. V případě, že na části Štvanice zřízena byla zoologická zahrada, byl by kouř i případně stály hlomaz z blízkého protějšího nádraží jistě podstatnou závdou pobytu zvířat v zahradě držených.

Shrnouté všecké uvedené závdavy a námitky proti nákladnímu nádraží na tomto místě, jimž nemalou důležitost přiložila jistě městská rada karlínská, nedopustivši, aby projekt tento realizován byl na prostranství nyní již invalidovny, docházíme nutně ke stanovisku asprosto zápornému v otázce zřízení nákladního nádraží ve čtvrti sv. Petřské a zdvořile žádáme sl. městskou radu, aby, majíc na paměti význam i cenu této čtvrti jako čisté obytné, nedala ji znehodnotiti tímto způsobem.“

V ZÁLEŽITOSTI NOVÉ BUDOVY PRO C. K. UNIV. A VEŘ. KNIHOVNU V Praze začal Klub 5. července 1913 c. k. ministerstvu kultu a vyučování toto podání: „Domácí rada Klubu dovoluje si poukázat k výhodné příležitosti, aby se rozšířily místnosti c. k. univ. a veř. knihovny v Praze. Při náměstí Mariánském je totiž posud nezadaáno stavení mezi ulicí Valentinou a Zateckou; toto stavení jest v bezprostředním sousedství Klementina, kde jest umístěna c. k. univerzitní knihovna dnes a leží tak výhodně, že bylo by lze vstavěti tam dependenci knihovny s velkou čítárnou a spojití ji visutým přechodem přes ulici Platnářskou s Klementinem. Tímto rozřešením umožnilo by se c. k. univ. knihovně, aby měla v prostorách Klementina trvalou rezervu pro příští rozšiřování a současně dnešních prostor knihovny užívalo by se i dále, takže knihovna dosáhla by neobyčejné velnosti. Také sl. klementinské mohly by býti bez obtíží zachovány jako vnitřní interieur. Naopak, kdyby univerzitní knihovna se vystěhovala, způsobilo by značné obtíže zachování jich v dostojném stavu, neboť by c. k. ministerstvo kultu a vyučování jistě pokládalo tuto zachování za samozřejmé a nutné, i kdyby tu nebylo s jistotou předpokládajícího přímluvného vota c. k. Ustřední komise pro péči o památky a nátlaku veřejného mínění; zároveň však tyto sály neměly by vhodného účelu, k němuž by se udržívaly, takže by se staly břemenem. Nynější příležitost, kdy se má zříditi tečen stavení, je významná, a nebude-li jí užito, bude nutno dříve či později stavěti budovu pro c. k. univ. knihovnu jinde a současně počítati pak s novým passivem na udržování sálu v Klementinu. Slacha knihovní budovy na tomto místě byla by vítána i proto, že náměstí Mariánské bylo by obklopeno celé budovami veřejnými a byl by mu tak zachován monumentální ráz, aniž to předpokládá výjimečného nákladu na knihovnu, protože tato již sama o sobě jako veřejná budova bude právě při ekonomii architektonického výrazu působiti jistě monumentálně, podobně jako na příklad fačida klementinská. Domácí rada Klubu dovoluje si doporučiti tento počet c. k. ministerstvu k vlné úvaze a vyprokaje zároveň proň urychlené vyřízení.“

SPOLEK NA OCHRANU A ZABEZPEČENÍ PAMÁTEK V OKRESÍCH STRAKONICKÉM A SUŠICKÉM. Na popud jeho zenz. porladce a faráře ve Volenicích, Blahove, a za spolupůsobení Dra Groha ze Sušice utvořil se přípravný komitét k založení památkového spolku ve jmenovaných okresích, jenž předložil stanoví spolkové ke schválení.

KURS PRO CÍRKEVNÍ UMĚNÍ A OCHRANU PAMÁTEK pořádal o svatočasných svátcích v Drážďanech král. saské evangelické konsistori (Viz Kunstchronik XXIV., 518-519.) za hojné účasti z kruhů duchovnosti a architektů. Hlavní přednášky měl prof. Dr. Cornelius Gurlitt (Omederní ochrany památek, o organizaci péče o památky v Sasku), vedle něho přednášel prof. Dr. Bestelmayer o architektonických úkolech církve v dnešní době, prof. Dr. Bruck o umělecké výpravě církevních interieurů, prof. Dr. Berling o drobných předmětech bohoslužebných, rektor Dr. E. O. Schmidt o církevní architektuře v Sasku po stránce umělecko-historické a prof. Dr. Högg o umění na hřbitvách. Návštěvní kursu byl provedení důležitějšími kostely drážďanskými a výstavou církevních předmětů, uspořádanou k tomu účelu v král. Uměl.-přím. muzeu. Podobné kursy byly letos pořádaný ještě v Bonnu (vedením prof. Clemena) a v Mnichově (museijní kurs vedením zenz. konservátora Hagera.)

ČLENSKÉ PŘÍSPĚVKY NEBYLY DOSUD SPOLKOVÉ POKLADNĚ ZAPRAVENY. NEDODALI PLATKY RAČTEŽ P. T. ČLENOVÉ VYROVNATI PŘI NEJBLIŽŠÍ NÁVŠTĚVĚ INKASISTOVĚ. POSAVADNÍMI PRŮTAHY V PLACENÍ PŘÍSPĚVKŮ VZNIKLY KLUBU, JENŽ VYNALOŽIL NA ČLENSKOU PREMIÍ TĚMĚŘ 1000 KORUN, ZNAČNĚ MIMOŘÁDNÉ VÝLOHY. NA VEŇEK ZASÍLÁ PREMIE, JAKMILE DOJDE ČLENSKÝ PŘÍSPĚVEK, KANCELÁŘ KLUBU (DO 15. SRPNA) PRAHA I., „U VEJVODŮ“. TAM BUDEŽ ŘÍZENY ZATÍM VŠECHNY DOTAZY, REKLAMACE A NOVÉ PŘIHLÁŠKY ČLENSKÉ. NOVÝ BYT BUDE OHLÁŠEN V PŘÍŠTÍM SEŠITĚ.

ZASTAROU PRAHU

VĚSTNÍK KLUBU ZA STAROU PRAHU

O B S A H

K ÚPRAVĚ NÁMĚSTÍ V PELHŘIMOVĚ.
(K. Polesný a Zd. Wirth. S 5 obr.). — BÝ-
VALÁ STARÁ PRAHA (XI. J. Hofmann.
S 5 obr.). — MIZÍCI STARÁ PRAHA (18. J.
Hofmann. S 1 obr.) — PŘÍSPĚVKY K DĚ-
JINÁM A MÍSTOPISU KRÁL. HLAV. MĚ-
STA PRAHY. (XVIII. Dr. M. Navrátil). —
K NOVOSTAVBĚ NÁROŽNÍHO DOMU
„U KLÍČŮ“. — TŘETÍ SJEZD NA OCHRA-
NU PAMÁTEK. — Z LITERATURY.
ZPRÁVY Z KLUBU. RŮZNÉ ZPRÁVY.

V PRAZE 1913

NÁKLADEM KLUBU ZA STAROU PRAHU. TISKEM „GRAFIE“, DĚLN. KNIHTISKÁRNÝ V PRAZE.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

PRO ZACHOVÁNÍ RENAISSANČNÍ VĚŽE u domu čp. 788-II., na Václavském náměstí promluvil v posl. chvíli J. Emleer ve 3. schůzi sboru obec. starších 10. března 1913. Pod č. 20. na dnešním pořádku je záležitost, p. referentem právě projednávána, stran postupu a transakce pozemků na nároží Václavského náměstí a Vodičkovy ulice. Věc není tak jednoduchá, jak vypadá na první pohled. Myslím, že je moji povinností, jako zástupce Nového Města, této věci se poněkud dotknouti, poněvadž návrh, jak jest přednesen, znamená rozhodně zhoršení komunikačních poměrů na důležitém místě, které mohu nazvat centrem pražského ruchu. Jistě Mústek a ústí Vodičkovy ulice do Václavského náměstí jsou za nejdůležitější uznány, pokud se týče frekvence. Musí-li nyní tak velká frekvence, která běží od Vinohradů přes Václavské náměstí k Mústku, překonávat překážky, vzniklé živou frekvencí z Vodičkovy ulice, kterou vedou dvě elektrické trať, jichž směry kolmo se protínají — tedy pasáží pokud možno nejkratší —, pak zvětší se ještě nebezpečí návrhem předloženým. Schválíme-li, vážení pánové, tyto návrhy a situční plány rady městské, přivodíme tím našemu občanstvu velice nevýhodnou budoucnost, že totiž pasáž, která dosud byla kolmou, pohybovala by se směrem šikmým a byla by delší, a to delší dobu by trvalo nebezpečí, kterému jsou chodci vystaveni. Mimo to se doocílje ještě jedné věci, že totiž pro živost kramů, které jsou v nároží protějším, nastane značné zhoršení, poněvadž frekvence, nyní jdoucí paralelně, přesune se šikmo, a vznikne tam najisto mrtvý bod. Velevažní pánové, je u mne jako u „Staropražana“ ještě jedna závažná věc. Nároží Vodičkovy a Jindřišské ulice byla akcentována jako pendanty věžemi „U cisářských“ (ta již jest zhořelá) a touto na rohu Vodičkovy ulice a Václavského náměstí. Věže tvořily kus někdejšího systému stavby měst, byly věže vyhlídkové; v nich ještě máme kus ztělesněné kamenné tradice, jak to zde vypadalo v době renaissance. Věž, která by přišla na zmaz, jest tak malým tělesem, že pro velkí bankovní ústav neznámá něho, protože obnos, maximálně asi 20.000 K, na které odhaduji tuto ztrátu, při významu této památky není padati na váhu. Pro nás Pražany je práce jen pěkným stavitelským dílem renaissance, které není tak bezcenné, jak někteří říci. Na druhé straně není naprosto nemožno, aby moderní banka mohla vyhrožovati budovu tak, aby památka tato byla zachována. Jest pravda, že věž sousední novostavbou (Stýblova domu) velice utrpěla, ale zmoudřeli jsme od té doby po stránce výstavby měst, a soudím, že bychom se právě z toho důvodu měli starati o zachování této věže, vyvarovavše se opakování podobného uskození. U vás sotva bude asi tento poslední důvod dosti směrnatý, uvaže však, že jste povinni pánové z Nového Města, hájiti zájmy občanstva a že můžete žádati, aby zůstaly staré komunikační čáry. Můli-li se o rozšíření, tvrdím, že naopak prodloužením tohoto nároží do Václavského náměstí zhorší se komunikační poměry právě na tomto území. Tedy dvoje zhoršení, nejen zvětšení nebezpečí, ale úzkou ulici Vodičkovou protáhneme ještě dále. Bylo by jistě nemístno, kdyby někdo se chtěl odvolávat na to, že k tomu opravňuje stavební řád. Kdyby banka neměla najíti kompromis mezi stavebním řádem a nezbytnými ohledy vůči občanstvu, nevím, jak bychom mohli žádati něco podobného od soukromého podnikatele. Prosím pánové, abyste schválili návrhy, které činím,

aby totiž rada městská byla ještě jednou požádána, vzíti v úvahu předložené různé alternativy, které zde jsou, a aby Česká banka nařídila, aby zachovala alespoň na Václavském náměstí starou stavební čáru a renaissance věž.“

USTAVENÍ ZEMSKÉ KOMISE PRO SOUPIS CECHOVNÍCH PAMÁTEK. K podnětu živnostenského instruktora dra Karla Poláka svolala Zemská jednota řemesl a živnost. společenstev konferenci odborníků o otázkě soupisu cechovních památek dne 8. listopadu 1913. Dr. K. Polák uvedl svoje snahy při nastoupení úřadu živnostenského instruktora, kdy se již pokoušel o soupis cechovních památek a doporučoval předávání jich při valných hromadách nově nastupujícím starostům společenstev starosty odstupujícími. Již tehda konferoval s konservátorem dvor. radou J. Čelakovským o uložení cechovních památek. Akce se tenkrát nezdařila, snahy instruktorovy narazily na nepochopení společenstev, jež bezdůvodně se obávala, že soupisem tímto počíná stát akce, již by společenstvům památky a jmění cechovní konfiskoval. Než neúspěchem tímto nedal se instruktor odstrašiti a nyní, když obdobné snahy v Solnohradsku vyvolaly ministerský výnos o ochraně cechovních památek, pokouší se o to po přípravných pracích podruhé a navrhuje, aby za vedení okresních jednot byla zřízena v každém polit. okresu okresní komise soupisná, jež by za vedení odborníků zřídila, pokud památky v okrese jsou, a soupis jich vydala tiskem. Při Zemské jednotě řemesl a živnost. společenstev v král. českém budíž pak zřízena komise zemská, složená z vědeckých, národohospodářských a živnostenských pracovníků, aby práci komisí okresních řídila a pomohla zředitovati soupis zemský. Na základě tohoto důkladně zpracovaného referátu instruktorova, jehož část byla otištěna v Národohospodářském Obzoru, usnesla se konference jednomyslně na resoluční, instruktorem navržené: aby zřízena byla za vedení povolaných odborníků zemská soupisná komise pro cechovní památky. Do organizační komise zvoleni dr. F. X. Harlas, dr. K. Guth a dr. V. Vojtěšek a ta ko-optaci dr. H. Opočenského, dr. Z. Wirtha a zástupce Zemské jednoty společenstev řemeslnických a živnostenských v král. Českém utvořila šestičlennou komisi, jejíž předsedou zvolen ředitel Dr. F. X. Harlas a jednatelem dr. H. Opočenský. Komise konala již čtyři pracovní schůze a vypracovala dotazník pro soupis.

H. O.

KURS NA OCHRANU PAMÁTEK CÍRKEVNÍCH (jii osmý od r. 1909) byl pořádán v červenci t. r. v Pasově bavorského gen. konservátorem pro duchovenstvo. Po krátkém úvodu dra Hagera, jenž naznačil pojem a úkol ochrany památek a dovedl vhodným pointováním charakterisovati snahu o zachování památek přímo jako část životního úkolu kněžova, přednášel o praxi zachovávací v kostele dr. Rich. Müller (o udržování budov a o jich rozšíření z důvodů církevních) užívaje populárních příkladů a srozumitelných návodů. K závěru prohládi si účastníci místní kostely v průvodu dra Hagera, jenž svým výkladem hleděl v účastnících vyvolati náladu stručným popisem a estetickým rozborem; k tomu připojoval dr. Müller poznámky o opravách v kostelích provedených. Prohlídky uzavřel duchovní koncert v Niedermünsteru.

J. Hofman.

ČLENSKÉ PŘÍSPĚVKY NEBYLY DOSUD SPOLKOVĚ POKLADNĚ ZAPRAVENY. NEDOPLATKY RAČTEŽ P. T. ČLENOVÉ VYPROVNATI PŘI NEJBLIŽŠÍ NÁVŠTĚVĚ INKASISTOVĚ. POSAVADNÍMI PRŮTAHY V PLACENÍ PŘÍSPĚVKŮ VZNIKLY KLUBU, JENŽ VYNALOŽIL NA ČLENSKOU PREMII TĚMĚŘ 1000 KORUN, ZNAČNĚ MIMOŘÁDNĚ VÝLOHY. NA VENEK ZASÍLÁ SE PREMIE, JAKMILE DOJDE ČLENSKÝ PŘÍSPĚVEK. VENKOVSKÝM PP. ČLENUM, KTERÍ NEZAPRAVILI PŘÍSPĚVKU ČLENSKÉHO ZA ROK 1913, NEBUDE VĚSTNÍK JIŽ ZASÍLÁN.

NOVÝ BYT KLUBU

je v I. patře domu čp. 359-I. na nároží Perštýna a Martinské (vchod z pavlače).

Zde je přístupna též členská čítárna v úředních hodinách (9—12, 3—6).

ZASTAROU PRAHU

VĚSTNÍK KLUBU ZA STAROU PRAHU

O B S A H

MIZÍCÍ STARÁ PRAHA. (19. Dům čp. 791-II. s věží. Zd. Wirth. Se 6 obr.) — ZABEZPEČENÍ ZŘÍCENIN HRADŮ ORLÍKA A LIPNICE. (St. Sochor. S 8 obr.) — BÝVALÁ STARÁ PRAHA. (XII. Okolí starom. věže mostecké r. 1834. R. Kuchynka. S 1 obr.) — BÝVALÝ KOSTELÍK P. MAR. POMOCNĚ „NA ŠANCÍCH“ U BRUSKY. (Dr. K. Guth. Se 4 obr.) — ŘÁDNÁ VALNÁ SCHŮZE KLUBU. — ZPRÁVY Z KLUBU. — PROGRAM VÝLETŮ KLUBU 30. KVĚTNA AŽ 1. ČERVNA 1914. — POZVÁNÍ ČLENŮM KLUBU.

V PRAZE 1914

NÁKLADEM KLUBU ZA STAROU PRAHU. TISKEM „GRAFIE“, DĚLN. KNIHTISKÁRNÝ V PRAZE.

PROGRAM VÝLETU KLUBU „ZA STAROU PRAHU“ DO NĚM. BRODU, HUMPOLCE, ŽELIVA, ČERVENÉ ŘEČICE, PELHŘIMOVA, NA KŘEMEŠNÍK A DO PACOVA VE DNECH 30. KVĚTNA AŽ 1. ČERVNA.

30. května 1914.

Odjezd z Prahy (sev.-záp. nádr.) o 2. hod. odp. rychlovlakem do NĚm. Brodu, příjezd o $\frac{1}{4}$ 6. hod. odpol., prohlídka města, večere a nocleh v hotelu u Černého orla.

31. května 1914.

Odjezd z NĚm. Brodu o $\frac{1}{4}$ 8. hod. ranní, příjezd do Humpolce o $\frac{1}{2}$ 9. hod. ranní; prohlídka města a o 11. hod. dop. oběd v hotelu Jirmásek, načež o $\frac{1}{2}$ 12. hod. dop. odjezd kočáry do Želiva, prohlídka nejprve okolí, pak mezi 1—2. hod. odpol. prohlídka kostela a kláštera. Po 2. hod. odpol. odjezd do Červené Řečice, prohlídka zámku, kostela a města a kol 4. hod. odpol. odjezd do Pelhřimova, kdež o 5. hod. svačina a prohlídka města. Večer přátelský večírek se členy odboru Klubu.

1. června 1914.

O $\frac{1}{4}$ 8. hod. ranní výstup na Křemešník (poutní místo s překrásným rozhledem), kol 12. hod. pol. návrat, společný oběd, načež o $\frac{1}{4}$ 3. hod. odpol. odjezd do Pacova, prohlídka města a o $\frac{1}{4}$ 7. hod. več. vlakem přes Tábor do Prahy; příjezd do Prahy o $\frac{1}{4}$ 10. hod. več.

Výlet uskuteční se za každého počasí.

Společný náklad (ve kterém jsou obsaženy veškeré jízdné ceny vlaky i povozy, vstupné, resp. zpropitné do všech památek, jakož i režijní poplatky za obstarání zvláštních vagonů na dráze a korespondence, spojené se zajištěním noclehů i stravy) činí při 30 nebo více účastnících 19 K, při počtu menším K 20-90.

Příhlášky jest odevzdati kanceláři Klubu (Praha I., Martinská ulice) nejpozději do 25. května 1914 do 6 hod. večer s celým shora uvedeným společným nákladem. Komu *nebude možno* z nenadálých příčin účastniti se výletu a oznámí to nejpozději 29. května do 6 hod. večer v kanceláři klubovní, tomu vrátí pořadatelstvo splacenou částku (po srážce 3 K na předběžné výlohy správní).

Schůze: Každý účastník jest povinen přijíti na nádraží severozápadní dráhy v den odjezdu, t. j. 30. května o $\frac{3}{4}$ 2. hod. odpol. do vestibulu. Zavazadla opatří si každý účastník sám.

V zájmu výletu musí se každý účastník podříditi pokynům vůdcovým.

Vede: JUDr. Oldřich Dlabáč.

POZVÁNÍ ČLENŮM K.S.P. V květnu a červnu vede Dr. O. Dlabáč několik výletů členstva Klubu Českých Turistů: 15.-17. května do Písku, na Zvíkov a Orlik; 6.-7. června do Sedčian, na Vltavu k bučílským proudům, do Ostromeče, Živohouští, Moráně a Svatojanskými proudy do Stěchovic; 29.-30. června do Čes. Budějovic, Krumlova, Zl. Koruny, na Dívčí Kámen, do Adolfova a na Hlubokou. Členové Klubu „Za Starou Prahu“ jsou vítáni na těchto výletech.

NOVÝ BYT KLUBU

je v 1. patře domu čp. 359-I. na nároží Perštýna a Martinské (vchod z pavlače).
Zde je přístupna též členská čítárna v úředních hodinách (9—12, 3—6).

STAVBY BETONOVÉ A ŽELEZOBETONOVÉ

Inž. KAREL HERZÁN

úř. aut. stavební inženýr, geometr a docent české vysoké školy technické. Stálý přísežní znalec c. k. zemského soudu v Praze.

PRAHA II., RIEGROVO NÁBŘEŽÍ ČÍS. 26.

TELEFON Č. 3202.

ZALOŽENO R. 1902.

Stropy, mosty, silosy, vodojemy, vše vodárenské. Kanalizace měst i závodů, patentní střešy pro elektrické vedení atd. Návrhy, rozpočty a znalecké posudky.

VODOVODY PRO MĚSTA, OBCE, HOSPODÁŘSTVÍ A VILLY ČERPADLA ♦ KANALISACE

Inž. JAR. MATIČKA dříve PEKAR A VAČKÁŘ
PRAHA-KARLÍN
první česká továrna na čerpadla, vodovody a motory.

ÚSTŘEDNÍ TOPENÍ AVĚTRÁNÍ, STAVBY SKLENÍKŮ

VYTÁPĚNÍ TĚCHŽE TEPLOU VODOU

provádí speciální firma:

STŘEDNICKÝ VÝTVARNA
JAN ŠTĚTKA

PRAHA-KRAL. VINOHRADY

FRIŠOVA ULICE 892.

UMELECKÁ TRŽNICE

sdužení českých dam zve ku prohlídce svého
uměleckého závodu. Origináty moderních i sta-
rých mistrů, umělecké předměty, starožitnosti: slo-
hový nábytek, porcelán, šperky, sklo, výtahy atd.

Praha I., Františkovovo nábreží č. 6.

OSOBNÍ VÝTAHY

automatické, osvědčené soustavy, výtahy nákladní, jídelní, spojující na
sudy a pohony elektr., hydraul., transmis. i ručním výtahy a stavi

inženýr BOHUSLAV ČERVENKA

PRAHA-VII. 786, „V ZAŘADAC.“

Rozpočty, projekty zdarma.

Revise výtahů velmi levé.

STAROŽITNICKÝ ZÁVOD

RUDOLF ROSENKRANZ

Praha I., Karlova ulice čis 2

v památných sálech kníž. Colloredo-Mansfeldského pa'ce,
II. patro, jest k volnému prohlédnutí.

Hojný výběr nabytku slohu renaissance, barokového, em-
pirového, biedermaierovského, a sice nejen jednotlivé kusy,
nýbrž i celá zařízení bytů. Porcelány: staromíšeňské a staro-
višenské, jako sošky, skupiny, soubory i jednotlivé kusy,
jakož i porcelány českých a jiných značek. Rovněž majoliky,
broušená, rytá a dvojitá skla ze XVII.—XIX. století, lustry,
zrcadla, řezby, hodiny atd.

KOUPĚ STAROŽITNOSTÍ VŠEOHROU, TĚŽ CE-
LYCH SBÍREK I POZŮSTATOSTÍ ZA NEJVYŠŠÍ CENY!

Ku přání přeměná zátka.

NOVÁ EDICE, SBÍRKA KRÁSNÝCH
KNIH, VYDALA:

ZDENĚK WIRTH

KUTNÁ HORA

MĚSTO A JEHO UMĚNÍ.

91 FOTOGRAFIE ARCHITEKTUR, MALEB
A PLASTIK.

SUBSKRIPČNÍ CENA K 4-20 (DO 15. ČERVENCE
T. R.), POZDĚJI K 6—, POŠTOU O 20 HAL. DRÁ-
ŽE. SOUČASNĚ S ČESKÝM VYDÁNÍM TISKNE SE
VYDÁNÍ NĚMECKÉ A FRANCOUZSKÉ. POZDĚJI
VYJDE ANGLICKÉ, RUŠKÉ A ESPERANTSKÉ.
ŽÁDEJTE PROSPEKTY KNIH „NOVÉ
EDICE“, PRAHA II., MYSLÍKOVA Č. 15.

Pro sběratele pohlednic:

Z pražských dvorů a
dvorečků.

I. serií uměleckých pohlednic dle
originálů fy Drtikol a sp. vydala

„GRAFIA“

v Praze II., Myslíkova ulice 1959.

Vkusné tiskopisy vypraví Vám

„GRAFIA“

Dělnická knihtiskárna a nakladatelství

v Praze, Myslíkova ulice čis. 1959.

Kreslířské, malířské a
kancelářské potřeby,
zvláště pro pp. architektů a in-
ženýrů, pera na umělecké pís-
mo, pauzovací papír, plátina
atd. má na skladě

„GRAFIA“

v Praze II., Myslíkova ulice 1959.

KLUB ZA STAROU PRAHU MÁ KANCELÁŘ A MÍSTNOSTI V PRAZE-I., „U VEJVODŮ“, ÚŘEDNÍ HODINY DENNĚ MIMO NEDĚLE
A SVÁTKY OD 3. DO 6. HOD. VEČERNÍ — TELEFON 384-IV. — ÚČET POŠT. SPORITELNY ČÍS. 68221 — ČLENSKÉ PŘÍSPĚVKY:
ČINNÍ ČLENOVÉ 6 K., PŘÍSPÍVAJÍCÍ 10 K., ZAKLÁDAJÍCÍ 200 K. JEDNOU PRO VÝDÝ ANEBU VE ČTYŘECH ROČNÍCH SPLÁ-
TÁCH. VŠICHNÍ ČLENOVÉ DOSTÁVAJÍ ZDARMA MĚSÍČNÍ VĚSTNÍK — PŘEDPLATNĚ NA VĚSTNÍK PRO NEČLENY 5 K. ROČNĚ.
NEDĚLNÍ VYCHÁZKY K PAMÁTKÁM. ČITÁRNA, ARCHIV A FOTOGRAFICKÁ KOMORA, ČLENŮM ZDARMA PŘÍSTUPNÉ.